[redacted]
8900
V.6
LIBRARY OF THE
[redacted]
Robert Collyer Fund
Accession No.

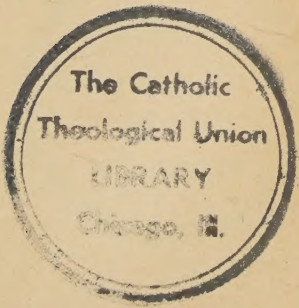
The Catholic
Theological Union
LIBRARY
Chicago, Ill.

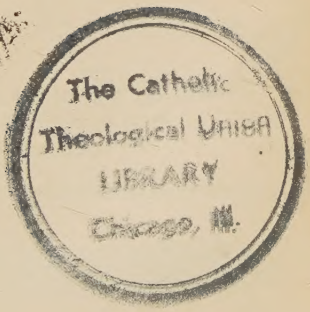
The Catholic
Theological Union
LIBRARY
Chicago, Ill.

THOMAE HEMERKEN A KEMPIS
CANONICI REGVLARIS ORDINIS S. AVGVSTINI

OPERA OMNIA

VOLVMINIBVS SEPTEM EDIDIT ADDITOQVE
VOLVMINE DE VITA ET SCRIPTIS EIVS DISPVTAVIT

MICHAEL IOSEPHVS POHL

VOLVMEN SEXTVM

TRACTATVVM ASCETICORVM PARTEM SEXTAM
HISTORICORVM PRIOREM COMPLECTENS

SERMONES AD NOVICIOS
VITA LIDEWIGIS VIRGINIS

CVM ADPROBATIONE REV. ARCHIEP. FRIBVRGENSIS

FRIBVRGI BRISIGAVORVM
SVMPTIBVS HERDER
TYPOGRAPHI EDITORIS PONTIFICII
MDCCCCV
VINDOBONAE ARGENTORATI MONACHII S. LVDOVICI AMERICAE

THOMAE HEMERKEN A KEMPIS
CANONICI REGVLARIS ORDINIS S. AVGVSTINI

SERMONES AD NOVICIOS
VITA LIDEWIGIS VIRGINIS

ADIECTIS EPILEGOMENIS ADNOTATIONE CRITICA
INDICIBVS TABVLIS PHOTOGRAPHICIS

EX AVTOGRAPHO EDIDIT

MICHAEL IOSEPHVS POHL

The Catholic
Theological Union
LIBRARY
Chicago, Ill.
WITHDRAWN

FRIBVRGI BRISIGAVORVM
SVMPTIBVS HERDER
TYPOGRAPHI EDITORIS PONTIFICII
MDCCCCV
VINDOBONAE ARGENTORATI MONACHII S. LVDOVICI AMERICAE

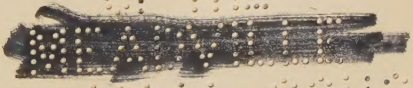

Imprimatur.

Friburgi Brisgoviae, die 21 Iulii 1904.

e. m.

† Fridericus I. Knecht, ep. aux.

Omnia iura reservantur.

Typis Herderianis, Friburgi Brisigavorum.

ARGVMENTVM HVIVS VOLVMINIS.

pag.

I. Sermones ad novicios regulares 1

Prologus p. 3.
Index Sermonum p. 4 et 5.
Sermones primae partis p. 7.
Sermones secundae partis p. 67.
Sermones tertiae partis p. 177.

II. Vita Lidewigis virginis 315

Prologus partis prioris p. 317.
Index capitulorum eiusdem partis p. 320 et 321.
Index capitulorum partis alterius p. 366 et 367.
Prologus partis alterius p. 369.

Epilegomena 455

Adnotatio critica 494

Loci scripturae sacrae 507

The Catholic
Theological Union
LIBRARY
Chicago, Ill.

SERMONES
AD NOVICIOS REGVLARES

Incipit prologus in sermones ad novicios regulares.

Dilectis in Christo fratribus Innocentio Simpliciano ac ceteris Crucifixi discipulis: sacrae religionis disciplinam diligentibus. Frater peregrinus in valle lacrimarum degens: orationum vestrarum iuvamina humiliter petens. Pax Christi in cordibus vestris abundet: et patientia multiplex vobis et mihi in cruce Christi condonetur. Sermones quos per modum dulcis collationis pro noviciis nostris diversis quidem temporibus in unum collegi: vobis in caritate communicare pium censui, iustumque existimavi. Quamvis igitur incultus sit sermo, et materia non ardua; tamen simplicibus placere cupiens, quod Dominus inspiravit et dedit: libenter piis et devotis offero ad legendum. Quod si forte indiscretus sermo quempiam offenderit, peto ut venia concedatur exiguo: atque in melius reformetur, quod absurdum foris sonare videtur. Et quia exempla

saepe plus movent audientes quam sola verba: idcirco more beati Gregorii instructus, in plerisque locis post finem sermonis pro maiori assertione exempla quaedam sicut memoriae occurrebant breviter annotavi. Gratanter fratres accipite quae vobis sicut dilectis amicis offero: oretis ut sint omnia ad honorem Dei et multorum profectum.

Sermones primae partis huius libri.

De concordia fratrum et melodia divinae laudis. . . . . ·I·
De laude bonae congregationis. . . . ·II·
De verbis et consiliis seniorum humiliter audiendis III·
De bonis colloquiis invicem habendis. . . . . IIII·
De patientia conservanda inter desides et perversos. . . . . V·
De vigiliis nocturnis contra impugnationem soporis . . . . . VI·
De custodia oris et diligentia operis cum obedientia superioris . . . . . VII·
De vana gloria cavenda et quod soli Deo laus est exhibenda. . . . . VIII·
De periculo multorum malorum ex multiloquio verborum. . . . . IX·

Sermones secundae partis.

De multis tribulationibus iustorum pro regno caelorum. . . . . X·
De cotidiano martyrio et bello in statu religionis. XI·
De sapientia confessorum et continentia religiosorum. . . . . XII·
De cauta custodia cordis et gratia internae devotionis. . . . . XIII·
De constantia et perseverantia in statu religionis XIIII
De cauta custodia iuvenum contra multas temptationes . . . . . XV·

De districto Dei iudicio, ubi accusabunt nos omnes creaturae. . . . . XVI·
De vana gloria vitanda et humili oboedientia sectanda. . . . . XVII·
De spirituali militia contra vitia. . . . . XVIII·
De variis bellis et periculis huius vitae. . . . XIX

Sermones tertiae partis.

De cruce cotidie tollenda in religione assumpta. ·XX·
De veneratione et commemoratione beatae Mariae virginis. . . . . XXI·
De laude dulcissimi nominis Iesu et dulcissimae matris eius Mariae. . . . . XXII·
De devoto servitio beatae virginis et recordatione nominis eius. . . . . XXIII·
De dolore et consolatione beatae Mariae virginis. XXIIII·
De excellentia meritorum et privilegiis beatae Mariae virginis. . . . . XXV·
De tribus speciosis vestibus beatissimae Agnetis virginis. . . . . XXVI·
De aurea corona in capite sanctissimae Agnetis virginis. . . . . XXVII·
In dedicatione ecclesiae. De quinque luminaribus templi. . . . . XXVIII·
De ornamentis et moribus ministrorum in templo Dei. . . . . XXIX·
De quatuor condicionibus ad aedificationem et decorem domus Dei pertinentibus. . . . . XXX·

Expliciunt capitula

Iste liber continet ·XXX sermones, et habet tres partes. Prima pars continet ·IX· sermones ad designandum IX· ordines angelorum. Secunda pars continet X· sermones, ad designandum decalogum legis, secundum numerum ·X· praecep-

torum. Tertia pars continet ·XI· sermones ad designandum statum religiosorum, in renuntiatione saeculi et baiulatione crucis, secundum consilium nostri Salvatoris dicentis. Qui vult venire post me abneget semet ipsum, et tollat crucem suam et sequatur me.

Incipit prima pars sermonum ad novicios.

DE CONCORDIA FRATRVM ET MELODIA DIVINAE LAVDIS.

SERMO PRIMVS.

Ecce quam bonum et quam iucundum: habitare fratres in unum. David sanctus et vere propheta magnus coram Domino, repletus Spiritu sancto, multos edidit psalmos; quosdam pro auxilii postulatione in tribulatione: quosdam pro gratiarum actione de hostium liberatione. Sed raro vel nusquam tam bonam et iucundam edidit symphoniam: sicut in hoc brevi cantico graduum declaravit dicens. *Ecce quam bonum et quam iucundum: habitare fratres in unum.* Omnes enim bonum naturaliter appetunt et iucunditatem: malum vero et tristitiam refugiunt tamquam hominis infelicitatem. Igitur de fraterna caritate et unanimitate loqui gestiens, tacitis aliis bonis praesentibus

specialiter devotioni fratrum congaudebat: sumptoque psalterio iucundo cum cithara, in domo Domini praecinebat dicens. *Ecce quam bonum et quam iucundum: habitare fratres in unum.* Vere fratres nulla maior extat iucunditas in monasterio religiosorum et congregatione fratrum ac sororum; quam unanimitas animorum, et concordia morum cum observantia regulae et statutorum: secundum decreta praelatorum, et monita seniorum. Sed hanc sanctam ac Deo placitam fratrum concordiam, diabolus omnium bonorum inimicus oppugnare et infringere non desistit: variis modis die ac nocte insidias parans ad decipiendum animas desides et vagas; et nunc quidem aperte per locutiones vanas conturbat: nunc occulte per suggestiones turpes temptat et inquietat; quatenus novum Christi militem a sancto proposito revocet: aut antiquum discipulum in desidiam trahat; aut debilem in murmurationem trudat: aut passionatum in pertinacia stringat. Sed contra hos dolos et terrores satanae certat et triumphat unanimis conventus fratrum multorum; qui nocturnis vigiliis incubant, diurnis laboribus insudant: sacris lectionibus intendunt; devotis precibus et psalmorum melodiis insistendo Deo iubilant: et quasi caelestibus tubis pariter in-

sonando diabolum persequuntur. Vehementer enim eum affligunt cum ieiunant, verberant cum disciplinam recipiunt: calcant cum veniam petunt, premunt cum se humiliant; terrent cum Iesum invocant, torquent cum Mariam nominant: fugant cum cruce se signant, urunt cum Crucifixum adorant; vincunt cum oboediunt, artant cum in solitudine manent: ligant cum stricte silentium servant. Vere haec est sancta congregatio fratrum quaerentium Dominum; quaerentium faciem Dei Iacob: spernentium mundum, diligentium Christum, abnegantium se et omnia propter Deum; certantium contra diabolum et exercitum eius donec recedat: nec tam cito in castra Dei redire praesumat. Perpendite ergo carissimi quam bonum et iucundum est habitare fratres in unum; qui in una domo congregati, unius regulae professione colligati, sub uno praelato bene ordinati, pariter surgunt ad vigilias, pariter conveniunt ad horas canonicas, pariter incipiunt cantare et legere: pariter nituntur divinum officium honorifice consummare. O quam gratum et commendabile collegium ad laudandum Deum praecipue dedicatum; ubi sunt tot tubae resonantes: quot voces in choro alacriter cantantes.

Sed haec audientes quid dicunt daemones religiosos persequentes? Fugia-

mus inquiunt Israelem, hanc sanctam et devotam congregationem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Isti enim sunt veri Israelitae, qui de Aegypto et saecularis vitae tenebris egressi, propter Christum parentes et amicos reliquerunt; et nunc habitu sanctae religionis induti, Deo perpetue se voverunt et contra nos militare fortiter coeperunt: ad confusionem utique nostram et suam gloriam augmentandam. Constanter ergo fratres state, armati precibus contra adversarios salutis vestrae, nullius impetum formidantes: sed in Domino confidentes gratias agite de beneficiis vobis collatis, prae multis in saeculo errantibus. Non pigeat omni nocte surgere ad vigilias nocturnales; sed facto signo, abicite torporem ab oculis, evagationem a cordibus: dissolutionem a moribus. Eia carissimi attendite praesentiam Christi, angelorum custodiam, reverentiam Sacramenti, et reliquias sanctorum; in quorum conspectu statis et psallitis: licet oculis corporalibus eos non videtis. Cavete diligenter a vanis phantasiis et immundis spiritibus: ne inveniant locum intrandi et latendi in vobis. Cito avertite faciem vestram a mercatu diaboli: signate corda vestra signo sanctae crucis; recurrite ad passionem Christi: erubescite alia cogitare quam verba Dei

quae legitis et cantatis. Incipite modo caelibem vitam ducere cum angelis; pacem et concordiam tenete cum omnibus: nulli scandali occasionem detis verbis vel actibus offensivis. In Christi caritate supportate imperfectiones infirmorum: non tamen consentiatis vitiis aut querelis eorum. Orate frequenter pro tribulatis et temptatis: timete ne vobis similia contingant, aut peiora incurratis. Omnibus autem exemplum verae humilitatis, mansuetudinis, patientiae, taciturnitatis et oboedientiae exhibete: ut perennem a Deo mercedem cum sanctis eius et electis in caelo recipiatis. Si enim minimum gaudium cognosceretis; ad omnia quae Deo placent convolaretis: et ad chorum ubi divina et caelestia die ac nocte tractantur festinaretis. Cum ergo taedium cordis sentitis ex onere laboris: recolite aeterna praemia promissa vobis in caelis. Vnde beatus Paulus qui plus omnibus laboravit, pigros excitando, debiles confortando: inter labores ad mentem caelestia revocabat dicens. Non sunt condignae passiones huius temporis: ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis. Numquam poterit Dei servus vinci certamine, nec gravari temporali labore: qui aeterna bona vel mala semper gerit in mente. Qui ergo desiderat habere cor

purum et quietum, excludat a se omne terrenum commodum et humanum solacium. Cito namque perditur caeleste desiderium in silentio acquisitum: nisi fuerit cum omni diligentia ab extraneis rumoribus custoditum.

Coenobium monachorum est sicut salsum mare, quod corpora mortua non potest in se retinere; sed statim ad litus putrida proicit, sana vero et vivida nutrit: atque ad incrementum producens, nitida intuentibus reddit. Scitote ergo quod homo carnalis sub vili panno latens, diu se fingere non potest: sed aut in se per teporem deficit et a fervore arescit; aut cito recedit, aut recedere cogitat: aut cum murmure manens, foetorem de se perversae actionis ostendit. Et quia levis est corde et dissolutus ore, alios saepe deridet; quia superbus et iracundus: contentiones inter pacificos movet, et simplices accusat. Et quoniam radicem humilitatis non habet, et spinas carnalitatis evellere neglegit: idcirco dulces flores castitatis cum fructibus oboedientiae et caritatis gignere non valet.

In congregatione devotorum probantur corda multorum, tamquam aurum in fornace ardenti: utrum desideria eorum ex Deo sint, an ex carne concepta. Qui enim proprium commodum quaerunt, et

communes labores et observantias ordinis neglegenter praetereunt; hi parum in spiritu proficiunt: sed ad exteriora declinantes saepe ad pristina vitia labuntur. Quomodo poterit aliquis diu in disciplina et devotione perseverare; qui contra temptationes et passiones viriliter non pugnat? Quapropter dum parva latent vitia, tempestive adhibenda sunt remedia: ne urticae crescentes bona semina premant. Dicit namque Salvator de quibusdam fictis et tepidis fratribus, in quibus non est fervor spiritualis: sed tantum exterior apparet habitus humilis cum affectu honoris. Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus caelestis: eradicabitur. Et vere qui non aedificat domum suam supra firmam petram id est vitam suam super Christum et veram humilitatem; flante vento elationis cadet a statu devotionis ad exteriores occupationes: et in varias temptationes diaboli. A quibus malis nos benigne custodiat Iesus Christus filius Dei; qui verbo et exemplo suo docuit nos humiliter conversari: et pacem cum fratribus sine fictione et dissolutione semper retinere. Amen.

DE LAVDE BONAE CONGREGATIONIS.

SERMO SECVNDVS.

Frater qui adiuvatur a fratre: quasi civitas firma. Dilecti fratres notate verba ista a Salomone sapienter et proficue dicta: et tenete perseveranter loca vestra in societate bona. Sustinete invicem cum omni humilitate et mansuetudine portando onera vestra: propter multa pericula evadenda, et maxima praemia animae vestrae a Deo promerenda. Congregatio quippe bonorum: est quasi turris fortitudinis a facie inimici. Ibi namque homo securius vivit: ubi a pluribus iuvatur. Et si interdum ab aliquo tribulatur: ab alio rursus consolatur. Qui bonae voluntatis est et Deum quaerit: inter Deum quaerentes amplius proficiet, et firmius stabit. Ibi homo magis in virtute probatur, et exercetur: ibi frequenter de neglegentia arguitur. Ibi ad perfectiora verbo et exemplo trahitur: ibi suam imperfectionem considerare et lugere compellitur. Ibi alterius fervore excitatur: alterius humilitate docetur; istius oboedientia movetur: illius patientia aedificatur. Ibi verecundatur esse vilior: ibi confunditur inveniri tardior. Ibi invenit quos timet; ibi habet quos

diligit: et sic ex omnibus proficit. Ibi alterius correptio, sua fit admonitio: ibi alienum periculum, proprium efficitur speculum. Ibi unus alterius est custodia: et alius alium probat in patientia. Ibi homo portat et portatur: ibi multa audit et videt unde doceatur. Ibi regula et sacra institutio in bono conservant: ibi confessio et disciplina excessus emendant. Ibi boni commendantur ut meliores fiant: ibi neglegentes arguuntur ut refervescant. Ibi homo non permittitur torpescere: nec secundum suum libitum agere. Ibi cogitur spiritui servire: et carnis desideriis resistere. Ibi diversa sunt officia: et multa exhibentur caritatis obsequia. Ibi omnia tempus habent: et ad opus suum quisque ex oboedientia vadit. Ibi nulli otiari conceditur: sed unicuique mensura operis iniungitur. Ibi infirmus a fortiore sustentatur: ibi sanus infirmum visitans Christo servire laetatur. Ibi uno deficiente alius locum eius supplet: ibi sana membra pro debilibus sollicitantur. Ibi activus pro vacante laborat: ibi Deo vacans pro laborante exorat. Ibi uno legente multi aedificantur: ibi singuli hebdomadas suas explentes se invicem liberant, ne fatigentur. Ibi homo habet multos pro se orantes: et in extremis se contra diabolum protegentes.

Ibi tot auxiliarios invenit quot socios habet: qui sibi in necessitatibus assistunt. Ibi feliciter obdormit in Domino: ibi multorum intercessionibus citius liberatur de purgatorio. Ibi post mortem heredes Dei servos sui utique interdum memores relinquit: quorum pia studia, sua erit in caelo laetitia. Ibi labor suus et bona conversatio oblivionem non accipiet: sed multis posteris ad exemplum proficiet. Ibi sequentes pro praedecessoribus suis tenentur orare: et Dominum pro benefactorum beneficiis laudare. Ibi quidquid boni agitur: ad omnium ibidem quiescentium participationem provenire creditur. Ibi qui adhuc vivunt pro defunctis fratribus solliciti sunt ut a poenis solvantur; et qui iam cum Christo regnant pro peregrinantibus supplicant ut in bono perseverent: et qui adhuc supersunt ad fratres suos venire desiderant. Ibi singulare bonum fit commune: ibi temporale transit in aeternum. Ibi temporaliter conviventes: aeternaliter erunt congaudentes. Magnum igitur et iucundum bonum: habitatio multorum devotorum in unum. Qui in sancta congregatione usque in finem perseveraverit etiam si imperfectus fuerit: propter multorum orationes, et merita perfectorum ad beatum finem Deo propitio perveniet. Qui

autem bonam congregationem deserit: quasi extra portum stabilitatis et salutis divertens, marinis procellis se exponit. Qui enim de medio congregationis se separat: incertum est ubi adhuc perseverabit. Finis cito declarabit: utrum ex Deo an ex passione recessit. Maneas ergo in medio sanctae congregationis: et manebit tecum Dominus. Ipse enim ait. Ego in medio vestrum: sicut qui ministrat. Et ad discipulos inquit. Vos estis qui permansistis mecum in temptationibus meis. Si bonus es: mane et aedifica alios. Si peccator es et infirmus: mane ut aedificeris ab aliis. Quocumque autem perrexeris, scito quoniam diabolus tibi adversabitur: et sequetur te tua passio, etiam si solus fueris et inclusus. Saepe namque ex verbis levibus et habitu curioso exterius: cognoscitur status mentis quid vanitatis geritur intus.

EXEMPLVM DVORVM FRATRVM.

VEnerunt aliquando duo fratres ad domum cuiusdam nobilis viri et terreni principis: pro aliqua causa monasticae utilitatis. Intuens ergo eos diligenter princeps honestus: consideravit habitum et mores utrorumque extrinsecus. Illis autem recedentibus dixit vir

sagax domicellae suae in secreto: nulli tamen palam derogando. Videbatur mihi quod unus istorum aut noviter ibi venit: aut cito inde recedere velit. Ad quem domina admirans ait. Vnde hoc scitis? Respondit. Ex dissimili veste et gestu in verbis et moribus: coniecturo differentiam conversationis. Post breve igitur tempus: res latens apparuit foris.

ALIVD EXEMPLVM NOTABILE.

Vidam devotus graviter a diabolo temptatus: exivit de congregatione fratrum ad captanda solacia mundi in ludicris vanis. Relicto igitur humili coetu clericorum: sociavit se frequenter contuberniis laicorum. Quadam vero die exiens portam civitatis coepit cum sodalibus suis pro pecuniis ludere; diuque ludens perdidit pecuniae taxam: et quod peius est bonae conscientiae famam. Finito tandem pyramidis ludulo: coactus est solvere debita sine dilationis termino. Recusat itaque trufatoribus trufam reddere; repugnat fortiter, nititur effugere: sponte nihil solvere contendit. Commoti ergo lusores et conglobati pariter adversus debitorem perfidum tamquam canes rabidi contra lupum; clamant trahunt, verberant manibus, maledicunt verbis:

redde trufator quod debes. Sed cum non acquiesceret exactoribus suis: irati nimis reddiderunt ei multa dura verbera pro denariis paucis. Demum resumpto spiritu: a quibusdam in oppidum est reductus. Mandavit ergo devotis fratribus patriotis suis obsecrans precibus multis ut eum visitarent gravatum languoribus: recitans coram eis historiam suae miserae passionis. Versa enim erat cithara mundanae ludificationis: in luctum acerrimae afflictionis. Quibus auditis visitant aegrotum benivoli fratres compatiendo animae afflictae; increpant tamen seriose erroneum pro admisso scelere: dicentes digna eum recepisse verbera, iuxta illa evangelica Domini verba. Exi cito in vias et saepes et compelle intrare. Si enim inquiunt in congregatione mansisses: tot plagas non recepisses. Tunc multum ingemiscens: fatebatur stulte se egisse et peccasse. Idcirco inquit si convaluero: favente Domino, me emendare propono. Multi autem ex fratribus haec infortunia audientes timore correpti sunt: et constantiores effecti in melius profecerunt iuxta illud Salomonis. Pestilente flagellato: stultus sapientior erit. Bonum est ergo in domo cum fratribus manere et a societate saeculari abstinere; et sine consilio praelati nil attemptare: nec exitum

per licentiam extorquere fraude vel prece. Nam saepe paenitet in fine: quod male acquiritur propria voluntate. Qui vult proficere et in congregatione perseverare; debet apertus esse praelato suo in confessione: fidelis in opere, verax in sermone. Debet inter fratres esse verecundus, humilis tacitus quietus: pius, morigeratus, patiens, gratus, et obsequiosus. Ista faciunt Deo carum: hominibus amabilem et nulli onerosum.

ALIVD DE QVODAM CLERICO SAEPE EVAGANTE.

Clericus quidam in congregatione fratrum causa studii habitabat; qui pro recreatione quaerenda saepe ad amicos divertit: saepe etiam loca et domos religiosorum visitavit. Dixerunt ergo ei fratres et constudentes socii sui: timentes sibi periculum ex frequenti discursu imminere. Si vis in bono statu perseverare, noli extra domum tam saepe vagari: cave amicos visitare, et familiaritates feminarum. Cum ergo saepius et seriose a multis admonitus esset: et pravam consuetudinem non resecaret; tandem temptatione crescente sanctam societatem reliquit: et ad amicos rediens uxore accepta totus saecularis et vagus effectus est.

DE VERBIS ET CONSILIIS SENIORVM HVMILITER AVDIENDIS.

SERMO III.

Interroga patrem tuum et annuntiabit tibi: maiores tuos et dicent tibi. Dilecti fratres audite libenter salutaria monita seniorum vestrorum; et nolite esse prudentes apud vosmet ipsos: ne incidatis in laqueum diaboli et scandalum animae vestrae acquiratis. Nolite altiora quaerere: nec curiose aliorum facta perscrutari; sed quid velit Deus, et quid promisistis servare: omni tempore cogitetis. Dixit quidam devotus religiosus. nota Qui de omnibus alienis tacet: de omnibus pacem habet. O pretiosum verbum: utile semper animo retinendum. Quanto enim quis latius foris extenditur: tanto intus minoratur. Nemo ergo alios inspiciendo se neglegat; sed ante omnia curam sui gerens, de reliquis taceat: quae ad eius commissionem non spectant. Idcirco quilibet internus esse cupiens cum psalmista dicat. Anima mea in manibus meis semper: et legem tuam non sum oblitus. Quicumque voluerit in spiritu proficere: det se saepius ad orationem et silentii secretum; caveat multas quaestiones et fabulationes longas texere:

sed potius cum sancto David devote oret. Domine ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam. Si quaeritis quae sit voluntas Dei: respondet beatus Paulus plane et lucide omnibus nobis. Haec est voluntas Dei sanctificatio vestra. Quae est sanctificatio ista; nisi abstinere a malo, et exercere se cotidie in bono? Si ignoratis quid Deo magis placeat, et quid utilius agere debeatis; ite incunctanter et interrogate diligenter a praelato vestro, aut a senioribus magis expertis: ne contingat vos in proprio sensu abundare et errare. Quae est causa quod tam multi a prima devotione tepescunt; et tam parum in veris virtutibus proficiunt? Quia pro dolor a sancto proposito paupertatis et simplicitatis quod a senioribus acceperunt et didicerunt paulatim recedunt; et potius proprias inclinationes sequuntur, et novas convenientias fingunt: simplicia et humilia abhorrent, familiaritates hominum quaerunt; scientiam suam ostendere appetunt: et super seniores etiam doctos se arbitrantur. Et utinam noviciorum humilia exercitia iterum apprehenderent: et parvam admonitionem gratanter acciperent.

Fratres, nemo erubescat a senioribus erudiri; nemo spernat a minoribus aedificationis verbum audire: quia hoc est

humilitatis commendabile signum; hoc spiritualis profectus est valde bonum praesagium: iuxta illud Salomonis proverbium. Audiens sapiens sapientior erit: et intellegens gubernacula possidebit. Qui vult sapiens esse et doctus reputari antequam audiat et discat: diu stultus inter sapientes remanebit. Proverbium veridicum est. Qui non vult audire magistrum ut bonus discipulus: hic cum dyscolis verberabitur ut asinus rudis.

Considerate iam consequenter ex scripturis utriusque Testamenti sanctos patres et doctores, prophetas et apostolicos viros scientia et virtutibus praeclaros; quam solliciti fuerunt tam in vita quam in morte instruere filios et subditos suos: quam multa secreta Dei praedixerunt eis de futuris et caelestibus bonis sub diversis figuris et parabolis; quatenus omnes auditores suos benivolos redderent ad observantiam legis: et cupidos facerent ad omnia divina promissa tam praesentia quam futura percipienda. Moyses enim doctor et legislator praecipuus sic ait. Audi Israel praecepta et iudicia quae ego doceo te: ut faciens ea vivas. Non addetis ad verbum quod loquor vobis, neque auferetis ex eo: et docebis ea filios ac nepotes tuos. Et rursum in alio loco. Diliges Dominum Deum tuum ex

Moyses

toto corde tuo, et ex tota anima tua: et ex tota fortitudine tua. Eruntque verba haec quae ego praecipio tibi hodie in corde tuo; et narrabis ea filiis tuis: et meditaberis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua; et movebuntur inter oculos tuos: scribesque ea in limine et in ostiis domus tuae. Ecce quam sancta mandata ac religiosa exercitia divinae doctrinae proposita sunt nobis per Moysen: etiam cunctis fidelibus digne imitanda.

Iosue Post Moysen sanctum surrexit Iosue in loco eius fidelis minister electus ex milibus: cui dixit Dominus. Sicut fui cum Moyse: ita ero et tecum. Confortare et esto robustus valde; ut custodias et facias omnem legem, quam praecepit tibi Moyses servus meus: nec declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram. Et quia Moyses posuit super eum manum suam meruit benedictionem divinam; et repletus est spiritu sapientiae quae maxime necessaria est pro bono regimine in civitate et multitudine: et oboedierunt ei filii Israel sicut Moysi iuxta praeceptum Domini. Haec audiens quilibet frater novicius vel professus, debet trahere utile exemplum ad se ipsum oboediendo humiliter praelato suo aut seniori fratri

propter Deum; ut mereatur habere benedictionem caelestem: propter humilitatem suam et oboedientiam promptam. Nam humilis oboedientia specialem meretur a Deo gratiam; et defenditur a multis diaboli laqueis: et excusabitur in iudicio de malis sibi obiectis et offensis. Idcirco rogo vos iuniores audite humiliter seniores qui habent longam experientiam in multis; qui diu portaverunt in ordine pondus diei et aestus: saepe corpore fatigati saepe mente afflicti. Quos Deus fortiter probavit in camino paupertatis tamquam aurum in fornace ignis; et post longam inediam et angustiam cordis consolatus est eos saepius gaudio Spiritus sancti et dulcedine Sacramenti: sicut olim in deserto filios Israel pavit manna caelesti.

nota

Legitur in primo libro Regum, quod Samuel carus Deo et hominibus, cum adhuc esset puerulus, a sancta matre sua Anna Deo oblatus est, et Heli sacerdoti ad erudiendum commendatus; quatenus eius magisterio a pueritia assuesceret Deo in tabernaculo altaris humiliter servire: et secundum legem Dei bonis moribus ad altiora et sacratiora capienda paulatim proficeret. Quod et factum est Deo feliciter annuente. Qui in omnibus agendis et consulendis sacerdoti suo,

Samuel

tamquam vicario Dei studuit incunctanter oboedire: ut nec ad dormiendum quidem, sine eius licentia ire praesumeret. Nam trina vice a Domino in nocte vocatus: statim de lectulo surrexit. Et quia divinam revelationem adhuc ignorabat, ad notam sibi sacerdotis praesentiam promptulus cucurrit: et vocem quam audivit, iudicio praelati sui exposuit; plus credens industriae senioris ac consilio sacerdotis: quam suae innocentiae quae de facili poterat in secretis Dei decipi aut inaniter elevari. O qualis erit hic puer in futuro: qui tam obsequiosus et oboediens fuit seniori in vitae primordio. Certe crescente aetate, concrevit et altioris revelationis gratia: ut post mortem sacerdotis sui iudex fieret totius populi; et ex iussione Domini reges ungeret: et virtute orationis potentiam inimicorum debellaret. Cognoverunt enim omnes a Dan usque Bersabee: quod fidelis Samuel propheta esset Domini. Qui saepius convocans populum, et Dei beneficia quam plurima memorans, redarguit eos de stulta idolorum cultura: et de magna ingratitudine eorum post tanta beneficia data. Et quia Deum saepius offenderant: ideo gravissime ab hostibus castigari meruerunt. Deinde ad sacrae legis observantiam sollicite revocat om-

nes errantes: et ait. Auferte deos alienos; et praeparate corda vestra Domino, et servite illi soli: et liberabit vos de manibus inimicorum vestrorum.

David quoque rex potens et sanctus a Samuele oleo sancto in principem populi unctus: cum pluribus annis Israeliticum regnum strenue gubernasset; ante mortem suam vocavit ad se Salomonem filium suum: praecepitque ei dicens. Ego ingrediar viam universae terrae. Confortare et esto vir, et observa custodiam Domini Dei tui; ut ambules in viis eius, et custodias caerimonias eius, et praecepta eius, et iudicia et testimonia: sicut scriptum est in lege Moysi. Rursus in psalmo quodam Spiritu sancto afflatus, populum sibi commissum erudiens et ad divinum cultum exhortans orat et dicit. Attendite populе meus legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei. Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis: ut cognoscat generatio altera. Filii qui nascentur et exurgent: et narrabunt filiis suis. Vt ponant in Deo spem suam et non obliviscantur operum Domini: et mandata eius exquirant. Ecce quam devota admonitio gloriosi regis: ad custodiam sacratissimae legis. David

Salomon quoque sapientissimus regum paterna vestigia sequens: inter multas Salomon

proverbiorum sententias iuvenes instruens sic ait. Audite filii disciplinam patris: et attendite ut sciatis prudentiam. Donum bonum tribuam vobis: legem meam ne derelinquatis. Nam et ego filius fui patris mei tenellus, et unigenitus coram matre mea: et docebat me atque dicebat. Suscipiat verba mea cor tuum: custodi praecepta mea et vives. Posside sapientiam posside prudentiam: ne dimittas eam et servabit te. Ecce quam utilem doctrinam tradit Sapiens iuvenibus et praecipue vobis noviciis scholam Dei ingressis: quatenus Deo favente in virtutibus usque in senectam proficiatis.

Mathathias

Legitur etiam in primo libro Machabaeorum, de Mathathia viro clarissimo, et aemulatore legis constantissimo; quia zelo Dei inflammatus et divino auxilio atque humano potenter accinctus impios ac desertores paternae legis de finibus suis expulit: et neglecta patrum priorum statuta ad sanctam Deo placentem observantiam decenter pro viribus reformavit. Qui nil aliud in cunctis bellicosis actibus suis praetendit; nisi ut honor Dei et cultus in sacris legibus firmissime starent: et populus desolatus Deo serviendo felici pace gauderet; atque summa exultatione Deum omnipotentem cordibus sinceris coleret: ac vocibus iucundis

iugiter collaudaret. Hic tandem post multa inclita bonorum operum gesta moriturus, et paterna caritate de futuris sollicitus, ne bonum pio conamine inceptum per desidiam deperiret; convocatis ad se filiis et amicis zelum Dei habentibus confortavit corda eorum sermonibus optimis cum multis sanctorum praecedentium exemplis: et ad perseverantiam boni status iam incepti singulos strenue exhortans et deprecans ait. Nunc ergo o filii aemulatores estote legis: et date animas vestras pro testamento patrum. Mementote operum patrum quae fecerunt in generationibus suis: et accipietis gloriam magnam et nomen aeternum.

Salvator quoque noster Dominus Iesus Christus peracto per passionem et crucem suam redemptionis nostrae mysterio, post beatam resurrectionem suam apparens frequenter discipulis suis, inter multa sacrata verba quibus eos sapienter et expresse instruxit: haec finaliter et salubriter intulit. Euntes ait in mundum universum, praedicate evangelium omni creaturae: et docete omnes gentes servare omnia quaecumque mandavi vobis. O felix et meritoria oboedientia: quae nihil aliud cogitat quam beneplacitum et voluntatem Patris caelestis desideranter implere. O quam sancta anima

Salvator

quae nititur se resignare: et totam vitam suam moribus Christi conformare. Vere optimum exemplum bene vivendi: reliquit omnibus nobis Iesus Christus. Ipse magister omnium: ipse liber et regula religiosorum; ipse commentum monachorum: ipse textus et glossa decretorum. Ipse forma vitae clericorum, doctrina laicorum; lucerna fidelium, laetitia iustorum, gloria angelorum: finis et consummatio omnium desideriorum sanctorum.

Legitur etiam in Actibus apostolorum, Paulus de beatissimo Paulo apostolo: quod in initio conversionis suae vox caelestis dixit ad eum. Surge et ingredere civitatem: et ibi tibi dicetur quid te oporteat facere. nota Qui statim surrexit, et voci Dei oboedivit; factusque est sanctus et magnus praedicator in orbe terrarum: qui prius fuerat persecutor ecclesiarum. Hic perfectae abrenuntiationis exemplum ostendit omnibus religiosis; praecipue tamen oboedientiae formam reliquit noviter conversis: ut omni hora cum Paulo dicant, Domine quid me vis facere. Et sicut tunc de subita conversione eius stupebant omnes qui eum noverant: ita et nunc mirantur et gaudent de eius doctrina cuncti mundi sapientes, ubicumque Christus fuerit nominatus. Idcirco divina caritate accensus: omnes ad amorem

Christi hortabatur dicens. Imitatores mei estote carissimi: sicut et ego Christi. De quo in Actibus apostolorum scribitur: quia cum Barnaba ad praedicandum gentibus verbum Dei missus fuit: et plures ad fidem Christi convertit. Post aliquot autem dies, dixit iterum ad Barnabam Paulus. Revertentes visitemus fratres per universas civitates in quibus praedicavimus verbum Domini quomodo se habeant: utrum proficiant an deficiant in bonis inceptis. Et iterum. Paulus vero electo Syla pro socio ad praedicandum idoneo, perambulabat Syriam et Ciliciam confirmans ecclesias: praecipiens servare et custodire praecepta apostolorum et seniorum.

Ecce fratres iam multa bona audistis quam solliciti fuerunt sancti viri temporibus suis, docere filios suos et subditos ut ambularent in sacris Dei praeceptis; quam sanctae conversationis exempla etiam reliquerunt posteris suis: quae ipsi prius a patribus et senioribus frequenter audierunt et didicerunt. Sic ergo et vos carissimi tamquam novellae olivarum plantati in domo Domini, state in oboedientia et disciplina claustrali; tenete traditiones seniorum et statuta generalis capituli: per definitores ordinata divina inspiratione pro salute vestra.

Gratanter accipite monita praelatorum vestrorum: et patienter sustinete correptiones eorum; quia melius est quod ipsi vos modo corrigant: quam diabolus gravius in futuro vos puniat et deludat. Si enim nunc propter Christum humiliter consiliis seniorum acquiescitis, et propriam sapientiam relinquitis; tunc magnam pacem habebitis: et per gratiam Christi aeternam beatitudinem recipietis. Amen.

DE BONIS COLLOQVIIS INVICEM HABENDIS.

SERMO IIII.

Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo: ibi sum in medio eorum dicit Dominus. Attendite dilecti fratres praesentiam Christi in omni loco ubicumque convenitis sive ad orandum sive ad laborandum; ne alius alium impediat: aut verbo vel signo levitatis offendat. Si ergo data licentia loqui interdum vobis licet; sit sermo de Deo et devotis materiis ex scripturis sanctis: quae vos aedificent in virtutibus, et consolentur in adversis. Sic fecerunt olim sancti patres in Aegypto: quando convenerant pariter pro consiliis et remediis in temptationibus superandis. De saeculi

vero rumoribus et variis hominum statibus loqui caveatis; nec aliquem saecularem temere iudicetis: quoniam Deus iudicabit omnes iniqua agentes. Nulla igitur cura vobis sit de temporalibus rebus cogitare, nec inde fabulari: sed tantum de spirituali profectu in virtutibus, et de remediis vitiorum vestrorum. Committatis omnia exteriora et negotia domus Deo regenda et praelatis vestris disponenda: qui rationem reddent in iudicio de sibi commissis. Vos estote pacati et grati de ministerio cotidiano vobis exhibito, contenti stipendiis vestris in victu et vestitu moderato: non curiosa, non superflua, non recentia non molliora quaerentes; sed sicut boni simplices filii Dei sine querela et disceptatione inter fratres conversantes: indignos vos omnibus his beneficiis, ex humilitate reputetis. Ferveat mens vestra in caelestis regni desideriis: et in devotis exercitiis alius alium praeire conetur; et praeter Christum et hunc crucifixum nil scire nec cogitare libeat: quatenus omnia saecularia et carnalia ex amore et condolore Crucifixi in nauseam vertantur; et paenitentiae labor brevis et facilis vobis appareat: et disciplina regularis vitae in dulcedinem et bonae conscientiae iucunditatem per singulos dies convertatur. Tunc

enim Christus vobis orantibus et colloquentibus inter vos commorabitur; docens vos terrena despicere, et amare caelestia: et contra diabolicas temptationes fortiter certare, et passiones carnis refrenare. Quare enim venistis de saeculo; nisi ut tota spes vestra esset in Deo, et cor sursum in caelo? Quia ergo elegistis renuntiare saeculo, et servire Christo in monasterio: fugite homines saeculares, relinquite amicos carnales; quia possunt vos in devotione vestra impedire, et ad nociva desideria fabulando trahere: nec aliquem fructum animae vestrae conferre. Quanto rarius et brevius loquimini hominibus: tanto securius est pro custodia cordis et oris. Est multum pro honore vestro et fama ordinis, si pro reverentia hospitum in praesentia eorum verecundi et taciturni apparetis; plus enim aedificabitis bonis moribus: quam curialitate sermonis. Ex uno indisciplinato verbo arguunt vos levitatis et imprudentiae: et sub habitu religionis, coniecturant vulpem latere, et ovem se fingi.

Pauci igitur sint sermones vestri, utiles et circumspecti: quia verbum otiosum non erit impunitum apud Deum. Pro hoc cavendo silentium est amandum et servandum: et a sanctis patribus antiquis

et modernis praelatis nostris in religione salubriter institutum. In nullo denique statu et ordine stabit pax et disciplina; si non assit censura silentii, quietis amica: quae est devotionis nutrimentum, contentionis obturatio, vanitatis fuga. In silentio discatis: qualiter et cui loqui debeatis. Ex vanis verbis fit animus vagus et lubricus: vix valens ad interiora sua redire post longos gemitus et fletus. Ex divinis vero colloquiis nascitur amor Dei, aedificatio proximi: odium mundi, desiderium regni caelestis; dolor de peccatis, fervor caritatis, refrenatio cupiditatis: et renovatio totius interioris hominis in speculo sanctissimae vitae nostri Salvatoris. Ipse enim adesse dignatur de se loquentibus: prope est omnibus se invocantibus. Excitat verbo sancto torpentes, confortat debiles; adiuvat fortiter dimicantes, coronat vincentes: terret per supplicia, hortatur per exempla bona; consolatur per dona promissa, laetificat temporali gratia gratis data: beatificat aeterna caeli gloria manifestata, attestante psalmista. Satiabor inquit cum apparuerit gloria tua. Tam pius et misericors est Iesus: tam dulcis et mitis est Christus; ut si quis ei locum in corde praeparaverit, absque dubio lumen gratiae suae libenter illi ostendet: et

cum eo cenabit. Si solus est et legit aut orat: Iesus vult esse secundus. Si duo simul legunt aut cantant: Iesus vult esse tertius. Nec vacua erit petitio istorum in nomine Iesu congregatorum, qui bona fide humiliter et devote supplicant; si tamen in omni re quam petunt et desiderant eius beneplacitum quaerunt, et suae propriae voluntati renuntiant: illud gratissimum Christi verbum dicentes. Pater, non mea voluntas: sed tua semper fiat amen.

DE PATIENTIA CONSERVANDA INTER DESIDES ET PERVERSOS.

[SERMO] V.

Dicite pusillanimis, confortamini: et nolite timere. Dilecti fratres non turbemini si interdum contingunt aliqua in religiosis defectuosa quae vobis displicent: aut si aliqui recedunt a congregatione bonorum; vel si tepidi conversantur cum eis propter temptationes diaboli: quas cotidie in Dei servitio patiuntur. Nam haec tristia humanae fragilitatis temptamenta etiam contigerunt ante tempora nostra; sicut de multis sanctis et religiosis viris legitur: qui iam in toto orbe a multis honorantur. Nos quidem fragiles sumus, et ad malum proclivi,

ideo necessarium est nostros pravos mores per statuta artari: et quasi indomitos pullos ad stipitem sanctae crucis pro nomine Iesu ligari; ne secundum propria desideria vivendo, declinemus a via recta sanctorum: qui per angustam portam intraverunt ad regnum caelorum. Oremus ergo pro invicem ut Deus adiuvet nos et confortet in omni tribulatione et temptatione nostra: et custodiat ab infestatione et deceptione inimici, qui ubique circuit quaerens quem devoret; et quali arte aliquem de medio congregationis trahat ad saeculum: et de saeculo ad infernum. Ibi nulla est redemptio, sed sempiternus horror inhabitat; ibi animae quaerunt mortem et non inveniunt: ibi cruciantur die ac nocte in igne et sulphure; quia hic modicam agere paenitentiam noluerunt: et tempus suum tam vane et infructuose expenderunt.

Fratres non quaeramus quietem et commodum carnis sicut saeculares; sed laborem et dolorem pro peccatis: resistamus vitiis saepe ieiunando, orando, legendo, meditando. Certe non habebimus pacem et quietem super terram ubicumque fuerimus vel etiam perrexerimus pro solacio habendo: vel pro taedio relevando, aut pro laboris onere diminuendo; nisi convertamus nos ad Christum per

orationem et contritionem peccatorum, cum firmo proposito agendi semper paenitentiam: ut possimus per hunc levem laborem et brevem dolorem, aeterni ignis evadere poenam. Pax nostra et quies bonae vitae est in multa patientia secundum vitam Christi et exempla sanctorum; non in longa fuga per loca arida: nec in navicula per flumina transmarina. Ionas propheta fugere voluit a facie Domini: navem ascendit, sed nihil ei profuit. Tradidit se sopori, quietem quaesivit: sed non invenit. Latere se credidit, sed Deus absconditum prodidit: tempestatem movit, et mare turbavit. Tunc dormientem nautae excitant increpant et in aquam proiciunt: qui mox a pisce deglutitus, quasi fugitivus et inoboediens in ventre ceti pro culpa incarceratur. Clamavit ergo in arto carcere clausus: oravitque Dominum ut liberaretur de tantis periculis maris et angustia piscis. Tandem vero omni humano auxilio destitutus, cognovit in afflictione sua quia manus Dei effugere impossibile est: et divinis oboedire praeceptis tutissima animae salus. Non ergo fugiamus labores et angustias pro salute nostra in religione subortas, de quibus antea nesciebamus; sed stemus firmiter, certemus viriliter, oboediamus festinanter: oremus frequen-

ter, laboremus diligenter, taceamus libenter. Sustineamus nos propter Christum patienter sicut omnes sancti fecerunt: qui graviora perpessi, nunc gaudent in caelis et dicunt. Transivimus per ignem et aquam: et eduxisti nos in refrigerium sempiternum. Inter multa pericula versamur; et qui temptant nos et vexant non dormiunt nec quiescunt: sed quaerunt nos decipere et a bono incepto impedire. Non tamen desperemus, nec orare et clamare ad Christum cessemus: etiam si tepidi et aridi saepius fuerimus, et prae angustia cordis ignoramus quid agere debeamus; quia forte probat nos Deus in paucis: si vere eum diligimus non verbis tantum sed factis et plagis. Igitur surgentibus ventis duris non retrocedamus, sed manus ad remos ponamus; arma spiritualia arripiamus, animum tristem erigamus, de novo incipiamus: et multo fortius quam fecimus contra carnem, contra mundum, et contra diabolum certare studeamus. Quanto enim durior pugna: tanto gloriosior corona; et quanto frequentior vexatio tribulantis: tanto laudabilior virtus patientis. Multum impedit pussillanimitas cordis, cito amittere confidentiam in adversis; neglegere sanctum propositum, revolvere saeculi statum: imaginari amicorum prae-

sentiam, sociorum pensare iucunditatem; quae omnia sunt vanitatis et fatuitatis: sicut finis repentinus omnis delectationis et honoris ostendit. Vita nostra fratres et religio pro Deo assumpta in cotidiano certamine consistit; scilicet contra vitia certare, quae omni loco et tempore, in choro in dormitorio, in silentio, in labore nos persequuntur et temptant: utinam non vincant. Ideo non mirum, si interdum labimur et vulneramur: si leviter offendimus et offendimur, in verbis, in factis propriis vel alienis. Homines sumus non angeli; mortales sumus et fragiles peccatores: exules sumus et peregrini, non cives caeli; instabiles et proni ad vitia: nondum perfecti in gratia, nec beati in gloria. Ista consideratio humiliare nos debet, non elevare in superbiam mentis; sed per propriam fragilitatem inducere ad spem divinae misericordiae et pietatis: sine qua nihil boni incipere valemus nec perficere, Domino attestante qui ait. Quia sine me nihil potestis facere. Propria namque fragilitas nos maxime premit: sed divina inspiratio ac caelestis visitatio deficientes iterum erigit, et ad bene operandum confortat; atque ad sustinendum quaecumque improvisa super nos veniunt, benigne pro utilitate salutis nostrae ordinat: et

iusto occultoque iudicio omnia dispensat. Ipsi enim cura est de omnibus nobis: ab initio vitae usque ad finem mortis. Qui enim fecit nos non derelinquet nos si eum non relinquimus: sed faciet cum temptatione proventum ut possimus resistere, et molestias eius sustinere. Dicamus ergo cum sancto in psalmo: quando impugnamur ab inimico maligno. Adiuva me Domine Deus: ne derelinquas me. Et iterum cum tota mentis fiducia clamemus ad Christum in caelis. Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. Pax vera et perfecta requies est in caelo non in terra: quia hic omnia sunt in motu et timore et frequenti pressura. Igitur fortis patientia nobis summe necessaria est in hac fragili vita: quae non est nisi cotidiana luctatio contra vitia. Sive enim homo fuerit in domo propria sive aliena, sive inter notos aut familiares amicos: cito sibi obviabit quod displicet aut perturbat animae quietem nullibi tutam. Ponat ergo quilibet se ad patientiam sicut melius potest; et patienter portet quaecumque Deus permiserit: et sic ampliorem pacem habebit. Si ab aliquo laesus et vituperatus fuerit; vincat superbiam suam, et discat pati contumeliam: et inveniet apud Deum gratiam magnam et

gloriam aeternam. Doleat se peccasse et minus patienter contemptum sui tolerasse; et de omnibus offensis humiliter veniam petat: et Deus libenter omnia sibi dimittet.

Dilecti fratres non desperetis, nec malis mala adiciatis: sed statim quando conscientia vos accusat, ad confessionis remedium festinetis. Solus Deus est: in quem peccatum non cadit. Nam in angelis suis repperit pravitatem; et magna pars eorum de caelo cecidit per superbiam: quia de donis sibi collatis non dederunt Deo gloriam. Primus homo in paradiso temptatus est et deceptus: et propter inoboedientiae culpam de loco voluptatis eiectus fuit in huius mundi miseriam. Quid ergo mirum si frater aliquis fragilis a diabolo et carne graviter temptatus, vel a multis pro culpa sua increpatus quandoque erret, et peccet, aut impatiens fiat; quando homo bene conditus in paradiso cecidit, ubi tot commoda et nulla incommoda habuit? Multi boni et iusti viri fuerunt in veteri lege saepius temptati et vexati a malis hominibus; sed patienter malos sustinuerunt: ut meliores per adversa fierent. Quandoque vero per voluntatem Dei malis restiterunt; et iustam vindictam impiis reddiderunt: ne boni oppressi in tribulatione

nimia deficerent. Quidam etiam subita temptatione fracti ceciderunt: alii longa aegritudine quassati, humiliati sunt in iniquitatibus suis; et quos divitiae et honores extulerunt: dolores et confusiones ad fragilitatis suae cognitionem reduxerunt. Multi quoque post gravem lapsum cito paenitendo fortiores surrexerunt et in sancta conversatione vitam laudabiliter consummarunt.

Temporibus Christi et apostolorum eius fuerunt boni malis permixti, in civitate in itinere: in domo in deserto Aliqui Christo crediderunt et opera eius laudaverunt: quidam sibi contradixerunt, et de eo murmuraverunt. Quidam etiam mystica verba eius male intellegentes, ipsum deriserunt; et quia vitia eorum iuste reprehendebat: vera et sancta miracula eius invidiose denigraverunt. Etiam Christo praedicante et praesente contigit inter discipulos aliqua indignatio et disceptatio quis eorum esset maior et primus in praelatione et regimine nascentis ecclesiae: quam ex diversis locis et populis et praecipue de pauperibus et simplicibus congregavit; quos pius et humilis magister verbo suo et exemplo ad pacis concordiam per humilitatis viam benigna correptione revocavit dicens. Nisi conversi fueritis et ef-

ficiamini sicut parvuli: non intrabitis in regnum caelorum. Et iterum. Qui vult primus esse: erit omnium vestrum servus. Ecce carissimi per ista humilitatis et patientiae exempla quae sunt omnium virtutum fundamenta; potest simplex et obediens frater sine multis argumentis et astutis verbis ad regnum caelorum secura conscientia pervenire: et aeternos evadere cruciatus inferni, patienter sustinendo quaelibet contraria, a perversis iniuste sibi illata. Apparet itaque ex praedictis quia in omnibus locis et temporibus sanctorum fuerunt boni et mali, fideles et increduli: devoti et dissoluti, benivoli et perversi, spirituales et carnales; et boni per suam patientiam profecerunt cotidie in melius: et mali tamquam fumus evanuerunt in malitiis et desideriis suis. Deus autem omnium rerum conditor et inspector saeculorum, a principio usque ad finem, sic novit moderari causas singulorum; ut bonis omnia cooperentur in bonum: et malis omnia proveniant ad poenam aeternam. A quibus malis nunc et in aevum custodiat nos pius et misericors Dominus iudex iustus et patiens redditor: qui est super omnia Deus benedictus in saecula. Amen.

DE VIGILIIS NOCTVRNIS CONTRA IMPVGNATIONEM SOPORIS.

SERMO VI.

Simon dormis? Non potuisti una hora vigilare mecum? Vigilate et orate: ut non intretis in temptationem. Vox ista dilecti fratres vox est caelestis Regis et Salvatoris nostri Iesu Christi: qui hortatur milites suos ad vigilandum in castris contra temptationes diaboli adversarii generis humani. Quod ergo Dominus vigilanter ad beatum Petrum et ad reliquos discipulos loquitur: hoc etiam indubitanter omnibus nobis dicit. Igitur custode media nocte veniente et excitante: mox ad sonum cymbali evigilemus; et ad ingressum chori devotis precibus nos praeparemus: ac caelesti Sponso ardentibus faculis occurramus. Studeamus carissimi viriliter abicere pigritiam corporis: et somnolentiam ab oculis nostris. Extollamus manus in caelum, ad laudandum Creatorem nostrum vocibus laetis et mentibus puris; ne forte praevaleat contra nos callidissimus hostis: et derideat quosdam oscitantes, quosdam parum cantantes, quosdam vocibus discrepantes. Pessimus aliquorum usus est et utinam non multorum quod dicere pudet; qui in dormitorio seu in

lecto diu phantasiando vigilant: et in ecclesia et in choro prae taedio devotionis dormitant. Hi sibi et aliis frequenter nocent; nec Christo strenue militant: neque pro benefactoribus et tribulatis fideliter orant. Valde enim graviter Deum offendunt, pigre surgendo, tarde saepius veniendo; tepide psallendo, verba corrumpendo, crebrius oscitando, vage circumspiciendo: male advertendo, neglegenter inclinando, de longitudine psalmorum attaediando, et ad finem festinando. Gaudent ad sonum refectorii, horrent signum capituli; properant ad fabulas, tarde intrant ad cellam: languent ad opera, fervent ad fercula bene parata. Omnia ista sunt signa parvae devotionis, magnae ingratitudinis: et vehementis confusionis. Heu non est timor Dei ante oculos istorum; non amor Dei in corde, non laus eius in ore: sed fraus in voce, et tepor in actione. Vbi est Deus, ubi angeli; ubi sancti Dei omnes? Vbi praelatus ubi custos ubi cantor; ubi lector, ubi suscitator? Omnia evanescunt ante oculos dormitantis. Evigilate iusti, et nolite peccare: ait apostolus. Vigilate et orate ait Dominus: ne temptet vos satanas prae inopia spiritus pigritantes. Ipse etenim circuit die ac nocte quaerens quem devoret; qualiter decipiat simpli-

cem, devotum distrahat: et quietum perturbet. Laetatur valde si aliquis non cantat aut male legit; si clausis oculis dormitat: si vagis oculis circumspicit et se ipsum neglegit. Adest cito ut versum ex ore torpentis rapiat: et in sacculum suum verborum fragmina iactet. O frater aselle de genere dormitanorum et numero fatuarum virginum, quarum lampades in nocte extinctae leguntur: si Deum non times, nec angelos revereris, nec fratres tuos scandalizare erubescis; quare diabolum tibi insidiantem non metuis, qui omnia verba neglecta et imperfecta in charta sua caute describit? Sicut enim angeli sancti devotas Deo preces offerunt, et ferventer cantantes diligunt et commendant; sic satanas cum suis aemulis insidiatur orantibus, ut distrahat et impediat concorditer psallentes: et habeat non pauca contra eos de quibus eos accuset et torqueat. Sed quia tam immanem raptorem, tam astutum circatorem, tam strictum exactorem, tam durum accusatorem, et severum tortorem non attendis nec formidas, nec futura mala et infernalia tormenta raro aut parum perpendis; ideo torpescis et dormitas: et tamquam mortuus in sepulchro iaces et taces. Non est labor tam gravis, nec dolor tam acerbus: quin levior

fiet comparatione ignis infernalis. Heu quid facies in mortis articulo; diabolo occurrente cum vultu taeterrimo et hiatu furioso? Ubi tunc amici fideles; ubi epulae splendidae et omnes mundi honores? Vis haec terribilia evadere; et daemones non timere? Surge vigila, ora: canta, lege labora. Ad iniurias tace, laesiones sustine, despectiones dilige: honores sperne, peccantibus indulge. Non recedant ab oculis tuis luctus damnatorum, ingens clamor daemoniorum: gravissimus discessus a praesentia Dei et iucunda societate sanctorum. Times plerumque videns incendium fornacis ardentis: expavescis fulgura et tonitrua; horrescis tempestates, et frigora valida: et vix audes dormire et manere in cella. Ex quo audisti et legisti multos extinctos subito casu et languore; cur non metuis similia tibi posse accidere? Scito graviora post mortem cruciamina imminere. Pone in mente tua quae naturaliter horribilia videntur, scilicet ollam succensam pice plenam, sulphure foetentem; attende leones frementes, canes mordentes, serpentes saevientes: bufones corrodentes, dracones glutientes; et vinces citius turpissima vitia ad cor tuum maculandum per diabolum tibi immissa: fugabisque longius a te torporem mentis, somno-

lentiam corporis, et desiderium vanissimae laudis. Dico tibi quod longae vigiliae, longae lectiones, horae diurnae, silentium labor et ieiunium, breve faciunt purgatorium: et magnum inducunt gaudium, post trium vel quatuor horarum spatium. Mirum est quod tam faciliter taedium sentis in choro cantando legendo: et non attaediaris diutius fabulando, aut rumores saeculi audiendo. Intellege istud esse diabolicum factum: qui nititur omni modo divinum impedire servitium; et retrahere te ab ecclesia et a conventu psallentium: ut habeat socium in inferno perpetue comburendum. Tunc clamabunt et ululabunt prae nimio calore et dolore: qui modo Deum non laudant corde et ore cum ingenti fervore. Si te delectat cum amico colloqui pro qualicumque solacio capessendo; quanto magis festinare debes et anhelare ad divina audienda: ut loquaris cum Deo in hymnis et canticis omnibus aliis curis et imaginationibus praetermissis. Sed quia saepe plus movent facta quam verba: adicienda sunt in fine sermonis exempla aliqua, instructionis gratia. Imitare bona quae placent: cave mala quae offendunt.

EXEMPLVM.

FRater quidam infra matutinas parum coepit dormitare. Quod attendens frater proxime sibi assistens: silenter auribus eius hoc verbum tantum ingessit. Infernus. Quo audito, ille subito perterritus et expergefactus: omnem torporem a se abiecit. Cogita ergo piger de inferno: et non dormitabis in choro lassus prae taedio.

ALIVD.

ALius quoque frater parum cantans cum vocem eius astans non audiret: obiecit ei quod tunc temporis in matutinis cantabatur. Simon dormis? At ille commotus ex verbis istis deprehendit se notatum in sopore: et expavit admonentem prae stupore et pudore.

ALIVD.

FUit quidam frater in ordine regularium Deo devotus et bene litteratus: artificialis cantor, et divinae laudationis amator studiosus. Hic quadam vice loquebatur cum alio fratre socialiter de dulcedine divini cantus: et de sollemni officio quod fit in ecclesia in praecipuis festis. Dixit ergo ei pro aedificatione pusillanimitatem eius confor-

tando: ut alacriter cantaret in choro. Frater Deo laus, ego numquam habui taedium in divino officio: quantumcumque longum esset. Nam in festo palmarum quamvis divinum officium satis prolixum videtur prae ceteris diebus: tamen non sum attaediatus de longitudine cantus; sed ita paratum me sensi ad cantandum, quod si aliquis iterum ab initio totum incipere voluisset: libenter cum eo incepissem et cantassem. Hoc audito aedificatus est frater praedictus: et ad cantandum alacrior effectus. Bene huic seniori credendum fuit; quia semper cum primis ad chorum venit, raro exiit, exiens pro necessitate cito rediit: praesens fideliter pro posse iuvit, et oculos in diversa non defixit.

[ALIVD.]

Alius eiusdem ordinis frater zelo Dei accensus, contra somnolentiam fortiter certabat: et hanc sibi violentiam inferebat. Gravatus namque somno in choro, capillos capitis sui manu traxit; barbam duriter fricuit, nasum stilo pupugit, oculos saliva detrivit: et sub mento acutum lignum quandoque posuit, ut somni torporem fugaret. Cumque motus carnis sentiret, flammas incendii infernalis cogitabat; et digitorum unguibus

cutem corporis sui acriter sulcavit, et rubeas cicatrices tam diu carni prurienti infixit: donec motus illicitus ex diabolo incitatus, penitus cessaret.

DE CVSTODIA ORIS ET DILIGENTIA OPERIS CVM OBOEDIENTIA SVPERIORIS.

SERMO VII.

Bonus homo de bono thesauro profert bonum. Dilecti fratres semper aliquid boni de Deo et sacra scriptura habeatis in cordibus vestris reconditum; atque in opere exteriori replicate dulcia verba Christi: quae confortent vos in gravamine laboris vestri. Ruminetis sedule devotos psalmos et hymnos sub silentio oris vestri; ne diabolus inveniat vos intus vagos et otiosos circa aliorum facta inutiliter occupatos: quia cor instabile et a bonis cogitationibus vacuum, nidus est diaboli. Ponderate verba vestra antequam loquamini; ne quid insipidum proferatis quod audientem offendat, et dixisse paeniteat: quia discretionis limitem non servastis. Si non scitis sapienter loqui; studeatis tamen humiliter et verecunde tacere: iuxta illud Salomonis. Stultus si tacuerit: sapiens reputabitur.

Tempus ad bene operandum datum est non ad otiandum: neque ad fabulandum, neque ad iocandum. Nullum ergo tempus absque fructu boni operis transire permittatis; quia si habetis licentiam loquendi: non tamen aliquid inutile proferendi. Sicut enim de omni verbo otioso reddituri estis rationem coram Deo in iudicio: ita etiam de omni tempore et momento male et neglegenter expenso. Secundum diversa autem tempora vel festa per diem et noctem assumenda sunt exercitia temporibus apta: et ferventius accendenda proposita bona. Attamen propter bonum oboedientiae et fraternae caritatis obsequium, omnia privata sunt abneganda: nec aliquod devotionale singulare factum sanctae oboedientiae et communi utilitati praeferendum. Sic Christus reliquit templum et doctores legis; et oboedivit matri et Ioseph sicut bonus filius subditus parentibus suis: ad exemplum omnibus religiosis. Qui in hoc bene se exercet, et cotidie certat et se ipsum vincere laborat: altissime coronabitur quia legitime certavit. Omnia enim opera bona ex simplici oboedientia propter Deum facta, Deo sunt gratissima: et maxima remuneratione digna, in caelo perpetue coronanda. Abnegatio namque propriae voluntatis cum vera humilitate

cordis subdita praelato et consilio sui superioris: omnia temporalia lucra et utilitatis argumenta superat, et praefulget laude aeterna. Sicut enim nil ditius bona voluntate nec quietius spontanea subiectione: sic nihil deterius propria voluntate cum inflatione superbiae. Hinc de laude oboedientiae Salomon ait. Vir oboediens loquitur victorias. Magnum certamen est se ipsum vincere: gloriosus triumphus cervicem superbiae flectere; proprium videre relinquere, propriam sapientiam deponere: et in nullo se velle ostentare. Omnis qui propter Deum sponte oboedit, opus fortissimi militis facit; quia contra se ipsum certat: et divini timoris gladio propriae voluntatis motus necat. Ideoque cum martyribus coronam perennis gloriae accipiet: quia viriliter certavit et vicit. Quicumque ergo superiori, aut etiam inferiori humiliter oboedit, et sensum suum alterius sensui libenter subicit: iste nil perdit, sed cedens alteri, amplius lucratur. Omnis qui se sic vincit et humiliat; caput superbi Luciferi conculcat, qui contraria humilitati suadet: ne homo alteri cedat, sed ad argumenta callida se vertat. Cur hoc? Ne tacendo foris vilescat, et quasi fatuus aut inscius appareat: quia se defendere nescit, aut supe-

rari permittit. Heu superbia quam caeca et fatua semper; quam longe devias a regno Dei: et praecipitanter curris ad portas inferni. O quanta bona et laudabilia dicta sunt de te humilitas sancta, semper oboedire parata; tibi enim apertae sunt ianuae caeli: ad videndam gloriosam faciem Iesu Christi. Non ergo grave alicui sit, nec indignum videatur propter Deum oboedire homini in licitis et honestis: quando Christus factus est oboediens usque ad ignominiam crucis. Revera fratres si quis oboedierit aut servierit fratri propter Deum, hic exhibet Deo maximum in sua subiectione honorem: et habebit in fine Christum sui laboris praemium ac sanctae servitutis remuneratorem ita dicentem. Quod uni de his fratribus meis minimis fecistis: mihi fecistis. Sine oboedientia namque et fraterna caritate: aut parva, aut nulla sunt opera nostra. Cum humili vero oboedientia: placent Deo etiam vilia et parva obsequia fratribus impensa. Verus et perfectus oboediens non tardat vocatus: non se excusat occupatus aut fatigatus; timet enim Dei incurrere offensam: si non sequitur iubentis vocem secundum suam possibilitatem. Sive ergo oboediens orat vel laborat, sive legit aut scribit; sive tacet aut loquitur, sive vigilat aut

quiescit, sive comedit aut ieiunat: omnia sibi in bonum ex merito sanctae oboedientiae computantur. Nam in omnibus actibus suis faciendis vel dimittendis aeque bene meretur si se ipsum plene intus resignat: si in his beneplacitum et honorem Dei veraciter quaerit et intendit. Et tanto amplius proficit et Deo gratius placet; quanto citius et alacrius implet: quod voluntas superioris facere dictat. Et si melius sciret et clarius sibi mandatum innotesceret: omni nutatione remota, promptissimum se ad oboediendum Deo et vicario eius exhiberet. Idcirco verus oboediens semper in gaudio est, et magnam fiduciam in Deo habet; cuius voluntatem perficere omni tempore cupit: a quo praemium sine fine recipere cum electis non dubitat, corde et ore decantans. Paratum cor meum Deus: paratum cor meum. Et iterum. Paratus sum et non turbatus: ut custodiam mandata tua.

DE VANA GLORIA CAVENDA ET QVOD SOLI DEO LAVS EST EXHIBENDA.

[SERMO] VIII.

Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona: et glorificent Patrem vestrum qui in cae-

lis est. Dilecti fratres, quando aliquid boni facitis nolite extolli nolite vane gloriari; sed humilietis cor vestrum coram Deo: ne propter vanam gloriam et propriam complacentiam perdatis caelestem gloriam et mercedem aeternam. Omnis actio bona Deo ascribenda est: non vestrae industriae nec potentiae. Studeatis soli Deo velle placere: et proximo bonum exemplum dare, in observantia regularis disciplinae; ne diabolus inveniat unde vos graviter accuset: et improperet quia similes estis sepulchris foris dealbatis. Quid prodest vana laus hominum; quando intus arguit mala conscientia peccatorum? Superbus et ambitiosus gloriae temporalis laborem sine fructu habet: et nisi cito paenituerit et se profunde humiliaverit: maioris poenae cumulum aggregabit. Extra caritatem Dei et proximi nulla prosunt opera ab hominibus laudata; sed sunt sicut vasa vacua oleum non habentia: et sicut lucernae in tenebris non lucentes. Profecto namque fatuae sunt virgines: qui pro aliquo bono opere vel sermone quaerunt hominum laudes. Prudentes vero sunt, qui in timore stant, et parvum bonum quod agunt in vera humilitate custodiunt; totum etiam quod sciunt et intellegunt, et ad effectum producunt, aut facere in me-

lius proponunt: hoc summo Deo omnium bonorum largitori veraciter attribuunt. Alioquin fures sunt, et latrones: fures quia gloriam et honorem Dei illicite usurpant; latrones quia vane gloriando animam suam inficiunt: et superbiendo gratiam Dei perdunt.

Quis est iustus et prudens? Qui Deum prae oculis semper habet; semper bona cogitat, semper bona loquitur: semper bona operatur dum vivit et potest. Nolite fratres inde superbire quia multa scitis et legitis: aut quia diu in via Dei et in religione fuistis. Dolendum magis quia tam parum in virtutibus profecistis: et utinam primitias novellae dulcedinis adhuc haberetis et ita sentiretis. Verumtamen non debetis desperare, nec ab inceptis bonis desistere; sed cum omni humilitate divinum auxilium flagitare: ut Deus dignetur novum fervorem vobis inspirare. Nam quamdiu homo in statu praesenti versatur, instabilis est, et de bono ad malum labilis: et e converso de malo ad bonum reparabilis. Vnde sapiens rex Salomon ait. Non est homo iustus super terram: qui faciat bonum, et non peccet. Et beatus Iohannes amantissimus Iesu discipulus dicit in epistula sua: ne aliquis glorietur inaniter de iustitia et puritate sua. Si dixerimus quia

peccatum non habemus, nos ipsos seducimus: et veritas in nobis non est. Nemo ergo se excuset quasi innocens sit et a culpa purus: quia in multis offendimus omnes, ait beatus Iacobus apostolus. Aut enim scienter quis peccat, aut ignoranter: aut sponte aut invite, aut ex infirmitate, aut perversa voluntate; aut ex timore vel ex amore, aut ex desperatione vel praesumptione: aut ex animi levitate, aut ex consuetudine, aut ex tepiditate; aut ex societate tractus, aut singularitate elatus: aut iracundia commotus, aut concupiscentia allectus. Istis passionibus variisque desideriis tamquam contrariis ventis movetur et turbatur saepe cor hominis: et propter has mundi procellas, rarissime venit homo ad portum quietis. Vix enim est dies aut nox, hora vel mora tam brevis et bona: quin in aliquo homo erret aut tepescat, aut neglegentias committat. Pro quibus omnibus sine intermissione orare oportet; ut pius Deus misericorditer ignoscat omnibus malis nostris: quae verbo vel facto aut cogitatione deliquimus. Et quia nemo purus a sorde; ideo cum humilitate et cordis contritione ad confessionis remedium celeriter recurrendum est: et cum maiori custodia de cetero ab omni occasione malarum cogitationum praecavendum.

Oportet hominem in initio niti praecavere malum, ne serpens lubricus foramen parvum inveniat: et tandem totum caput cum cauda violenter infigat. Cor hominis quiescere nescit; sed vel in bono aut in malo occupatur: sicut experientia frequens docet. Et quantum bonum quis diligit et virtutes sectatur; tantum malum odit et vitia execratur: quia contraria in una domo morari non possunt. Nemo tamen requiem cordis inveniet quidquid habet vel desiderat; nisi Deum verum et summum bonum quaerat et habeat ad fruendum: et temporalibus moderate utatur ad aeternum Dei regnum promerendum.

Quaerite ergo nunc fratres Christum in humilitate: ut postea videatis eum in sua maiestate. Quaerite nunc gratiam eius per orationes cum lacrimis sinceris: ut purificati a sordibus cunctis digni sitis videre faciem eius in caelis. Quaerite nunc Christum in lege et prophetis velatum sub figuris; ut postea omnia secreta scripturarum perfecte sine libris et magistris cognoscatis: sicut per apostolum Paulum dicitur. Videmus nunc per speculum in aenigmate: tunc autem facie ad faciem.

Sed ad habendum summum bonum cum electis Dei, quis aptus et dignus esse poterit? Nempe verus humilis, perfecte oboediens, mitis et patiens; multum do-

lens de peccatis, fortiter resistens vitiis: mundi gloriam spernens, se ipsum nihil reputans; ad exteriora rarus, ad interiora assiduus: ad terrena frigidus, ad caelestia fervidus; ad portandum alios benignus, ad castigandum se strenuus: ad indulgendum facilis, ad irascendum difficilis; ad custodiendum cor suum omni hora sollicitus: ad exeundum foras tardus, ad remanendum domi animo laetus. Beatus qui haec mente revolvit: et ad intima sua citissime redit. Beatus qui nil temporale, nil carnale, nil turbidum, nil tumidum in secretarium cordis sui sinit intrare: nec patitur immorari. Beatus qui multa bona scit et facit quae dicit; quia nunc magnam pacem habet: et in futuro beatiorem cum Christo gloriam iugiter optinebit. Tunc enim evanescet omnis vana gloria et temporalis laetitia: cum apparuerit Christus vera et caelestis gloria. Quam nobis conferre dignetur cum omnibus sanctis suis: qui est super omnia Deus benedictus in saecula. Amen.

DE PERICVLO MVLTORVM MALORVM EX MVLTILOQVIO VERBORVM.

SERMO IX.

Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. Dilecti fratres teneatis versiculum istum firmiter in mente ve-

stra, et caveatis loqui de alta materia; ne diabolus vos temptet de vana gloria: et perdatis tempora vestra pro devotione et compunctione vobis data. Magis expediret multis quod cogitarent de poenis inferni et igne purgatorii: quam de latitudine mundi et altitudine caeli. Nam cogitare et loqui de tremendo futuro iudicio et de suppliciis reproborum: saepe timorem incutit, qui est valde utilis tepidis et dissolutis. Loqui autem de caelo empyreo et IX choris angelorum, non deservit iuvenibus et immortificatis monachis; qui leviter extolluntur cum subtilia aliqua legunt vel audiunt: de quibus melius tacerent, et defectus suos inspicerent et lugerent.

Fratres tunc vere sapienter agitis si cognoscitis vitia vestra: et acriter de omnibus malis doletis quae fecistis. Heu quanta bona omni hora otiando et fabulando perditis: quae laborando tacendo et orando lucrari potestis. Proponatis ergo firmiter vos emendare et ferventer proficere: et in ordine constanter perseverare. Saepissime oculos vestros cum humili prece levate ad Dominum in caelis gemendo: et in secreto cordis vestri pro delictis orando. Tales Deus diligit: qui corda sua ad caelestia saepius levant et orant. Libenter ignoscit culpis ve-

stris praeteritis si veniam petitis: et gratiam quaeritis et custoditis. Numquam fatue cogitetis magna et alta de vobis: ne cadatis antequam scitis.

Quando ergo aliqua bona cogitatis vel dicitis vel facitis: non haec vobis vel in modico attribuere debetis; sed statim omnia ad Deum integre referre cum gratiarum actione studeatis: a quo omnia bona descendunt quae in vobis cognoscitis, et in aliis videtis. Omnia Dei dona sunt, quae corpus et animam ornant: Deus enim dedit esse vivere sentire agere discernere et intellegere. Magna caecitas cordis est, non considerare dona divina: et quantum Creatori tenemur regratiari. Tanta sunt beneficia Dei ut numerari nequeant: nec sufficiant explicari. Graviter ergo peccant et per ingratitudinem Deum offendunt: qui vanis implicati devotas Deo laudes pro beneficiis suis non persolvunt. Vnde apostolus Paulus ait. Gratias agite semper pro omnibus: in nomine Domini nostri Iesu Christi. Et David in Psalterio et cithara canens: post multa beneficia collata Deo gratias referens dicit. Adiutor meus tibi psallam; quia Deus susceptor meus es: Deus meus misericordia mea. Et per Isaiam prophetam ipse Dominus loquitur dicens. Gloriam meam alteri

non dabo. Quid ergo dicemus ad haec, qui nihil aut parum boni facimus; et tamen gloriari et laudari cupimus? Foeda res omnino: reputari velle de virtutibus quas non habemus. Relinquamus hanc vanitatem; sequamur sanctos apostolos et prophetas, qui vere sancti fuerunt: et tamen nihil sibi de sanctitate sed totum Deo attribuerunt.

Quando igitur gloriam Dei et honorem quaerimus et de omnibus bonis nobis collatis gratias ei pure et integre reddimus; tunc sursum cum angelis in caelum ascendimus: qui in nativitate Christi gloria in excelsis Deo cantaverunt. Quando vero inanem gloriam de aliquo bono foris appetimus, aut nobis ipsis intus placemus, et plus ponderamus opera nostra quam debemus; tunc veraces non sumus, nec in veritate humiles, sed superbi et inanes: Deo despecti, angelis reprobati, et omnibus sanctis alienati. Vnde ex vitio elationis infra nos cadimus et paulatim inferno appropinquamus; quia daemonibus et damnatis assimilamur, qui Deum non amant nec laudant: nec gloriam Dei contemplari valent. Et quia honorem Deo debitum non exhibent nec sponte cum sanctis se humiliant; sed Creatori suo perverse et superbe resistunt: iusto Dei iudicio poenam infernalem ubique

secum ferunt, et in malitiis tabescunt. Ignibus uruntur, et non purgantur: acerrime torquentur, et numquam meliorantur. Ex quo in se ipsis gloriam quaesierunt caelum perdiderunt: et ab aeterna gloria Dei in obprobrium sempiternum ceciderunt. Sic heu miseri, superbi homines in se gloriantes et alios despicientes cito peribunt, antequam putant: qui de se praesumentes dicunt aut cogitant. Manus nostra excelsa: et non Dominus fecit haec omnia. Estote ergo fratres humiles corde casti, benigni, modesti compatientes: circumspecti in verbis diligentes in opere; ferventes in oratione, patientes in tribulatione: oboedientes sine tardatione, simplices sine quaestione; verecundi sine fictione, taciturni sine suspicione: obsequiosi sine murmuratione.

Quando etiam Deus ex sua magna pietate aliqua bona alicui oranti vel studenti inspirat vel revelat: non statim de hoc se extollat, nec aliis se praeferat aut sanctiorem aestimet; sed cogitare debet et credere quia non propter suas virtutes et labores, nec propter sua merita et ingeniosa opera haec fecit sibi Deus: sed propter immensam bonitatem suam, qua pluit super bonos et malos effundens misericordiam suam super omnem creaturam.

Sic enim loquitur per Ezechielem prophetam, ad Iudaeos superbientes de bonis sibi datis. Non propter vos sed propter memet ipsum haec feci domus Israel: notum sit vobis. Nemo ergo abutatur bonitate et miseratione divina super se sibi aliquid attribuendo per superbiam; ne indignationem Dei mox incurrat propter ingratitudinem suam: et audiat duram contra se iudicis sententiam terribiliter intonantem. Auferte ab eo mnam, id est devotionis gratiam qua indignus est propter vanam gloriam: et date ei qui decem mnas habet, propter suam humilitatem et gratitudinem. Nam dignus est maiora recipere dona; qui pro minoribus studet semper Deo gratias agere: et indignum omnibus se fatetur. Dat saepe benignissimus Dominus consolationem suam non solum propter unum hominem vel duos se invicem consolandos; sed etiam propter aliorum aedificationem et multorum instructionem ad amandum et laudandum tam pium dulcem ac largifluum Dominum in donis suis: qui tam bonus et beneficus est dando gratiam suam humilibus mansuetis et corde compunctis. Subtrahit vero cito dulcedinem suam ab elatis et ingratis: a vaniloquis a curiosis, a dolosis et murmurosis. Oportet enim cor mundum

esse a vitiis, si intrare debet dulcedo sancti Spiritus: quae pretiosior est cunctis opibus terrenis. Ditabitur autem bonis aeternis in caelis: qui respuit delectari in laudibus humanis. Quaeratis ergo potius consolari in devotis precibus et lacrimis: quam in altis quaestionibus et longis fabulis. Studete in libro conscientiae: fugite umbras vanae gloriae; recondite oleum in vasis vestris cum prudentibus virginibus: abscondite thesaurum cordis in valle humilitatis. Si enim culmen veri honoris quaeritis: ad illam caelestem patriam toto desiderio festinetis. Ad quam feliciter optinendam: perducat nos pariter Iesus Christus. Amen.

Incipit secunda pars huius libri.

DE MVLTIS TRIBVLATIONIBVS IVSTORVM PRO REGNO CAELORVM.

SERMO X.

Multae tribulationes iustorum: et de omnibus his liberabit eos Dominus. Dilecti fratres sanctorum vitam aspicite; doctrinam sanctorum libenter audite et legite: exempla eorum imitari desiderate; ac gloriosa eorum suffragia instanter petite, ut in adversis fortes sitis: et omnes

labores diurnos ac nocturnos pro Christo constanter ferre valeatis. Non dubitetis de futura Christi promissione: quam reddet diligentibus se opere completo et agone viriliter consummato. Non fuistis in inferno nec in puteo Luciferi: ideo onerosa videntur statuta claustri. Non estis experti ignem purgatorii: ideo horretis sustinere verbum improperii, rigorem silentii, duritiam lectuli, gravitatem ieiunii, vilitatem cibi: laborem cantandi, et frequentiam orandi. Si vultis omnia habere pro libitu vestro; quid inde meremini coram Deo? Ista non concordant sanctis: qui passi sunt gravissimas poenas temporibus multis. Consideretis igitur in parvis laboribus et angustiis vestris, acerbissimas sanctorum martyrum passiones; et quorum sollemnia per annum celebratis: horum agones sectamini per veras virtutes. Cumque tribulationem aliquam sentitis, scutum patientiae assumite: ne ante tempus finiti certaminis in religione deficiatis. Non scandalizet vos, si mali florent in mundo, et boni gemunt sub onere; si perversi gaudent in honoribus: et boni privantur rebus necessariis et amicis. Deus clemens et iustus meliora et aeterna bona providit electis suis, in posterum reddenda; quos nunc diversis modis percutit per

malos et castigat: ut digniores fiant ad maiora praemia recipienda in caelestibus regnis. Multae itaque sunt tribulationes iustorum propter regnum caelorum: sed et multa flagella peccatorum, quae sunt initia dolorum futurorum. Et quis poterit plene cogitare et perpendere abyssum iudiciorum Dei super filios hominum? Etenim iustus Dominus et iustitias dilexit; qui bonis et rectis corde omnia in bonum ordinat et in salutem eorum convertit: et malis duris ac perversis omnia in eorum perniciem et luctum retorquet. Sustinete ergo fratres sicut boni et fideles servi Christi, patienti corde et animo benivolenti pauca gravamina quae vos interdum molestant et probant quam fortes estis; quia non diu durabunt nec confundent humiles: sed pie tolerata valde laetificabunt animas vestras iuxta illud psalmistae. Exultabunt ossa humiliata: et humiles spiritu salvabit. Si essemus vere humiles et onera peccatorum nostrorum stricte ponderare vellemus; nihil importabile sentiremus: vix unum pro mille nos recipere diceremus. Oportebat namque Christum pati qui tamen peccatum non fecit: quanto magis nos miseri peccatores, qui cotidie offendimus multos in multis: scilicet Deum, angelos, sanctos, et homines. Permittit autem

Deus multas tribulationes cadere super electos suos non ad eorum reprobationem; sed ad peccatorum purgationem ad meritorum augmentum, ad maiorem cautelam: et ad eorum imbecillitatem per patientiae virtutem roborandam.

Ponat ergo unusquisque se ad patientiam si vult habere cordis tranquillitatem: si cupit coronam gloriae recipere in caelo, post certaminis sui laborem. Vita ista temporalis plena est tribulis et spinis; in qua exercentur et probantur electi per aspera: ut eo ardentius desiderent bona aeterna. Ecce nemini parcit Deus; sed dat unicuique onus proprium ad portandum: ut habeat causam ad multum promerendum. Alia namque adveniunt et temptant nos a dextris per blandimenta: alia a sinistris per vituperia; alia ab anteriori parte occurrunt per austerum vultum: alia a posteriori pungunt per detractionis morsum; alia a superioribus nos artant ad laborandum: alia ab inferioribus ebulliunt ad deridendum, sicut pueri parvuli sanctum Elisaeum. His sex ventis commovetur status vitae praesentis: et impugnatur omnis christianus sive religiosus sive saecularis. Nec dives nec pauper, nec sanus nec aeger: sine onere est. Quilibet habet satis ad portandum; et qui

dorsum suum ad hoc praeparat et incurvat: sapienter agit et levius portabit. Qui autem otiari quaerit et delectari fabulis; ac vagari per officinas et nemora campi: incidet in latrones et canes mordentes; hoc est in varias temptationes carnales gratiam devotionis extinguentes: et conscientiam multis vulneribus sauciantes.

Sic est religiosus in claustro professus: sicut nobilis miles ab hostibus in castro undique obsessus. Non potest fugere, non potest otio torpescere: sed vigilare oportet et in armis semper stare contra inimicorum insidias et sagittas. Nisi enim pugil Christi cingulo castitatis sit accinctus et scuto patientiae undique praemunitus: aut cito turbatur, aut deicitur, aut vulneratur. State ergo in timore Dei et praeparate vos ad certandum contra passiones vestras et hominum vexationes et linguas iniquas; quia habebitis semper aliquem adversarium, nunc istum nunc illum; prout Deus permiserit ad humiliandum vos ne in bonis superbiatis: et per vanam gloriam totum perdatis. Quod si humiliter et patienter adversarios vestros sustinetis; eritis Deo accepti, et sanctis martyribus in patiendo conformes: atque in regno caelesti valde gloriosi et sublimes. Oportet omnino quod humilitas gloriam praecedat: et pa-

tientia victoribus coronam cum multis ictibus praeparet. Nam sine patientia et certamine et labore: vana est spes praemii caelestis. Induite ergo vos dilecti fratres sicut beatus Paulus ait loricam fidei, non haesitantes de adiutorio Dei; pro summo solacio divina promissa inter angustias recolentes: ac totam spem vestram in Deo et non in hominibus potius natis; quia homines saepe fallunt et falluntur in opinionibus et astutiis suis: meditantur inania et stulta loquuntur; iudicia futura non prospiciunt: nec Deum ut oportet metuunt.

Cavete praecipue ab hominibus iracundis et dolosis a sociis vagis et iocosis; ne discatis fabulari et ridere cum levibus: qui ambulant per amoena loca ad hospitia prava. Sed cum simplicibus et humilibus, cum mitibus et devotis sit conversatio vestra; ut ab istis capiatis consolationem spiritus: et in virtutibus magis ac magis proficiatis. Patientia et fortitudo est vobis maxime necessaria: qui in religione estis et statis sub oboedientia. Et ideo libenti animo et pleno corde oboedite; et bonis consiliis maiorum acquiescere studeatis: licet interdum aspera et vilia videntur quae iubentur. Igitur sicut ab omni parte instant pugnae impugnantes fragilitatem vestram;

ita sunt praemia maxima in dextera Dei posita: pro multa patientia omnium tribulationum vobis restituenda. Animetis ergo vos ad omnia ferenda: et non abiciatis onera ad promerenda gaudia sempiterna.

A superioribus namque oportet vos frequenter sustinere correptiones pro excessibus vestris: quia melius est hic quam in futuro purgari. Sed et eorum oboedire praeceptis propter Deum tutissimum est: si vultis cum electis felicissime coronari. Subiciatis ergo vos spontanee eorum dicioni; ut ducant vos tutiori via et breviori spatio inter tot hostes et pericula: ad portum salutis sine murmure et sinistra aliqua suspicione.

Ab inferioribus oportet vos sustinere eorum imperfectiones tam morum quam corporum quod est opus pietatis; et quandoque etiam irrisiones sufferre: quod est mansuetudinis insigne.

A dextris oportet vos caute attendere, ne per adulationes et vanas commendationes seducamini; ne sanctos et iustos vos aestimetis: aut super id quod dicitur cor elevetis. Nocent saepe vanae laudes; fallunt dulcia verba animos leves: sicut auceps fistula dulciter canens decipit et arripit aves. Ergo laudem vel honorem ab hominibus non quaeratis,

sed fugiatis: ne apud Deum mercedem plenam pro fabulis stolidis perdatis. Multi in facie laudant: post tergum vitia narrant. Qui conscientiam suam inspicit: humanas laudes non ponderat nec affectat.

A sinistris vero oportet etiam cautelam magnam habere; ut non turbemini ab his qui vituperant facta vestra, deridendo, proclamando, et ad peius bona interpretando: ne impatientes sitis in corde, aut dure respondeatis in voce; quia forte volunt vos obprobriis probare: si vere humiles estis et patientes in adversis.

Ab anteriori parte oportet vos considerare cum quibus loquimini, cum quibus statis et ambulatis; quales sint vicini vestri et confratres in moribus in verbis et actibus suis: ne forte seducamini et inquinemini malis exemplis per dissolutiones et libertates iuvenibus valde nocivas. Nam saepe post iocos leves pervenitur ad tristis conscientiae dolores: iuxta illud proverbium Salomonis. Extrema gaudii luctus occupat: et risus dolore miscebitur. Non debetis omni verbo credere: nec ulterius cito audita proferre. Non omnia aedificant: nec aliorum secreta scire expedit. Saepe mendacia narrantur pro veris: quae a caelestibus desideriis retrahunt audientes. Abstinete ergo a nugis et iocis, quae

bona studia impediunt; intellectum obscurant, memoriam distrahunt: et pacem habentes frivolis suspicionibus inquietant.

A posteriori parte oportet vos etiam oculum habere apertum; et de futuris periculis non exigue praecogitare: scilicet qualia possent vobis per eos quos iam amicos tenetis contraria advenire. Praeparetis igitur dorsum vestrum ad sustinendum omnem eventum malorum; ad abluendum peccata praeterita; ad vitandum iucunda praesentia: et ad minuendum futura purgatorii tormenta. Nam hominum oblocutiones, detractiones, accusationes et derisiones patienter acceptae; medicinae sunt optimae pro salute animae: a iustissimo Deo peccatoribus iuste inflictae. Non itaque nocebit durá correptio verborum si benivoli et innocentes estis: quia sermo durus utilis est ad correctionem dissolutorum.

Audistis iam ex supradictis in quam multis periculosis bellis consistitis, et quanta bona potestis promereri si viriliter repugnatis. Non ergo sitis remissi, nec prae multitudine hostium desperati: sed cum religiosa sollicitudine satagite semper in melius et ferventius exercitium proficere; ut per longanimitatem et patientiam in virtutibus et laboribus multis perveniatis ad requiem perpetuam, ab omnibus ma-

lis securam: largiente Domino nostro Iesu Christo intercedentibus sanctis martyribus suis diu desideratam vobis aeternae vitae coronam. Amen.

DE COTIDIANO MARTYRIO ET BELLO IN STATV RELIGIONIS.

SERMO XI.

Quoniam propter te mortificamur tota die: aestimati sumus sicut oves occisionis. Dilecti fratres bene notate verba ista in auribus vestris iam lecta: quae valde salubriter pro instructione vestra diu ante nativitatem vestram per prophetam in psalmo sunt praenuntiata. Benedictus Deus qui vocavit vos de praesenti saeculo nequam, in quo periclitantur multi in corpore et in anima: sequentes carnis desideria et fugitivos honores. Videte ergo vocationem vestram ad congregationem istam a Deo paratam: in qua promereri potestis brevi tempore cum modico labore vitam aeternam. Ecce religionem intrastis, sponte propriis renuntiastis; et quodammodo mundo mortui estis: aut quasi mortuos in sepulchris vos reputare debetis. Hoc etenim habitus vester foris ostendit, et fama de vobis transit: quod de mundo non estis sed filii Dei excelsi omnes. Dicunt enim

frequenter homines saeculares de religiosis personis. Qui Deo servit totum mundum deludit: et valde sapienter facit. Caelum sibi comparat: et ab inferno non timebit. Mortificate ergo membra vestra super terram; ne diabolicus furor vos iterum alliciat: et ad aeterna supplicia per mollitiem carnis secum trahat. Magnus profecto labor est certare cotidie contra passiones et vitia: sed praemia maxima vincentibus sunt promissa. Percogitetis verba quae cantantur tam sedule de sanctis martyribus in ecclesia nostra pro eorum laude et memoria ad impetranda suffragia; quorum dulcedo tangere debet cordis nostri intima: et excitare tepiditatem nostram ad toleranda pro Christo vel pauca contraria. Sic enim ad vesperas saepissime suffragatur. Certamen magnum habuerunt sancti Dei: transierunt per ignem et aquam et salvi facti sunt. O dilecti fratres qui in religione sub oboedientia statis; si fideliter impletis quod vovistis martyres estis: aut adhuc cotidie patiendo fieri potestis. Nam totiens novas coronas et margaritas pretiosas pro certamine vestro accipietis: quotiens singula membra corporis vestri cotidiànis laboribus pro Christo exponitis. Et si proprias voluntates relinquitis, et sensualitati vestrae fortiter resistitis:

magnam a Deo consolationem intus percipietis. Omnis religiosus in oboedientia vivens paratus suam voluntatem frangere, atque praelato suo humiliter nitens oboedire; iste veraciter in spiritu martyr efficitur: quamvis materiali gladio in collo non feriatur. Et quicumque perfectae mortificationi tota die, id est per totum tempus vitae suae se tradit, simplici ex corde, oboediendo, exemplum Abrahae imitatur: qui unicum dilectum filium suum Isaac in holocaustum offerre, ligare et occidere non recusavit. Legimus etiam de sanctis martyribus quod per diversa tormentorum genera transierunt ad regna caelorum: qui non elegerunt pro sua voluntate qualem poenam aut mortem paterentur; sed totaliter divinae ordinationi se commiserunt: corpus et animam Creatori suo ad omnia sustinenda constanter optulerunt. Quando igitur aliquis vestrum audit praeceptum sibi contrarium a praelato imponi, et tamen paratus est oboedire: si tunc etiam vim sibi ipsi inferre conatur, atque murmurationem insurgentem compescit et necat; tunc gratissimum Deo sacrificium in ara cordis immolat: et cum martyribus de hoste victor sui ipsius factus strenue triumphat. Multi namque martyres violenter tracti sunt ad carceres,

et durissimis inibi vinculis ferreis stringebantur: quin etiam sine cibo et potu sine lumine et aliquo humano solacio dimittebantur iacere in foetore et mortis horrore. Et tamen in fide Christi constantes permanserunt, et gratias Deo in doloribus suis agere studuerunt: quia pro nomine eius contumelias et tormenta pati meruerunt. Horum exempla intuentes nolite in adversis deficere, et de nimia paupertate conqueri: nec propter rigorem disciplinae de proelio ante finem victoriae fugere. Illi digne coronari me- nota rentur: qui legitime certant et perseverant. Levissimus est omnis labor paenitentiae nostrae comparatione poenarum et abstinentiarum sanctorum martyrum: et consideratione dolorum infernorum.

Audistis frequenter in passionibus martyrum, quia in diversis membris suis fuerunt cruciati: et post graves dolores eisdem membris privati deinde ferocissimis bestiis ad devorandum dati: aut etiam flammis ardentibus iniecti. Nondum fratres ista estis experti; nondum sic temptati nec probati: nondum sic vexati nec verberati; nondum sic derisi, nec contumeliis repleti: nondum de domibus vestris nude et ignominiose expulsi, et per plateas publice tracti. Nondum usque ad sanguinis effusionem

temptationibus restitistis: nec manum nec pedem amputari pro fide et castitate permisistis. Verum si saepe deficitis in minimis passionibus pro Christo in religione subortis; quomodo maiora pati in persecutione possetis? Sunt namque multa in quibus probare potestis fortitudinem vestram quamvis sanguinem non fundatis: nec usque ad mutilationem membrorum repugnatis. Sancti martyres membra sua poenis exposuerunt gravissimis: vos in multis ieiuniis et vigiliis, in silentio et laboribus corpus vestrum nota ne insolescat castigare debetis. Qui enim omne amarum pro dulci, omne vile pro pulchro, omne triste pro gaudio accipit et sustinet: hic veraciter calicem Domini cum martyribus bibit; et in futuris poenis uri non timebit: sed sanctorum choris sociari summe gaudebit. Vnum ex his eligatis; aut aeternaliter comburi cum daemonibus pro modicis voluptatibus: aut pro brevi abstinentia, perenni gloria perfrui cum angelis sanctis. Et quia martyres mala perpetua attenderunt; ideo mala transitoria levius pertulerunt: et potius per angustam viam ad latitudinem caeli intrare optaverunt. Potest quilibet in ordine et in statu suo religiose et devote vivendo palmam martyrii optinere: si contra vitia sua fortiter certat, si pro

adversantibus et detrahentibus orat; si castitatem illibatam strenue servat: si oboedientiam usque ad mortem exemplo Christi custodit; si de omnibus terrenis et necessariis huius vitae semper minus quam plus habere desiderat: et beneplacitum Dei in omnibus quaerit et suum velle relinquit. Sancta quippe voluntaria paupertas pro martyrio computatur: et ideo sicut martyribus ita et pauperibus regnum caelorum a Domino promissum est et donatur. Cum ergo verboso et dissoluto silentium imponitur, ne extraneis vel fratri loquatur; tunc lingua ad fabulandum prona quasi reste ligatur: et ne noceat alteri silentio cohibetur. Et vere multis verbosis expedit pro pace conscientiae verecunde tacere: quam hinc inde historias de statu saeculi retexere. Et cum vago homini praecipitur in claustro manere, aut in cella quiete residere: tunc pedes eius pia violentia quasi in cippo locantur; et sic ad viam salutis cor instabile redire compellitur: iuxta illud Domini verbum. Exi cito in plateas, et vicos civitatis: et compelle intrare. Heu quanti foris vagando périerunt: quanti suae curiositati serviendo nil sanctitatis rettulerunt. O quam multi per rectoris virgam reducti sunt ad conscientiae et bonae vitae custodiam: et

nota pauper

de necessitate fecerunt virtutem. Cum curiosus oculos suos claudit, ne saeculi vanitates aspiciat; tunc mercedem cum sanctis recipiet: quorum oculi fuerunt a tyrannis excaecati. Cum piger aliquis laborare cogitur: tunc manibus et pedibus ad locum martyrii trahitur; et si oboedierit ad omnia sibi iniuncta: praemiabitur cum martyribus quorum manus vinculis fuere ligatae, et pedes in eculeo suspensi. Cogitare ergo debet bonus oboediens frater quia proprii corporis non habet potestatem sed praelatus; cui propter Deum se resignavit libere: ut eat et faciat quod ille iusserit pro animae suae salute. Sic enim optinebit cum martyribus patientiae palmam: et aeternae vitae coronam. Praestante Domino nostro Iesu Christo regnante in saecula saeculorum. Amen.

DE SAPIENTIA CONFESSORVM ET CONTINENTIA RELIGIOSORVM.

[SERMO] XII.

Os iusti meditabitur sapientiam: et lingua eius loquetur iudicium. Dilecti fratres ista solent cantari et legi de confessoribus et doctoribus; quos praecipua devotione honorare debemus, atque suffragia eorum desideranter implo-

rare: quatenus eorum virtutes strenue imitando, mereamur finito praesentis vitae stadio ad eorum societatem pervenire. Igitur si non possumus gravissima et diversa tormentorum genera cum sanctis martyribus sustinere; studeamus pro viribus nostris cum confessoribus et eremitis in sancta religione, humiliter, patienter, et continenter vivere: quemadmodum et illi Deo placuerunt, multis longis vigiliis et ieiuniis carnem macerando. Describit namque propheta in dicto psalmi versiculo, qualis sit vita iusti viri placentis Deo: et quam beatus exitus eius, qui permanserit constans in proposito sancto. Solet autem vita iusti viri ac boni religiosi ex quibusdam signis notari, et maxime commendari; videlicet ut habeat os custoditum a malo, linguam eruditam in bono: cor quietum a turbatione, devotum in oratione, suspensum in contemplatione; ut faciat opus bonum cum recta intentione ad Deum: careatque sinistra suspicione ad proximum. Et qui ista habere desiderat, legem Dei in corde suo ponat; sacra verba frequenter cogitet, libenter audiat et legat: de mundanis vero sileat, tantum de his quae ad salutem animae pertinent curam ampliorem gerat: alienas sollicitudines abiciat, nullum tempus otio indulgeat; sed vel

oret, aut studeat aut laboret: quatenus boni operis talentum sicut fidelis servus cotidie augere valeat. Discat antequam doceat; et magis eligat tacere quam loqui: si sapiens fieri desiderat. Pauca verba et utilia habeat; cum modestia singula proferat: coram magnatis apparere caveat; cum timore Dei omnes actus suos et sermones disponat: tamquam ab ipso iudicandus si in aliquo offendat. Tutius ergo est et melius ut homo taceat: qui debite loqui nescit. Si quis imperitus divinam sapientiam habere concupiscit, delicias carnis spernat, sensus exteriores stricte custodiat, ne vanitates mundi hauriat; ad interiora se convertat, defectus suos inspiciat: conscientiam per singulos dies examinet, commissa defleat, nil impunitum relinquat; ad caelestia suspiret, futurum iudicium metuat: praesentem vitam carcerem reputet, a Christo elongari poenale sentiat; sanctorum choris non interesse maximum taedium ponderet: nihil in hoc mundo possidere cupiat, ut cor liberum semper habeat; omne gaudium temporale, luctum aestimet: ac prae desiderio aeternorum omnem copiam rerum egestatem computet. Haec intima sentimenta vagabundus et fabulosus ignorat; et qui honores ambit: veram sapientiam numquam inveniet.

Beatus igitur ille religiosus in cuius corde lex Dei requiescit; cuius os meditatur sapientiam sanctorum, non saeculi vanitatem: cuius lingua erudita rectum iudicium in omni causa tractat, ne quid frustra quasi in ventum producat; cuius bona opera ad Dei beneplacitum semper tendunt: cuius gressus intus et foris secundum eloquium divinum diriguntur in bonum. Sapientis ergo et spiritualis viri studium est discernere verum a falso; vitium a virtute, necessarium a superfluo, honestum a scandalo: clarum ab obscuro, expediens ab illicito, privatum a publico; distortum a recto, iustum a perverso, simplicemque ab astuto: innocentem a ficto et doloso. Vnde Dominus per Ieremiam prophetam ait in laudem viri iusti. Si separaveris pretiosum a vili: quasi os meum eris. Verax et iustus est Deus, et iustitias dilexit: aequitatem vidit vultus eius. Et ideo tales quaerit et diligit: qui ambulent coram eo in veritate. Horum gressus non supplantabuntur ab adversario diabolo; nec a mundi blandimentis, nec a propriis concupiscentiis: neque ab aliorum laudibus aut vituperiis seducuntur. Nam dextera Dei protegit gradientes in simplicitate cordis sub alis suis: et omnia quae dixerint et fecerint ad maximum eis proficient

meritum, et praemium sempiternum. Quo feliciter adepto: non erit quod cupient amplius. Beati enim omnes, qui digni erunt regno Dei interesse et cum Christo epulari et gaudere; pro eo quod in vita sua Christum amaverunt: et omnia terrena vilipenderunt.

Dilecti fratres imitamini humilem vitam Iesu Christi, sicut et sancti confessores fecerunt: inter quos fuerunt multi nobiles, ac divites viri qui longo tempore in abstinentia carnium, in carentia frumenti vini et olei et aliorum delectabilium ciborum duxerunt vitam valde religiosam et duram; crucifigentes cum vitiis et concupiscentiis suis carnem fragilem, non propter laudem humanam: sed ut Deo satisfacerent pro peccatis per ferventem paenitentiam. Hi contra temptationes diaboli et mundi honores certantes usque ad mortem: felici tandem fine cursum vitae suae compleverunt. Quamvis igitur isti tyrannorum gladium, aut ignem urentem, aut morsum bestiarum, seu alia saevissima tormenta non pertulerunt in corpore: maximum tamen bellum et cotidianum martyrium perfecerunt in mente; vitam castam humilem abiectam, internam devotam, benignam patientem, sobriam modestam, pauperem et absconditam, prae cunctis mundi opibus ample-

xantes: ideoque digne coronas meruerunt habere perpetuas. Si ergo quaeritis veram sapientiam, et cupitis habere pacificam vitam Deo placentem et hominibus gratam: tunc detis vos ad veram cordis humilitatem, sicut scriptum est. Vbi humilitas: ibi sapientia. Hanc sapientiam mundus odit, diabolus impugnat; caro abhorret, stultus deridet: superbus despicit, iracundus persequitur. Magis etenim placet Deo humilis et casta vita: quam alta scientia; et plus est optanda bona et pura conscientia: quam subtilis et verbosa eloquentia. Longe etiam melior est simplex oboedientia: quam cauta oris excusatio. Vtilior silentii custodia: quam extorta loquendi licentia. Protegit enim Deus oboedientes simpliciter: et callidos in stultum finem cadere saepe permittit. Non est parva prudentia, se ipsum attendere: et sub omni creatura se humiliare; quia Deus propter hominem se humiliavit usque ad extrema terrae, ut peccatores converteret: et paenitentes ad alta caelorum per veram humilitatem traheret, et aeternaliter beatificaret. Multi docti philosophi et magni in oculis suis, viam salutaris prudentiae neglexerunt, aut nescierunt; et ab humilitate Christi recedentes a veritate erraverunt: et difficulter ad contemptum saeculi venire

potuerunt. Multi etiam magistri scientiam Dei et notitiam virtutum ex longo studio haurientes, de humilitate et castitate, de contemptu mundi et sancta religione et oboedientia optime praedicant; qui tamen amore saeculi detenti vix a longe Christum sequuntur: et ut dicitur onus quod laudant, digito tangere vitant. Tam nobilis virtus est humilitas: ut eam frequenter superbi et saeculares commendent. Et tam laudabilis est virtus castitatis; ut eam magnifice extollant etiam incontinentes: et ad confusionem sui dignis laudibus honorent. Et hoc utique ex Deo est: qui suos fidelissimos amatores et humiles ac castos clientes glorificat in praesenti ubi advenae sunt et peregrini; quos in futurae beatitudinis mansione, ampliori gloria laetificare praetendit pro omni confusione quam pertulerunt. Quicumque ergo continenter vivit, et sensus suos sub disciplina regulari intus et foris custodit; iste iure confessor Domini vocabitur: quia super pauca bona prudens et fidelis fuit. Nam quinque talenta sibi tradita, id est quinque corporis sensus bene rexit: innocenter vivendo, et aliis bonum exemplum exhibendo. Haec enim duo maxime in religiosis et abdicatis personis Deo placent, et coram hominibus lucent: bona

vita et sancta doctrina. Talis autem servus post completos labores in gaudium Domini sui laetus introibit; quia fidelis inventus est in omni opere et sermone bono: ad laudem Dei et aedificationem proximi in saecula saeculorum. Amen.

DE CAVTA CVSTODIA CORDIS, ET GRATIA INTERNAE DEVOTIONIS.

[SERMO] XIII.

Omni custodia serva cor tuum: quia ex ipso vita procedit. Dilecti fratres diligenter pensate admonitionem prudentissimi regis Salomonis; et sollicite vigilate circa custodiam cordis vestri: ne diabolus inveniat foramen intrandi. Ille non quaerit aliud nisi vos decipere: et a Deo fraudulenter abstrahere. Quando enim cor hominis a summo bono abstrahitur; tunc in infimis quaerit delectari: et variis desideriis hinc inde movetur. Et qui tempestive non resistit: captivatur et superatur. Nihil laboriosius quam cor custodire ab evagatione et vitiosis imaginibus: ex sensibilibus rebus acquisitis. Pravum et inscrutabile est cor hominis: et ad malum proclivum ab adulescentia sua. Et quis cognoscet illud; et omnes motus eius per singulos dies enumerabit? Vtique solus Deus qui

universa conspicit antequam fiant: de quo dicitur in psalmo. Dominus scit cogitationes hominum: quoniam vanae sunt. Cor numquam quiescit quin in aliquo sit occupatum: sive bonum fuerit sive malum. In bono cor confortatur: in malo perturbatur. Si quis cor suum gestit custodire et ab evagatione restringere: bonam meditationem studeat assumere; et de verbis sacrae scripturae favum mellis colligat, unde animam suam pascat: levia verba dimittat, curiosa non quaerat; in prosperis non se elevet: in adversis patientiam servet: et omnia super se ventura Deo libere committat. Hoc quoque praecipue penset qualiter unionem cum Deo habere possit: qui in pacifico corde locum ad habitandum quaerit. Idcirco totis viribus ab infimis curis se elonget: et cor assuetum vagari per orationes ignitas et crebra suspiria sursum levet et dicat. Oculi mei semper ad Dominum. Quotiens autem a summo bonò ex fragilitate, aut aliqua necessitate impeditur: rursus incipiat, et cito per orationem resurgat; gemens et dolens paeniteat, quod ad momentum Creatorem pro creatura neglexit: cui pro posse totis affectibus intendere et iugiter adhaerere deberet. Ex sacra namque lectione trahitur bona meditatio de Deo: ex bona

meditatione procedit devota affectio et prompta elevatio mentis in Deum. Exinde surgit fervens et interna oratio penetrans caelos; omnem creaturam relinquens, et soli Deo adhaerere cupiens: in quo omnia bona sunt quae concupisci possunt. Solus enim Deus est qui totum animae desiderium implet, quietat, et beatificat; ad quem suspirare et convolare debet omnis religiosus secretum amans: et occasiones fabulandi vitans. Qui enim loca spatiandi foris quaerit, et cor suum custodire neglegit; hanc unionis gratiam aut non sapit: aut parum gustans cito perdit. Et heu vix cum magno labore et dolore devotionis dulcedinem recuperabit: quia minus sollicite eam custodivit. Restat ergo omnibus frivolis omissis ad Christum sedule confugere et cum eo amicitiam specialiter iungere: et cuncta ab eius amore retrahentia abicere et refutare. Quaecumque bonam conscientiam non possunt facere, nec caritatis Christi fervorem dare vel augere; omnino vitanda sunt et respuenda ab omni claustrali viro et monacho religioso: cuius cor debet esse in caelo non vagari in saeculo. O frater monache qui sanctitatis speciem geris habitu et nomine: claude ostium oris tui et secretum cordis non omnibus reveles. Aperi cameram

cordis tui Iesu Christo consolatori amantissimo ac tutori vitae tuae fidelissimo; ut benedictus Iesus ante omnia et prae omnibus in caelo et in terra tibi dilectus diu desideratus et expectatus: ad te venire dignetur, et mansionem facere. Obsecra obnixe ut saepius te visitet et illuminet: doceat ignorantiam tuam, confortet pusillanimitatem; erigat spem repellat diffidentiam: confirmet fidem, infundat nota amorem, augeatque fervorem. O quam bene est custoditus et armatus contra diaboli insidias et malas cogitationes ac turpes imaginationes; qui imaginem Crucifixi habet in corde fixam, omnia interiora sua penetrantem: et ad omne bonum cogitandum et agendum semper et ubique instigantem. Tunc recte poterit mira cum dulcedine cordis ex praesentia Christi intime consolatus dicere: quod David sanctus cum magna laetitia Deo psallebat. Viam mandatorum tuorum cucurri: cum dilatasti cor meum. Nihil ergo inter te et Iesum amatorem innocentiae et puritatis veniat, nec intus lateat nec duret; immo nec parum tangat, nec vanis laudibus mulceat ne inficiat; quia cor purum et tenerum Deo in religione oblatum: non patitur secum aliquem extra Iesum sibi nota coniungi et confabulari. Nam omnia in creaturis temporaliter solaciosa et pulchra,

non sufficiunt ad plenum animae gaudium: sed solus Iesus sufficit ad omne desiderium perficiendum. Cuncta extra Iesum crucifixum generant fastidium et habent defectum: et quasi absinthium et fel amarissimum torquent animum variis desideriis occupatum. Fons igitur omnis boni et totius consolationis mellifluus rivus: Iesus Christus, verus consolator animarum. Qui vult a Deo consolari, Iesum in socium eligat: cum quo loquatur et ambulet donec ad caelum perveniat. Stude in amore Iesu vivere, toti mundo mori: et in cruce Christi non in te ipso nec in hominibus gloriari. Illa hora tibi saepe pensanda est: quando non poteris amplius unum verbum loqui, nec membrum movere. Et quamvis religiosus sit terrenis bonis et amicis privatus: habet tamen caelestem thesaurum in arca cordis sui clausum, Iesum Christum et hunc crucifixum. Habet et fidelissimum animae suae amicum ac sapientissimum vitae suae doctorem: ipsum Regem angelorum omniumque rerum conditorem. Vis ergo habere pacem et tranquillitatem cordis; et gratiam Christi et amicitiam angelorum promereri? Contemne te ipsum propter Christum; et quantum possibile est stude habere cor purum, a saeculo segregatum: ad divina fervidum et ad nota

caelestia suspensum. Qui enim nihil terreni solacii foris quaerit: nihil in creaturis inordinate diligit; cito internam quietem et Christi amorem sentiet: et cunctas gravitates undecumque venientes, Christo intus confortante et iuvante facillime tolerabit. Multas namque turbationum materias amputat: multos laqueos temptationum evadit et superat: qui propter Christum ab omnibus terrenis desideriis perfecte se denudat et elongat. Hic ad caelestia nullo terrenorum pondere gravatus libere evolare potest; quotiens dilecti amatoris sui qui in caelis est recordatus fuerit: aut eius verba audierit vel legerit. Dolor nempe de absentia Iesu vehementer compungit; amor vero ex praesentia gratiae eius languentem ungit: tristem consolatur, et torpentem accendit. Qui ad hanc devotionis gratiam et contemplationis celsitudinem non valet tam repente pertingere: non desperet, nec laborare desistat; gemat oret, solus sedeat: taceat et se recolligat, expectet longanimiter, speret confidenter: et ultra quam credi potest consolabitur affluenter. Benignus est enim Iesus super omnes sanctos suos: non deserit sperantes in se. Probat frequenter, corripit amanter, instruit sapienter; vocat incessanter, pulsat fortiter, aperit libenter, suscipit lae-

tanter: indulget clementer, donat sufficienter, coronat excellenter. Non ergo te frangant amorosa Iesu verbera; nec fastidias audire sacra eius verba: a quocumque vel ubicumque fuerint lecta. Non te deiciat cordis inconstantia, nec corporis aegritudo: nec dolor capitis, in Christi servitio acquisitus. Qui te creavit et ad servitium suum vocavit: non deerit tibi pro nomine suo patienti. Omnia enim mala quae pateris, et quaecumque bona ad honorem Dei in hac domo feceris in disciplina perseverando; scribentur in libro vitae aeternae: et computabuntur tibi ad maximum praemium in regno caelorum. Averte igitur te a vanis, redi ad interiora mentis; recogita beneficia dilecti amatoris tui saepius tibi concessa: et adhuc ampliora in futuro revelanda. Trahat te ad serviendum gratanter piissimo Salvatori pietas eius immensa: ad amandum ipsum bonitas infinita; ad sperandum in misericordia eius, caritas eius usque in saeculum extensa: vere paenitentibus promissa, perseverantibus in fine reddenda. Transeunt omnia praeter amare Deum; pereunt cuncta sine Christo: amarescunt omnia sine Iesu pro salute mundi incarnato, passo, crucifixo, resuscitato, et glorificato. Haec sit sapientia vestra fratres, hoc studium prae cunctis

nota

litterarum studiis eligatis: meditari die ac nocte Iesum crucifixum, pro omnibus nobis in cruce immolatum, et in caelis elevatum: ut tota spes vestra sursum tendat in ipsum super omnia amandum et laudandum. Ideoque pro ipso pati et fatigari in eius servitio: reputetis pro thesauro maximo in agro sanctae crucis invento. Meditatio operum divinorum et sermonum Christi dulcedinem parit et laetitiam; fidem roborat, spem erigit, caritatemque in corde accendit: quam se daturum fidelibus suis ipse promisit. Sed invidus diabolus qui Christum temptare audebat, et persecutiones in ecclesia saepius suscitavit, ac multos sanctos vexavit; adhuc non cessat molestare devotos: taedium boni ingerens, et claustri rigorem dissuadens. Heu callida instigatione multos decipit per blanda et mollia: terret per dura et aspera. Verumtamen Christo auxiliante non nocebunt tela eius nequissima; sed erunt fortiter dimicantibus et viriliter resistentibus in laudem et gloriam: et diabolo ad perpetuam confusionem et poenam. A cuius laqueis et fraudibus nos semper custodiat Iesus Christus: qui est ad dextram Patris super omnia Deus benedictus in saecula. Amen.

NOTA RELIGIOSE.

Dixit quidam devotus solitudinis amator. Beatus monachus desolatus; cui mundus exilium, caelum patria: cella paradisus est. Beatus religiosus, Deo devotus, saeculo ignotus: cui oppidum carcer, claustrum refrigerium; labor requies, solitudo solacium: luctus gaudium, silentium pacis hospitium. Beatus cui sacra lectio cibus; oratio potus, psalmus iubilus: meditatio Christus, speculatio Deus. Beatus religiosus qui omnia studia et exercitia sua ad virtutes et beneplacitum Dei ordinat; et nihil singularitatis et ostentationis verbo vel facto praetendit: cavens ubique ne Deum vel proximum offendat. Beatus qui pro bono accipit quando aliquis eum corripit et recte instruit: ne in errore permaneat et male pereat. Beatus qui os suum stricte custodit: ne otiosum aut nocivum verbum proferat. Talis magnam pacem habebit bonam conscientiam et famam: devotionisque gratiam optinebit specialem. Multa iurgia cessare facit: qui patiens est et tacet. Religiosus in abscondito manens: quasi lucerna in nocte secure ardens. Flaverunt venti: et non nocebunt Deo vacanti et oranti. Vere magnus thesaurus in ore sapientis: sed non minor in corde

tacentis et orantis. Dixit quidam expertus. Quidquid boni tacendo colligo: hoc fere totum loquendo cum hominibus dispergo. Quia Samson secretum suum mulieri rettulit, et parabolam mellis non abscondit: postea ab hostibus captus et delusus fuit. Bonum est ergo religioso silentium servare: et verba sua caute ponderare. Qui enim silentium bene servat: quasi sacculum pecunia plenum secum ad domum mentis portat.

EXEMPLVM DE SILENTIO.

FVit in partibus superioribus monachus quidam Cisterciensis ordinis sollicitus custos oris sui: et claustralis disciplinae diligens observator. Hic zelo devotionis accensus: vix unicum verbum in hebdomada loquebatur. Cui abbas causa solacii ait. Frater do tibi licentiam quandoque loquendi cum fratribus. Qui respondit. Pater reverende non desidero talem licentiam habere. Quod audiens abbas aedificatus est in responso fratris libenter tacentis.

EXEMPLVM DE SOLITVDINE.

Quidam frater regularis ordinis foras emissus expleto negotio ad domum suam celeriter ac desideranter redire studuit: ut Deo liberius in silentio

vacaret. In via autem constitutus, invenit quendam viatorem sibi amicum et notum: qui diversa loca sanctorum et monasteria se visitasse asserebat. Interrogatus ergo de religiosis locis: dicebat etiam se in sacro Carthusiae claustro fuisse. Cumque multa bona de situ loci illius in alto monte, et arta solitudine, ac fratrum ibidem habitantium rigore loqueretur: hoc tandem intulit. Inveni ibi fratrem cum quo licenter loquens: curiose interrogavi dicens. Quanto tempore hic habitastis? Qui ait. Quadraginta anni lapsi sunt, et interim non vidi primam portam: per quam primo ingressus sum. Audiens haec frater praedictus miratus est: et aliis fratribus suis ista pro bono exemplo amandae solitudinis recitavit. O quam rarum et alienum est istud in multis religiosis temporibus istis; qui pro poena carceris reputarent: si infra annum extra saepta monasterii, vel extra portam spatiandi causa exire non deberent.

DE CONSTANTIA ET PERSEVERANTIA IN STATV RELIGIONIS.

SERMO XIIII.

Constantes estote: et videbitis auxilium Domini super vos. Dilecti fratres gratanter accipite verbum piae ex-

hortationis ad perseverantiam vos admonens in statu religionis: quae maximam remunerationem habet in caelis. Proponatis firmiter in cordibus vestris quod velitis in loco et ordine isto quem sponte elegistis permanere constantes: et cum omnibus in hac domo propter Christum diu ante tempora vestra congregatis bona et mala sustinere. Qui dedit bene incipere: dabit per gratiam suam melius consummare. Non enim vestris meritis ad hunc conventum vocati estis: sed coronis eorum participes vos fieri credatis. Horum orationibus adiuvari et beneficiis sustentari gaudeatis: et gratias Deo semper agatis. Non enim ad otiandum et epulandum venistis: sed ut Deo fideliter et devote serviatis. Et tanto sollicitiores et promptiores esse debetis ad omnem observantiam ordinis et communes labores; quanto plura convenientia in aedibus et libris, in cibariis et vestibus iam habetis: quae multi seniores ante vos non habuerunt. Vos in labores eorum introistis ideo grati sitis de bonis acceptis. Haec temporalia a Deo parata: quasi encaenia quaedam ad sustentaculum corporis vobis conferuntur. Si utimini istis sobrie cum gratiarum actione et benivolentia; tunc adicientur vobis adhuc ampliora bona in caelis: quae cer-

tissime reddentur omnibus perseverantibus in ordinis disciplina. Et si necdum intellegere nec capere potestis futura gaudia praeparata in nuptiis caelestibus; firmiter tamen credatis quia fidelis et potens est Deus dare quae promisit diligentibus se: qui non coacte sed libera mente serviunt ei die ac nocte sine querela. Idcirco cum ingenti sollicitudine abicite cito de corde vestro nocivam tristitiam, et omnem indignationem tamquam venenum diaboli: et studeatis inter fratres vestros tamquam angeli pacis inter concives suos conversari. Tollite super umeros vestros iugum Domini amantibus leve et suave: donec perveniatis ad patriam felicitatis aeternae. Interim vero probari habetis more sanctorum per varias temptationes quae in religione saepe contingunt: et novicios hinc inde graviter affligere solent; quatenus tamquam aurum in fornace probati, et a rubigine vitiorum praeteritorum purgati: fulgeatis in conspectu Dei sicut agni novelli in fontibus loti. Enimvero post lacrimas et dolores recipietis consolationes divinas et illuminationes mentales: omnes labores et angustias alleviantes. Quid vultis amplius? Ecce nunc dantur vobis terrena bona pro sustentaculo corporis in via laboris; postea vero dabuntur caelestia

et sempiterna bona in regno Dei cum angelis sanctis: quia cognatos et amicos reliquistis, et Deo potius quam saeculo servire elegistis. Si igitur constantes manseritis in eo quod coepistis: laetanter et fiducialiter a Christo in iudicio audietis. Vos estis qui permansistis mecum in temptationibus meis; et ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum: ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo. O dulce et consolativum verbum, confortans ad perseverandum in ordine assumpto: et in quacumque temptatione et tribulatione aut infirmitate quis fuerit circumventus. Dei profecto est adiuvare: et de omni angustia mentis et corporis afflictum liberare. Et qui confidit in Deo orando, et patienter se sustinendo: consolabitur tempore opportuno, gratias agendo de auxilio caelitus sibi collato. Non est personarum acceptor Deus, sed in omni statu et loco, quo fuerit memoria nominis eius sub caelo: aderit temptatis et tribulatis corde. Exaudiet eos pro sua clementia; et ostendet eis secreta iudicia sua: et mirabilia magna in omni re quam operatur in terra. Non potest quis dicere Deo cur me ita affligis et aridum relinquis; et alium sic promoves et plures voluntates habere permittis? Stulta et vana est huiusmodi

cogitatio: vel in minima re dubitare aut conqueri de Dei providentia et bonitate. Infirmorum et insipientium mos est reprehendere et male interpretari facta prudentium quae non intellegunt; qui mirantur et scandalizantur plerumque in se ipsis: quare Deus ista vel illa, tam aperta mala fieri permittit. Quibus psalmista ita respondet. Iustus Dominus in omnibus viis suis: et sanctus in omnibus operibus suis. Et iterum. Iustus es Domine: et rectum iudicium tuum. Hoc igitur firmiter teneatis, quod in omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos; et nemo potest se abscondere a iudiciis eius, nec multis pulchris verbis mala sua excusare: neque ad superiorem iudicem contentiose appellare. Quicumque ergo in statu humili et ordine suo manens, contra temptationes et vitia sua strictius certaverit; maiorem nunc gratiam devotionis a Deo meretur: et in futuro amplioris gloriae beatitudine perfruetur. Potest quilibet religiosus in ordine suo et loco a Deo sibi proviso animam suam salvare et virtuose proficere: si sollicite servat quae ordo instituit, et praelatus facere iubet ac consulit. Nemo igitur instabilis se seducat; neque stulta et vana imaginatione de alio loco cogitet: et de incertis futuris iucundiora sibi prophe-

tando dicat. O Deus si in tali loco et ordine essem; quam bene et devote me habere vellem: nec de aliquo amplius conqueri vel turbari. Heu miser et insipiens homo, qui extranea ob defectum fervoris cogitas: et saepius ex angustia praesentis passionis leviora confingis; cur non facis haec bona in loco isto, ubi cum multorum fratrum gratia, et bonae conscientiae pace vivere potes Deo teste et favente? Quare neglegis modica tibi dicta; et praesumis ampliora futura? Praescito quod saepe aliter et multo deterius contingere solet tepidis et dyscolis discipulis: quam ipsi in animo prius finxerunt, absque fructu alicuius valoris. Multos fefellit ista imaginatio; multos eruditos errare fecit facilis loci mutatio: plures contristavit ad alium ordinem inconsulta migratio. Saepissime namque in aliis probatum est: quod raro emendatior rediit, qui plura loca quaesivit. Vbicumque enim homo fuerit homines inveniet: etiam claudos et debiles quos utique tolerare oportet. Et forte imperfectiores aliquos videbis qui tibi in multis non placebunt: nec tu eis similiter complacebis. Dicent forte quidam aut cogitabunt de te sinistre: si valuisses aliquid mansisses potius in loco et ordine tuo cum pace. Manifesta tamen cito erit

causa cuiuslibet discursantis de loco ad locum: quid eum amplius agitavit. Non enim diu latere potest ficta sanctitas, nec animi levitas: nec alios aedificat evagandi libertas. Nam verae devotionis nutricius est solitarius et religiosus inclusus. Audite cuiusdam devoti senis parabolam. Cum aliquis uno pede claudus aut monoculus egreditur: raro utroque sanus revertitur. Vulpes exiens foveam: nescit diu per rectam incedere viam. Sic homo vagae mentis et dolosus nequit diu se fingere; sed se ipsum prodit etiam invitus coram multis ignotis: aut verbis aut factis apertis. Saepe etiam iracundia motus ostendit impatientiae suae aculeos; cum fuerit pro culpa sua correptus: aut silentium servare coactus. Superbus homo passionatus intrinsecus, ad breve coram aliis quandoque se comprimit: ne reprobetur et vilescat extrinsecus. Processu vero temporis liberior factus: ad solita revertitur inverecundus. Sicque patebit pluribus, quia non vere fuit humilis: sed voluit videri bonus et iustus. Temptatio diaboli non permittit fugitivum diu abscondi nec quiete agere: sed per nova et inopinata obstacula pungere inchoat; multoque deterius vexare et confundere timidum laborat: quia nidulum suum insipienter reliquit. Onus quippe ordinis

diurnum et nocturnum collo monachi impositum: ostendit cito quantum portare potest pro amore Dei et sustinere. Idcirco in omni loco et statu, in omni officio et dignitate spirituali, aut occupatione temporali: permaxime necessaria est longanimis patientia ac divinae gratiae larga affluentia cum frequenti precum instantia; ne infirma mens crebris ictibus tacta, moveatur subita ira ad impatientiam, aut suggestione satanae quaerat reddere vindictam: indigne ferendo obprobria sibi obiecta.

Noli miles Christi fugere: noli te ipsum deicere; noli a primo fervore tepescere: nec de divinae dulcedinis consolatione haesitare. Noli quaerere exteriora corporis commoda animae tuae valde nociva: sed propter Deum sustine temptationes et hominum vexationes tam bene in hoc loco sicut in alia domo. Nec aestimes te a Deo derelictum si multa tibi occurrunt ad patiendum; quia non es melior Christo passo: nec martyribus sanctior atrociter interfectis. Homines agunt et saepe obloquuntur sicut homines; nec semper verum est quod dicunt: nec multum curandum si laudant vel vituperant. Cave omni tempore et loco a malefacto et scandalo: et Deus liberabit te a verbo iniquo de te mendaciter dicto. Scriptum

est in quadam collecta quadragesimae super populum. Tuere Domine populum tuum, et ab omnibus peccatis clementer emunda; quia nulla ei nocebit adversitas: si nulla dominetur iniquitas. Poena enim non facit aliquem reum: sed culpa iustam exigit poenam. Deum ergo prae oculis habeas, orare in tribulatione non omittas; temporibus debitis scripturas sanctas lege vel scribe: ut taedium cordis melius vincas. Dat Deus saepe in una hora: quod in tota denegat septimana. Numquam de tua virtute et iustitia praesume; sed de misericordia et bonitate Dei optime confide: et inter spem et desperationem caute et discrete procede. Numquam ita hilaris sis et securus: ut timorem et verecundiam a te excludas. Qui Deo vult placere et proximum aedificare; debet omnia verba sua et mores foris et intus taliter ordinare: quasi statim coram Deo et angelis eius deberet praesentari. Noli ergo religiose frater si levis fueris et vagus aut verbosus, de exteriori habitu coram hominibus quasi sanctus homo gloriari: nec de aliquo opere privato vel communi superbire; sed potius inutilem te reputabis si recte sapis: utpote qui de mille talentis vix unum reddere sufficis. Non es ideo sanctus et magnus dominus dicendus quia cappam geris extrinsecus:

quod asinus facere posset, si esset taliter vestitus. Attende conscientiae tuae foeditatem magis, quam aestimationem humanam; quia non sunt omnia ita sana coram Deo et clara: sicut apparent hominibus esse pulchra. Homo videt in facie, Deus autem in corde; qui etiam minutissima considerat: quae tu non cognoscis, aut modicum ponderas. Idcirco deprime cor tuum sub districto Dei examine; et noli de dignitate religionis vane extolli: neque de virtutibus aliorum et miraculis sanctorum iactanter loqui. Se ipsum denigrat et confundit, qui patrum suorum sanctitatem commendat: et humilem eorum conversationem sequi neglegit; qui regularis et religiosus vocatur: et vivendi normam quam sancti posteris reliquerunt, ferventer non sectatur; qui de bonis monasterii cotidie vivit: et statuta monastica tepide servat, aut leviter frangit. Attamen propter sanctos patres praecedentes qui religionis ordinem instituerunt et regulas vivendi composuerunt: desides et vagantes a saecularibus personis et magnatis quos Dei servos credunt etiam honorantur. Ideo unusquisque se ipsum recte inspiciat, et aliis bonum exemplum tribuat; ne sancto ordini iniuriam faciat: et confusionem sibi malis moribus generet. Vae illi inquit Dominus:

per quem scandalum venit. Si vis aliquem religiosum vere cognoscere, et commendare; non corporis habitum album vel nigrum inspice, nec ad subtilitatem verborum attende: sed humiles mores eius, interioris hominis imaginem praeferentes considera. Gratiam quoque Christi quam accepit tacitus venerare, et Deum pro donis suis ama et lauda: qui talem famulum sibi elegit in terra deserta temptationibus et periculis plena. Caute tamen et moderate lauda quem diligis; ne te et ipsum decipias: si ultra quam oportet, aliquid dicas, de quo postea erubescas.

Fratres omnes in Christo unum sumus, unum Patrem caelestem habemus; omnes unius sanctae matris ecclesiae filii vocamur, quicumque in Christum credimus, et in Christo baptizati sumus: ideo de habitu exteriori, et diverso modo vivendi contendere non debemus; sed unusquisque in ordine et statu suo bene studeat vivere: et Deo soli ad votum cum gratiarum actione digne placere. Non enim loci amoenitas nec magnitudo, non vestis pulchra, nec gradus excellentia, perfectum facit religiosum; sed perfecta saeculi abrenuntiatio, et vitiorum cotidiana mortificatio: et praecipue puritas cordis, et amor virtutum tendens directe in Deum.

Religionis nomen magnam habet laudem inter saeculares: sed sine contemptu saeculi parvi ponderis est apud Deum. Sed quid valet altum nomen sine opere virtutis; quid prodest altus status sine humilitate et caritate? Ille vere religiosus est qui saeculo sponte renuntiat, et corde ad saeculum non regyrat; qui perpetue se Deo obligat: et omnes voluntates suas propter Deum frangere studet. Qui enim cum sancto habitu et bono nomine opera virtutum sic agit exterius: et tamen soli Deo in omni cogitatu et actu placere intendit interius: hic digne laudandus est et amicus Dei appellandus. Si cupis vanam gloriam vincere; attende singulos defectus tuos quasi omnibus notos: et cessabit vanae gloriae motus. Cave singularitatem verbis et moribus ostendere; noli nimium de te praesumere cum prospere tibi successerit: ne deiciaris adversitate ingruente. Maneas in loco tuo et pone te ad patientiam; et invenies pacem et gratiam coram Deo et hominibus: et eris dilectus fratribus cunctis. Sed ne aliquis de facili cogitet mutare habitum vel locum: referam vobis cuiusdam fratris factum ad maiorem cautelam habendam.

EXEMPLVM.

Fuit quidam frater in ordine regularium probabiliter diu conversatus: et procurator factus apud multos religiosos et saeculares erat bene visus et reputatus. Hic longo tempore temptationem habuit, et desiderium transeundi ad alium ordinem et locum remotum: quod et fecit licet minus provide et inconsulte. Nam ex debili fine: patuit postmodum levitas inconstantiae. Providerat autem secrete sibi locum apud quosdam religiosos mendicantes satis bonae conversationis sub regula beati Augustini degentes: a quibus etiam benigne et libenter est receptus. Nec longa mora extitit ad probandum: sed festinanter est investitus propter vehemens suum desiderium adimplendum. Tam instanter petiit et anhelavit ad illum ordinem: ut eodem die libenter professionem fecisset: si fratribus hoc placuisset. Sed fratres cautiores quam ipse quia conversationis eius statum nesciebant: repentino desiderio suo non consenserunt: sed tempus probationis ut moris est libere sibi indulserunt. Aestimabant enim sicut exterius apparebat: hunc advenam utilem sibi fore, quia personis indigebant ad ordinis reformationem. Sed cum iam

investitus esset: mutatum est cor eius in aliud quam credidit. Coepitque vehementer contristari et paenitere: quia locum pristinum ubi diu morabatur reliquit; et fratres suos sine debita causa secrete dimisit: quos non parum de suo recessu contristavit et confudit. Vix octo dies intercesserant; et in tantum prae confusione mentis doluit et ingemuit: quod nec comedere nec dormire potuit. Interrogatus ergo quid sibi obesset: dixit. Nullatenus possum in conscientia contentari, nec pacem habere: nisi iterum ad pristinos fratres meos fuero reversus. Quibus auditis satis contristati et permoti sunt fratres; et acriter eius inconstantiam arguebant: eo quod in tam brevi tempore remutatus esset, et puerilem rem praesumpsisset. Ad quos ipse humiliter et verecunde respondens: ita se excusabat. Credatis mihi fratres quia per multos iam annos hanc temptationem habui, ut ad alium ordinem transirem; et tam fortiter hoc in animo concepi: quod putabam numquam me posse mutari. Sed iam hoc ipsum experientia propria aliter esse probavi: quod prius perpendere nequivi. His igitur ab eo dictis: ne scandalum adhuc latens erumperet et cresceret; inito consilio saniori, miserunt ad priorem quendam ordinis regularium in vicino

morantem: rogantes ut ad eos properanter venire dignaretur, causa necessaria perurgente. Quo adveniente, rem gestam per ordinem pandunt: et quid iam faciendum sit diligenter efflagitant. Nec longa mora trahitur: sed paci ab utraque parte providetur. Igitur frater praedictus dolore magno compunctus, habitu praesumpto exuitur; et rursum a priore habitu regularium canonicorum in ordine consueto reinduitur: sicque turbationis occasio de medio sublata repente cassatur. Deinde dato sibi socio ad monasterium suum pristinum rediit; et petens humiliter veniam de offensis patratis: a fratribus suis misericorditer est receptus. Moxque iniuncta sibi salutari paenitentia: de praesumptionis errore castigatus est. Et de cetero cautior factus, didicit nil temere debere agere: nec per alienas domos insipienter discursare.

DE CAVTA CVSTODIA IVVENVM CONTRA MVLTAS TEMPTATIONES.

SERMO XV.

Videte quomodo caute ambuletis: quoniam dies mali sunt. Dilecti fratres his verbis admonet nos omnes doctor egregius beatus Paulus apostolus: ut cauti simus, et fortiter certemus contra

vitia in hac domo Domini, ubi est habitatio peregrinorum mundi; in qua erectum est vexillum sanctae crucis: in signum spiritualis militiae pro lucrandis aureis coronis in caelestibus regnis. Quapropter a proficiendi desiderio nemo torpescat; Dominus virtutum nobiscum: qui est fortis supplantator vitiorum et hostium fugator. Nemo turbetur neque formidet, ab impetu temptationum diversarum, nec a multitudine contrariorum ventorum: neque a fatigatione laborum cotidianorum; quoniam per multas tribulationes oportet nos omnes intrare in regnum caelorum: sicut praedicat evangelium Christi, et docent Actus apostolorum. Nempe et ipse apostolus Paulus vas electionis, ad caeli secreta frequenter raptus, temptationes habuit; vexationes hominum passus est: atque in multis laboribus fatigatus, detractiones et murmurationes contra se iniustas saepius audivit et sustinuit. Nec tamen propter adversa affligentia a Christi servitio et amore discessit, nec refriguit: sed magis viriliter ad tolerandum omnia se exposuit; et alios secum ad certamen propter coronam gloriae confortavit: quam Christus servis suis multa contraria pro se sustinentibus promisit. Et factus est beatus Paulus tanto laetior et securior ad percipienda praemia futura in caelo:

quanto duriora pertulit a notis et ignotis tamquam homo despicabilis in mundo.

Fratres nolite nimium timere pro Christo pati et vilipendi; omnia haec nihil sunt et cito finientur: immo comparatione futurorum bonorum et malorum, vix unius puncti sunt, aut momenti reputanda. Scitote ergo quia haec vita et regularis disciplina, quam Deo inspirante acceptastis, bona est, et animae vestrae valde salubris; sed non ab hostium insidiis secura: nec a vexationibus hominum et increpationibus perversorum semper quieta. Quia modo iste, modo ille dicit aliquid aut facit: quod oculis vestris non placebit. Quid ergo facietis? Patientes estote et tacete; Dominus pugnabit pro vobis: et veritas liberabit vos. Non perdatis meritum vestrum, sed tacendo sustinete modicum: dignos vos omni confusione iudicantes. Adhuc non estis in caelo cum angelis sanctis; sed in mundo cum hominibus bonis et malis: qui non deficient in hac regione umbrae mortis. Idcirco potestis bene saepius gemere et non leviter ridere: magis autem timere et non fatue de vobis praesumere. Itaque sollicite in omni loco et tempore coram Deo ambulate; quia incerti estis de bono fine: et qualiter Deus velit facta vestra iudicare nescitis. Timete Dominum omnes

sancti eius ait David sanctus quoniam nihil deest timentibus eum. Quare hortatur omnes timere; et sub magna custodia disciplinae stare? Quia terribilia sunt iudicia Dei super filios hominum: et nemo certus est, an dignus sit odio vel amore. Idcirco valde utile est homini adhuc carnali, dissoluto, et immortificato, habere timorem Dei: et omnia opera sua vereri, et vilia de se sentire. Nam timor Dei facit a peccato recedere: pericula temptationum praecavere; de praeteritis malis dolere, de praesentibus delectationibus abstinere: de necessariis vitae sobrie sumere: ac discrete actus suos regere; semper ad perfectiora tendere: et cuncta quae Deo magis placent inquirere ac studiose agere· et ad eius honorem omnia bona laudabiliter trahere et promovere.

Heu heu fratres multa pericula circumdant nos undique: scilicet caro diabolus, et mundus totus in maligno positus. Ex his generantur pericula et temptationes: et pauci sunt qui sine laesione et inquinatione evadunt. Quid ergo mirum si quis de sua fragilitate timeat; cum ubique laqueos diaboli contra se extendi percipiat? Si enim bona agit, si bene legit, cantat vel scribit: si orat studet, praedicat, aut celebrat; ecce statim adest

diabolus cum vana gloria, probum impugnans per prospera: volens eum deicere, et privare gratia a Deo sibi collata. Si vero in aliquod vitium per fragilitatem cadit: mox adversarius laetus accurrit: suggeritque non esse magnum malum, nec graviter puniendum, sed et breviter confitendum et caute excusandum: cum multi talia et graviora faciunt et fecerunt. Sic lapsum tepidum hostis callidus decipit; quatenus parum paeniteat, tarde ad confessionem eat: communicare differat, ministrare timeat; ad exteriora se convertat, cellam abhorreat: fabulari et otiari quaerat, debilem se fingat; necessaria omittat, aliena investiget: divina neglegat, terrena mente revolvat. Haec omnia si quis tempestive non expellit: graviores diaboli laqueos incurrit. Rursum quosdam debiles per iracundiam et impatientiam laedere et prosternere quaerit; et modica re perdita vel ablata contristat et perturbat: indignationem suscitat, suspiciones immittit; bene gesta pervertit, falsa pro veris seminat, et mala pro bonis reddere suadet. O perversitas hostis dolosi: quantae sunt insidiae et decipulae tuae, in omni loco et tempore, occulte laedentes et improvise. Et quis cognoscet eas; et enumeret omnes? Solus Deus omnium

secretorum cognitor novit astutias diabolicas: qui docet eas praecavendas per scripturas sacras ex Spiritu sancto revelatas. Quid ergo faciet homo graviter temptatus, et multipliciter vexatus a facie inimici; qui etiam coram alienis accusatur et deridetur? Vbi fugiet ut laqueos evadat; et mala non audiat nec videat? Quando veniet tempus; ut pacem et quietem habeat? Dixi vobis: et iterum dico omnibus parvis et magnis. Pax nostra est in multa patientia; in vera humilitate, in contemptu omnium consolationum terrenarum, in forti tolerantia contrariorum: in longanimi expectatione caelestium gaudiorum. Recordamini igitur carissimi in tribulatione vestra beneficiorum divinorum et mirabilium operum suorum, ab initio creaturae usque ad consummationem saeculi: et invenietis quod pietas Dei excedit malitiam hominum parcendo eorum malis: ut vitam emendent in melius. Et cum pios flagellat adversis: etiam amorem suum in dilectis ostendit. Qui ergo verbera beneficia reputant, ipsi nunc pacem habent: et hos iucundissima retributio sequetur in caelis. Ibi enim plena pax et securitas ab hostibus; libertas a vitiis, sanitas a morbis: requies a laboribus. Ibi divitiae sine sollicitudine, deliciae sine amari-

tudine, cognitio sine errore; dilectio sine fictione, gaudium sine maerore: honor sine confusione, laus et gloria sine cessatione. Sed heu haec bona desunt in mundo, ubi omnia permixta sunt malis; nam rara virtus perfecta: raro conscientia ab omni macula pura. Et nisi assit gratia divina et diligens cordis custodia: cito neglegens cadit in vitia et solita mala. Et unde hoc accidit? Quia cum peccato nati sumus, et a iuventute ad delicias carnis inclinamur; tepide ad virtutes nos damus, invite a propriis conceptibus retrahimur: vanis implicamur, aliena scrutamur; ideo proniores sunt sensus nostri etiam post conversionem et confessionem peccatorum, ad terrena et visibilia bona sibi nota redire: quam ad caelestia et invisibilia desideranda assurgere. Gravis dolor est vago homini abstrahere mentem ab infimis bonis naturae suae assuetis: grandis labor attollere animum ad superna et aeterna bona abscondita ab oculis humanis. Heu heu quanta angustia animae: laborare et certare cotidie contra se, pro aeternae vitae retributione.

Sed latent adhuc tanta bona et magna merita, et infinita praemia; quae Deus laborantibus, certantibus, dolentibus, et pie sustinentibus copiosissime reddet in

futuro: secundum sua promissa in evangelio sancto. Ecce inquit merces vestra multa est in caelo: quae dabitur vobis pro brevi certamine atque pressura in mundo. Sed quis potest omnia pericula huius vitae cognoscere et praedicere; quae possunt homini sub sole in loco temptationis contingere? Nam iusto et impio: multa aeque similia eveniunt. Saepe etiam adversa plus contristant: quam bona adepta laetificant. Si aliquis pauper est: sollicitudo urget eum de bonis acquirendis. Si dives fuerit: timorem habet de perdendis. Vae ergo habenti, et vae non habenti: quia utrobique instant pericula peccandi. Orat ergo Sapiens mediam viam eligens: et dicit. Divitias et paupertatem ne dederis mihi: sed tantum victui meo necessaria praebe. His fili mi amplius ne requiras. Paupertatem Christi amicam, propter Christum non verearis; quia sponte pati defectum virtutis est: et acquisitio regni caelestis. Dulcior est saepe siccus panis pauperis esurientis: quam crapulosa mensa satiati divitis. Salubrior est mendicanti aquae potus, sub vili tecto asseris: quam fortis vini copia in palatio regis. Plus enim divitem satietas ciborum gravat; plus vini potus caput eius laedit: quam tenuis victus stomachum mendici languentis.

Periclitatur autem citissime sancta paupertas in divitiis magnis; sobrietas in conviviis lautis, humilitas in honoribus altis: castitas in amicitia cum feminis, devotio in tumultibus, compunctio in risibus; silentium in turbis, puritas cordis in rumoribus, quies in laboribus: mansuetudo in adversis, prudentia in officiis; tranquillitas in occupationibus, discretio in correptionibus, sapor divinorum in fabulis vanis. Ecce quomodo virtutes obscurantur et subruuntur: per nimiam familiaritatem quorundam actuum cum saecularibus. Cito namque spiritualis dulcedo per externa negotia perditur: et fervor caritatis a Deo quaesitus, per longas fabulas frigescit et extinguitur. Et nisi per compunctionem, levitas mentis frenetur, per orationem tepiditas expellatur: per lectionem serenitas recuperetur; per puram et humilem confessionem conscientia crebrius mundetur: vitia assueta redeunt, crescunt, indurant, opprimunt et affligunt. Quapropter necesse est, religiosum fratrem se ipsum praecipue admonere, et aliorum admonitiones benigne accipere; magnam curam contra passiones suas adhibere, ac fortiter contra vitia irruentia rebellare: quia per fortia certamina itur sine dubio ad gaudia sempiterna, vincentibus in extremis reddenda.

Hinc Christus per beatum Iohannem in Apocalypsi loquens adhortatur strenue fidelem militem suum certare: et contra diaboli nequitias per orationes et sacra studia vigilare. Esto inquit fidelis usque ad mortem: et dabo tibi coronam vitae. Et iterum in eodem. Vincenti dabo manna absconditum: et nomen novum quod nemo scit nisi qui accipit. De quo beatus Paulus ait. Nemo coronabitur: nisi qui legitime certaverit. Duo pretiosa dona Christus promittit bellatori suo ne deficiat in certamine contra vitia; scilicet manna divinae consolationis in praesenti: et coronam perennis laetitiae in regno caelesti. Nolite ergo fratres seduci inanibus verbis per amicos saeculares, nec attendatis ad honores temporales: sed tenete bonam et rectam viam per regularem vitam perducentem ad vitam aeternam. Quam nobis omnibus Dominus Iesus Christus post labores et dolores huius mortalis vitae concedat; qui pro nostra salute fortiter in mundo laboravit, certavit, doluit, flevit, oravit: passus et crucifixus triumphavit. Amen.

DE DISTRICTO DEI IVDICIO VBI ACCVSABVNT NOS OMNES CREATVRAE.

SERMO XVI.

Hvmiliamini sub potenti manu Dei: ut vos exaltet in tempore visitationis. Dilecti fratres seriose attendite sacra beati Petri apostoli verba: quae iam in epistula eius sunt lecta. Hortatur enim omnes ad veram cordis humilitatem; ut homo consideret altissimam super se Dei potentiam: et propriae fragilitatis multiplicem miseriam. Haec duo simul iuncta, faciunt humiliter de se ipso sentire: et de nullo bono opere superbire. Hinc rursus ait. Deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Inspiciatis ergo corda vestra Deo in omnibus aperta: recogitate mala praeterita, praesentia pericula, futura Dei iudicia: et quam districte sint omnia opera nostra examinanda. Nescimus fratres qualiter Deus iudicabit nos. Timeo autem quod accusatores nostri multa gravia obicient nobis: de quibus nunc parum recogitamus. Sed qui sunt isti accusatores nostri? Vere valde multi: de quibus nunc aliqui sunt recitandi.

Accusabunt nos angeli sancti; quia instinctibus divinis non oboedivimus: sed Angeli.

potius carni et sanguini ultra necessitatem saepe indulsimus.

·Daemones· Accusabunt nos daemones horrendi et maligni; loca tempora et personas allegantes, in quibus et cum quibus peccavimus: nec dignam paenitentiam fecimus.

·Patriarchae et prophetae· Accusabunt nos sancti patriarchae et prophetae; quia bona eorum exempla et fidem non sumus imitati per opera: qui praedixerunt nobis multa bona per sacra eloquia de Christo et vita aeterna.

Apostoli Accusabunt nos sancti apostoli et evangelistae; quia illam perfectionis viam quam a Christo didicerunt et tenuerunt, tam neglegenter et tepide secuti sumus: etiam postquam monasterium intravimus, et Deo servire promisimus.

Martyres Accusabunt nos sancti martyres pro Christo occisi; quia eorum patientiam saltem in paucis vexati, debiliter sectati sumus: et ad mollia carnis prolapsi, vix scintillam primi fervoris retinemus.

confessores. Accusabunt nos sancti confessores et omnes religiosi ordines: quia eorum abstinentiam et laborem in vigiliis et ieiuniis multis, in orationibus, lectionibus et sacris meditationibus pro posse secuti non sumus, sicut de eis legimus.

pastores ecclesiarum Accusabunt nos boni pastores sacerdotes et doctores; qui multum laboraverunt pro salute animarum, pro con-

versione peccatorum, pro disciplina religiosorum, pro consolatione tribulatorum: quia eorum prudentiam et praedicationem non sumus in claustris per contemptum saeculi perfecte imitati; nec cum tanta reverentia et amore eorum libros super mel el favum dulcissimos gratanter accepimus: nec studiose perlegimus, nec diligenter ad sacros eorum sermones advertimus.

·libri sacri·

Accusabunt nos lectores, cantores scriptores et omnes libri quos in choro, in dormitorio, in refectorio et in cellis pro studio habemus; quia fructum parvum in istis fecimus: sed ad aliena et vaniloquia saepius auscultavimus. Ideo dicent si loqui possent. Cantavimus vobis et non saltastis prae magnitudine gaudiorum et praemiorum futurorum quae in libris nostris scripta continentur: quae Deus vobis pro consolatione et eruditione vestra transmisit. Rursumque dolentes cum lugentibus pueris dicent. Planximus vobis et non plorastis prae nimiis miseriis et poenis futuris: quae vobis frequenter denuntiavimus.

·eremitae·

Accusabunt nos sancti eremitae solitariae vitae amatores, a saecularibus mente et corpore segregati; quia eorum angelicam conversationem, et caelestem contemplationem in continuis orationibus et

devotis meditationibus, in silentio et laboribus: in abrenuntiatione terrenorum et mortificatione vitiorum, negleximus perfecte imitari. Ideoque ipsi exultabunt in magna gloria coram Deo et angelis: et nos confusi stabimus propter delicias quas libenter acceptavimus.

virgines Accusabunt nos sanctae virgines sanctae viduae et omnes pueri et puellae, pudicitiam Deo amabilem constanter observantes; quae licet sexu et aetate fragiles essent: tamen per dura tormenta ab amore et fide caelestis Sponsi separari non potuerunt. Nos vero difficulter a periculis et occasionibus carnalium vitiorum cavemus; plerumque invite ieiunamus et rigorem silentii laxe servamus: clausuram et secretum cellae pro pace cordis et conservatione devotionis insipienter abhorremus; et heu frequenter susurrando levibus verbis diabolo instigante offendimus: qui auctor est turbationis susurrii et levitatis. Multae namque sacrae virgines et nobiles matronae inter amicos et parentes saeculares, inter divitias et honores a deliciis abstinuerunt; inter persecutores et derisores, castitatis propositum fortiter tenuerunt: clausuras et carceres, vincula, verbera et exilia patientissime tolerarunt. Quid ergo ad ista dicemus, qui viri sumus? Nam

saepius foris spatiari quaerimus: unde parvum fructum reportamus. Erubescamus dilecti fratres quod tam multos gloriosos sanctos ac sanctas virgines, senes et iuvenes passos legimus: et adhuc parum pati valemus. Sequamur eos paenitendo de malis: quos sequi non possumus moriendo pro virtutibus. Dicamus omnes gemendo et flendo. Miserere nostri Domine, parce peccatis nostris; da veniam de omnibus offensis: placare sanctorum tuorum meritis et precibus tibi gratissime acceptis.

·locus ordo habitus·

Sunt praeterea et alii multi accusatores nostri: scilicet locus aptus, ordo sanctus, et habitus religiosus. Quia et si saeculum reliquimus ad oculum foris, et religiosum habitum portamus cum aliis: tamen statuta ordinis tam stricte non custodimus sicut promisimus.

·praelati nostri·

Accusabunt nos praelati et rectores nostri: cum fuerint coram Christo de bona conversatione nostra diligenter per singula interrogati. Oportet enim quod dicant pure rei veritatem: ante iudicem Christum omnia secreta scientem. Inter multa praecipue quaeretur ab ipsis et exigetur a nobis: si in omnibus cum debita reverentia oboedientes fuimus; si pacem et concordiam cum fratribus salva ordinis disciplina servavimus: si divinum

officium die noctuque devote et attente, alacriter et vigilanter persolvimus; si pro benefactoribus vivis et defunctis ferventer ac frequenter oravimus: si pro cotidianis excessibus et defectibus dignam paenitentiam egimus; si pro tribulatis amicis et adversariis nostris, preces ex caritate et pia compassione effudimus: si commune bonum et oboedientiam omni privato studio et devotioni praeposuimus.

fratres conventuales

Accusabunt etiam nos fratres nostri, videntes conversationem nostram a mane usque ad vesperam: quia bonum exemplum eis non dedimus, vigilando orando, laborando, et aliis devotis exercitiis insistendo; sed pretiosum tempus paenitentiae infructuose saepe expendimus: proprium commodum quaerendo, et utilia omittendo.

homines saeculares.

Accusabunt nos sacculares homines, peregrini et hospites adventantes: quia viderunt nos foris vagantes, leves moribus, dissolutos verbis; bene vestitos, delicate comedentes, parum laborantes, diu fabulantes: tarde ad chorum, ad cellam et quietem properantes. Nam tenemur eis et omnibus hominibus dare bonae conversationis exemplum: eo quod facti sumus Deo et angelis spectaculum; cunctisque intuentibus doctis et indoctis ae-

ternae vitae oportet ostendere viam: et boni nominis gerere famam.

Accusabunt nos insuper elementa, et omnes creaturae caeli et terrae, propter multa servitia usibus nostris exhibita; quia Creatori nostro debitum famulatum non exhibuimus: et gratiarum actiones pro collatis beneficiis totis cordium affectibus sicut oportuit ac decuit, non persolvimus, secundum vires quas a Deo accepimus. Ex quo enim sani videmur, ac necessaria cotidiana a provisoribus nostris sine magna sollicitudine percipimus; et donaria gratuita libenter acceptamus: ideo iam magis Deo obligamur, tamquam commensales regis caelestis. ·Elementa·

Ignis dicet: et contra torporem et ingratitudinem nostram exclamabit. Ego iubente Deo creatore meo vobis in multis locis subvenio; ego sicut fidelis servus gratis servio sanis et infirmis in coquina in pistrino in braxatorio, in lavatorio et in oratorio: et quotienscumque necessarium fuit pium me praebeo omnibus calefacere se volentibus ad ignem. Ego virtute mihi data comburo stramina, caespites, lapides et ligna: exsicco umida, calefacio frigida, mollio dura, induro mollia: in diversis materiis ago contraria, mira Dei potentia legibus naturae impressa; ut vos habeatis commoda vestra: ·Ignis·

ad serviendum Deo cum laetitia et gratitudine magna. Nam in hieme manus vestras et pedes calefacio; candelas accendo, tenebras fugo: claritatem lucis oculis reddo. Quid debui facere et non feci? Respondete Creatori meo: si negavi oboedire eius imperio. Feci enim sine contradictione tam bonis quam malis: quaecumque mandavit fieri Dominus conditor meus, omnipotens et misericors Deus. Bonis quidem et iustis ad utilitatem eorum ferveo et luceo: malis vero et ingratis ad vindictam ardesco. Cumque Deus iratus iusserit, tunc civitates villas et castra comburo: et tam divites quam pauperes sine personarum acceptione devasto; omnemque mundi laetitiam, pulchritudinem et abundantiam in cinerem redigo: et tamen illaesus in propriae naturae forma permaneo.

·Aer· Aer dicet. Ego auram bonam et serenitatem praebeo ad commodose ambulandum; ad ingeniose laborandum, ad fructuose seminandum: et ad maturos fructus in horrea et vascula hominum colligendos. Sed quia saepe homines abutuntur bonis datis ad vanitates et illicita lucra exercenda: iratus Deus malitiis eorum, subito me cogit exercere terribilia in terra in mari, in arboribus in pecoribus, in castris in oppidis, in agris, et in domi-

bus sacris. Nam clara adhuc die nemine advertente nubes elevo, ventos produco, fulgura emitto, tonitrua genero, tempestates excito, mare perturbo, grandines proicio, imbres effundo, terram concutio, arbores evello, domos subverto, et miram Dei potentiam in istis inferioribus terribiliter ostendo; ut omnes peccatores terrae Deum timere discant: et quam horrendum futurum iudicium in novissimo die sequatur, ex praesentibus malis perpendant.

·Aqua· Aqua dicet. Ego terram imbribus irrigo, fontes et flumina produco, pisces diversi generis enutrio, naves et galedas multis opibus onustas firmiter porto, et ad longinquas regiones et insulas vento flante transvecto: et multa mirabilia opera Dei in mari et in aquis multis navigantibus demonstro; ut annuntient opera eius in exultatione cum ad portum pervenerint: et de magnis periculis liberati magnifice gratias agant. Et quia peccata vindictam exigunt, ideo graviter Deo offenso saepe naves tempestate quatio et frango; saepe homines submergo, pretiosas rerum copias absorbeo: et tamquam lutum platearum aurum et argentum in quibus homines confidunt, in imo prosterno; quatenus avari et superbi gigantes qui deprimunt pauperes et defraudant

innocentes, in divitiis suis non exultent, nec spem in terrenis ponant: sed in Deo vivo qui cuncta fecit ex nihilo, et pauperes pascit in modico. Ego sanctorum manus et pedes lavo, et malis et ingratis ad multa deservio; sitientibus potum praesto, puteos et fossas impleo, purgo sordes, candido vestes: et ad varios usus hominum et pecorum dulcia pocula aquarum de fontibus et torrentibus propino. Ego propter peccata hominum versa sum in cruorem in terra Aegypti: contra naturam de petra deserti largissime fluxi; ad preces sanctorum conversa sum in dulcedinem: et ad verbum Christi in saporem optimi vini. Multas igitur gratias Deo reddere tenentur qui copiam aquarum habent, et pisces retibus captant; qui vero vino et poculis variis se inebriant et pauperibus parum aut nihil tribuunt: cum divite in inferno cruciabuntur.

·Terra· Terra dicet. Ego homines et iumenta sustento; vias planas et semitas rectas per campos et nemora euntibus exhibeo: montes et colles ne aquae praevaleant ad refugium servo. Ego ligna gramina et varias herbarum species nutrio; vineas et oliveta, ficus et mala granata, poma pira, nuces, amygdala fabas pisa, hordeum, triticum, flores rosas lilia violas profero:

et per singulos annos cultoribus terrae et messoribus consuetos reditus solvo. Et pro omnibus istis beneficiis largiter hominibus apportatis, non aliud requiro et gratum habeo; nisi ut omnes ubique terrarum nationes, et insulae gentium, Deum cognoscant colant, praedicent, laudent et adorent; et super omnia bona visibilia et invisibilia diligant honorent et exaltent: quamdiu vivunt, odorant, spirant, terram calcant, fodiunt plantant, et aedificant. Ego quoque post mortem carnis recipio corpora defunctorum in gremium meum tamquam mater filios luce privatos; quia de terra facta sunt, et in terram omnia revertentur sicut ad matrem suam unde factus est Adam: et tamquam ad commune hospitale omnium mortalium peregrinorum. Cum enim quis inutilis fuerit mundo, aut senio fatigatus, aut bello occisus, aut morbo infectus, aut vultu deformis, et nemo hunc amplius voluerit in domo tenere, nec in lecto refovere; tunc sine longa mora ad me amici vel vicini recurrunt, foveam parant, et abiectum suum ad me reducunt: et sub tecto meo in terra abscondunt. Et quem viventem dilexerant, et valde laudabant et honorabant: iam mortuum vitant, nares obstruunt, inspicere horrescunt, et recedunt. Ego autem terra a Deo creata,

misericordiae plena, nullum defunctum quantumcumque miserum Lazarum, aut saucium, aut foetidum abhorreo et contemno; sed sine personarum acceptione omnes Adae filios et filias generaliter admitto: qui propter primi parentis culpam coguntur redire in terram, de qua omnes traxerunt originem. Ego indifferenter aperio pauperi et diviti locum sepulchri; et si interdum viventes pro loco digniore litigant: defuncti tamen tacent, nec sepelientibus contradicunt. Omnes reges terrae, omnes principes, omnes duces, comites, barones, praesides milites, nobiles ignobiles, antistites, abbates, doctores legistas, sacerdotes, clericos et laicos, brevi tugurio, claudo tego et conservo: donec novissima tuba resonante Christus in maiestate sua cum angelis sanctis apparuerit in maxima gloria. Tunc enim cogor iterum reddere corpora in sepulchris dormientia; ad praesentandum in iudicio bonos et malos singulos cum corporibus suis sine mora: ut recipiat unusquisque mercedem vel poenam secundum opera sua quae gessit in vita. Nec tunc potero aliquem violenter retinere, nec prece nec pretio a facie Iudicis et ab ira Agni amplius abscondere, nec armis defendere: quoniam iustus Dominus iuste iudicabit omnes fines terrae;

iustos misericorditer salvans: et impios pro suis demeritis iustissime damnans. O utinam mortales ista pensarent: et de districto Dei iudicio cum tremore et gemitu frequenter cogitarent. Omnes enim ut apostolus ait stabimus ante tribunal Christi, de singulis malis praeteritis rationem reddituri: accusantibus nos ut dictum est omnibus creaturis, circumstantibus angelis et daemonibus avide paratis ad recipiendum secum in ignem damnatos. Ibi nullus se poterit excusare nec ad excellentiam imperatoris appellare: nec litteris apostolicis neque privilegiis regalibus se defendere contra sententiam iudicis cuncta ab aeterno cernentis; qui secretissimas cogitationes et opera singulorum in qualibet aetate et hora patrata cognoscit notitia clara: nullo sibi referente. Cuius tremendum iudicium omnes nunc revereri debemus; et ante iudicii diem et mortis horam cum vera cordis contritione de malis omnibus paenitere, et veniam humiliter petere: ne forte de hoc mundo subito ad iudicium rapti, cum impiis perpetue damnemur. Praestet nobis misericors Deus, nunc et semper invenire misericordiam ante thronum gratiae suae: ut cum electis mereamur benedici: et in regnum gloriae feliciter introduci. Amen.

DE VANA GLORIA VITANDA, ET HVMILI OBOEDIENTIA SECTANDA.

SERMO XVII.

Qui gloriatur: in Domino glorietur. Dilecti fratres si vestram saecularem vitam praeteritam cum dolore cordis recogitatis, et quantum Deum offendistis; ad quid gloriari potestis? Si etiam neglegentias cotidianas et offensiones diversas caute considerare velitis; unde gloriari habetis qui tam defectuosi estis? Qui mala sua praeterita, et praesentia pericula vigilanter attendit, et stricte ponderat: numquam de operibus suis vane gloriari potest. Quis nostrum scit qualiter Deus singula verba cogitationes et opera die et nocte pensat et iudicat: utrum ea acceptat vel reprobat? Nescit etiam homo quamvis modo bonus et devotus sit, quamdiu sic manebit: si melior an deterior adhuc fiet. Fratres si occulta Dei iudicia et terribilia opera eius super filios hominum ab initio mundi cogitare coeperitis: evanescet citius omne altum et carnale quod delectat in terrenis. Vnde sanctus David orat. Confige timore tuo carnes meas: a iudiciis enim tuis timui. Sicut Deus pius et misericors est paenitentibus et ferventer se emendantibus: ita rigidus

est et terribilis male et neglegenter agentibus. Nolite ergo gloriari in malitia et nequitia elati cordis vestri: sicut multi fatui faciunt; qui luto inquinati non erubescunt: sed etiam ab aliis derisi laetantur et rident. Levate oculos vestros ad caelum, et angelorum dignitatem puritatem ac summam beatitudinem respicite: qui non quaerunt laudem propriam nec alienam gloriam, sed Dei gloriam, et honorem et decorem; a quo conditos se cognoscunt, in quo et invicem se diligunt: ac totum ei gratissime ascribunt, quod potissime ab eo acceperunt. Si ergo angeli sancti humiles sunt et grati Deo in tanta sublimitate: quanto magis homo mortalis et peccator humiliare se debet, et omnem vanam gloriam refutare. Disce miser et superbe non altum sapere: sed humilibus corde et ore consentire; ut invenias gratiam coram Deo et angelis: quam elati assequi nequeunt, et ne perdas aeternam gloriam in caelo, quam mali angeli per superbiam perdiderunt. Stude soli Deo in omni opere bono velle placere: et omni humanae creaturae propter Deum te subicere; maioribus oboedire, minoribus subvenire, omnibus reverentiam exhibere: mores infirmorum et perversorum pie tolerare. Si quaeris salvari, si optas beari et exaltari: sequere humilem Christum, et

·nota despice te ipsum. Non enim aliter poteris ascendere in caelum: nisi te humiliaveris ex toto corde propter Deum. Non desideres esse in ore hominum: qui vanis laudibus decipiunt fatuum temporalis gloriae amatorem. Inspice in veritate cor tuum, quam multis passionibus sit obnoxium; et non gloriaberis in te ipso: nec proximum tuum despicies quantumlibet pauper sit et infirmus. Memoriter retine notabile verbum Christi; et cum te temptaverit vana gloria mundi: responde tibi ipsi quod Christus Iudaeis dixit. Si ego glorifico me ipsum: gloria mea nihil est. Recedat ergo vana gloria et laus humana de scientia et arte acquisita; cesset stulta iactantia de opere bono et sermone perito: evellatur saecularis astutia de corde religioso; pereat falsa imaginatio de sanctitate foris ostensa: erubescat praesumptio novitatis absque fructu caritatis contra pacem communitatis. Gaude semper columbina simplicitas, absque felle amaritudinis; corripe fratrem in spiritu lenitatis: doce plus exemplo humili quam verbo subtili. Porta compatienter tibi contrarium: quem emendare non potes ad purum. Veniet cito tempus, quod iniquitas oppilabit os suum: et nequitia redundabit in caput fallentis; sustinebitque confusionem suam, qui libenter huma-

nam appetit laudem: et honoris quaerit dignitatem. Quid sanctitatis confert magni nominis dilatatio; quando parum vel nihil virtutis residet in conscientia? Quid devotionis praestat, diversarum regionum pervagatio; quae magnae vanitatis causa est, et mentis distractio? Quid utilitatis affert religioso dominorum notitia; et altorum murorum et castrorum curiosa inspectio? Nempe de terra omnia ista facta sunt: et in terram omnia revertentur. Saepe etiam per potentiam armorum ad pulverem deiciuntur: et igne comburuntur. Melior est ergo pauper latens in vili domuncula comedens olera et legumina cum bona conscientia; quam dives habitans in aula pulchra, bibens vina et edens pinguia cum laëtitia et superbia: repletus mala conscientia. Cui potest illud evangelicum verbum recte assignari. Stulte hac nocte a te animam tuam repetunt; quae autem praeparasti cuius erunt? Nemo itaque de vanis hominum laudibus gaudeat: etiam si aliquid laudabile agat. Nemo de bonitate sua nimis confidat; neque de fortitudine sua inaniter praesumat: nec etiam de nobilitate generis se extollat. Nemo de facultate scientiae infletur; nemo de dignitate praelationis super alios glorietur: nemo de abundantia pecuniarum et red-

ituum confidens, divitem ac felicem se reputet, nec pauperes despiciat; quia nescit quamdiu vivet et ista tenebit: nescit quid molestiae sibi inde provenire possit, cum Deus hoc permiserit. In omni denique re temporali et opere humano: incertus est processus et bonus exitus. Nam saepissime res aliter eveniunt quam homines putant: et saepe consilia in contrarium mutantur. Nesciunt caeci montes claro die speculari: quamvis astuti fuerint. Falluntur frequenter sapientes in oculis suis de futuris: qui in sua calliditate confidentes, Deum ante oculos suos non habent. Nam qui terrena ambiunt, honores diligunt, voluptates sequuntur, damna metuunt, prospera concupiscunt, altiora petunt, in vanis gaudent; iusto Dei iudicio iterum dolebunt: miserabiliterque de perditis bonis affligentur. Inter spem bonorum et metum malorum cor saeculare et carnale continue fluctuat; quia ancoram spei in caeleste desiderium non figit: ubi omnia bona abundant et perpetue durant. Quapropter carissimi fratres, ex quo nemo pro certo novit, quid de futuris sibi utilius sit, aut magis pro salute animae suae expediat; tutius est et honestius uti consilio sapientum et expertorum, et praecipue praelatorum nostrorum ac seniorum: qui

habent scientiam scripturarum, et experientiam periculorum de se et de aliis multis. Saepe enim diabolus instinctu maligno: devotos etiam sub specie boni decipit. Nullus ergo in suo desiderio et imaginatione privata capitosus sit: nec in proprio videre et naturali ingenio animose abundet; sed etiam in parvis rebus non satis clare sibi notis timorate procedat: consilium quaerat, cum deliberatione agat, motivum suum dicat; latens mentis vulnus aperiat, medico credat: sub fictis verbis semet ipsum non decipiat; non aliter ore dicat quam in corde habet: quia scriptum est, perdes omnes qui loquuntur mendacium. Est regula iuris, qui male narrat nihil impetrat: sed omni beneficio indignum se facit; et suspectum quampluribus reddit. Magna et laudabilis prudentia est: industriae propriae renuntiare, humiliter superiori oboedire; doctiori credere, experientiori acquiescere: et in omnibus bonis Deo placitis hilarem se semper exhibere. Nec timendum ibi erroris periculum: ubi pia intentio praelati excusat oboedientem discipulum. Demum omnibus religiosis Christo obligatis secure suadendum: ut totum negotium perplexitatis suae, totum desiderium devotionis, totum studium lectionis, totum otium contemplationis,

nota.

nota.

nota

omnem fructum praedicationis suae, et quidquid boni mente concipiunt: primo studeant Deo in secreta oratione praesentare; deinde hoc idem fideliter praelato suo sicut vicario Christi, in aperta confessione humiliter exponant: et indubitanter ipsis committant quid facere debeant vel dimittere. Nam perfecta oboedientia de suo proprio quaesitu nihil habere debet: nec parvum nec magnum cum amore vitioso possidere; quatenus omni cupiditate et commoditate evulsa pro posse: liberum volatum anima habeat ad caelum. Huic Christus iam vivere est: et mori cotidie pro Christo maximum lucrum. Esse vero cum Christo unicum desiderium: et felicissimum bonum. Fratres semper in corde firmiter teneatis verbum sapientis Salomonis: qui simplicem oboedientiam cum resignatione propriae voluntatis praefert omnibus sacrificiis dicens. Melior est oboedientia quam victimae. Et item. Omnia fac consilio: et post factum non paenitebit.

nota.

EXEMPLVM.

Erant duo devoti fratres in congregatione Daventriensi studio vacantes: et loquebantur pariter de virtute oboedientiae. Dixit ergo unus alteri socio suo. Semper mihi male successit: quando

neglecto consilio feci voluntatem meam. Respondit alter. Nec me paenituit: quod bonis consiliis acquievi. Novi senem fratrem qui in iuventute sua seniorum verba valde libenter audivit; sed de hoc multum doluit: quia multa oblivioni tradidit.

DE SPIRITVALI MILITIA CONTRA VITIA.

SERMO XVIII.

Cum audieritis proelia et seditiones: nolite terreri. Dilecti fratres in hac vita inter hostes versamur: et ex omni parte bellum nobis instat contra vitia gerendum. Cotidie temptamur et impugnamur; nunc quidem molliter, nunc acriter, semper autem periculose et nequiter: diabolo nobis ubique insidiante et infestante. Nullus quippe vivens a temptationibus et turbationibus totaliter liber est quamdiu spiritus in corpore manet: sed quilibet cogitur etiam invitus portare pondus diei et aestus. Nemo ergo otio torpeat; nemo a castris Dei recedere cogitet: nemo ante finem belli arma sua deponat. Accingatur novus miles ense novo in fervore spiritus contra nequitias diaboli pugnaturus; pugnet fortiter in gladio bis acuto: timorem pari-

ter et amorem Dei in mente habendo; secretum orationis quaerendo: publicum et otium summe vitando. Nemo enim coronabitur in caelo: nisi qui legitime certaverit contra passiones suas et vitia in hoc mundo. Ensis novus est novus fervor sanctae devotionis; qui a principio conversionis saepe datur benigna sancti Spiritus illustratione novis militibus: ad proeliandum fortiter contra temptationes futuras. Caveat ergo diligenter novicius ne devotionis gratiam perdat torpore infectus; sed omni tempore ad spiritualem pugnam se praeparet et oret saepius: ut sit unus de electis Abrahae vernaculis, qui hostes suos vicit fide et prece armatus. Acuat gladium suum frequenter innovando primum propositum suum quod accepit; nunc meditando passionem Dominicam: nunc martyrum certamina et cruenta vulnera; nunc aeterni ignis incendia nunc daemonum grandem horrorem: nunc intolerabilem picis ac sulphuris foetorem; nunc inferni profunditatem, nunc damnatorum flebilem clamorem: nunc omnis salutis desperationem. Haec si ad mentem venerint, torporem excutiunt: concupiscentiam carnis reprimunt; vitiorum rubiginem consumunt, neglegentiam redarguunt: et ad spiritualem profectum, et devotionis fer-

nota

vorem vehementer accendunt. Timeat ergo nimis tepidus religiosus; restringat se vagus et dissolutus: ne veniat in illum locum tormentorum, ubi nullus est exitus nec misericordiae locus. Nunc vero in tempore gratiae, neglegentias praeteritas corrigere studeat: secretarium cordis sui per humilem confessionem et devotam orationem purget; recolligat se per sacram lectionem et frequentem cordis compunctionem: refrenet verborum levitatem, per silentii custodiam; reformet internae pacis tranquillitatem, per externorum negotiorum oblivionem: expellat irruentes sordes malarum cogitationum, per puram caelestium meditationem; et ad placandam citius Dei offensam: veram teneat humilitatem. Haec pertinent ad viriles et bellicosos tirones; qui propter tres hostium cuneos iubentur in armis stare: et contra carnem mundum et diabolum per totam vitam suam strenue dimicare.

Bellare ergo oportet cum adiutorio Dei instanter orando; a delicatis abstinendo, patienter adversa tolerando: sicut fecerunt omnes sancti, et praecipue martyres Christi; qui fortissime certando vicerunt adversarios suos benigne patiendo: atque post multa improperia et tormenta, innocenter moriendo. Non attenderunt ad

·Martyres·

amicos et parentes carnales: non ad divitias et honores temporales; sed ad aeterna praemia, ad caelestes thesauros, ad coronas triumphales: et immarcescibiles glorias promerendas. Etenim per transitoria tormenta: meruerunt sine mora migrare ad gaudia sempiterna. Nunc gaudent animae eorum in caelis: qui vestigia Christi secuti sunt in contumeliis, et gravissimis poenis.

Confessores

Certaverunt etiam sancti confessores, sobrie iuste et pie vivendo; saepe ieiunando, vigilando, orando, meditando, studendo: gemendo, plorando, pro suis et aliorum peccatis supplicando; oblocutiones detractiones, derisiones, murmurationes, minas, exactiones, damna et iniurias sustinendo: in fide recta, spe firma, et caritate perfecta usque ad mortem perseverando.

Doctores

Certaverunt etiam sancti et sollemnes sanctae ecclesiae doctores, contra haereticos et varios errores disputando, verbum Dei sedule praedicando; libros scribendo, studendo, dictando: quaestiones movendo, dubia solvendo, obscura lucidando; vitiosa refutando, salubria proponendo, recta et utilia hominibus persuadendo; a curiosis, intricatis et infructuosis quaestiunculis simplices prohibendo: pigros excitando, duros corripiendo; tristes

consolando, debiles confortando: ac bonum exemplum vivendi aliis cotidie exhibendo; ut quod verbis suadere non poterant: probis actibus affirmarent.

Certaverunt etiam sancti eremitae et monachi, et diversorum ordinum professores, saeculo renuntiantes: vanitates mundi et delicias carnis spernentes, gloriam et honorem temporalem conculcantes; tumultus hominum fugientes, solitudinem diligentes: propria relinquentes, crucem suam tollentes; corpus suum per abstinentiam castigantes, linguam silentio refrenantes: evagationes et discursus devitantes, violentiam sibi per singulos dies inferentes; iugo sanctae oboedientiae se sponte subicientes, in claustris sub regularibus disciplinis stricte viventes: apostolicam perfectionem imitantes et propter Christum cotidianae crucifixioni se tradentes; omnibus inordinatis affectionibus et propriis motibus perfecto corde reluctantes: nil sibi ex omnibus caris utensilibus libris vel vestibus privato amore retinentes. Nil quippe perfectius, nil salubrius, nil utilius, nil laudabilius, nil securius et quietius pro bona conscientia et pace cordis habenda; quam ut religiosus Deo devotus et professus monachus omni hora sine contradictione, sine mora, sine fictione, sine aversione,

·Eremitae et monachi·

NOTA

prompte et libenter praelato suo oboediat: se ipsum fortiter vincendo, humiliter subiciendo, patienter onerosa et insuavia supportando. Ad istam perfectionis viam servandam, requiritur magnum certamen, contra sensualitatis inclinationem; contra proprii sensus prudentiam, contra malam suam consuetudinem et carnis libertatem, quae invite vult aliis subdi, regi et artari: sed potius quaerit spatiari iucundari et deliciari. Haec enim valde contraria sunt legi Dei et rationi et communi paci fratrum: ac bono regimini claustrali. Quapropter multum laudabilis et vere amabilis reputabitur simplex oboediens frater; qui hilari vultu et corde benivolo paratus est omnibus obsequi exemplo Iesu Christi: servans legem vitae et disciplinae pro salute animae suae in ordine regulari. Rursum multum culpabilis et reprehensibilis est astutus frater, in suo sensu abundans; qui non oboedit humiliter suo praelato: reverentiam et subiectionem ei exhibendo. Vae illi qui invite aut ficto corde oboedit: et leviter murmurat. Hunc Christus Patri suo oboediens graviter arguet, et saepe in praesenti duriter vindicare solet. Nam ipse praelatis ecclesiae dicit. Qui vos audit me audit: et qui vos spernit me spernit. Quod ergo

apostolis dixit, hoc etiam successoribus eorum et ceteris praelatis dicit; hoc et monasteriorum rectoribus loquitur: iubens subditis ut oboediant propter Deum, propter magnum meritum, et bonum exemplum; quia omnibus oboedientibus dabit gratiam et aeternam gloriam: inoboedientibus vero et perversis confusionem et poenam aeternam.

Verus namque oboediens et potestatibus sublimioribus a Deo constitutis se subdens: comparatur sapienti negotiatori; qui in omni loco et foro venali cogitat lucrum suum augere, et damna praecavere: meliora nititur comparare, et vilioribus non implicari. Sic etiam religiosus vinculo oboedientiae ligatus pensare debet et conari in omni opere et negotio sibi commisso; ut fideliter agat, nil omittendo quod Deo placet: et praelatus sibi committit. Tunc enim maxime in bono proficit, et meritum suum ampliat; si visibilia mundi spernendo, caelestibus intendit: si oboedire ad alterius nutum, prae cunctis opibus reputat animae suae lucrum. Melior est enim oboedientiae fructus: quam propriae prudentiae cogitatus subtiliter avisatus. Et multo fructuosior est relicta voluntas propter Deum: quam studium longum et psalterium perlectum. Beatus igitur religiosus cuius-

cumque ordinis et status: qui Christum sequitur modo per crucem et carnis violentiam semper oboedire paratus; quoniam in fine obitus sui recipiet cum sanctis confessoribus speciale praemium in caelis: Christo promittente et dicente his verbis. Euge serve bone et fidelis quia in pauca fuisti fidelis: intra in gaudium Domini tui. Non ergo dedignetur homo vilis et ignarus, pulvis et cinis futurus, se subdere et oboedire homini salubria suadenti; quando angelus oboedit angelo uno nutu aliquid sibi innuenti et sanctus Gabriel missus a Deo statim venit nuntiare Mariae incarnationem Christi. Sed hoc amplius mirandum est, et omnibus nobis propositum ad imitandum: quia Deus homini oboedivit, servivit, et ad vilia et infima se humiliter inclinavit; ne alicui quantumcumque magno docto vel nobili, grave sit oboedire maiori, aut etiam aequali vel minori: cum Christus haec omnia prius fecerit. Oboedivit namque Ioseph et matri relinquens templum et doctores ubi poterat habere favorem et honorem; descenditque cum parentibus in Nazareth, et erat subditus eis: ubi multis amicis quam magnus esset mansit diu incognitus.

·virgines· Certaverunt etiam fortiter contra hostes suos sacrae virgines et viduae con-

tinentes: quae saeculi vanitates et carnis voluptates ac diabolicas temptationes in aetate puellari et sexu fragili vicerunt amore Iesu Christi; orationibus vigiliis et ieiuniis insistentes, mundana consortia et colloquia inutilia vitantes, corpora sua castigantes, ab omni ornatu superfluo abstinentes: soli Deo sincera mente et casto corpore placere cupientes, ad caelestes nuptias per sancta desideria et interna suspiria cotidie se praeparantes; devotis meditationibus hymnis psalmis tamquam floribus albis thalamum cordis adornantes, contritione et confessione maculas conscientiae lavantes: et ad caelestis et invisibilis Sponsi praesentiam incessanter cum gemitu et ardenti amore anhelantes. O sacra trophaea virginum; o fortia bella puellarum, viduarum et nobilium dominarum: quae propter amorem caelestis Sponsi et angelicae puritatis pulchritudinem servandam, contempserunt nuptias terrenas, amicitias virorum, patrimonia parentum, solacia filiorum, convivia cognatorum; ornamenta vestium, splendorem gemmarum, copiam vasorum, anulos aureos, scyphos argenteos, varias supellectiles, cortinas sericas, sedes depictas, ministeria servorum, comitivas ancillarum, organa musicorum; spectacula ludorum, et omnia delectamenta

gaudiorum mundanorum: quae offert et ostentat vanus et lubricus hic mundus insipientium oculis. Haec enim nihil profuerunt nec prosunt amatoribus suis: qui laetantur in perituris et ludicris rebus, fallaciis et doloribus plenis.

Felix igitur caterva sanctarum virginum; quae cuncta saeculi huius gaudia et corporis ornamenta tamquam stercora repudiare studuit pro vita aeterna: et magis cum angelis et archangelis concupivit beatificari in caelesti gloria. O vere beata contio virginalis sexus, quae in suo gradu stabilis permansit: et usque ad sanguinis effusionem vitiis ac tyrannicis legibus contradixit. Ideoque speciosissimas in caelo coronas pretiosis gemmis et margaritis ornatas: pro victoria certaminis sui a Christo percipere gloriosa laude promeruit. Quis etenim digne et sufficienter poterit explicare, quales saepe angustias pertulerunt in corde: quales temptationes in carne; quales suggestiones daemonum sentiebant in oratione: qui eas a castitate Christi ad delectationes mundi instigabant. Heu quanta consilia machinatus est satanas per amicos suadentes; per matronas blandientes, per multiplices quoque derisiones et terrores: ut seducerent eas et traherent secum per breves delicias

ad poenas infernales. Sed Christo auctore miserante et iuvante, nil valuerunt contra virgineas acies, diabolica figmenta; nec hominum impiorum clamores nec tyrannorum verbera: nec arma minantia mortes. Quoniam caritas Christi fortior omni armatura, dignior omni honore, pulchrior omni decore, suavior omni melodia: tam vehementer ardebat in virgineis cordibus et femineis turmis signo crucis armatis; ut nec ignes nec verbera, nec bestias nec carceres, nec famem, nec mortem pati timerent: quatenus firmam fidem et castitatis gemmam puro corde et corpore perpetuo cum honore in caelis coronandam conservarent. Haec igitur beatorum martyrum certamina, sanctorumque confessorum longam et duram abstinentiam, et praecipue sanctarum virginum castimoniam, patientiam ac perseverantiam ad imitandum vobis proponere debetis: et ad resistendum vitiis et passionibus viriliter vos armare. Hortor omnes in caritate: ut pro scuto luctaminis sanctorum suffragia non neglegatis; ne in temptationibus vestris deficiatis: largiente Domino nostro Iesu Christo omnium bonorum remuneratore. Amen.

DE VARIIS BELLIS ET PERICVLIS HVIVS VITAE.

SERMO XIX.

Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem: haec enim sibi invicem adversantur. Dilecti fratres superiori sermone pauca de spirituali sanctorum militia audistis: nunc consequenter de diversis bellis aliqua dicenda sunt, ad cavendum laqueos et dolos serpentis antiqui; qui nequitia plenus tamquam leo rugiens circuit quaerens quem devoret: et specialiter contra novellos milites Christi atrociter fremit. Invidet enim eis gloriam regni caelestis: unde ipse subito per superbiam cecidit cum multis. Cuius persuasione pestifera plures decipiuntur; et quandoque famosi viri in scientia et regimine sublimati erraverunt vana gloria infecti: qui hominum amicitia tracti lapsi sunt et graviter vulnerati. Cavete autem noviter conversi fratres a duobus praecipue malis: scilicet a desideriis carnalibus repente irruentibus per quinque corporis sensus; et a superbia mentis per appetitum vanae laudis: ne gratiam internae devotionis perdatis cum mercede aeternae retributionis. Militia nostra fratres carissimi, non est carnalis potentia: sed

benigna omnium iniuriarum pro Christo sufferentia; non saecularis sapientia: sed humilis oboedientia; non corporalis commodi exquisitio: sed carnis afflictio; non laboris subtractio: sed pravae delectationis mortificatio. Si quaeritis quamdiu durabunt bella ista inter carnem et spiritum, inter diabolum et hominem, inter mundum et Christum; dico secundum evangelium et apostolum: usque ad ultimum vitae nostrae terminum, et saeculi consummationem. Dixit enim Christus ante passionis suae horam: tristis est anima mea usque ad mortem. Et ad discipulos in ultima cena. In mundo pressuram habebitis. Si me persecuti sunt: et vos persequentur. Et ideo eos confortans ad patientiam et perseverantiam: ait amicis de suo recessu gravatis. Non turbetur cor vestrum neque formidet: quia vado parare vobis locum: ut ubi sum ego et vos sitis mecum. Sed interim dum estis in mundo: teneatis patientiam pro forti scuto; et verbum Dei pro gladio acuto: et loricam fidei in omni periculo, confidendo semper in Deo. Oremus ergo fratres, ut gratiam et misericordiam inveniamus in conspectu Domini nostri Iesu Christi; doceatque nos artem certandi contra passiones et vitia nostra: quae nos impu-

gnant et temptant quamdiu in carne vivimus et corpus nutrimus. Dicat unusquisque cum David in psalmo quando diabolo insidiante temptatur aliquo vitio: vel molestatur ab homine perverso. Domine expugna impugnantes me ne deficiam sub onere: quia sine te non valeo resistere nec sustinere. Qui enim saepe temptatur et in temptatione sua ad Christum cito confugit et orat: per gratiam eius liberabitur, confortabitur et praevalebit; multumque proficiet in virtute patientiae: et maiorem coronam pro forti certamine recipiet. Qui autem raro aut numquam temptatur, nec propriis nec alienis malitiis molestatur: hic angelus potius dicendus est quam homo terrenus. Huius habitatio, verius in caelo quaerenda est quam in terra. Nam ibi summa pax et concordia: hic autem pax rara, brevis laetitia; quies modica, turbatio frequens: gravis cura, et incerta victoria. Non tamen desperandum est: quia pro minimo labore et dolore dabitur gaudium sine fine.

Sed multitudinem bellorum et hostium nostrorum fraudes, quis poterit enodare? Nullus nisi a Deo illuminatus fuerit: et bene eruditus in scripturis sanctis, sicut Paulus qui ait. Non enim ignoramus astutias eius. Audite tamen pauca de

bellis bonorum et malorum ex divinis libris ad cautelam et eruditionem vestram; ut cautiores semper sitis ad resistendum periculis malorum: et fortiores ad perseverandum in semitis iustorum.

bellum angelicum.

Primum bellum incepit per angelos in caelo: quando Lucifer per superbiam voluit altius se extollere, et assimilari Altissimo; et quasi in propria virtute gloriari: et in se ipso singulariter delectari. Hoc percepto in superni Regis palatio: sanctus Michael et angeli eius indigne ferentes arrogantiam superbientis Luciferi, permoti sunt zelo iustitiae: et eiecerunt omnes superbiae cives de finibus suis. Non enim debuit aliquis angelorum quantumlibet magnus supra Creatoris sui magnificentiam se erigere: nec factus factori suo se aequare; nec in decore sapientiae suae temere gloriari: nec abuti donis altioribus a Deo sibi gratuito collatis. Quia ergo satanas per tumorem superbiae se nimis extulit vane gloriando, et sedem suam supra ceteros elevando: iusto Dei iudicio cecidit de felici societate sanctorum angelorum in abyssum inferni et carcerem damnatorum. De quo Salvator ad discipulos ait. Videbam satanam tamquam fulgur de caelo cadentem. De cuius terribili casu, et irrecuperabili lapsu: beatus Iohannes

evangelista loquitur in Apocalypsi dicens. Factum est proelium in caelo, Michael et angeli eius proeliabantur cum dracone; et proiectus est draco in terram, et angeli eius cum illo missi sunt: et non est inventus locus eorum amplius in caelo. Ecce quanta meruit superbia diaboli: qui proiectus est a facie Dei caeli, ne videat gloriam Dei. Quam sine dubio consequi non poterit: qui in se ipso voluerit gloriari. Hinc etiam Isaias manifeste de reproborum perditione exclamat. Tollatur impius: ne videat gloriam Dei. Certissimo exemplo iam patet, quam maxime extollentia superborum Deo displicet, qui angelis superbientibus non pepercit: sed aeternis eos ignibus tradidit cruciandos omni spe veniae ablata. Heu quam severa sententia superni iudicis, proici a iucunda facie divinae maiestatis et perpetuae felicitatis: et semper comburi acerrimis flammis, quae non possunt extingui aquis, nec remediis mitigari. Quapropter unicuique formidandum est de tam severo Dei iudicio in angelis superbientibus aeternaliter damnatis: sed potius cum psalmista confitendum et orandum. Non veniat mihi pes superbiae: et manus peccatoris non moveat me. Et iterum. Nonne Deo subiecta erit anima mea: ab ipso enim salutare meum.

Secundum bellum incepit in paradiso, primo homine formato: scilicet inter diabolum et hominem, inter Evam et serpentem. Nam diabolus invidens homini adhuc innocenti, quod posset optinere ascensum caeli per oboedientiam mandati: accessit in specie serpentis, cum callida quaestione ad mulierem, quam noverat infirmiorem, et viro molliorem; ac blandis verbis et astutis persuasionibus seduxit faciliter sibi credentem: et Dei praeceptum in tali articulo non attendentem. Sed pro dolor homo bene a Deo conditus, et in optimo paradisi loco positus; per transgressionem sacri mandati, perdidit innocentiae statum et maximae quietis locum: ob unius vilissimi pomi morsellum. Ideoque graviter Deum offendens, mortis incidit sententiam, et multam corporis et animae meruit miseriam; sicut iam veraciter nos omnes filii Evae experimur, patimur, et dolemus: qui vitio originalis culpae, inquinati, corrupti et quassati sumus. In hoc bello victus est homo temptatus de pomo; qui diabolica nequitia seductus, et mortalis peccati veneno intoxicatus multis vulneribus sauciatus est: scilicet fame, siti, frigore, calore, labore, sudore, peste, languore, et mortis horrore. Heu etiam paradisum perdidit et caelum, ob inoboe-

Bellum diabolicum.

dientiae culpam: per serpentis fallaciam et mulieris insipientiam. Quae nimium credula verbis diabolicis decepta est quinque modis in quinque sensibus corporis: scilicet per auditum falsi sermonis, per visum pulchri coloris, per tactum pomi noxialis, per odoratum boni odoris, et per gustum dulcis saporis. Sed quod peius est, gustato pestifero cibo, decepit ulterius virum suum blandiendo et tradendo ei fructum illicitum: sub poena mortis ambobus interdictum. Hoc autem malo temere perpetrato, iratus est Deus expellendo reos de paradiso voluptatis: de amoenissimo et quietissimo loco totius orbis; et ad agendam paenitentiam detrusit eos in huius mundi exilium tamquam in carcerem, ad manducandum panem laboris et doloris, cunctis diebus vitae eorum: cum universis filiis posteris suis ex eorum semine nascituris. Istud bellum inter diabolum et hominem tamdiu durabit: quamdiu humanum genus versatur in terra. Et donec compleatur electorum numerus: non cessat malignus spiritus persequi bonos sibi contrarios. Sed tamen pius et misericors Dominus Deus homini lapso compatiens: ait ad serpentem tortuosum, invidiosum et malitiosum. Inimicitias ponam inter te et mulierem: et semen tuum et semen il-

lius; Christum designans ex femina nasciturum: et genus humanum redempturum. Ipsa inquit conteret caput tuum: et tu insidiaberis calcaneo eius. Ex his verbis patet nequitia et malitia diaboli contra nos: quia non est sibi credendum nec secum fabulandum, nec cum eo disputandum; quia callidior est omnibus animantibus in terra: et subtilior omnibus studentibus in scholis et saeculi negotiis. Cavete novicii caput serpentis, initium temptationis; latet sub herba virus serpentis: qui saepe venit et decipit puerum sub specie pulchri pomi intus foetentis. Non solum autem simplices et laicos decipit sed etiam doctos et magistros nominatos atque claustrales: varias eis ingerens vanitates. Temptat quasi cotidie per quinque corporis sensus: nunc per carnem alliciendo; nunc per spiritum elevando: nunc per iram indignando. Aut enim facit homines rixari propter honores et divitias; aut laetari in deliciis: aut nimis tristari in adversis et damnis terrenis. Haec sunt opera diaboli: qui cecidit per superbiam de altitudine caeli. Ipse fecit filios Israel murmurare propter laborem et penuriam ciborum in deserto: persuasit Iudaeis sacrificare idolis in templo Deo consecrato. Ipse temptavit Christum tribus vicibus post longum ie-

iunium; seminavit zizania inter triticum: inter apostolos traditorem; inter discipulos murmuratorem: inter diaconos seductorem, inter fideles fidei persecutorem. Ipse seduxit Iudam per furtum; de furto traxit ad laqueum: de laqueo miserum duxit ad infernum. Ibi nulla est redemptio: nec ullum refrigerium. Heu omnes sibi consentientes allicit ad peccandum contra Deum et proximum; atque post multa mala suadet perdere se ipsum: neglegere caelum et diligere mundum. Quis est qui monachum trahit ad saeculum; et ad tumultus hominum? Diabolus insidiator animarum. Quis clericum de choro trahit ad forum? Diabolus omnis doli artifex: divinum cultum impedire cupiens. Quis laicum conversum, de labore trahit ad otium et fabulandum? Diabolus circuiens orbem, ut inveniat aliquem foris vagantem: et parum vel nihil pro communi laborantem. Quis pigrum in lectulo retinet; ne suscitatus cito surgat? Diabolus claudens oculos somnolentis, ut parum adhuc iaceat, et somnolentiae suae satisfaciat. Gaudet enim de pigritante: et saepius tarde veniente. Quis discordias inter fratres seminat; et suspiciones multas in eis generat? Diabolus pacis turbator, litis amator, nequitiae inventor, mendacii

pater, veritatis obscurator, dolositatis auctor, partialitatis suscitator. Quis docet amare delicias, vitare labores, concupiscere honores; bene comedere et bibere, et ornate incedere? Diabolus incitator gulae, commotor irae, castitatis praedator, clericorum insidiator, monachorum temptator, virginum molestator, continentium impugnator, innocentium seductor, simplicium derisor, sapientium subversor, bonorum detractor, pravorum commendator, devotionis impeditor, dissolutionis procurator. Haec de bellis et mille artibus ac fraudibus diaboli innotuisse vobis non displiceat: ut maiorem cautelam et strictiorem custodiam contra quamlibet eius temptationem et suggestionem habeatis. Quia sicut a multis dicitur, et frequenter experitur, numquam a malitia nocendi diabolus cessat; nec alios quiescere sinit; sed ubi ipse non venit: suos comites ad vexandum oviculas Christi mittit. Quod si rapere nequeat et occidere prohibetur: ad minus eas laedere per terrores conatur. Et si aliquem vagantem viderit, et a bono opere vel studio aut oratione torpentem; ad hunc temptandum liberius accedit: quia arma resistentia hosti incaute deposuit.

Tertium bellum dicitur intestinum litigium, quod ortum est inter carnem et *bellum intestinum.*

spiritum; carne concupiscente contra spiritum ex poena peccati: et spiritu repugnante per rationem contra sensualitatem. Hanc rebellionem primus homo in statu innocentiae non senserat: quia spiritus Deo subiectus corporis vires rationis freno quiete regebat. Istud autem bellum intestinum durissimum est: et molestissimum omnibus nobis in carne corruptibili et peccatrice generatis et natis. Quid namque durius et molestius unicuique pacem desideranti; quam cotidie bellare contra se ipsum, niti contra naturam, restringere fomitem, vincere concupiscentiam intus prurientem? O serve Dei, o miles Christi: audi consilium bonum et utile tibi. Custodi visum: claude auditum; non tangas illicitum: fuge nocivum. Et si sentis aculeum: noli adhibere consensum. Nil tam laboriosum sicut de novo semper incipere; de mane usque ad vesperam contra tres turmas stare: orationum iacula in hostes mittere; tubis sacris canere, corde gemere, vocibus clamitare: et de victoria triumphi frequenter dubitare. Vnde nisi Dominus aderit nobis: nequaquam tantis periculis poterit fragilitas nostra resistere. Grave omnino onus et intricatum bellum, carnem fovere, hostem nutrire, vestire, calefacere, lavare, tergere, blan-

diri ne murmuret, castigare ne recalcitret: consolari ne desperet, increpare ne pigrescat, subiugare ne intumescat; confortare ne deficiat, percutere ne resistat, instruere ne erret, reprimere ne insolescat: diligere naturam ut sociam, odire vero lasciviam ut mortis foveam. Denique carnem occidere non licet: a se repellere nemo valet; huic oboedire non oportet, credi sibi cito non debet, affabulari non expedit: arridere praecipue nocet. Quid ergo fiet? Serviat caro spiritui, sponte oboediat, laboret, desudet, ieiunet, surgat, vigilet, oret, cantet, et laudet: donec post brevem laborem aeternam requiem accipiat. Hanc itaque carnem fragilem mortalem concupiscibilem, indomitam et saepe spiritui rebellem, ratio regere debet et timor refrenare, honestas moderari, disciplina cohibere; probitas adornare, verecundia tegere, sobrietas temperare, iustitia castigare cum peccat: prudentia instruere cum errat, discretio considerare ne quid nimium fiat. Spiritus itaque omnia perscrutans tamquam strenuus gubernator diligenter ad carnalem mentem et iuvenilem animum respiciat, ne proprio sensui inhaereat; ne otio torpeat, ne mollia quaerat, et quae rigoris sunt fugiat: sed ad orandum cito surgat, ad chorum tem-

pestive veniat; ad laborem prompte transeat, circuire otiose caveat: silentium stricte teneat, quietem cellae diligat; frequenter oret, libenter studeat, libenter scribat: debitis temporibus singula faciat, omnibus privatis communia praeponat; minoribus servire non erubescat, maioribus oboedire festinet, ad quaeque imperata laetus accedat; divinis laudibus interesse summe gaudeat, vacare Deo intus eligat: et nullis externis implicari optimam partem reputet. Quamvis igitur durum et molestum sit contra carnis incentiva cotidie bellare; tamen valde virtuosum est et meritorium concupiscentiae resistere, et violentiam naturae inferre: quae ad propria commoda et sibi placita multum vitiose inclinatur. Et nisi celerius ei resistatur abstinendo et compescendo; seducit animam et trahit ad consensum: sicut Eva decepit Adam alliciendo eum, et praebendo ei vetitum pomum ad comedendum. In hoc bello nullus vincitur, nisi mala voluntate corruptus, et a Deo sponte aversus. Quicumque enim sequitur carnis suae desiderium, cito labitur in vitium nisi tenuerit rationis frenum. Cavete ergo pericula in cotidiano carnis conflictu: quia quamdiu vivimus in hoc mundo edendo bibendo varie temptamur. Vnde et quidam

propheta, admonet desides et molles animos ad custodiam conscientiae dicens. Ab ea quae dormit in sinu tuo: custodi claustra oris tui. Hoc est omnes sensus corporis tui cohibe firmiter exterius; ne mors intret per corporis fenestras ad interiora cordis: et diabolus te captet retibus suis.

Fratres si viriliter agitis et certatis, et Christum in adiutorium vestrum invocatis; multo plus in isto bello carnis potestis utique promereri: quam si nihil gravitatis in vobis sentiretis. Habeatis ergo semper bonam fiduciam in Deo: et non desistatis orare, et contra vitia pugnare. Multa quidem et magna bona latent in hoc certamine: quae Deo placent in fragili carne. Recipietis autem maxima praemia cum certa spe futurae gloriae a iusto iudice, etiam pro minima cordis contritione, et corporis qualicumque brevi dolore. Laetificabunt quoque plurimum animas vestras in fine vitae vestrae omnia gravamina pro Christi amore tolerata: sicut ait quaedam devota soror in agone constituta. Hic perpessum est, hic certatum est: modo pergitur ad praemium. Quid plura dicam bellantibus contra carnem suam? Omnia quaecumque facitis ex virtute oboedientiae, vel quae sustinetis in ordine pro

rigore disciplinae et amore iustitiae, scribentur in libro vitae: licet quandoque caro remurmuret ex fragilitate. Quod si diabolus vos commovet aliqua indignatione, aut prava suspicione contra praelatum iubentem, vel fratrem non bene agentem, vel male loquentem; non ideo dimittatis bonum inceptum: sed magis ad honorem Dei et aedificationem proximi perficite quod incepistis. Tunc enim pessimus insidiator et impeditor omnis boni diabolus fugiet cito a vobis: cum fuerit contemptus et non auditus. Siquidem cuncta eius susurria de mundo de carne, de divitiis de gloria terrena: plena sunt veneno et fallacia. Multi in senio iam plangunt: quia in iuventute tam fatue egerunt, et Deum offenderunt. State ergo et pugnate pro anima vestra: in religione et congregatione sancta. Quidquid enim mali patimini in laboribus et doloribus, in caloribus et frigoribus, in vigiliis et ieiuniis, in abstinentiis a carnibus et lacticiniis, in carentia vini et potus melioris pro vitiis extinguendis et virtutibus acquirendis; hoc totum computabitur vobis pro maximis lucris et praemiis in regno Christi: super milia auri et argenti, et omnia desiderabilia mundi. Quid enim dignius; quam esse amicum Dei? Quid felicius; quam com-

putari inter filios Dei? Quid ditius; quam habere partem in regno Christi? Quid iucundius; quam interesse gaudiis angelorum? Quid nobilius; quam perpetue coronari in praesentia Dei et aspectu omnium sanctorum? O quam delectabile et gaudiosum erit animae agonizanti et Deum amanti, ab angelis ferri in caelum: et cum Lazaro quondam paupere laetificari in aeterna requie, pro brevi labore, et modico dolore in corpore perpesso; pro vili indumento et cibo minus sapido, pro lectulo duro et somno saepius subtracto: pro lacrimis effusis, et orationibus devotis; pro meditationibus sanctis, et aliis multis exercitiis bonis et lectionibus sacris: in oboedientia et patientia consummatis. O sancta oboedientia et felix patientia pro Christo: quae caeli portam aperit morituro.

bellum domesticum

Quartum bellum vocatur domesticum duellum; quod ortum est inter duos fratres germanos, durum nimis et perniciosum: diabolo instigante et invidia ardescente. Nam sicut legitur in libro Genesi, natis duobus Adae filiis, invidiosus Cain surrexit adversus Abel fratrem suum, iustum et Deo dilectum: cuius munera Deo accepta narrantur. Vnde in ira furoris crudeliter permotus, quasi lupus rapax contra agnum pium desaevit;

et innocentem fratrem suum meliorem se occidere studuit: non veritus Deum, nec parentes contristari erubescens; sed protervo animo accensus manus suas noxias extendit: et primus inter homines homicidium perpetravit. Ex his duobus fratribus litigantibus, inceperunt multae discordiae et partialitates inter homines: in diversis regionibus et locis, in civitatibus et villis, pro primatu et divitiis invicem altricantes. Ex hac occasione crescente ubique aemulatione accidit etiam persecutio pravorum contra vitam bonorum, sicut sacrae historiae indicant sanctorum: et diversae chronicae continent gentilium et christianorum, quae tractant copiose de bellis Troianorum, Romanorum, regumque multorum et diversorum populorum. Sicut fuit ab initio mundi inter filios Adam lis et guerra, zelus et contentio; et praecipue inter avaros et ambitiosos pro terrenis habendis et ampliandis: sic adhuc in diebus istis litigant homines pro perituris rebus et honoribus vanis. Et timendum quod etiam post nos ista durabunt: donec Dominus ad iudicandum omnes fines terrae in novissimo die manifeste advenerit. Tunc enim Christo apparente in maiestate sua et gloria: reddetur unicuique iuxta opera sua. Tunc cessabunt

omnia iurgia et impiorum bella: et tollentur de regno Dei omnia scandala. Tunc tacebunt ora loquentium iniqua: et gaudebunt ossa sanctorum humiliata. Tunc audietur ab ore iusti iudicis una finalis et irrevocabilis sententia; ite maledicti in ignem aeternum: et venite benedicti patris mei, percipite regnum ab origine mundi vobis praeparatum. Interim vero quamdiu generatio praeterit et generatio advenit: mixta sunt omnia in terra nostra, spinis et tribulis plena. Nunc assunt laeta nunc tristia: nunc fames cruciat, nunc sitis exurit; nunc timor deicit, nunc spes erigit: nunc labor fatigat, nunc quies recreat; nunc sanitas delectat, nunc languor debilitat: et post modicum temporis mors imminens omnia pulchra et iucunda consumit. In omni igitur loco et statu et ordine inveniuntur boni cum malis permixti; benigni cum protervis, humiles cum superbis: pacifici cum iracundis, devoti cum dissolutis; verecundi cum audacibus, taciturni cum loquacibus: sobrii cum gulosis, fervidi cum tepidis; studiosi cum pigris; interni cum externis: simplices cum astutis, veraces cum dolosis; providi cum neglegentibus, docti cum ignaris: prudentes cum fatuis, validi cum infirmis; stabiles cum inconstantibus, mo-

desti cum discordantibus: et sic de aliis multis vitiis et moribus hominum bonorum et pravorum, iuxta illud Isaiae prophetae. Habitabit lupus cum agno; et pardus cum haedo accubabit; vitulus et leo et ovis simul morabuntur: et puer parvulus minabit eos. Fiunt autem haec omnia tam prospera quam adversa cum bonis et malis similiter in hac vita permissione divina: ad ostendendum occulta iudicia Dei in omnibus viis suis; ut probentur electi et purgentur devoti per malos: et non superbiant de bonis sibi collatis. Vivunt mali cum bonis, ut per exempla bonorum provocentur ad emendationem morum suorum; et non habeant excusationem per ignorantiam bonae vitae et disciplinae: quam vident in bonis sibi coniunctis. Quidam valde inconstantes sunt: et cito moventur in odium vel amorem, ex levi verbo vel facto alterius. Rident pro levi fabula: et pro musca volante irascuntur. Quidam pro recreatione quaerunt homines: et amittunt Deum et sanctos. Non est parvum damnum: perdere devotionis gratiam per multiloquium. Quidam de aliorum malis loquuntur: et suos defectus emendare neglegunt. Quidam de futuris bellis terrarum praeloquuntur: sed melius esset quod de bellis contra vitia cogitarent et

qualiter illa vincerent. Si aeterna bona et mala ad cor transirent: omnia temporalia citius evanescerent. Qui de mundo sunt de mundo loquuntur; et qui Christum diligunt, de caelestibus cogitant: et aliis caelestia quae amant libenter denuntiant. Stulti stulta et vana referunt: et leves corde libenter levia audiunt. Bonum est ergo de frivolis rebus et incertis eventibus tacere; et Deo omnia occulta iudicia sua committere: sine cuius providentia nec folium arboris cadit in terram. Nec sine causa iustus premitur; nec pauper spoliatur: nec innocens occiditur. Nemo de Deo iuste conqueri habet; quia omnia iuste sapienter et provide disponit: licet homo vias iustitiae eius non comprehendat. Qui enim spem suam in Deo firmiter ponit, bene stat et non vacillabit: qualitercumque res in mundo transeunt. Vnde ergo lites et bella inter homines? Nonne ex concupiscentia carnis et superbia spiritus? Radix enim omnium malorum cupiditas. Quae si refrenata non fuerit: ad innumera mala perducit. Cum enim desiderata bona negantur, aut habita subtrahuntur; fit animus tristis, exurgit latens passio litis in corde: et indignatio appareret in vultu, et vox dura erumpit ab ore. In nobis est ergo materia litis et discor-

diae fomes: scilicet cupiditas rei, amor habendi, timor perdendi, dolor boni amissi. Malus vero et impatiens plus nocet sibi quam aliis: et magis laeditur a se ipso intus, quam ab aliis foris. Omnis passionatus onus sibi ipsi est et turbatio cordis: ubicumque fuerit sive solus sive cum aliis multis. Continua et domestica lis nostra haec est: quia caro nostra non est subiecta spiritui secundum rectam rationem bene vivendi; nec spiritus perfecte subditus est Deo: secundum omnem voluntatem suam sibi soli intime placendi hic et in aeternum. Sed diabolus malitiosus quiescere nescit; et ubi ipse non venit nuntium occulte mittit: ut pacem aliorum turbet, aut callide decipiat. Aut enim a bono retrahit, aut ad malum incitat; aut falsa pro veris suggerit: aut de veris dubium facit. Sed fallitur qui sibi credit. Quid aliud habet agere; quam per mundum discurrere et homines temptare, et bonos vexare? Sed qui in Deo confidunt, et ad orationem cito recurrunt; omnia consilia eius tamquam aranearum telas Christo iuvante disrumpere possunt: et in nullo timere debent minas malorum. Nemo securior a laqueis temptationum quam verus humilis, perfecte oboediens, et pauper peregrinus; qui nil commodi temporalis

quaerit: nec bona mundi concupiscit. Quis est hic et vere laudabimus eum? O quam laudabilis virtus humilitas: quae laqueos diaboli evadit omnes. Quam pretiosa et decora virtus castitatis: quae carnis illecebras vincit cum omnibus mundi pompis. Magna virtus paupertas spontanea: qua emitur caelum sine pecunia. Nobilis virtus patientia: per quam vincuntur omnia mundi adversa. Sublimis virtus oboedientia: cui saepe oboediunt elementa et quae videntur homini impossibilia.

EXEMPLVM OBOEDIENTIAE.

Fuit devota quaedam priorissa in ordine regularium quodam tempore ex febribus valde infirma. Cuius doloribus una iuvencula soror compatiens: etiam lacrimas fudit. Quae secrete intravit chorum prosternens se ante reliquias sanctorum orans obnixe, ut mater convalesceret: et ipsa pro ea febricitaret. Et statim factum est ita. Nam oratione completa iuvencula coepit aegrotare: et priorissa eodem die et deinceps reconvaluit. Audiens autem mater piissima iuvenculam infirmari: vocavit eam quaerens ab ea quid egisset aut comedisset. Quae respondit. Nihil mali comedi. Sed

cogitavi et rogavi Dominum quod melius esset ut ego pro vobis infirmarer: et vos sana essetis. Tunc devota mater cum bona fiducia quam in Deo habuit ait. Ex parte Dei praecipio tibi per oboedientiam: ut amplius non aegrotes. Quarum preces Deus exaudiens, dedit utrisque salutem ad sancti nominis sui invocationem laudem et honorem. Amen.

EXEMPLVM PATIENTIAE.

Quidam frater interrogavit quendam peregrinum de longe venientem dicens. Dic mihi bone amice; quid boni in via audisti et vidisti? Respondit. Patientiam pauperum audivi a multis satis laudari: sed a paucis vidi imitari. Quid plura? Ait. Inter delicias comperi spinas; inter honores vidi dolores: et inter divitias inveni frequenter lites, et curas magnas. Estne aliquis liber ab his malis? Ait tristis. Pauci admodum, in diebus istis. Et si plures sunt: ignoro. Beati igitur religiosi, qui sciunt pauciоribus contentari: et a nemine honorari cupiunt, nec laudari. Deus enim erit merces eorum. Nam raro mihi talis occurrit, qui de proprio damno non doluit: vel de proximo suo non est conquestus. Verumtamen si est alicubi pax in hac

vita speranda; tunc eam verus humilis habet: qui iniurias patienter sustinet et tacet. Qui vult ergo habere pacem, et bonam conscientiam; relinquat pro amore Dei voluntatem suam: et discat patienter ferre iniuriam et hominum despectionem. Sic enim Christus fecit portando pro nobis ignominiosam crucem: et oboediendo Patri usque ad mortem.

Incipit tertia pars huius libri.

DE CRVCE COTIDIE TOLLENDA IN RELIGIONE ASSVMPTA.

SERMO XX.

Mihi autem absit gloriari: nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Dilecti fratres beatus Paulus caelestium secretorum contemplator eximius, ostendit nobis in praedictis verbis sanctae crucis, rectam viam bene vivendi; optimam doctrinam adversa patiendi: firmissimam scalam ascendendi ad caelum per invictissimum sanctae crucis signum. Haec enim ducit amatores suos in regionem aeternae lucis, aeternae pacis et aeternae beatitudinis: quam mundus dare non potest, nec diabolus auferre. Horret humana fragilitas pati paupertatem, abiectionem, vilitatem, esuriem, laborem,

dolorem, angustiam, derisionem, quae saepe contingunt, et hominem gravant et conturbant: sed haec omnia simul iuncta, a Deo nobis dispensative transmissa, salutarem fabricant crucem per multiplicem poenam; et veris cruciferis crucem suam tollentibus, aperiunt caelestis regni portam, certantibus praeparant vitae palmam: et vincentibus dant aeternae gloriae coronam.

O vere beata crux Christi, quae regem caelorum portare meruisti: et toti mundo gaudium salutis attulisti. Per te daemones fugantur, infirmi curantur: pavidi confortantur, vitiosi mundantur, pigri excitantur; superbi humiliantur, duri compunguntur: et devoti fletibus irrigantur. Beati qui passionem Christi cotidie recolunt: et crucem suam post Christum baiulare concupiscunt. Habent nunc boni et religiosi fratres sub oboedientia stantes in cotidiana afflictione corporis et in resignatione propriae voluntatis crucem foris asperam et amaram; sed intus dulcedine plenam: propter spem aeternae salutis, et divinae consolationis affluentiam tribulatis corde promissam. Quam si continue non sentiunt, aut tardius influere percipiunt; longanimiter tamen expectare debent: et divinae voluntati se resignare. Nam ipse melius

novit tempus miserendi et modum tribulatis subveniendi; sicut medicus artem curandi: et magister peritiam regendi et horam legendi. Habent interni baiulatores crucis magnam confidentiam et gloriandi causam in cruce Iesu Christi; quia non de suis meritis et operibus confidunt, et salvari praesumunt: sed de misericordia Dei et meritis Iesu Christi pro peccatis nostris crucifixi; in quem fideliter credunt, et corde diligunt: quem ore confitentur, laudant praedicant, honorant, et benedicunt.

Solet Deus familiares amicos suos per crucem sanctam probare utrum vere an ficte eum quaerant et ament: et si mandata eius perfecte custodiant. Praecipue tamen probantur per tolerantiam iniuriarum, et subtractionem consolationum internarum: per mortem amicorum et damna rerum; per dolores capitis et laesiones membrorum: per abstinentiam ciborum et asperitatem vestium; per duritiam lectuli, et frigora pedum: per longas vigilias noctis, et diurnos labores; per oris silentium, et correptiones praesidentium: per vermes mordentes et linguas detrahentes. Inter haec tamen consolantur per devotam meditationem Dominicae passionis: sicut multis devotis in secreto compertum est. Nempe

istorum est gustare absconditum mel de petra: oleumque misericordiae stillans de benedicto ligno sanctae crucis; cuius sapor optimus, odor suavissimus, tactus sanissimus, fructus felicissimus. O vere dignissimum et pretiosissimum lignum vitae, in medio ecclesiae plantatum pro medicamine animae. O Iesu Nazarene crucifixe; tu peccatorum vincula solvis: sanctorum animas liberas, superborum colla humilias; pravorum potentiam conteris, fideles confortas: incredulos fugas, pios eruis; duros flagellas, adversarios deprimis: elisos erigis, oppressos eripis; nocentes percutis, innocentes defendis: veraces diligis, mendaces odis; carnales despicis, spiritales respicis: ad te venientes suspicis, ad te fugientes abscondis. Te invocantes exaudis: te visitantes laetificas; te quaerentes adiuvas: ad te clamantes confortas. Te honorantes honoras: te laudantes laudas; te amantes amas: te adorantes glorificas; te benedicentes benedicis: te exaltantes, exaltas. Te respicientes respicis: te osculantes oscularis; te amplectentes amplecteris: te sequentes ad caelum perducis.

Sed vae amatoribus mundi, qui vestigia Christi non attendunt: nec per viam sanctae crucis ambulant; sed ad sua desideria complenda aurum et argentum

congregant: quae secum ferre nullatenus possunt. Vae superbis et magnis in oculis suis; qui humilitatem devotorum spernunt, simplicitatem derident: paupertatem miseriam vocant, oboedientiam parvi pendunt; patientiam a se repellunt, castitatem male custodiunt: et crucifixo contrarie vivunt. Vae delicatis et curiosis, qui carnem suam nimis fovent et foris vestibus ornant: et animam suam neglegunt et peccatis maculant. Vae avaris et ambitiosis; qui pro terrenis bonis et honoribus multum laborant et saepe litigant: et pro caelestibus bonis et aeternis gaudiis parum agere et pati possunt. Ideo terrena frequenter subito perdunt: et caelestia non acquirunt. Nemo enim potest hic gaudere cum saeculo: et ibi regnare cum Christo pro nobis crucifixo. Non est servus maior domino suo nec discipulus melior magistro suo: quem oportebat pati crucem, et ita intrare in gloriam suam. Et certe post brevissima vitae huius gaudia: sequuntur aeterna lamenta. Et tunc duriter cruciabuntur in igne et sulphure: qui modo edunt laute et abunde: et bibunt vinum cum risu et dulcedine. Nisi enim ait Dominus paenitentiam egeritis: omnes simul peribitis.

Sunt homines mortales qui suam fragilitatem non considerant, nec vilitatem

luti unde facti sunt cogitant: sed de nobilitate generis sui gloriantur; de divitibus parentibus intumescunt, de scientia et arte sua inflantur, de fortitudine et pulchritudine praesumunt; de regimine et praelatura exultant, de ornatis et variis vestibus se elevant: de notitia et fama nominis sui laetantur, de visitatione amicorum consolantur; de privatione sui honoris tristantur: de aliorum felicitate et promotione sibi contrariorum torquentur. Sed heu haec omnia diligenter inspecta et veraciter pensata; vana sunt, nec aliqua reputatione digna: quia subita casura, et in nihilum reditura. Omnis quippe caro faenum; et omnis status mundi tamquam flos agri cadit, arescit et putrescit: ac si numquam hic ortus fuisset.

Sunt et alii multi vanis ludis intenti, crucis Christi signo contrarii: et a sanctorum societate moribus et actibus valde remoti. Qui quasi insani gaudent in variis mundi spectaculis, in psalteriis et citharis, in tubis et organis; currunt et saltant pedibus, plaudunt manibus: cantant vocibus, rident dentibus; et prae laetitia cordis vix se capiunt in gestibus corporis: quia summum bonum suum constituunt in ludis et gaudiis praesentibus. Quod si durabile et Deo accepta-

bile esset: multum desiderabile et laudabile foret. Sed heu quam maxime falluntur homines, tam reges quam principes populi: laetantes in vanitatibus istius saeculi. Nam vanitas omnis homo vivens, tamquam umbra fugiens: et ros mane pertransiens. O quam longe sunt isti a summo bono, a dulcedine Dei, a melodiis angelorum; a semitis iustorum, a sanctitate religiosorum: et a spiritali gaudio devotorum. Veniet veniet cito mors super eos antequam sciant, qui modo laetantur quasi securi essent: et cessabit omnis ludus et cantus in domibus eorum et plateis. Et gaudebunt pauperes, infirmi et huic mundo despecti, cum omnibus veris cruciferis amatoribus Christi; qui carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis in hoc mundo: ne cum impiis damnentur in iudicio futuro.

Vae etiam vagis et dissolutis monachis, solo nomine et habitu religiosis; qui crucem suam cum murmure portant et invite oboediunt: cellam male custodiunt, silentium leviter frangunt; labores fugiunt, otia diligunt: orationes breviant, fabulas prolongant; ad exteriora proni, ad interiora pigri: ad cogitandum bona torpidi, ad pensandum mala proclivi; ad edendum et bibendum alacres, ad ieiu-

nandum tristes: ad increpandum faciles, ad sustinendum debiles; ad honores cupidi, ad humilia verecundi: ad rigorem disciplinae aversi, et ad laxiora semper inclinati. Sed heu pie Deus quod filii huius saeculi prudentiores sunt et ferventiores in terrenis acquirendis, augmentandis et conservandis: quam filii lucis et servi sanctae crucis pro virtutibus colligendis et vitiis extirpandis. O utinam omnes saperent et intellegerent quam delectabile est devotis exercitiis intendere, scripturarum arcana perscrutari: verba Christi et opera meditari, saepe legere, saepe orare, lecta et audita masticare; beneficia Dei cotidie recolere: pro omnibus bonis datis et creatis etiam pro minimis Deo regratiari; ad meliora semper tendere, ad caelestia suspirare: et omnia terrena ex corde elongare. O quam sanctum est in cauta custodia cordis stare: evagationes per fervidas orationes et puras meditationes excludere; imaginationem mundi per imaginem Crucifixi vincere: temptationes diaboli cum sancta cruce, clavis, et lancea repellere: motiones carnis, spinis et flagellis acutis extinguere; iniurias illatas patienti animo ferre, damna et vituperia pro lucro animae reputare: et omnia gravamina praesentia pro amore Christi

levissima ponderare. Haec enim et similia attente cogitare, et niti exercere, est crucem tollere: et in cruce Christi et non in carne gloriari. Ex dulci namque ligno crucis, dulcis odor caelestis gratiae effluit; qui cuncta saeculi gaudia repellit, carnis delectamenta extinguit: cordis elationem premit, internae consolationis munera tristibus affert; iniuriam patientibus fortitudinem praebet: anxios animos variis modis verbis Christi et exemplis quietat.

O religiose frater quare contristaris et conquereris de gravitate crucis tuae in vigiliis longis, in ieiuniis multis, in labore et silentio, in oboedientia et stricta disciplina: quae pro profectu tuo et animae salute a sanctis patribus sunt Deo inspirante utiliter instituta; quatenus per ista secure et prudenter incedas: qui te ipsum bene et virtuose regere nescis. Putas quod tu sine cruce et dolore ad regnum caelorum intrabis prae omnibus sanctis; quod Christus non potuit nec voluit, nec aliquis ex carissimis amicis et sanctis eius impetravit? Nam ipse dixit. Oportebat pati Christum: et ita intrare in gloriam suam. Erras plane in aestimatione tua; nec attendis vestigia Christi tibi ostensa: qui per crucem ex hoc mundo transivit ad Patrem suum

caelestem. Interroga quemlibet de victoribus et caelestis regni civibus: quomodo venerit ad hanc gloriam Dei perpetue possidendam. Nonne per crucem et poenam? Eia dilecti fratres, tollite iugum Domini super vos, amantibus suave et leve; amplectimini desideranter crucem sanctam omnibus virtutibus floridam, caelesti unctione plenam: ut perducat vos sine errore cum spe gloriae in vitam aeternam. Quid vultis amplius? Haec est via et non alia; via recta, via sancta, via perfecta: via Christi, via iustorum, via electorum salvandorum. Ambulate in ea, perseverate in ea; sustinete in ea, vivite in ea: morimini in ea, expirate in ea. Crux Christi vincit omnia diaboli machinamenta: crux ad se trahit omnium fidelium corda; crux delet omnia mala, et confert nobis omnia bona: per Iesum Christum qui pependit et mortuus est in ea. Non est aliqua armatura tam fortis nec sagitta tam acuta et terribilis contra diaboli potentiam et saevitiam, quam sic timet sicut signum sanctae crucis; in qua filium Dei suspendi fecit et occidi: qui innocens fuit, et ab omni macula purus. O vere beata crux Christi omni honore dignissima, omni amore amplexanda, amantibus levis ad portandum onera, tristibus solaciosa ad sustinendum ob-

probria, paenitentibus benigna, ad dimittendum debita pro omni offensa. Haec est sanctis angelis valde honorabilis; hominibus multum amabilis, daemonibus nimis terribilis, despecta superbis, accepta humilibus; aspera carnalibus, dulcis spiritalibus, insipida stultis, affectuosa devotis, affabilis pauperibus, consocialis peregrinis, amicabilis afflictis, consolabilis infirmis, confortabilis morituris. Recondite ergo omnia sacra Iesu vulnera in secretario cordis vestri; quae super omnia aromata sapiunt animae devotae in maerore existenti: nec solacium foris ab hominibus quaerenti. Pensate etiam dolores beatae virginis matris Iesu stantis iuxta crucem; quam multas tunc lacrimas cum intima compassione effudit cum multis feminis secum plorantibus: ut et ipsa memor sit vestri in angustiis vestris. Sequimini Christum per passionem suam et crucem ducentem ad aeternam requiem et lucem; quia si modo estis socii tribulationis: eritis postmodum cum eo socii mensae caelestis et perpetuae exultationis.

Plantate in hortulo memoriae vestrae arborem sanctae crucis: contra omnes mortiferas diaboli suggestiones medicinam virtuosam proferentem. Huius enim nobilissimae et felicissimae arboris radix

est humilitas et paupertas: cortex labor et paenitentia; rami misericordia et iustitia: folia veritas et doctrina; flores honestas et pudicitia: odor, sobrietas et abstinentia; pulchritudo, castitas et oboedientia: splendor, fides recta et spes firma; fortitudo magnanimitas et patientia: longitudo longanimitas et perseverantia; latitudo benignitas et concordia: altitudo caritas et sapientia; dulcedo amor et laetitia, fructus salus et vita aeterna. Bene ergo et digne in sancta ecclesia de sancta cruce cantatur: quia nulla silva talem profert arborem, fronde flore germine plenam. Sed nec in hortis Salomonis invenitur species talis, nec herba tam valens, pro medicamine omnis languoris: sicut arbor sanctae crucis proferens aromata divinae virtutis ad reformationem humanae salutis. Haec est arbor fecundissima super omnes arbores paradisi benedicta; ramis pulcherrimis extensa, foliis virentibus ornata: fructibus uberrimis per mundum dilatata; altitudine tangens caelos: profunditate penetrans inferos; latitudine ambiens montes et colles: magnitudine implens orbem terrarum; fortitudine vincens impios reges et fidei persecutores: pietate attrahens debiles, suavitate sanans peccatores. Haec est vitis deifera, oliva fructifera:

dulcis ficulnea, foris aspera, intus melliflua; in domo Dei plantata, in humilitate radicata, in patientia probata: in oboedientia consummata, in caritate confirmata. Haec est palma praeclara, digne Christifera vocata, umero Iesu baiulata, in monte Calvariae alte levata; a Iudaeis condemnata, a gentilibus deturpata: ab impiis exprobrata, a perfidis abnegata; a fidelibus lamentata, a piis implorata: a devotis multum amata, a religiosis summe venerata. Haec Constantino imperatori caelitus est ostensa; a sancta Helena regina diligenter quaesita: et cum magno gaudio est inventa. Haec ab eodem nobili christicola fuit amorose amplexata, lacrimosa facie irrigata: et labiis puris affectuosissime osculata. Haec iam Deo mirabiliter disponente in multis locis, signis emicat et virtutibus; haec a regibus et principibus mundi, ab omni clero et populo adoratur, quaeritur, et honoratur: et pro omnibus plagis et contumeliis ab impiis sibi factis a cunctis Christi fidelibus ampliori devotione colitur et celebratur. Attamen ex occulto Dei consilio et providentia: haec omnia pro salute mundi gesta sunt et ordinata. Haec animam devotam piae compassionis affectu saepe conpungit: saepe lacrimari facit cum Crucifixi imaginem aspicit;

saepe cor amantis convulnerat, cum Christum pro se vulneratum pensat. Beatus homo et fidelis servus ille: qui sacra Iesu vulnera in corde suo iugiter portat; et quidquid adversitatis sibi obviat, de manu Dei hoc accipit et pie sustinet: ut Crucifixo saltem in modico conformis fiat. Dignus namque est a Christo visitari et consolari: qui se studet passioni eius in vita et in morte plene conformare. Haec est via sanctae crucis, haec doctrina nostri Salvatoris; haec sapientia sanctorum, haec regula monachorum, haec vita bonorum: haec lectio clericorum, haec meditatio devotorum, Christum humiliter imitari; pro Christo mala pati, pro dulcibus amara sumere: honores spernere, contemptum aequanimiter ferre; a delectationibus pravis abstinere, occasiones vitiorum fugere, dissolutiones vitare: pro defectibus propriis et alienis gemere, pro tribulatis et temptatis orare; pro benefactoribus gratias agere, pro adversariis ut convertantur supplicare: bene agentibus congaudere, iniuriam patientibus condolere, indigentibus subvenire; alta non appetere, humilia eligere, simplicia diligere: superflua resecare, paucis contentari; pro virtutibus laborare, contra vitia cotidie certare: carnem ieiunio domare, spiritum oratione et lectione robo-

rare; humanam laudem refutare, solitudinem quaerere, silentium amare: Deo vacare, ad caelestia suspirare; omnia terrena ex corde vilipendere: nil praeter Deum sibi solaciosum reputare. Iste potest cum beato Paulo apostolo dicere: quia mihi vivere Christus est et mori lucrum. Et iterum. Gloriari me oportet in cruce Domini mei Iesu Christi: per quem mundus iste mihi crucifixus est et ego mundo. O religiose monache et sectator artioris vitae: noli ab assumpta cruce in ordine recedere; sed sustine et porta crucem usque ad mortem: et invenies aeternam requiem caelestem gloriam et honorem. Quando aliqua tribulatio tibi advenit, tunc Christus cum cruce tibi obviat: et iter ad caeleste regnum quo pergere debeas ostendit. Si quis autem gloriatur, et sperat in divitiis et honoribus huius mundi, vere decipitur: et nihil ex omnibus secum portabit quae in mundo amare consuevit. Qui vero in cruce Christi gloriatur et omnia propter Christum contemnit: hic iterum a Christo in praesenti consolabitur; et in futuro caelestibus bonis replebitur: ac sine fine cum Christo et omnibus sanctis felicissime gaudebit. Quae nobis praestare dignetur Iesus Christus pro nobis in cruce passus et mortuus: cui

aeterna laus et gloria, in saecula saeculorum. Amen.

EXEMPLVM DE SANCTA CRVCE.

FVit apud nos laicus quidam Nicolaus Petri nominatus: ex partibus Hollandiae natus. Hic Deo inspirante cum esset carpentarius bonus statuit in animo saeculum relinquere: et monasterium nostrum intrare. Cum ergo solus esset in via et monasterio appropinquaret; diabolo insidiante et temptante coepit anxiari et multum formidare: nesciens quid sibi obesset in bona via, sole adhuc clare lucente. Stans ergo et deliberans se quid ageret, cum nullum adesse cerneret; coepit cogitare quia forte diabolus eum impedire vellet: ne ulterius ad monasterium procederet. Circumspiciens ergo hinc inde, vidit a longe quasi nigram nubeculam de terra ascendere, et paulatim in altum excrescere: et quasi a vento agitante moveri. Perterritus itaque valde, et coniecturans quia satanas iter eius impedire niteretur, ne propositum suum impleret; statim elevata manu sanctae crucis signum fecit: et salutari signo frontem armavit. Sicque abiecto timore et forti fide confortatus: frontem iterum cruce signans viriliter processit.

Quo facto diabolicum illud phantasma virtutem sanctae crucis ferre non valens, et quasi sagittam acutam contra se missam devitans a via declinavit: moxque tamquam fumus evanescens ex toto disparuit. Tunc multum laetus effectus monasterium nostrum in honore sanctae Agnetis virginis dedicatum constanter intravit: quod tunc temporis in magna paupertate inceptum, paucis cognitum fuit. Hic postmodum multis annis supervivens, ad honorem sanctae crucis omnibus feriis sextis ieiunavit; et etiam tempore messis magnis laboribus fatigatus, numquam sanctae crucis ieiunium solvit: sed propositum suum quod bene incepit, constantissime terminavit.

ALIVD.

FVit quaedam soror conversa Margareta nomine Deo devota in ordine regularium sororum; quae officio coquinae deputata tamquam fidelis Martha: Christo et sororibus humiliter servire studuit, quamdiu potuit. Quadam igitur vice posita erat patella olei super ignem qui ardebat: ipsa vero operi intenta non longe distabat. Cumque cerneret oleum nimis ebullire et in altum spumas eius ascendere; timens illud effundi et igne consumi: citius ad focum

cucurrit. Et facto desuper sanctae crucis signo; mox tumor spumae ad ima cecidit: ac si aquam frigidam iniecisset. Quod socia eius videns, mirata est: et aliis postea hoc factum revelavit.

ALIVD.

Mulier quaedam Campensis ibat ad forum civitatis: ut sibi et domesticis suis modicum lactis emeret. Emptione autem facta ad domum redire festinabat: tenens in manu amphoram lactis quam secum tulerat. In via ergo posita, cupiebat de lacte bibere: et inclinans se resedit super terram. Accepta itaque in manu amphora, fecit desuper signum sanctae crucis antequam biberet; statimque amphora inferius crepuit: et lac in terram ruens ubertim effluxit. Quo viso nimis exterrita surrexit; et perpendens quid miri sibi accidisset: praesenti signo virtutem sanctae crucis patenter agnovit. Quidam autem rem gestam audientes: dixerunt. Forte nisi haec mulier signo sanctae crucis se signasset: diabolum cum lacte imbibisset. Bonum est ergo cibum ac potum prius signo sanctae crucis benedicere; ne aliquid nocivum homini ex vitio gulae contingat, per quam diabolus multos saepius temptat et captat.

ALIVD.

Duo religiosi fratres habita licentia ibant pariter non longe extra monasterii portam: post horam reversuri ad cellam devotionis amicam. Dum ergo fabularentur ad invicem de diversis sibi placitis historiis: intervenit etiam ex incustodia oris, sermo detractionis de factis sui prioris instigatione maligni spiritus. Tunc ecce subito apparuit eis equus niger valde terribilis cum impetu occurrens ambulantibus: et quasi volens invadere fabulantes. At illi nimium perterriti, mox signo sanctae crucis se munientes, concito cursu ad monasterii portam fugerunt: et sic periculum saevissimi hostis per sanctae crucis signum evaserunt. Et dixerunt. Male fecimus: otiosa et detractoria de aliis loquendo. Ideo accidit nobis tam enorme monstrum: ad cavendum de cetero pessimum detractionis vitium omnibus abominandum.

ALIVD.

Quidam frater ex labore fatigatus, cum sero facto ad dormiendum se disponeret: neglexit solito more, sanctae crucis signo contra terrorem inimici se signare. Nam celeri oppressus somno: non est armatus salutiferae crucis signo.

Postea tam graviter fuit perterritus in somno ab antiquo humani generis inimico; ita quod prae timore clamaret alta voce: et expergefactus tremeret cum ingenti stupore. Tunc demum recordatus est, quia vespere praecedenti non satis caute se signasset solito vexillo sanctae crucis: et idcirco hostis malignus fuit sibi in illa nocte tam severe molestus. Ad se ergo plene reversus, invocato salutari nomine Iesu, cruce se signavit; et suffragium sanctae crucis devote legit: sicque iterum obdormiens, in pace Christi secure quievit. Et ob huius rei factum per sanctae crucis signum: sine cruce Christi nullum locum mundi ab hostis terrore putat esse securum.

ALIVD.

Vir quidam honestus vidit in somnis sibi astare imaginem sanctae crucis. Quae primo ante eum stetit et aspexit: postea vero retro ipsum stans in dorso detrusit et recessit. Super quo nimis perterritus et perplexus: cuidam devoto presbytero quod viderat revelavit. Qui visionem perpendens nec incassam reputans: ait trepidanti. Forte Dominus noster vult vos probare: et ad sustinendum aliquid oneris vobis imponere. Prae-

paretis ergo dorsum vestrum ad portandum pie cum eo crucem: quia flagellat omnem filium quem diligit. His dictis consolatus est homo committens se Deo: qui nihil facit nisi pro bono. Nec diu post extitit, venit super eum tribulatio et despectio hominum: quam crux prius visa in somnis praefiguravit. Ipse vero diligenter praemonitus ad patientiam se disposuit: et post dignam probationem bono fine vitam terminavit.

ALIVD.

Vidam devotus frater prae ceteris sacris libris in passione Domini se exercere studuit: et imaginem sanctae crucis in magna reverentia habuit. Et ubicumque aliquam crucem vidit, humiliter inclinans libenter se ✝ signavit: memor Dei sui pro se crucifixi, quem amare et honorare desideravit. Quadam igitur nocte vidit in visione quandam imaginem sanctae crucis in pariete cuiusdam ecclesiae pendentem: multis vulneribus ac plagis acerrime sauciatam. Quam nimis dolenter aspiciens: flexis genibus et iunctis manibus suppliciter adoravit. Statimque imago dextrum bracchium suum de cruce ad eum extendit: et dextram manum sibi porrexit. De quo cum multum

de tanta dignatione miraretur: dictum est ei. Hoc pro honore quem mihi in cruce exhibuisti. Exinde coepit maior devotio in corde eius erga imaginem sanctae crucis excrescere: et dulcius ei fiebat de passione Domini cotidie meditari, legere, et orare.

ORATIO DE LAVDE SANCTAE CRVCIS.

Dulcissima et amantissima crux Domini mei Iesu Christi, foris nimis tristis et amara: sed intus divina dulcedine plena. O arbor decora et fulgida: membris Christi tamquam pretiosis margaritis ornata. O vitis fecunda: duris clavis perforata. O oliva speciosa, sanguine Christi colorata; aqua lateris eius sanctificata. O lignum vitae: portans Regem gloriae pro mundi salute. O crux scutum inexpugnabile, vexillum Regis incomparabile, signum salutis admirabile; in titulo capitis habens scriptum tale: Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum. Salve Iesu Nazarene, laus angelorum, vita beatorum: venia peccatorum, salus omnium populorum. O crux salutifera ab aeterno praevisa et electa; tu omnium virtutum floribus adornaris, digne adoraris: miraculis coruscas, fructibus aeternae salutis exuberas; super omnia aromata redoles,

morbos corporis et animae sanas: iustis caelum aperis, peccatoribus veniam praebes; diabolum fugas, infernum frangis: captivos liberas redemptos beatificas. O crux arbor speciosissima, super omnia ligna silvarum benedicta; tu cedro altior, palma latior, cypresso odoratior, balsamo nobilior, vite fecundior, oliva pinguior; ficu dulcior, buxo viridior, quercu fortior: rosa pulchrior, liliis candidior. O crux splendidissima, sole excelsior, stellis clarior, luna lucidior; gemmis micantior, lapidibus pretiosior, auro dignior, argento melior, nardo efficacior, cunctis aromatibus et medicinis salubrior.

O crux valde amabilis, summe venerabilis; esto mihi peccatori propitia et placabilis: dux bonae vitae, lux rectae viae; protectrix ab hoste; liberatrix in tremendo iudicio: et pia susceptrix in regno superno. Assiste mihi in agone, conforta in fide, spem veniae tribue, caritatem cordi infunde: et cum felici fine ex hoc mundo migrare concede; ut per te me recipiat, qui in te pependit et me redemit: Iesus Christus Dominus noster; qui cum Patre.

Laudat mundus amatores suos, milites fortes et barones: qui pro patria et civibus suis bellaverunt; et periculis multis ac morti viriliter se exposuerunt: et com-

mune bonum omnibus privatis et propriis praetulerunt; quanto magis Christus laudandus est et amandus qui pro omnibus nobis crucifixus est et mortuus: ut in aeternum viveremus et cum eo in caelis regnaremus. Amen.

DE VENERATIONE ET COMMEMORATIONE BEATAE MARIAE VIRGINIS.

SERMO XXI.

Stabat iuxta crucem Iesu mater eius. Dilecti fratres dignum est et consequens ut post memoriam sanctae crucis, habeatur etiam specialis memoria doloris beatissimae semper virginis Dei genetricis Mariae; quae astitit fideliter dilecto filio suo Iesu pendenti in cruce: atque pro totius mundi morienti salute. O flebile spectaculum matris et filii crucifixi; matris lacrimantis et filii condolentis: matris deficientis et filii alloquentis; matris sub cruce stantis et filii in cruce pendentis: matris suspirantis, et filii expirantis. O immensi doloris magnitudo, numquam obliviscenda: sed in cordibus devotorum fixe tenenda. Scripsit Pilatus titulum, in tabula super crucem: Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum. Scribe etiam et tu eundem titulum in corde tuo

aureis litteris contra derisus hominum et terrores daemonum: et liberabit te Iesus Christus Rex caelorum ab omni pressura iniquorum. Si ita feceris astabit et tibi mater Iesu Maria precibus suis: ne desperes in extremis et angustiis tuis. Nulla enim mater tam magnum in nativitate filii sui gaudium et solacium habuit, sicut haec beatissima sensit: quae filium Dei concipere et parere meruit. Nulla etiam mater tantam tristitiam et intolerabilem dolorem in morte carnalis filii sui habuit et pertulit; sicut haec amantissima mater in passione praedilecti filii sui ex compassione persensit: quando iuxta crucem eius stetit, ac doloris gladio convulnerata amarissime flevit. Certe tantis visis doloribus in filio, quem singulariter super omnia excessive diligebat: mirum valde fuit, quod ultra in corpore vivere potuit; cuius animam totiens doloris gladius pertransivit: quotiens filium torqueri et illudi vidit vel audivit. O vere singulare martyrium in desolata matre et tenera virgine; quae acrius torquebatur in corde compatiendo filio: quam martyr aliquis suspensus in eculeo.

Fratres si Dominam nostram diligitis et eius patrocinium in omni tribulatione desideratis; tunc stetis cum ea iuxta cru-

cem Iesu compatiendo sibi et dilecto filio suo ex intimo corde: ut et ipsa iterum sedule oret pro peccatis et neglegentiis vestris in morte. Qui enim nunc saepe et devote passionem Domini et lacrimas tristissimae matris eius pio mentis affectu recogitat et perpendit; sperare debet de misericordia Dei, et benivolentia amborum matris et filii quod sibi etiam aderunt in necessitatibus suis: et subvenient consolando iacentem in extremis.

O quam laeta erit anima illa, quae Iesum et Mariam dilexit in vita sua: et tristem stationem Mariae iuxta crucem Iesu omni die revolvit in mente. Felix religiosus ille contemnens omnia solacia mundi; qui dominam nostram sanctam Mariam elegit sibi in matrem consolantem: et totius vitae suae custodem protegentem. Nulli dubium quin pia et misericors mater, consolatrix pauperum, et orphanorum adiutrix, loquetur libenter pro fideli servo suo de mundo pergenti, verbum bonum et suave: placando faciem dilecti filii sui Redemptoris nostri precibus suis sanctis dicens. Fili mi amantissime miserere animae famuli tui amatoris et laudatoris mei, sicut tu bene nosti et vidisti; de cuius ore sancti angeli saepius mihi devotae salutationis

gaudia nuntiarunt: qui etiam ad laudandum nomen sanctum tuum et meum plures secum fratres invitare consuevit. Hic est notarius noster scribens sacros libros et amator sanctae crucis: libenter orans et psalmos cantans; qui audito nomine sancto tuo atque meo, reverenter solebat ad nos inclinare: et geniculando salutare. Transiens per viam et videns a longe crucem: memor passionis tuae, exhibuit tibi reverentiam, inclinando se ad crucem. Cernens etiam in ecclesia vel in aliquo loco pictam imaginem meam, vel te in sinu meo iacentem aut sedentem, vel quasi mortuum inter bracchia mea pendentem; statim compassus est et doluit, flevit et oravit: genua flexit et adoravit. Hic sine osculo amoris a nobis non recessit; sed tota die ac nocte dolores sanctorum vulnerum tuorum et fletus oculorum meorum in corde suo abscondit: et intime, mihi compati studuit. Memor ergo esto horum fili mi carissime; et da ei nunc invenire misericordiam coram te: me cum omnibus angelis et sanctis tuis pro eo instantia magna supplicante.

Fratres ista modo attendere debetis dum adhuc sani estis: et tempus emendandi habetis. Procuretis iam vobis tales amicos et advocatos, qui loquantur pro

offensis et debitis vestris verbum bonum Deo valde gratum: et recipiant vos in aeterna tabernacula sua, post huius mundi pericula et laboriosa certamina. Non enim invenietis fideliores amicos et potentiores in caelo et in terra: quam Iesum Regem angelorum et Mariam dominam nostram reginam caelorum. Si amatores Christi estis, tollite crucem Christi, sequimini crucem; stetis iuxta crucem, amplectimini crucem, non relinquatis crucem: donec veniatis ad Iesum Christum veram lucem, qui dicit. Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Si consolari in omni tribulatione quaeritis: accedite ad Mariam matrem Iesu iuxta crucem stantem, flentem et dolentem; et omnia gravamina vestra aut cito recedent: aut leviora fient. Eligite hanc benignissimam matrem Iesu prae cunctis parentibus et amicis vestris in matrem specialem et advocatam ante mortem; et salutate eam angelica salutatione frequenter: quia hanc vocem audit valde libenter. Si malignus hostis vos temptat et a laude Dei et Mariae impedit: non curetis nec laudare et orare cessetis; sed eo ardentius Mariam invocate, Mariam salutate: Mariam cogitate, Mariam nominate. Mariam honorate, Mariam semper glorificate: Mariae in-

clinate, Mariae vos commendate. Cum Maria in cella manete: cum Maria tacete; cum Maria gaudete: cum Maria dolete. Cum Maria laborate; cum Maria vigilate: cum Maria orate; cum Maria ambulate: cum Maria sedete. Cum Maria Iesum quaerite; cum Maria Iesum in ulnis portate: cum Maria et Iesu in Nazareth habitate. Cum Maria in Ierusalem ite: cum Maria iuxta crucem Iesu state; cum Maria Iesum plorate: cum Maria Iesum sepelite. Cum Maria et Iesu resurgite; cum Maria et Iesu caelos ascendite: cum Maria et Iesu vivere et mori desiderate. Fratres si ista bene cogitatis et exercetis; diabolus fugiet a vobis: et in spirituali vita proficietis. Maria libenter pro vobis orabit pro sua clementia: et Iesus libenter matrem suam exaudiet pro sua reverentia. Parum est omne quod agimus: sed si per Mariam et Iesum filium eius humili et contrito corde ad Patrem accedimus; misericordiam consequemur et gratiam in hoc tempore: et gloriam in futuro cum ipsis sine fine. Amen. Felix anima devota quae habet Iesum et Mariam familiares amicos in hac vita; sodales in mensa, comites in via: provisores in necessitate, consolatores in tribulatione; adiutores in periculis, consultores in dubiis: suscep-

tores in extremis. Beatus religiosus qui se reputat peregrinum in hoc mundo: et pro summo solacio habet Iesum et Mariam in cordis hospitio.

Exempla de salutatione angelica.

EXEMPLVM.

FRater quidam libellum in cella perdidit: quem diu sollicite quaerens invenire non potuit. Cumque de eius amissione tristaretur, et de inventione eius iam desperaret: convertit se ad orationem, invocans beatam virginem per angelicam salutationem. Cum ergo solito more Ave Maria legere inciperet et eandem saepe repeteret, et inter haec de libello dolens cogitaret; subito ei venit ad mentem tale inspiramentum: ubi sedebat iuxta lectulum orans ante beatae Mariae virginis imaginem. Quaere hic ante te sub stramine lecti. Statim manum suam ad asserem lectuli extendit: volens explorare an ibi aliquid absconditum iaceret. Et ecce levato modico stramine: mox libellum manu tetigit et extraxit. Quo viso miratus est, et prae gaudio libellum osculans, Deo gratias egit: et beatae virgini angelicas orationes sibi promissas protinus persolvit. Et dixit. Forte domina nostra voluit aliqua Ave

Maria habere: et ideo non potuisti tam cito libellum invenire. Bonum est ergo Ave Maria saepe legere: et matrem Iesu devote invocare.

ALIVD.

Quidam frater scribens in cella libros: diabolo insidiante sordida cogitatione molestabatur. Quod sentiens et indigne ferens statim surrexit, ut cellam exiret: et istam vexationem citius evaderet. Sed antequam exivit, Deo inspirante respexit ad beatae virginis imaginem, quam apud se habebat: et devotionis causa salutare solebat. Mox igitur flexit genua: et iunctis manibus coepit legere devote Ave Maria. Et ecce continuo affuit gratia divina; subveniente sibi pia domina nostra Maria: cum nobili prole sua benedicta. Nam incepta et intente perlecta salutatione angelica; cum in fine iam dixisset, Iesus Christus amen: mox in semet ipso sensit Dei virtutem, et ab omni noxa quietem. Stupens ergo de celeri exauditione; cognovit in praesenti articulo, magnam angelicae salutationis utilitatem: contra quamlibet hostis impugnationem. Et gratias agens Deo, ait intra se. Nunc scio vere: quia potens est domina nostra sancta Maria

iuvare et eripere omnes clamantes ad se. Nocte vero sequenti: talis ei visio apparuit dormienti. Videbatur enim sibi, quod in horto pomerii solus transiret. Cui occurrens satanas: ipsum terrere et fugare coepit. At ille perterritus a facie eius: coepit praecurrere, ut evaderet manus eius. Et cum non auderet extra saepta monasterii transire: ex repentino cursu subito cecidit in fossam aquae in limum profundi. Timens ergo submergi cum nullum adesse videret qui eum iuvaret et extraheret: coepit intra se angelicam salutationem legere et auxilium petere. Mox igitur cum dixisset Iesus Christus amen: raptus est de profundo lacu aquae, et super aridam terrae restitutus. Tunc valde exhilaratus, et quasi de laqueo mortis ereptus: expergefactus est et ad se plene reversus. Erigens ergo se in lectulo, prae gaudio coepit flere: et pro gratiarum actione flexis genibus legit attente saepissime Ave Maria. Addidit etiam haec verba. Ave Maria dulcis domina nostra gratia plena: Dominus tecum misericordiae porta.

ALIVD.

Duo fratres regulares ibant pariter ad partes superiores: pro pia causa visitandi parentes et amicos in Christo

fideles. Contigit ergo paululum eos a recto itinere deviare. Dixit itaque senior iuniori. Frater videtur mihi quod erramus: revertamur iterum ad publicam viam. Revertentes ergo ad priorem locum, coepit senior orare et beatam virginem invocare: ut mitteret eis recti itineris ducem, et bonae societatis viatorem. Cumque iam aliqua suffragia cum hymnis et collectis de beata virgine legisset: ecce occurrit eis vir quidam in specie peregrini, baculum et saccellum in dorso pro viatico secum ferens. Qui salutatis fratribus: dixit se velle tendere sursum pro indulgentiis ad sanctum Quirinum, et libenter cum eis comitari. Sequebantur ergo velociter recti itineris ducem per longae viae spatium: donec venirent ad optatum hospitii sui locum. Tunc senior cognoscens divinum eis affuisse auxilium, ampliores gratias Deo et beatae virgini studuit referre pro ducatu bonae viae: memor verbi sancti Petri apostoli dicentis. Omnem sollicitudinem vestram proicientes in eum: quoniam ipsi cura est de vobis.

ALIVD.

FRater quidam in tribulatione positus: habuit usum invocandi Iesum et piissimam matrem eius Mariam. Et

quando temptabatur vitiosa aliqua passione vel tristitia; statim confugit ad passionem Domini per orationem angelicam: invocando Iesum et Mariam in adiutorium contra temptationem. Quadam igitur nocte vidit in somnis diabolum sibi occurrere: et velle nocere. Et cum timeret laedi, nec posse effugere: coepit silenter Ave Maria legere. Sed cum ille audisset Iesum nominare: statim avertit se ab eo, et coepit fugere et cito currere. Quo viso: clamavit frater adhuc altius post eum. Iesus Iesus. Et quanto fortius clamavit: tanto celerius praecurrebat satanas, perterritus voce dulcis nominis Iesu et Mariae matris eius. Et subito cadens non comparuit. Hoc videns frater prae laetitia cordis evigilavit: et ait. Si cum uno Ave Maria possum diabolum fugare: quid habeo tunc timere.

ALIVD.

Erat apud nos laicus quidam Egbertus nomine senex et provectae aetatis: devotus Deo et beatae virgini, ac fervidus sanctae paupertatis amator. Hic secundum vires suas fortiter laboravit, terram fodiendo, et transvectando; atque in laboribus desudans, Dominicae passionis dolores recogitabat: et fatiga-

tus ex labore pro relevamine corporis orationi insistebat. Hunc satanas diu temptavit, ut de monasterio recederet, et per mundum mendicatum iret; putans quod hoc Deo magis placeret: et quia hic multa commoda haberet quibus indignus esset. Sed ab hac opinione, consilio prioris et fratrum admonitionibus retractus est, ne se periculo daret: et per mundum vagando finaliter erraret. Saepe enim callidus temptator sub specie melioris boni simplices decipit: et a bono incepto per mutationem loci, ad inconstantiam animi trahit. Cumque adhuc minime contentus esset ad manendum; nec tamen auderet inconsulte sine licentia recedere: inter haec temptamenta confugit ad beatam virginem per devota orationum suarum suffragia. Quadam igitur die fatigatus ex labore, reclinavit se ad orandum, iuxta vehiculum suum: sicut saepius faciebat invocando dominam et nominando Iesum Christum. Cum ergo solus iaceret prostratus in terra: parum soporatus est dulci sopore in Domino. Viditque valde venerabilem dominam sibi assistere: et pia admonitione haec verba dicentem. Maneatis in loco isto: et quod prior vobis consulit et dicit, hoc faciatis. His dictis, honorabilis domina statim disparuit: et ille ad se

reversus et experrectus uberrime flevit. Deinde ad priorem festinanter accessit: et ea quae viderat et audierat, per ordinem cum gemitu et fletu ei referebat. Ad quem prior tamquam pastor bonus ovem tristem consolando respondit. Bene piacet hoc mihi care Egberte. Maneatis nobiscum: sicut domina nostra vobis modo ostendit et dixit. Nec diu postea supervixit; sed pro brevi labore aeterna praemia accepturus, cum multa patientia in oboedientia perseverans: bono fine in octava sancti Iohannis apostoli et evangelistae infra matutinas obdormivit in Domino. Anno Domini ·M̃·CCCC̃·XX.

DE LAVDE DVLCISSIMI NOMINIS IESV: ET DVLCISSIMAE MATRIS EIVS MARIAE.

SERMO XXII.

Spiritus meus super mel dulcis: et hereditas mea super mel et favum. Digne quidem fratres et pulchre satis verba aeternae sapientiae, ad matrem referuntur misericordiae: de qua ortus est sol iustitiae Christus. Dulcis Iesus, dulcis Maria; et non est in eis amaritudo aliqua: sed summa pietas, mansuetudo caritas, et misericordia sine mensura. Beatus qui adhaeret vestigiis hu-

milis Iesu, et ad matrem eius devote se convertit: ut inveniat gratiam in conspectu eorum. Recollige ergo fidelissime serve Dei in unum fasciculum facta Iesu quae egit et dixit: et proderunt tibi plus quam omnes thesauri mundi. Pertracta etiam apud te sedula mente sanctissimae matris Iesu actus et verba; et erunt animae tuae solaciosa: atque super omnia aromata dulciora. Delectatur corpus odoribus bonis, et reparatur ciborum fomentis: anima autem virtutibus veris et meditationibus sanctis, nutritur, confortatur et laetatur. Quanto vero perfectioribus quis instat studiis, et nobilioribus se subdit magistris; tanto clarius edocetur: et ad culmen beatitudinis citius perveniet. Summi magistri virtutis, et totius sanctitatis luminaria sunt Iesus et Maria; quos pro modulo tuae parvitatis tibi anteponere debes: et tamquam praesentes intueri. His iunge te: his familiarem et devotum te exhibe. Vbicumque audieris aliquid de Iesu et Maria recitare: ibi aurem diligenter accommoda; ibi moram diutius trahe: et quid aedificationis ac latentis insit dulcedinis pensa. Quotienscumque etiam ad opus divinum accesseris peragendum: vel quando ad laborem communem, sive ad privatum actum fueris evocatus; primum ad cae-

lum oculos leva, et Iesum atque Mariam specialiter invoca: et ipsorum perpetuae custodiae suppliciter te commenda. Offer te quoque beneplacito eorum in cunctis agendis; ut fiat actio tua Deo grata: proximo utilis, et tibi salubris. Sit semper intentio tua pura: ferveat voluntas bona; sit labor discretus, sermo circumspectus: executio perseverans, in sancti nominis Iesu laudem, ac benedictae matris suae honorem. Hic incipe laudare, venerari et amare; ut in futuro merearis cum ipsis regnare: atque in perpetuum cum angelis sanctis eos laudare, benedicere et praedicare. Laus Iesu suavis et pulchra: laus Mariae amabilis et decora. Laetus igitur lauda, tristis exora; digni enim sunt omni laude: et omni tempore pariter invocandi. Quanto frequentius in eorum laude te exercueris; tanto in amore plus cresces: atque in devotionis gratia convalesces. Numquam tui obliviscentur: si tu non fueris eorum oblitus. Et si eos neglexeris quod absit; aut male te rexeris quod longe Deus avertat: vel a devotione concepta tepueris quod Deus non permittat: necesse erit dignis castigationibus te flagellari, et adversitatibus ad mentem revocari; ut discas cum Deo sollicitior conversari: et gratiam praestitam de cetero vigilantius

custodire. Tuncque memento benefactorum illorum; et deplora neglegentiam tuam et ingratitudinem magnam: quam stulte incurristi. Felix qui meretur admonitiones Iesu in spiritu audire, ut se in melius corrigat: quatenus post fletus amaros, iterum in iucundos rapiatur excessus. Excedit namque pietas Iesu omnia peccata mundi: et benignitas Mariae numquam poterit exhauriri.

O si posses in amore et laude Iesu multum proficere: et benedictae matri suae Mariae, digne devoteque servire. Sed quid facies quia dignus non es eos aliquatenus nominare; cum sis homo fragilis tepidus et neglegens, in multis quoque frequenter offendens? Quomodo ergo laudabis; cum non sit speciosa laus in ore peccatoris? Decet enim sanctos a iustis et dignis laudari. Silendum igitur an aliquid dicendum? Vae tibi si non laudaveris: et vae tibi si indigna labia aperueris. Quid facies ut misericordiam invenias; et offensam non incurras? Nihil melius ad captandam benivolentiam benignissimi Iesu et misericordissimae Mariae matris eius, quam ut humilies temet ipsum in omnibus: et sub omnibus te inclines, atque in novissimo loco te ponas; indigna et vilia de te veraciter sentiendo: et ad nihilum si

quid boni senseris redigendo. Ita placabitur Deus: et miserebitur tui Iesus. Maria quoque orabit pro te: et consolaberis in humilitate tua. Non confunderis a facie eorum: sed copiose recipies solvendo cantica laudis. Quod si digne laudare nequeas, age quod vales: redde quod habes. Refrigerabit enim te intentio pia: donec ditior fias ad reddenda obsequia meliora. Qui magni sunt et valde devoti laudent magnifice et devote; qui autem parum olei habent: et hoc ipsum libenter filio olei et matri gratiae sacrificent. Videtur silendum propter excellentem gloriam et dignitatem magnifici germinis matris virginis; sed quoniam pusillos et peccatores Maria non spernit, misericorditer vociferationem tuam in coetu laudantium admittet: sicut propheta sanctus dicit. Pauper et inops laudabunt nomen tuum. Idcirco modicum dicendum fuit propter devotionis incitamentum; et si non plurimum diserte: humiliori tamen genere et affectu promptiori pro virium quantitate.

Qui sunt sublimiores in caelo; et humiliores in terra? Nonne Iesus et Maria? Iesus servum se fecit: Maria ancillam se nominavit. Caritatem amborum totus expertus est orbis; dignitatem eorum caeli praedicant cives: exercitus

adorat angelorum. O si posses illis interesse: et indefessis vocibus dulce nomen Iesu et dulcissimae virginis Mariae collaudare. O quam bonum et iucundum est istis servire: qui nobis tam fideliter quam humiliter servierunt. Servite Domino filii hominum: qui vobis saepius servire dignatus est. Servite genetrici Dei: quae vobis sanctae servitutis exempla ostendit. O quantum decet summos honorare patronos; qui plus omnibus iuvare possunt: per quorum manus iudicia superna transeunt et implentur. Omni ergo hora implorandi sunt, qui ab hostibus mentis et corporis defendunt: et suis servitoribus aeterna gaudia conferunt. In qualibet necessitate ad Iesum et Mariam recurre; omnem gravitatem tuam eis expone: confitere delicta, deplora commissa. Pete veniam, arripe paenitentiam; spem resume, emendationem promitte: et de auxilio gratiae bene confide. Si faciliter laberis: citius resurgere cura. Libenter annuent votis supplicum, non despicient gemitum pauperum: sed gaudebunt etiam super te angeli sancti, cum conversus fueris ex toto corde ab omni deformitate peccati: et meliorem vitam assumpseris secundum formam Christi, et matris Iesu benedicti. Tu tantummodo cave offensam: et illi optata

non negabunt, praesidia. Tu debitam exhibe reverentiam: et illi curam tibi adhibebunt firmissimam. Amen.

ORATIO.

Tibi Domine Iesu et sanctissimae matri tuae virgini Mariae: commendo animam meam et corpus meum custodiendum in vitam aeternam. O unica spes mea Iesus et Maria: in omni tribulatione et angustia succurrat mihi pietas vestra. Vos estis patroni potentissimi: super omnes sanctos amandi. Non habeo pauper et peregrinus in hoc mundo, tam fideles et caros amicos ex omnibus caris et notis meis: sicut de vobis confido.

DE DEVOTO SERVITIO BEATAE VIRGINIS ET RECORDATIONE NOMINIS EIVS.

SERMO XXIII.

Memoria mea in generatione saeculorum. Maria paupertatis amica, humilitatis via: patientiae forma, et in omnibus perfecta. Ab exordio nativitatis Iesu pauperculam vitam duxit: et usque ad exitum eius in cruce, patientiam constanter tenuit. Hanc sequi placeat: hanc honorare humili et devoto obsequio

decet; atque cotidie perpendere oportet: quid gratitudinis et specialis dilectionis ei intentius exhibeatur. Libenter gauderes cum Maria in caelo: fer etiam libenter paupertatem et contemptum cum Maria in terra. Intuere humiles mores eius, et virginalem verecundiam inter suos sodales: et compesce tuas levitates, ac fuge tumultus. Cave offendere Iesum et Mariam verbis vanis: et factis indignis. Non est enim leve: tam caros offendere patronos. Vident omnia quae geris; et qualem te in emendatione praestiteris: tales in subventione tua experieris. Attamen vincit sapientia malitiam tuam: et benignitas eorum ad paenitentiam te adducit. Si errata cognoscis: muta statum tuum in melius. In bonis persevera: et de donis Dei gratias devote retribue. Fecit ita beata Maria cum esset repleta Spiritu sancto: et Iesum portaret in utero. Disce mansuetudinis eius exemplo occurrentes gravitates pie tolerare: et submitte te ordinationi divinae, sicut ordinatum est ab aeterno. Iesus erit adiutor tuus; Maria erit tibi mater fidelis: esto tu filius bonus et servus devotus ad omne bonum paratus.

Vis facere quod placet beatae virgini?

VERSVS. *Sis humilis patiens: sobrius castus verecundus.*
Fervidus mansuctus: internus mente devotus.
Raro sis extra: lege scribe, saepius ora.

Servitium Mariae nec longum videri debet, nec onerosum. Delectabile est et laetabundum: tali dominae corde et voce famulari. Nam absque notabili retributione non erit: quantulumcumque modicum in eius honore impensum fuerit. Parva obsequia humilis mater non aspernatur; modica oblata pia virgo libenter acceptat: cum sponte et devote offeruntur. Novit quod magna dare non possumus: neque impossibilia exigit a servulis suis misericors domina, mansueta regina. Nescit nobilis illa natura indigentibus non misereri: quae misericordiam universo peperit orbi. O quam gratiose recipit fideliter sibi servientes: quae tam frequenter convertit monitis suis, et miraculis evidentibus misere in saeculo viventes. Quanti fuissent aeternaliter condemnati, vel in desperatione permansissent obstinati: nisi benignissima virgo Maria pro eis interpellasset ad filium. Digne ergo de ea dicitur, quod sit miseratrix miserorum: et auxiliatrix omnium peccatorum. Non nostra quaerit nec nostris indiget: cui caelestia

ad nutum famulantur. Amat nostrum bonum cum a nobis exigit servitium; cupit nostram salutem: cum postulat sibi exhiberi laudem. Et quando nominis sui memoriam celebrari conspicit; inde quaerit occasionem benefaciendi nobis: delectatur enim servitoribus suis rependere vicem. Valde fidelis est in promissis: et largissima in donis. Plena est deliciis: et semper angelorum fruitur concentibus. Attamen hominum servitiis iucundatur: ut honor Dei et salus multorum latius inde propagetur. Flectitur lacrimis miserorum, compatitur doloribus tribulatorum; succurrit periculis temptatorum: inclinatur precibus devotorum. Si quis inhaesitanter ac humiliter ad eam confugerit, et dulce atque gloriosum nomen eius invocaverit: vacua manu ab ea non recedet. Habet adhaerentes plurimos; et sibi oboediunt angelorum chori: quos mittere potest in solacium destitutorum. Daemonibus imperat, ne aliquem molestare audeant: qui eius dicioni se subicit et curae. Expavescunt caeli reginam spiritus maligni: et diffugiunt audito nomine sancto eius, velut ab igne. Horrent sanctum et terribile nomen Mariae: quod christianis est summe amabile et ubique celebre. Non audent apparere nec possunt sua ludibria exercere:

ubi noverint nomen clarere sanctae Mariae. Tamquam tonitruum de caelo factum sit, prosternuntur ad sanctae Mariae vocabulum; et quo saepius illud profertur, ac desiderabilius invocatur: eo citius et longius ipsi fugantur.

Rursum angeli sancti et spiritus iustorum laetantur, et congaudent devotioni fidelium: eo quod tam libenter et sedule frequentant memoriam sanctae Mariae; cuius honorabile nomen in omnibus patet finibus ecclesiarum: quae eius nomini specialiter sunt dedicatae. Et congruum ac dignum est, prae cunctis sanctis Dei honorari matrem a terrigenis: quam universitas angelorum veneratur laudibus excelsis. Mariae itaque nomen omnibus fidelibus venerandum, devotis semper amandum, religiosis amplectendum, saecularibus commendandum, peccatoribus praedicandum: tribulatis insinuandum, in periculis omnibus invocandum. Ipsa est propinquissima Deo et carissima Dei filio nato suo Iesu benedicto; potens fiducialiter intercedere pro flebilibus Adae filiis: ut ignoscat eorum delictis, et succurrat periculis. Nam cum opportunitas se praebuerit, non tardat in auribus filii sui verbum bonum proloqui: et misericordiam impetrare indigentibus. Exaudietur autem promptissime in omni causa sibi

commissa, pro singulari sua reverentia: quoniam benignus filius eius Iesus auctor salutis generis humani, nihil negans eam honorat. Quapropter quilibet fidelis et devotus cupiens mundi naufragia evadere, et aeternae salvationis attingere portum: confugiat ad dominam nostram sanctam Mariam; cuius ineffabilis pietas miseris sapit dulcius, et fortius inhaeret: ut merito de ea abundantius praesumere liceat. Revera ab infantia crevit cum ea misericordia; nec eam reliquit in caelo ut pauperum suorum modo obliviscatur: sed uberius ipsam ac dulcius implevit. Et licet omnium sit altissima, atque felicissimis circumamicta gaudiis; non est tamen humilitatis suae oblita: per quam meruit dignissime super omnes sublimari. Ideoque novit ad minimos servulos suos dignanter se inclinare; gaudens advocata miserorum fieri: atque orphanorum mater appellari. Amen.

DE DOLORE ET CONSOLATIONE BEATAE MARIAE VIRGINIS.

SERMO XXIIII.

Vasi murra electa: dedi suavitatem odoris. Almae virginis Mariae exempla: summo tibi desiderio sunt recolenda. Ipsa enim ut murra electa

fructum optulit odoriferum in patientia: et abundantiori divinae dulcedinis solacio iucundissime est refecta. Fortissimum invenies et tu solacium: si Mariae nomen gestaveris cordi tuo insertum. Habebis etenim multa bona: si bene fueris cum Maria. Dilectio sanctae Mariae, expellit omnem aestum carnalis concupiscentiae: et donat refrigerium castimoniae. Dilectio sanctae Mariae facit mundum contemnere: et Christo in humilitate servire. Dilectio sanctae Mariae, ab omni mala societate conservat: et ad religiosae conversationis puritatem informat. Dilige ergo sanctam Mariam: et percipies specialem gratiam. Invoca Mariam: et obtinebis victoriam. Honora Mariam: et habebis mercedem perpetuam. Duo confert praecipue bona: sancta conversatio Mariae ad memoriam saepe reducta. In bonis docet te Deum ex intimo corde laudare: et in adversis patientem permanere. Ipsa sine intermissione Deum pro acceptis beneficiis altissime laudavit: quae ab ipso ceteris excellentius accepit. Ipsa in pressuris huius saeculi mitem se semper exhibuit: et contemptibilia magis quam prospera elegit. Nullum diem sine dolore transiit: nec tamen sine magna consolatione inter angustias fuit. Omnis quippe tribulatio pro Christo

suscepta dulcorat et laetificat; et quanto crebrius quis malorum ictibus teritur: tanto potioribus donis augeri meretur. Doluit namque vehementer virgo beata pro mundi erroribus et pro multorum malitiis: compassa fuit vere paenitentibus et duriter temptatis. Doluit pro magna ingratitudine hominum, quibus Deus Pater misit filium suum unigenitum ex caritate incarnatum: ut redirent ad paradisum per Adam olim amissum. Doluit de perditione pravorum qui contemnebant audire Dei verbum; qui potius diligebant mundum quam caelum: et divitias magis quaerebant fallaces, quam virtutes veras. Doluit de innocentium oppressione et violentia malignorum; de contemptu pauperum et elatione superborum: de neglegentia divini cultus, et de transgressione caelestium mandatorum. Et quia mundus totus in malignitate positus erat; et pauci ad videndum lumen aeternum quod mundo illuxerat se disponebant: summae pietatis mater compassionum stimulis abundabat. In his patientissime se habuit, ducens vitam martyrio plenam: fundens lacrimosas preces cum singultibus pro salute animarum. Quod si latius attendere velis quae et quanta in persecutione atque passione dilecti filii sui sustinuit;

invenies eam nimirum tot amaras potiones ebibisse in vita: quot Iesus habuit aetatum momenta et membra vulnerata. Quando enim passus est Iesus aliquem defectum et abiectionem hominum; et illa non defecit per compassionem? Si doluit quando Iesum ad horam perdidit; quantum flevit cum crucifigi et mori vidit? Notum est amantibus Iesum: quia maternus affectus excessit in condolendo generalem devotorum modum. Ideo si experiri gestis vim doloris in matre: cogita vehementiam amoris in virgine.

Rursum gaudium Mariae nemo effari potest: nemo affluentiam dulcedinis eius et consolationis magnitudinem valet comprehendere; quia ibi amplior laetitia et consolatio: ubi plenior infusio gratiae, atque frequentior Dei visitatio consuevit adesse. Hinc et ardentior semper excrescit divinae laudis affectus: et innovatur totius interioris hominis status. Non permittit gratia caelestis animam sanctam Deum super omnia amantem sine interna consolatione vivere: sed ad superna continuo erigit, et in agendis sapienter illustrat; accendit in meditationibus sanctis: et devotum reddit in gratiis referendis. Quanto autem maior gratia et purior vita: tanto laetior conscientia, et devotior oratio laudantis. Haec

namque conversatio a terrenis separata tumultibus, nec infimis retenta desideriis, cotidie angelicis inseri appetit choris; praesentibus superelevatur rebus: et summae Trinitatis aestuat perenni gloria frui. Quam gloriam nullus sanctorum sic limpide praelibavit in hac vita, sicut beata et gloriosa virgo Maria: omnium contemplantium ac Deum benedicentium ardentissima exoratrix effecta.

Imitare iam nunc et tu matrem Dei, auditis laudationum suarum praeconiis: quatenus et ipse in numero devotorum merearis precibus matris virginis computari. Studeas sollicite in praenominatis virtutum passibus sanctissimam subsequi Mariam: ad consequendam caelestis gloriae palmam. Contristare satis de praeteritis neglegentiis tuis, et defectibus nondum victis: quibus Deum et creaturas omnes offendisti. Nequiter egisti in saeculo: tepide conversatus es in Christi servitio; ideoque tibi lugendum primo super te ipso: dehinc ex caritate pro proximo. Compatere itaque periculis male viventium: quibus aeternus instat cruciatus, nisi resipiscant a malis. Multi male agunt et nesciunt; plures pravitates suas cognoscunt: nec tamen emendant. Pro his dolendum et orandum: ut det illis Deus compunctionis spiritum ad sa-

lutem. Ora etiam pro amicis et benefactoribus, pro adversariis et detrahentibus tibi; ut piis tribuatur gratia digna, odiosis cognitio bona: omnibus autem pax Christi cum misericordia. Ora ut omnes Deum diligant, et mandata eius custodiant: ut Creatorem suum creaturae rationales glorificent; propter quos Deus cuncta mirabilia fecit, et se ipsum exinanivit: Mariae et Ioseph humiliter subiectus. Iterum esto gratus divinis beneficiis toti humano generi per sacratissimam Dei genetricem dignantissime collatis: reverentiam et honorem eidem iugiter exhibendo. Cum enim lex naturae iubeat parentibus carnis reverentiam et amorem omni tempore deferri; multo magis matri gratiae filii ecclesiae debent esse grati et gratiosi: atque Dei genetricem super parentes et cognatos omnes amare.

Oportet etiam te addiscere, votivis laudibus ad Deum cum Maria ascendere; et eius patrociniis fideliter inniti, non tuis viribus confidere: ne mens tua oppressa passionibus retardetur inferius; sed cotidie novis desideriis accensa sursum libere tendat: ubi cum Iesu angelorum Rege gloriosa caeli regina, pia virgo Maria feliciter regnat. Sed heu denuo descendere cogit in hanc vallem lacri-

marum mortalis infirmitas: post brevem gustationem consolationum divinarum. Et tunc iterum necesse est clamitare ad matrem multarum misericordiarum; ut suggerat misericordi filio suo te non habere vinum fervoris: sed indigere sacro devotionis unguento, ad se debita cum veneratione laudandum. Etenim ipsi cura est de egenis et contemptoribus mundi: et de contemptis in mundo propter Iesum et evangelium regni. Ideoque utile multum scire locum refugii a facie inimici; ubi protegaris a sagittis acutis: ubi lateas a frigoribus et tribulationum procellis. Non est tutior locus ad latendum quam sinus Mariae; nec equus velocior ad evadendum manus persequentis: quam oratio fidei missa in castellum regalis domicellae nostrae sanctae Mariae. Nam et ipse Iesus hoc castellum intravit: sumens ex ea sacra corporis sui membra, ad expugnandum principem tenebrarum. Intra ergo et tu sub huius castelli umbraculo; orans die ac nocte ut a cunctis malis imminentibus eruaris meritis sanctissimae virginis: sub amplissimo et pulcherrimo mantello dominae nostrae latitando secure. Etenim orante sancta Maria: ruet omnis turba maligna. Iuvante Maria: evades pericula cuncta. Ibi pauper habet domicilium; ibi infirmus

invenit remedium: ibi tristis accipit solacium; ibi turbatus meretur consilium: ibi destitutus acquirit iuvamen. Bene tibi et multum bene: si ita te exhibueris dignum et obsequiosum beneplacito sanctae Mariae; ut eius gratiam obtineas in praesenti: et gloriam cum electis omnibus in futuro. Tene illam nec dimitte eam donec te benedicat: et ad caeli patulatium felici gubernatione perducat. Amen.

DE EXCELLENTIA MERITORVM ET PRIVILEGIIS DONORVM BEATAE MARIAE VIRGINIS.

SERMO XXV.

Multae filiae congregaverunt divitias: tu supergressa es universas. Dilecti fratres estote fideles servi Iesu Christi; et devoti amatores sanctissimae matris eius virginis Mariae: si vultis cum eis semper laetari in caelis. Tunc eritis Deo et benedictae matri suae dilecti: si corde humiles et corpore fueritis casti; si in omni conversatione vestra modesti, providi, timorati et circumspecti, nulli occasionem dederitis scandali: nec iustae querelae. Multum est pro salute vestra, pro honore Dei, et laude beatae virginis, ut sitis in oratione devoti; in lectione studiosi, in opere

strenui, in dormitorio quieti: in choro vigiles, in cantando alacres, in capitulo corrigibiles, in admonitione dicibiles; in silentio stricti, in refectione sobrii, in oculis custoditi: et in omnibus moribus vestris disciplinati. Si ergo desideratis beatam virginem digne laudare, et summe venerari; tunc sitis sicut simplices filii Dei sine malitia sine dolo: sine nequitia sine mendacio; sine ira sine disceptatione, sine murmure sine suspicione: omnia contraria vobis supportantes in caritate fraterna, cum humilitate et patientia, propter Iesum et Mariam, et sanctorum vitam imitandam; propter pacem vestram et aliorum aedificationem: et maxime propter sanctae Trinitatis gloriam perfruendam. Omnia enim amara dulcia fiunt; omnia gravia levigantur: cum amor Iesu et piae matris eius memoria ad cordis intima penetrant. Si quis haec probare voluerit: frequenter de eis cogitet, loquatur, legat, cantet et oret.

Vt autem aliquantulum vobis innotescat excellentissima dignitas beatissimae virginis Mariae; audite pauca de pluribus donis et privilegiis eius, quibus Deus eam benedixit et exaltavit prae omnibus sanctis angelis et archangelis in caelis: et prae cunctis hominibus in

terris. Haec est virgo sacratissima et mater Dei carissima: de qua canitur in sancta ecclesia per totum orbem terrarum late diffusa. Exaltata est sancta Dei genetrix: super choros angelorum ad caelestia regna. Recogitate ergo diligenter antiqua sanctorum patriarcharum gesta: de quorum stirpe orta est mater Dei Maria tamquam rosa inter spinas sine spina. Sicut enim olim per multos sanctos viros patriarchas et prophetas, per iudices et reges, per sacerdotes et levitas, per doctores et scribas, verbis signis et figuris, praenuntiatus est Christus Dei filius ex virgine pro mundi redemptione nasciturus, et in cruce passurus; ita convenienter satis et sapienter ordinatione divina praefigurata et praeconizata est beatissima ac devotissima virgo Maria per sacras illius temporis virgines, per illustres feminas, per castas viduas, per devotas prophetissas, et per ceteras honestas matronas in castitate viventes: atque ob pudicitiae custodiam cum puellis suis in domibus et cameris ab aspectibus virorum inclusas. Haec est revera attestatione sanctarum scripturarum omnium virginum virgo prudentissima, omnium feminarum pudicissima, omnium puellarum speciosissima, omnium matronarum honestissima, omnium

domicellarum venustissima, omnium reginarum regina nobilissima; in qua omnis decor virginalis, omnis virtus moralis, omnis speculatio theologicalis, omnis devotio affectualis, omnis operatio virtutis, omnis perfectio sanctitatis, pariter conveniunt, inhabitant, et perfectissime elucent: quae nec ante se similem, nec post se aequalem habet, nec habuit, nec habebit. Et sicut olim materiale templum Salomonis prae omnibus terrarum templis decoratum fuit, et latissime nominatum ac copiosissime ditatum, magnifice a regibus et populis honorabatur; ita spirituale Dei templum quod est beata virgo Maria, ab omni labe pura, super omnia templa sanctorum praenitet: et ideo amplius honorari debet et amari.

O vere inclita proles ex insigni patriarcharum prosapia nobiliter procreata: ex sacerdotali genere generose producta; ex pontificali dignitate dignissime dirivata: ex prophetali choro verissime praenuntiata; ex regali stirpe illustrissime edita: ex Davidica linea rectissime originata; ex nobilissima tribu Iuda clarissime prolata: ex Israelitica plebe felicissime progenita; ex electo populo Dei singulariter praeelecta: ex sanctis et religiosis ac Deo placitis parentibus divina praeordinatione in lucem mundi serenis-

sime exorta. O felix et illibata virgo Maria, omni laude et honore dignissima: omni amore et reverentia ab omnibus amplexanda. O splendida virginum gemma, tu ab initio et ante saecula a Deo es praedestinata, Redemptorem mundi tempore praefinito paritura; a patriarchis desiderata, a prophetis praenuntiata: a multis regibus et iustis adoptata; a devotissimo populo in Israel diu expectata: et tandem Deo miserante aegrotanti mundo visibiliter demonstrata. O sacra et illustrissima virgo Maria: quam praeclarum et laudabile est nomen tuum in universa terra. Nempe a solis ortu usque ad occasum in diversis mundi partibus, Iudaeis et gentibus, Graecis et Latinis, Romanis et Germanis, praedicatum est nomen tuum per evangelium Iesu Christi filii tui; et adhuc cotidie praedicatur inclitum nomen tuum in omnibus ecclesiis Dei, in capellis et claustris, in campis et silvis Deo dedicatis, a parvis et magnis, per sacerdotes et doctores, et per diversorum ordinum praedicatores: qui omnes pariter te laudare et elucidare desiderant. Nam usque ad caeli sidera te extollere, et super angelicam dignitatem tuam sanctitatem et pulchritudinem commendare vocibus altis cuncti iustorum spiritus inardescunt et congau-

dent; et prae amoris magnitudine et devotionis dulcedine, cantando, orando, meditando, et sacra sollemnia tua celebrando nequeunt fatigari: iuxta illud sapientiae verbum. Qui edunt me adhuc esurient: et qui bibunt me adhuc sitient. Laus et gloria altissimo Deo: qui maximam gratiam tibi praestitit o Maria prae filiabus hominum in mundo; et nunc sedem tuam statuit iuxta thronum filii tui in caelesti regno, in eminentiori loco super omnes choros angelorum et sanctorum, ab aeterno tibi pulcherrime praeparato: et in perpetuum felicissime permansuro.

O summe venerabilis virgo Maria aeterni Regis mater et filia; omnium ore benedicenda, omni honore veneranda: virginitate candidissima, humilitate profundissima, caritate ferventissima, patientia mitissima, misericordia plenissima; oratione devotissima, meditatione purissima, contemplatione altissima: compassione suavissima, consilio prudentissima, auxilio potentissima. Tu aula Dei, porta caeli, paradisus deliciarum, puteus gratiarum; angelorum gloria, hominum laetitia, forma morum, virtutum splendor, lucerna vitae: spes egenorum, salus infirmorum, mater orphanorum. O virgo virginum tota suavis et formosa: micans

sicut stella, rubens tamquam rosa; nitens ut margarita: lucens ut sol et luna in caelo et in terra. O virgo mitis, innocens sicut agna: simplex ut columba; prudens sicut nobilis domina: serviens ut humilis ancilla. O radix sancta, cedrus alta: vitis fecunda, ficus dulcissima, palma latissima: in te reperiuntur omnia bona: et per te nobis aeterna donantur praemia. Omnes ergo ad te confugere debemus sicut filii ad sinum matris, et orphani ad domum patris quamdiu vivimus: ut tuis gloriosis meritis et precibus protegamur ab omnibus malis.

Sed iam audite dicta cuiusdam doctoris, de duodecim stellis in corona beatae virginis: quibus fulget domina nostra sancta Maria prae omnibus sanctis in caelis. Istae duodecim stellae, sunt duodecim praerogativae regnantis eius claritatis: quas habet respectu omnium aliorum civium supernorum. Respectu enim ecclesiae militantis: habet quatuor specialia superlucentia dona misericordiae operibus plena. Quia prae ceteris omnibus exaudit benignius, condescendit humilius; agit virtuosius, succurrit frequentius: sicut experientia docet in arduis ecclesiae causis. Item respectu ecclesiae triumphantis: habet istas quatuor eminentes praerogativas. Quia ceteris

omnibus collocatur in caelo altius, resplendet lucidius; amatur ferventius, honoratur amplius: sicut dignum est sentire de gloriosis eius meritis. Item respectu summae Trinitatis beatificantis: habet similiter quatuor praerogativas sive stellas cunctis sideribus clariores. Quia prae ceteris omnibus aeternae Trinitatis gloriam contemplantibus, ipsam sanctam Trinitatem intuetur limpidius: afficitur erga illam iucundius, contemplatur intimius; et fruitur illa super omnes in caelo felicius: de quibus nemo dubitare debet amplius.

Sed adhuc audite quid de istis stellis sanctus ait *Bernardus*, specialis amator beatae virginis, dulcis doctor et devotus monachorum informator. In capite inquit eius corona stellarum XII. Quis illas aestimet gemmas? Quis stellas enumeret; e quibus Mariae regium diadema compactum est? Supra hominem est huius coronae rationem exponere: indicare compositionem. Nos tamen pro modulo nostrae parvitatis, abstinentes a periculoso scrutinio secretorum: non incongrue forsitan duodecim stellas istas, duodecim praerogativas intellegere stellarum videamur, quibus Maria singulariter adornatur. Siquidem invenire est in Maria praerogativa caeli: praerogativa carnis,

et praerogativa cordis. Et si fuerit ternarius iste per quaternarium multiplicatus: habemus forte stellas duodecim, quibus reginae nostrae diadema praefulgeat, universis. Mihi sane rutilat fulgor primo in Mariae generatione: secundo in angelica salutatione; tertio in Spiritus sancti superventione: quarto in filii Dei inenarrabili conceptione. Vestrae quidem sedulitatis erit singula quaeque diligentius intueri: mihi vero ex multis verbis pauca innotuisse vobis sufficiat. Si quis plenius vult scire sensum stellarum mysticum: legat illum beati Bernardi sermonem, tali themate inchoatum. Signum apparuit in caelo, et cetera.

Haec igitur dilecti fratres propter singularem reverentiam et amorem beatissimae virginis Mariae frequenter revolvite, ore ruminate: et pro gratiarum actione hymnos et cantica laetitiae in festis et in commemoratione eius per annum libentissime decantate. Praecipue tamen ante altare Dei et coram imagine beatae virginis capita vestra nudate et inclinate; genua humiliter flectite, quasi praesentem in corpore Mariam videretis cum angelo loquentem, aut filium sinu tenentem: moxque elevatis oculis cum bona fiducia sperandae salutis, opem misericordiae a matre misericordiae af-

fectuosissime implorate et dicite. O clementissima mater Dei virgo Maria, regina caeli, domina mundi, sanctorum gaudium, peccatorum solacium, attende gemitus contritorum, imple desideria devotorum; succurre necessitatibus infirmorum, conforta corda tribulatorum: assiste agonizantibus, protege supplices servulos tuos ab infestatione daemonum; perduc tecum amatores tuos ad aeternae beatitudinis praemium: ubi cum amantissimo filio tuo Iesu Christo regnas felicissime in perpetuum. Amen.

IN NATALI SANCTAE AGNETIS VIRGINIS ET MARTYRIS.

DE TRIBVS SPECIOSIS VESTIBVS BEATISSIMAE AGNETIS VIRGINIS.

SERMO XXVI.

Nduit me Dominus vestimento salutis: et indumento laetitiae circumdedit me. Dilecti fratres ista leguntur et cantantur de sancta Agnete virgine, egregia sponsa Christi et gloriosa patrona nostra; cuius diem festum annua revolutione sollemniter celebrare debemus: et eius magnifica suffragia devotis precibus postulare. Et utinam dignetur pro omnibus nobis orare, quae valde dilecta

est a Domino nostro Iesu Christo; et optime visa coram oculis eius et sanctissima matre sua Maria: ad rogandum pro qualibet pia causa. O utinam tam devotas et acceptabiles Deo preces pro suis servulis et amicis in caelesti regno iam effundere non omittat; sicut quondam pro praefecti filio male extincto flevit et oravit: quem a mortuis Christi gratia donante suscitavit. Notate ergo verba praedicta in principio huius sermonis: quasi ea ex ore felicissimae Agnetis iam auribus vestris audiretis. Considerate pulchritudinem vestimentorum speciosissimae virginis: quibus eam induit et ornavit interius magis quam exterius Iesus Christus sponsus suus caelestis. Digna enim fuit a Christo vestimento salutis indui, et stola iucunditatis ornari; quae omnem ornatum saeculi contempsit, et pro amore sponsi immortalis sanguinem fudit: atque pretiosam mortem libenter pro vita aeterna accepit. Ibi nunc gaudet cum amantissimo sponso suo et angelis sanctis cum gloriosissima matre Iesu, et innumerabilibus virginum turmis, constituta in altioribus virginum choris; sequens Agnum quocumque ierit, et cantans dulcia cantica dramatis solis virginibus decantanda: quae omnium organorum sonos et omnium musicorum melodiam excedunt.

De laudibus sanctae Agnetis.

Insuper hanc praerogativam habere meruit in terris; ut felicissimi nominis sui memoria perpetuis laudibus in ecclesia recolatur, et devotissime celebretur: et a cunctis Christi fidelibus magnifice honoretur. Hanc profecto magni et sancti doctores frequenter commendant, excellenter laudant, patenter praedicant; et omnibus nobis ad exemplum amandae castitatis textum passionis eius recitant: atque ad amandum Christum iuvenes et virgines altis praeconiis exhortantur.

Sed videamus nunc, de speciosis vestibus sanctae Agnetis: quibus fulget prae cunctis artificialibus stolis ab hominibus factis. Valde enim pretiosa et pulchra sunt vestimenta, quibus animae sanctorum ornantur ab intra; quae Christus de caelesti thesauro attulit mundo: natus ex Maria virgine de regia stirpe pro salute nostra. Sunt autem praecipue tria vestium genera, Spiritus sancti artificio contexta: quae Christus dedit sanctae Agneti sponsae suae pro munere; quatenus nullum amatorem praeter ipsum solum amaret: nec aspiceret, nec ad colloquendum admitteret; ne forte amorem eius minueret, aut offuscaret, aut extingueret: quod valde indecens esset, et maxime devotionem orantis impediret.

De alba veste sanctae Agnetis

Prima itaque vestis qua induta est beatissima Agnes, una de sapientibus virginibus est alba talaris tunica: vitro clarior, bysso mundior, nive candidior. Et haec dicitur virginitas inviolabilis; Deo amabilis, angelis acceptabilis: hominibus multum honorabilis. Hanc sanctam Deo placentem vestem ab annis puerilibus immo ab ipsis cunabulis Agnes castissima induit, et inviolabiliter conservavit; quae inter exordia reptantis infantiae a parentibus Deo oblata, et anulo fidei Christo desponsata fuit: ut ab amore et foedere caelestis sponsi, nulla ratione, nulla potentia, nullo terrore nec blandimento revocari posset; sed virgo in aevum permansit: et pro fide ac castitate mori non formidavit. Haec vestis habet inferius fimbriam auream digito Dei subtiliter contextam; in qua albis litteris habentur melliflua nomina Iesus et Maria, nec non omnium aliarum sanctarum virginum ingenua nomina, secundum ordinem alphabeti decenter inscripta; ad sequendum beata vestigia Iesu Christi, et benedictae matris suae perpetuae virginis Mariae exemplae: pro caelesti gloria feliciter optinenda.

VIRGINITAS.

IESVS MARIA AGNES BARBARA CAECILIA DOROTHEA EVGENIA FELICVLA GERTRVDIS HELENA IVLIANA KATHARINA LVCIA MARGARETA NATALIA ODILIA PETRONILLA QVIRIACA ROSVLA SABINA THECLA VRSVLA REGINA

De rubea veste

Secunda vestis est rubea sive purpurea, pretioso sanguine Agni immaculati Iesu Christi colorata: et multis albis floribus

luculenter ornata. Et haec vocatur patientia insuperabilis: sive constantia infatigabilis. In hac veste continentur omnia Dominicae passionis signa, et stigmata sancta: quae etiam cum interni doloris stimulo per quatuor angulos ante et retro, inveniuntur amanti animae impressa. Haec autem sunt divini amoris signa: et invictae patientiae scuta contra diaboli tela; scilicet crux sancta: clavi lancea, virga restis, columna: alba vestis et purpura; fel arundo, sputa, flagella, corona spinea: et alia multa improperia et vulnera dura. Haec vestis habet etiam fimbriam argenteam, longam et latam; hoc est fidem rectam claram et firmam usque ad mortem: in qua omnium beatorum martyrum nomina, Graecis, Latinis et Hebraicis litteris secundum ordinem alphabeti continentur roseo colore inscripta; quae diligenter inspecta et perlecta: animam tribulatam et temptatam confortat ad toleranda omnia mundi istius adversa. Hac nobili et purpurea veste indutus est Dominus noster Iesus Christus Rex martyrum et sponsus virginum in sua beata et benedicta passione, portans spineam coronam et purpureum vestimentum pro nostra salute: ad confortandum pusillorum corda in tribulatione sua pro qualicumque contumelia

PATIENTIA.

ADRIANVS
BONIFATIVS
CYRIACVS
DIONYSIVS
EWALDVS
FABIANVS
GEORGIVS
HIRENAEVS
IGNATIVS
KALIXTVS
LAVRENTIVS
MAVRICIVS
NICASIVS
OSWALDVS
PONTIANVS
QVIRINVS.
ROMANVS.
SEBASTIANVS
TIBVRTIVS
VINCENTIVS
XPISTOPHORVS
YPPOLYTVS

aut iniuria eis facta; quatenus post levem et temporalem tribulationem in mundo: recipere mereantur immarcescibilem coronam in caelo. Omnis enim tribulatio patienter tolerata pro Christo: certam spem facit, aeternaliter regnandi cum Christo. Hanc sanctam et regalem vestem dedit Christus dilectae sponsae suae nobili virgini sanctae Agneti tempore persecutionis christianorum in sancta urbe Romana: ad sectanda sacrae passionis suae vestigia; ad perferendas contumelias et minas impiorum, pro fide et castitate cum magna constantia: exemplo multorum martyrum et innumerabilium virginum, pro nomine Christi innocenter occisorum. De quorum laudabili triumpho et ineffabili gloria: Christum nunc laudat et magnifice iubilat in toto orbe terrarum sancta mater ecclesia. Felix anima quae fortiter certat contra irruentia vitia; et crebro suspirat, et orat inter diversa pericula et gravamina: ut possit citius liberari ab omni pressura et miseria.

De aureo pallio. Tertia vestis sanctae Agnetis est aureum pallium pro velamine virginitatis de holosericis factum: quod totum corpus virginis circumcingit, tegit et ornat. Et ut intuentibus clarius fulgeat et placeat, multis candidis margaritis, multis pretiosis lapidibus ac coruscantibus gemmis

intextum decoratur. Et haec ceteris eminentior vestibus Spiritus sancti artificio texitur; quae a doctis et intellegentibus digne ac recte vocatur, caritas inextinguibilis: de qua per beatum Paulum dicitur. Caritas numquam excidit; sive prophetiae evacuabuntur, sive linguae cessabunt: sive scientia destruetur. Hac veste induta est beatissima Agnes: quando interrogata de sponso suo, quis esset, fiducialiter respondit. Amo Christum in cuius thalamum introivi; cuius mater virgo est: cuius pater feminam nescit. Quem cum amavero casta sum, cum tetigero munda sum: cum accepero virgo sum. Ista caritas summe necessaria est ad ornandum virginitatis indumentum: quia sine caritate virginitas Deo placere non potest; nec etiam inter prudentes virgines virgo superba computabitur: quae oleum caritatis et ferventis devotionis in lampade cordis non habet. Vt ergo vestis virginalis in conspectu Dei et angelorum clare resplendeat; castitatis amatrix, ab omni superbia mentis, et dissolutione oris custodire se debet: ne forte per neglegentiam interiorum, et concupiscentiam oculorum exteriorum decepta, caelestis sponsi oculos maxime offendat. Ideo omnes sensus suos et sermones omni loco et tempore stricte sub religiosa disciplina teneat;

CARITAS.

et totum bonum castitatis Deo fideliter et integre ascribat: qui tam electum donum ad decorem animae sibi conferre dignatus est. Insuper cum magna humilitate et cotidiana supplicatione a Christo desideranter petat: ut usque in finem casta sobria et pudica, sicut virginem Christi decet, constanter perseveret; et ut omnes carnis illecebras vincere, et saeculi curas abicere valeat, quamdiu in fragili corpore subsistit: quia inter hostes et pericula multa versatur. Ista caritas est etiam valde necessaria ad ornatum secundae vestis virginalis quae dicitur patientia insuperabilis; quia patientia sine caritate Christi non prodest ad salutem et meritum vitae aeternae: etiam si ferarum morsus, aut ignem, aut gladium, aut crucis supplicium quis sustineat. Non enim poena martyrem facit: sed bona causa sanctum facit martyrem; qui pro fide Christi patitur, aut pro iustitia, aut pro castitate: et praecipue pro animarum salute. Contulit autem Christus beatissimae Agneti has tres pretiosas vestes, in signum maximae dilectionis et perpetuae desponsationis; quas valde gratanter accepit: et cum magna laetitia intus se ornans dixit. Induit me Dominus vestimento salutis: et indumento laetitiae circumdedit me. Et iterum. In-

duit me Dominus cyclade auro texta: et immensis monilibus ornavit me. His itaque vestibus sacris caelitus induta, et quasi tribus clipeis munita: processit virgo iuvencula Agnes beatissima, contra tres turmas diaboli pugnatura; scilicet contra carnis delicias, mundi divitias: et contra impiorum hominum minas. Gratias omnipotenti Deo fortissimo adiutori nostro, Regi invisibili, et immortali sponso omnium rerum Creatori; qui cor virginis confortavit ut vinceret: corpus sponsae suae intactum custodivit; agnam innocentem inter flammas illaesam conservavit: et tam vehementer cor eius in amorem sui sanctissimi ac melliflui nominis accendit; ut magis eligeret mori, quam caelestis sponsi sui fidem frangere: cui se devovit perpetuo foedere famulari. O vere admirabilis constantia virginis; o quam laudabilis patientia sanctae Agnetis: quae inter tantas temptationes et persecutiones, inter tot clamores derisiones, blanditias terrores, et armatos viros gladiis vibrantes, virginitatis propositum tenuit; et Christum sponsum suum esse palam coram adversariis profiteri non timuit: sed cum magna constantia de nobilitate, de pulchritudine et potestate Christi sponsi sui multa magnifica laudabiliter narrando clamavit dicens.

De constantia sanctae Agnetis

Ipsi sum desponsata, cui angeli serviunt: cuius pulchritudinem sol et luna mirantur. Ipsi soli servo fidem: ipsi me tota devotione committo. Et merito quidem. Ipse enim solus verus est Deus, potens in caelo et in terra: sedens super cherubin et seraphin intuetur abyssos et abscondita cordis. Ipse humiles respicit: et superbos a longe cognoscit. Ipse personam hominis non accipit: sed rectum iudicium in omnibus servat: tribuens unicuique veraciter quod debet. Ipse ab aeterno omnia cognoscit: et cum summa providentia cuncta gubernat. Ipse electos suos multipliciter probat, et pro multa patientia copiose in caelo remunerat; reprobos vero propter eorum malitiam districte punit et damnat: servata in his omnibus magna misericordia cum plena iustitia. Cui aeterna laus et gloria: per infinita saeculorum saecula. Amen.

De nobilitate Christi

DE AVREA CORONA IN CAPITE SANCTISSIMAE AGNETIS VIRGINIS.

SERMO XXVII.

ET *tamquam sponsam: decoravit me corona.* Dilecti fratres nunc de corona sanctissimae Agnetis virginis qua coronavit eam Christus in caelis: pauca

si placet audiatis. Corona est ornamentum capitis et maximae dignitatis: quae specialiter debetur regibus et regum filiis ac filiabus ob nobilitatem generis; aut etiam aliquibus magnis personis in signum victoriae, aut doctrinae, aut sanctitatis: seu eximiae virtutis. Vnde de sanctis martyribus specialiter legitur et cantatur. Corona aurea super caput eius: expressa signo sanctitatis. Sed quis huius coronae pulchritudinem digne enarrabit? Aestimo quod nemo mortalium scire poterit, nisi cui Deus hoc mysterium revelaverit: aut eius gratia post mortem ad regnum Dei pervenerit. Ista aurea corona omnem saeculi huius gloriam et decorem tam regum quam principum, tam nobilium quam praesulum mitras excedit; quia non de terrena materia facta est: sed in caelesti officina a Deo parata, nova semper claritate refulget. Et quid melius et dignius pro nostra imaginatione per hanc coronam intellegere possumus; quam ipsum Dominum nostrum Iesum Christum aeternae gloriae donatorem? Ipse est enim essentiale praemium et corona omnium sanctorum: principium et finis omnium bonorum. Ipse summa felicitas, summa iucunditas: summa pulchritudo, summa suavitas. Ipse aeterna veritas aeterna sapientia: aeterna bonitas, aeterna maiestas.

Ipse fons vitae amoenissimus; qui omnes caeli cives sua praesentia laetificat et inebriat: in misericordia salvat et coronat; per gratiam iustificat et illuminat; per gloriam beatificat et satiat. Ipse omnia ad se trahit, omnia per se implet, super omnia exaltat, et supereffluenter remunerat; tribuens singulis aureum denarium pro laboribus paucis: et pro brevi certamine auream coronam in vita aeterna cum angelis potissime possidendam. Pro hac corona habenda omnes laborare debemus et certare ut vincamus: sicut omnes sancti ante nos fecerunt et vicerunt; qui modo cum Christo regnant: et coronas triumphales pro duri certaminis labore in capitibus portant. Qui tamen sibi victoriam de hostibus non ascribunt; sed cum omni reverentia et gratitudine coronas suas ante sedem Dei coram Agno deponunt: et cum ingenti exultatione et consona voce psallunt et dicunt. Benedictio claritas sapientia, laus honor gloria, salus virtus victoria, Deo nostro in saecula: qui nos per multas tribulationes perduxit ad hanc gloriosam coronam feliciter optinendam. Hanc auream coronam cum aureola percipere meruit Agnes beatissima permanens fortis et constans in passione sua pro fide et castitate, tradens semet ipsam in mortem: ut acciperet

coronam gloriae, numquam amittendam. Quid hac corona pulchrius, quid iucundius, quid sublimius, quid felicius; quam Regem angelorum clarissime contemplari cum omnibus sanctis in caelis?

nota virgo Christi.

O virgo Christi contemptrix mundi, quae elegisti Christo in castitate servire: exhilaresce in spe gloriae futurae. Si desideras auream coronam ferre in caelo; fer modo Christum semper in corde: semper in ore, semper in opere. Averte oculos tuos a mundo: leva animam tuam ad Iesum in caelo. Sis fervens in laude eius, humilis et vilis in oculis tuis; frequens in precibus, prompta in obsequiis provida in verbis: patiens in doloribus, tacita in obprobriis, hilaris in despectibus; simplex in vestibus, pudica in moribus: custodita in omnibus viis tuis. Noli Christum neglegere in aliquo opere vel momento temporis sub caelo: qui numquam avertit oculos suos a te in quocumque fueris loco. Attende Agnetem sanctam quasi in corpore morantem: et castitatis exempla tibi monstrantem. Tam sancta tam casta tam devota tam pudica, tam honesta tam custodita fuit Agnes beatissima in hac vita: ut nec oculos suos levaret ad idola gentium, nec ad spectacula ludorum; nec ad fulgorem auri vel argenti: nec concupisceret decorem

De moribus sanctae Agnetis.

aut amicitiam alicuius mortalis viri; sed Deum mente gerens, fide tenens, corde amans, ore laudans: toto animae desiderio oculos suos erigebat continue ad caelum; ubi sciebat esse Christum sponsum suum, cordis sui thesaurum optimum: super omnia desiderabilia amandum et amplectendum.

De pulchritudine coronae sanctae Agnetis

Igitur adhuc pro ampliori devotione excitanda, contemplari libet pulchritudinem coronae beatissimae Agnetis: quae speciosis ornata floribus mirandam iucunditatem, castis ingerit mentibus. Habet enim tres circulos argenteos ad honorem sanctae Trinitatis: continentes tria serta constipata floribus pulcherrimi coloris et suavissimi odoris. Qui habet aures audiendi: audiat et intellegat quid mystice ista significent. Delectantur virgines in pulchris vestibus et floribus; milites in armis aureis et loricis: clerici in libris et studiis, monachi in hymnis et psalmis; saeculares in terrenis, principes in deliciis: spirituales in divinis. Nulla tamen delectatio maior et suavior: quam in Deo et virtutibus veris ad Dei honorem factis exultare. Dimissis ergo lubricis et caducis: cum castis et sacratis virginibus inspiciamus internis oculis immarcescibiles flores in corona felicissimae Agnetis.

Primus circulus continet sertum ex albis floribus et candidis liliis: in valle humilitatis conceptis et natis. Isti flores designant sanctas et devotas meditationes de incarnatione Iesu Christi ex Maria pura et sancta virgine nati; mundis pannis involuti, in arto praesepio locati, virgineis uberibus lactati: angelicis laudibus commendati, a devotis pastoribus visitati; a stella radiante revelati, a sanctis regibus quaesiti inventi et adorati: ab eisdem cum tribus muneribus, auro ture, et murra oblatis digne venerati; a sancto Simeone in ulnis amorosis amplexati: ab Anna vidua corde et ore summe benedicti et confessi. Quid in his omnibus bonis auditis lectis et percogitatis aliud reperitur; quam hortus plenus floribus et liliis cum aromatibus multis? Vere omnia haec nitent florent coruscant: flagrant odorant et delectant. Isti flores de nativitate Christi et perpetua virginitate beatae Mariae matris eius, habent tam suavem odorem, tam mirum saporem: tam magnum decorem, tam fortem ardorem, quod expellunt ab anima languente omnem temptationem et carnalem amorem; omnem iram et indignationem, omnem invidiam et superbiam: omnem acediam et torporem, omnem duritiam et perturbationem; omnem tristitiam et

De albis floribus

diffidentiam, omnem nequitiam et fallaciam: omnem turpitudinem et diabolicam immissionem; sive a viro sive a muliere, sive a iuvene sive a sene, sive a divite sive a paupere: quia pro omnibus natus est Christus, pro omnibus passus et crucifixus; ut omnes salvaret, omnes a peccatis mundaret: et virtutum floribus adornaret.

·De quinque liliis virginum· Sunt autem in isto serto quinque lilia pro castitatis custodia virginibus valde necessaria: scilicet, verecundia, taciturnitas, sobrietas, solitudo, et clausura. Haec valde muniunt virginis aulam: et clariorem reddunt eius coronam. Audi virgo virginem: sanctimoniam commendantem. Virgo inquit cogitat quae Domini sunt: ut sit sancta corpore et spiritu in Christo Iesu Domino nostro. Quis est iste Iesus, quem sic amant sanctae virgines; ut relinquant etiam parentes? Hic est Iesus Nazarenus, Dei Patris unigenitus, filius Mariae virginis, sponsus Agnetis: amator castitatis, custos virginitatis. Hic est consolator pauperum; defensor viduarum, susceptor orphanorum: qui loquitur ad virgines in Canticis canticorum. Ego flos campi et lilium convallium: ego sanctarum mentium visitator et inhabitator. Quapropter virgo Christi, si vis caelesti sponso digne placere; stude flores virgi-

·De Iesu Nazareno sponso virginum·

neos et munda lilia intus habere: et omnes sensus tuos foris a deceptionibus custodire. Cave milvum o simplex columba: fuge lupum mitis agnella; cave serpentem tibi approximantem, casta puella: ne per fenestras corporis intret ad cubiculum cordis; et corrumpatur puritas conscientiae tuae, per incautum visum vel turpem auditum: aut per ceteros sensus tuos pronos semper ad malum. Idcirco summe cavenda sunt, loca, personae, tempora, colloquia, salutationes munera: risus, iocus, aspectus ornatus convivia, cantica vana.

Haec et alia multa carnis blandimenta, mundus habet: quae pro dolor offert suis amatoribus currentibus caeca mente ad inferni tormenta. O stulta mundi gaudia: post quae sequuntur aeterna lamenta. Peribunt enim omnia pulchra et delectabilia sine mora: cum mortis venerit hora.

Sunt autem ista terrena et carnalia oblectamenta venenosa virginibus: horrenda pudicis, fugienda devotis; execranda religiosis, summe cavenda iuvenibus: stricte corrigenda in adultis et incautis. Vera namque discipula Christi et amatrix castitatis ab aspectibus hominum se abscondit ne offendat Deum: ne amittat Spiritus sancti solacium; ne forte sibi et aliis sit in periculum et scandalum: et diabolo

De claustura virginum

in ludibrium fiat, quae erat socia angelorum. Igitur in quanto artiori manserit custodia et ordinis disciplina: tanto pulchriora lilia habebit in sua aureola et aurea corona. Cumque virgo abscondita soli Deo placere intendens et cupiens, ab omnibus mundanis curis et fabulis se elongaverit et mundaverit: tunc Christi aspirante gratia suavis ex ea odor bonae vitae sicut odor murrae et turis emanabit; et multae filiae Sion adhuc saeculo deditae, audientes sanctam conversationem inclusae monialis, excitabuntur etiam ad relinquendum propter Christum omnem saeculi vanitatem: ut apprehendant cum virginibus aureae coronae pulchritudinem. O quam sapienter agis filia Sion: quae mundum lubricum spernis; angelorum Regi nubere et adhaerere semper intendis: et ad caelestes nuptias intrare festinas. Intra intra claustrum virginum, ubi discas facere voluntatem Domini Regis tui: et praepara te cum sodalibus tuis vigilando, orando et expectando beatum adventum sponsi tui de caelo. Certe si perseveraveris in eo quod coepisti: erit sine dubio quod desideranter a Domino Deo tuo saepe petisti.

De fuga saeculi

Secundus circulus huius aureae coronae continet sertum ex rubeis floribus colligatum, visu pulchrum, odoratu dulci-

De rubeis rosis

fluum, auditu mirandum, cordi solaciosum. Istae rosae designant carnis castigationem, mundi despectionem, cordis compunctionem: et sacram meditationem cum intimae compassionis affectu erga Dominicam passionem. Istae rosae crescunt inter spinas et tribulos et urticas: id est inter varias carnis temptationes et hominum vexationes; qui nunc verbis duris, nunc pravis moribus alios inquietant: et devotionem modesti hominis saepe perturbant. Vae illis: et bene his qui patiuntur molestias ab importunis. Istae rosae ideo dicuntur rubeae sive purpureae: quia verecundis mentibus dolorem inferunt et ruborem. Attamen flagrant suaviter, si fuerint duriter confricatae: quia humiles mentes dulciter respondent et pie, cum fuerint ab iracundis argutae et despectae; et ampliores gratias Deo reddunt: quia a spinis proximorum laedi et pungi meruerunt. Istae rosae super ignem positae et exustae, dulcem aquam emittunt pro medicina utilem; similiter mites et humiles igne sancti Spiritus accensi pro iniuriosis et invidis pie intercedunt: et lacrimas cum gemitu saepius fundunt. Revera magna sunt patientium merita, magna virginum trophaea; magna apud Deum continentium fulgent praeconia: quibus aeterna merces cum aurea corona

De patientia

reddetur in caelis, stellis praeclarior universis. O virgo mitis et humilis: valde multum potes promereri in pressuris pro Christi nomine sumptis. Etenim quotiens verbum durum aut factum laesivum patienter sustines; totiens rubeas rosas de spinis gignis et producis: et coronam tuam magis clarescere facis. Istae rosae inveniuntur in magna copia apud sanctos martyres et virgines Deo dedicatas; qui fide armati caritate inflammati, et patientia accincti, roseum sanguinem suum pro Christo largiter fuderunt: et coronas triumphales rosis ac liliis emicantes meruerunt habere perpetuas summo honore gaudentes. Vnde de sancto Tiburtio nobili martyre Christi legitur; quia iussus super ardentes carbones nudis pedibus incedere: ipse in Domino Iesu confidens intrepidus accessit; et facto sanctae crucis signo super igneos globos stetit illaesus: et gaudenti animo iudici respondit. In nomine Domini nostri Iesu Christi, videtur mihi quod super roseos flores ingrediar: quia creatura ipsa Creatoris famulatur imperio. Hinc etiam de sancta Dorothea nobili virgine et martyre pulcherrime fertur; quia ante horam passionis suae breviter orans meruit impetrare de paradiso caelestis sponsi sui Iesu Christi tres florentissimas rosas cum tribus odoriferis

·De rosis martyrum et virginum·

·De sancto Tiburtio·

·De sancta Dorothea·

pomellis: quas Theophilo viro scholastico sibi insultanti et non credenti, per puerum angelici decoris eleganter transmisit. Quibus ille conspectis conversus est et fidelis effectus; atque fidei calore accensus, protinus per martyrii palmam Dorotheam sequens paradisum laetus intravit: sicut eidem egregia sponsa Christi Dorothea promiserat.

Nemo igitur de istis rubicundis rosis acquirendis desperet: quasi longe positis et difficulter iam inveniendis. Nam possunt ab omnibus christianis et praecipue a devotis et religiosis personis tam die quam nocte, tam hieme quam aestate studiose quaeri, et fructuose inveniri: sed debent caute servari. Legendo enim Christi passionem et sanctorum martyrum passiones rosae rubeae in libris ecclesiasticis quaeruntur; meditando et orando inveniuntur: iuste sobrie, caste et pie vivendo carpuntur et servantur. Amplius autem istae rubicundae rosae quaerendae sunt tempore angustiae iuxta montem Oliveti in horto secreto a turbis: in quem introivit Iesus et discipuli eius ut orarent. Qui tunc a Iudaeis captus, ligatus, percussus, flagellatus coronatus, crucifixus vulneratus, et quasi toto corpore cruentus: apparuit omni rosa rubicundior, pretiosi sanguinis sui rubore perfusus et purpura-

De loco rosarum

tus. O quam multas rubeas rosas ex singulis plagis et vulneribus suis mitissimus Iesus produxit: omnibus aromatibus suaviores et pulchriores. Nempe quanto saepius rosae istae aspiciuntur, durius teruntur, diutius mente revolvuntur: tanto vehementius flagrant, dulcescunt, florent rubescunt, crescunt et dilatantur. Excedunt enim rosae Iesu Christi Nazareni in roseto passionis eius ortae et in Ierusalem quasi in mortariolo a Iudaeis contritae omnium sanctorum martyrum ac virginum passiones: dignitate, magnitudine suavitate pulchritudine, et omnium gratiarum plenitudine, ab ortu solis usque ad fines orbis terrae. Sunt autem istae rosae valde pretiosae et ad ornandum cuiuslibet devotae animae coronam habiles et formosae; ita quod nullo pretio mundi valent aestimari, nec a mercatoribus comparari: neque in apothecis medicorum inveniri. Vbi ergo possunt discerni et acquiri? Non in foro, sed in choro: non in platea, sed in ecclesia; non in bello sed in cella: non in tumultu, sed in silentio; non in risu, sed in planctu: non in convivio, sed in ieiunio. Verum specialiter a contemptoribus saeculi crucem suam cotidie tollentibus, et in passione Christi seriose meditantibus citius inveniuntur: et uberius infra missam colli-

guntur. Valde enim recreant tristes animos: et confortant adversitate depressos. Oportet autem devotam animam magnam sibi adhibere custodiam: ne dolosus raptor diabolus in hunc hortum rosarum cum figmentis suis pessimis subito veniat: et si arcam cordis apertam invenerit, suaves Christi rosas exinde tollat: et foetidas urticas et nigros carbones iterum silenter immittat. Vbi est tunc Iesus, ubi crux, ubi clavi ubi lancea; ad fugandum hostem malignum de arca tua? Surge et vigila; clama et ora: Iesum invoca, Crucifixum adora. Imprime tibi signum sanctae crucis contra hostem omnis virtutis; arripe lanceam Longini militis contra terrorem saevi leonis: claude cor tuum contra virus serpentis; confirma illud tribus Domini clavis quasi tribus fortibus seris: ne callido et rabido hosti pateat tam facilis intrandi locus ad abdita cordis.

De blaueis et glaucis floribus.

Tertius circulus continet sertum ex blaueis et glaucis floribus optime compositum: super omnia agri gramina odoriferum, caelestibus mysteriis plenum. Recte enim ad decorem virginalis coronae, huiuscemodi flores pertinent: qui puritatem cum virginibus servant. Et si bene intelleguntur: non parum religiosorum mores aedificant: qui terrena funditus reliquerunt. Igitur blauei flores qui spe-

ciem tenent aetherei coloris, designant contemplationem gloriae caelestis et magnum desiderium perfectorum et inclusorum: qui oblitis omnibus infimis et praesentibus bonis perituris, meditantur aeterna; inhiantque incessanter ad praesentiam Dei et angelorum consortia: ubi omnia sunt tranquilla iucunda atque perfecta. Hi in oratione frequenter accensi, cupiunt cum beato Paulo a vinculo corporis dissolvi; et cum Elia in igneo curru ad caelum transferri: et Christo in regno suo feliciter praesentari; ubi semper gaudeant et epulentur in conspectu Dei: laudando et canendo cum angelis sanctis sine omni impedimento et labore altissimas laudes summae Trinitati in perpetuas aeternitates. Hi flores scilicet meditationes de caelestibus gaudiis valde ornant coronam cuiuslibet sacrae virginis et animae fidelis Christum cordialiter amantis: et ad Deum fontem vivum avide sitientis. Hi sacri flores maxime inveniuntur et leguntur in evangelicis pratis et hortulis Salvatoris; meditando de gaudiis Dominicae resurrectionis ascensionis, et Spiritus sancti donis: et de miraculis per apostolos Christi in primitiva ecclesia in nomine Iesu gloriose perpetratis. Simili modo ex speciali devotione carpuntur flores caelestis laetitiae in singulis festivitatibus beatissimae

De floribus blancis

virginis Mariae, et aliorum sanctorum nataliciis; quando de ipsis devote in ecclesia cantatur legitur et celebratur: et de aeterna sanctorum gloria desideranter cogitatur. Totiens namque flores aetherei splendoris in anima contemplativa ad Deum suspensa oriuntur crescunt et dulcescunt; quotiens ex memoria caelestis gloriae mens compungitur et accenditur: et ad praesentiam Christi et sanctorum suspirat et anhelat. Vnde saepe per fervida desideria sursum respicit: et ex intimis praecordiis cum Elia clamat et orat. Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: quia melior est dies una in atriis tuis super milia huius vitae gaudia. Sed rursum considerandum, quia tunc nobiles istae rosae de corona devotae animae cadunt, sordescunt et arescunt: cum in infimis vanis et curiosis rebus mens incipit delectari, aut frivole foris occupatur; et ex quodam torpore pressa, neglegit caelestia meditari omnibus visibilibus praeferenda: et omnibus thesauris mundi meliora. Vnde et beatus Paulus discipulos suos ad florigeram patriam exhortans ait. Quae sursum sunt quaerite ubi Christus est in dextera Dei sedens: quae sursum sunt sapite non quae super terram. Quare? Quia cito praeterit figura huius mundi: et nihil permanet sub sole quod potest cor hominis satiare.

De periculis florum

De croceis floribus

Sunt etiam in hoc virgineo serto multi pulcherrimi flores crocei et caerulei coloris igneum habentes splendorem; aspectu delectabiles, odoratu suaves: tactu lenes et flexibiles. Isti pertinent ad vitam activam: et designant compassivos affectus cordis ad subveniendum debilibus et infirmis; et dulces sermones ex ore prudentis ad consolandum tristes et gravatos: ne deficiant in temptationibus et laboribus cotidianis. Sic enim lex Dei praecipit, et caritas fraterna exigit: ut fortis debilem portet, prudens instruat ignarum; mitis compescat iratum, fervidus excitet tor-
pentem: laetus consoletur tristem, maturus corripiat dissolutum; discretus refrenet nimium, humilis reprimat superbum: simplex cohibeat curiosum, stabilis retineat vagum; taciturnus increpet verbosum: ut
silentio suo aedificet potius audientes quam verbis effusis. Ex istis croceis floribus odor suavissimus saepe manat; qui animos debiles spiritalibus fomentis confortat: ut in virtutibus magis proficiant.
Hinc est quod divinus Paulus multis virtutum floribus ornatus: ad colligendum caritatis flores discipulos hortatur dicens. Per caritatem servite invicem, quia sumus invicem membra. Et iterum. Alter alterius
onera portate: et sic adimplebitis legem Christi. Isti flores fraternae compassionis

De vita activa

et eruditionis inveniuntur plenius in agro Dominicae praedicationis: scilicet in dulcibus Christi sermonibus, et octo beatitudinibus; in mysticis parabolis, et iucundis revelationibus regni caelestis: in signis variis super infirmos et obsessos: in misericordia super egenos et pauperes; in benignitate super peccatores et paenitentes: in mansuetis verbis ad duros et perversos; in honestis moribus et humilibus obsequiis et penuriis rerum coram discipulis suis: in fatigatione teneri corporis sui, et longa pernoctatione in orationibus devotis; in altis montibus et locis secretis: ad meditandum de caelestibus gaudiis aptis. Ecce quot sacri sermones tot pulchri flores: quot mysticae parabolae, tot nobiles rosae. Et quando de regno Dei et angelis Iesus loquebatur apostolis: tunc flores aethereos amicis suis ostendit in caeli secretis. Et quando mandatum novum eis dedit ut invicem se diligerent; atque pedes eorum lavit tam verbo quam exemplo eos instruendo: tunc optimi odoris flagrantiam ex croceis floribus inter eos dispersit.

De praedicatione Christi.

O quam stupendum signum fecit Iesus: cum se ipsum praebuit omnibus exemplum verae humilitatis. O mirum super omne mirum; quod omnium sanctorum sanctissimus et omnium dominorum altis-

De exemplo Christi

simus fit omnium servorum suorum servus infimus: quod summa maiestas inclinavit se sponte infra homines simplices et pauperes suos conmensales dicens. Ego in medio vestri sicut qui ministrat; non enim veni ministrari: sed ministrare. Si ego Dominus et magister vester vestros lavi pedes: et vos debetis alter alterius lavare pedes. Quid plus Domine? Alius pro alio orare debet; exemplo instruere, neminem laedere: omnibus benefacere velle. Isti flores fraternae compassionis et piae subventionis valde ornant coronam virgineae puritatis et vitam religiosae conversationis: tam in contemplatione caelestium secretorum quam in visitatione languentium proximorum. Tunc enim flores virtutum inter fratres suavius redolent et uberius crescunt, cum devotus contemplator angelicos ordines ad horam deserit: et ad serviendum infirmis et egenis laetus accedit, quasi Christum in praesenti videret. Cum etiam studiosus lector scripturarum aut diligens scriptor librorum vocatus codicem claudit et pennam de manu ponit; et ad sonum pulsantis statim surgit et ad chorum vadit: aut ad communem laborem conventus incunctanter properat; tunc novi flores in horto cordis sui per gratiam sancti Spiritus cum fructibus oboedientiae incipiunt oriri, dilatari,

De fructibus oboedientiae

et magnificari: et sibi ad maximum meritum et pulchriorem coronae ornatum computabuntur. Praecavendum tamen amatori solitudinis et devotae meditationis speculatori a levitatibus et rumoribus; ne per longas occupationes et superfluas locutiones perdat suavitatem unguenti mystici: et saporem mellis extinguat levis infectio fellis et aceti. Quis enim est tam devotus in oratione, tam studiosus in sacra lectione, tam strenuus in operatione; qui tam cito se recolligit ab intra; quam facile labitur ad extra? Quis tam cito consolidat fracta; quam facile frangit aliqua? Quis tam cito immunda lavat; quam facile in lutum cadit? Igitur o virgines Christi o religiosi servi Dei: state super custodiam cordis et oris vestri; ne corrumpantur sensus vestri per varia desideria mundi: quae nihil prosunt ambulantibus in eis cum magnis periculis et angustiis. Ecce innumeris fallaciis et laqueis: mundus est plenus. Ideoque secundum verbum Christi oportet vigilare et orare contra temptationes et tribulationes ab omni parte surgentes: et ad bene agendum non deficere quamdiu vires assunt et tempora gratiae promerendae florent. Non enim est corrigiam calciamenti perdere, gratiam Dei amittere: tempus paenitentiae neglegere; dies vane

nota

consumere: et vitam aeternam pro modico delectamento despicere. Recogitate immensam bonitatem Christi super omne genus humanum quanta bona fecit quanta mala pertulit: et quam magna praemia electis suis post huius vitae certamina promisit. Habete bonam fiduciam in Domino semper; et ad auxilium divinum in omni necessitate recurrite: et in tempore tribulationis nolite desperare, nec ab oratione cessare. Capiatis notabile exemplum patientiae et perseverantiae de sancta Agnete virgine Christi et martyre: corpore quidem iuvencula, animo cana; statura parvula, meritis magna, sexu infirma, fide fortissima: vestibus spoliata virtutibus ornata; quae ut diabolum et comites eius vinceret: ad Christum devotis et sedulis precibus convolabat. Cumque humana rabies non cessaret sed diabolo instigante ignem copiosum pararet; ipsa intrepida manens in medio flammarum, expansis manibus orabat: Christum corde et ore laudabat; atque per martyrii palmam ad sponsum suum pervenire optabat: quem super omnia sincerissimo amore diligebat. Plus enim valuit ingens amor Christi in sola fragili virgine: quam tyrannicus furor armatus gladio et igne. Idcirco speciosissimam hanc auream coronam cum tribus floridis sertis ornatam

habere meruit; quia mundum sprevit, carnem domuit: diabolum vicit, tyrannum derisit; praemia calcavit, poenas superavit, et ad Christi gloriam pro Christo moriendo felicissimo fine pervenit. Nunc omnes pariter oremus et clamemus ad Dominum nostrum Iesum Christum, amatorem castitatis, innocentiae et omnis puritatis; ut doceat nos angelicam vitam in fragili carne imitari: et cum sanctis virginibus castitatem mentis et corporis praecipue amare, venerari et conservare. Amen.

ORATIO.

dulcissime Domine Iesu Christe flos omnium virtutum, castissime amator virginum, fortissime bellator daemonum, strictissime extirpator vitiorum, fragilitatem meam propitius respice, et per intercessionem beatissimae matris tuae virginis Mariae, et dilectae sponsae tuae sanctae Agnetis virginis ac martyris venerandae, auxilium mihi supernae virtutis impende, ut discam terrena cuncta despicere et amare caelestia, vitiis resistere, et temptationibus non consentire, virtutibus firmiter adhaerere, honores fugere, delicias vitare, peccata commissa plangere, occasiones malorum cavere, a prava consuetudine abstinere, cum bonis

conversari, et in bonitate perseverare, quatenus dono gratiae tuae merear coronam aeternae vitae cum sancta Agnete et cum omnibus sanctis tuis aeternaliter in regno tuo possidere. Amen.

EXEMPLVM.

FRater quidam domus nostrae capitis dolorem frequenter patiebatur: et ideo nonnunquam exire chorum cogebatur. Habebat autem specialem devotionem ad sanctam Agnetem venerabilem virginem patronam nostram: multae pietatis dulcedine affluentem. Desideravit ergo ingenti cordis affectu sacras reliquias eius visitare in Traiecto: quae ibidem in arca argentea auro tecta in ecclesia cathedrali sancti Martini honorifice conservantur. Contigit ergo ut cum priore suo pergeret ad praefatum summae reverentiae locum visitandum; et veniens ad praefatae cathedralis ecclesiae aulam multis sanctorum reliquiis decenter ornatam: petiit a custode sibi ostendi beatissimae Agnetis arcam ob devotionis suae instantiam diu desideratam. Tunc sanctarum reliquiarum custos ait. Non facile licet mihi reserare pretiosam sanctae Agnetis arcam; sed libenter vobis antiquam almae virginis capsulam ostendam: in qua sacrae reliquiae eius

diu requieverunt ad Dei laudem et gloriam. Quod frater audiens laetatus est et consolatus: expectans honorabilem sibi loculum praesentandum. Quo viso et aperto; inclinavit se reverenter et osculans sanctum scrinium, intromisit caput suum confidenter: sperans sibi auxilium meritis sanctae Agnetis affuturum inhaesitanter. His igitur actis maximas gratias egit Deo et sanctae Agneti virgini: quod patentibus oculis suis haec meruisset intueri. Qui ex hoc tempore et deinceps a pristinis doloribus relevatus est non solum in corpore: sed etiam ampliori devotione profecit in mente; atque reliquum vitae suae tempus iucunda et felici agone in fervore spiritus bene terminavit.

ALIVD.

Alius quidam frater cum in profesto sanctae Agnetis ad refectorium legisset; accidit ei improvise quod postea solus comedens os piscis in ore eius frangeretur et palato tam fixe inhaereret: quod acumen eius nec extrahere nec expuere tunc valeret. Quapropter contristatus valde, et timens periculum vocis ex hac laesione sibi imminere: expectavit patienter horam vespertinam de sancta Agnete sollemniter in choro decantandam.

Cumque cantor responsorium Pulchra facie altius incepisset: et conventus chori laetis vocibus ad honorem sanctae Agnetis residuum prosequeretur devote cantando et laudando; coepit frater laesus pariter concinere, et sanctam Agnetem dilectam et benignam patronam suam suppliciter invocare: ut in hac hora sibi subveniret et de ista laesione liberaret. Et o mira Dei clementia et quam ineffabilis virtus eius et potentia: qui non deserit sperantes in se de quacumque tribulatione clamaverint ad eum. Statim namque cum haec verba cum conventu caneret, intercede pro omnibus nobis; sensit quendam pruritum in palato gutturis, coepitque parum tussire: et in instanti cum saliva oris expuit aculeum piscis sine dolore sui gutturis. Tunc alacer effectus gratias egit Deo et sanctae Agneti virgini: quod tam cito meruisset exaudiri et curari. Finitis autem vesperis, mansit silenter in choro prosternens se humiliter super scabellum pedum suorum, osculando pavimentum asserum ex intimo cordis affectu: congratulans in secreto de tanto beneficio meritis sanctae Agnetis sibi collato. Deinde volens magis certificari de praesenti facto; quaesivit aculeum piscis ex ore proiectum: et invenit eum in arena prolapsum. Quem secum tollens ad cellam, posuit iuxta sanctae

Agnetis imaginem: ob eius specialem dilectionem perpetue recolendam. Cuius sacro patrocinio, pius Dominus ab omni periculo nos semper et ubique dignetur custodire: et in bona conversatione cum omnibus nobis in oratione commendatis conservare. Amen.

ALIVD.

FVit in civitate Swollensi civis quidam Hermannus de Oever nominatus, dives et honestus, pius et misericors super pauperes: atque in hospitali sancti Spiritus fidelis infirmorum et egenorum procurator. Hic quadam turbatione orta in civitate contra eum et quosdam concives suos: confugit ad monasterium nostrum in monte sanctae Agnetis virginis hospitandi gratia. Qui pro sua probitate et mansuetudine susceptus est et benigne tractatus: cum multa caritate et fraterna benivolentia. Modico autem tempore transacto, didicit Confiteor legere et sacerdoti ad missam ministrare: licet iam senex esset et litteras penitus ignoraret. Quod cum tanta diligentia et devotione fecit: ut aliis aliunde occupatis saepe bis vel ter uno die sacerdotibus ad missam libenter et alacriter ministraret. Siquidem venerabili patri nostro Wilhelmo Vorniken

tunc temporis priori domus nostrae speciali amatori sanctae Agnetis: frequenter infra summam missam, choro canente, ipse renonaceo in ecclesia superpellicio indutus, magno cum affectu ministravit.

Accidit autem quadam vice ut ipse quasdam pecunias ex cella in qua morabatur perderet: de quibus vehementer doluit mirans quis hoc fecisset. Nondum enim sua resignaverat: sed sicut hospes et amicus fidelis inter fratres in ambitu claustri habitabat. Nam infra meridianum prandium quidam alienus et ignotus latenter per fenestram apertam cameram eius intravit: et quantum sibi placuit furatus est et cito recessit. Prandio itaque facto cum Hermannus post gratias dictas cellam suam intraret; pecunias suas quaerens non repperit: et satis contristatus uni conversorum fratri Iohanni de Eme sibi familiari conquerendo dixit. O bone dilecte frater Iohannes, sunt hic fures in domo? Qui ait. Non utique bone Hermanne. Tunc ille furtum sibi iam factum revelavit, dicens. Perdidi pecunias quas habui in cella: et modo infra prandium sunt secrete furatae. Cui frater Iohannes consolando tristem respondit. Non cogitetis bone amice quod aliquis fratrum nostrorum aut ex familiaribus domus huius hoc fecerit. Sed forte

aliquis extraneus hospes qui hortum pomerii intravit, temptatus hoc egit: sicut quandoque praeteritis temporibus experti sumus vestibus occulte furatis. Audiens autem haec venerabilis pater et prior noster Wilhelmus contristatus est valde: et omnes fratres de damno boni viri ex confusione furti doluerunt. Tunc quidam fratrum nostrorum sibi magis familiares consolando et ad patientiam hortando, dixerunt ei. O Hermanne carissime sitis modo patiens in isto: quia forte Dominus Deus noster non vult quod occupetis amplius cor vestrum cum pecuniis istis. Faciatis ergo nunc de necessitate virtutem: et offeratis eas Deo et sanctae Agneti pro salute animae vestrae. Et si postea contingeret vos iterum eas acquirere; quod non velitis inde aliquid retinere: sed ad cultum Dei et ministerium sanctae Agnetis omnia provenire debeant. Fecit bono animo et pia intentione quod consultum est: vovens sponte omnia Deo plene, et beatae Mariae virgini et sanctae Agneti patronae ecclesiae nostrae brevi tempore consecratae. Igitur oblatione ista votiva consummata: venit post triduum nuntius bonus de Swollis missus a domino Iohanne Haerlem tunc rectore devotarum sororum beginarum dicens. Fratres non sitis solliciti et tristes de pecuniis

perditis: cito eas recipietis Deo favente. His auditis gavisus est Hermannus: et cum eo prior noster et totus conventus. Quis autem fuerit iste fur et raptor clericus an laicus: hucusque nescitur. Nam speratur quod paenituit, et domino Iohanni secreto ut ad monasterium omnia remitteret supplicavit: quod etiam tacito nomine fideliter fecit. Empta sunt autem et parata de pecuniis illis receptis ad sanctae Agnetis honorem duo ornamenta sacerdotalia: et calix unus argenteus deauratus titulo Hermanni de Oever sub pede calicis inscriptus.

ALIVD.

Quidam frater domus nostrae celebrans in domo capituli in altari sanctae Agnetis virginis diabolo insidiante subito temptatus est in missa de fide et sacramento corporis Christi: in quo saepius habuit consolationem et devotionem magnam. Sentiens ergo gravem infiuere quaestionem: convertit se cito ad pium Dominum Iesum cum gemitu et recta fidei intentione orando. Moxque audivit divinum responsum intus sibi dictum. Crede sicut sancta Agnes Caecilia Barbara, et aliae sacrae virgines crediderunt: quae pro Christo passae sunt et de nullo verbo in fide dubitaverunt. His auditis:

cessavit temptatio et quaestionis dubitatio. Et saepius postea contra diabolicam immissionem haec verba revolvit. Crede sicut Agnes Caecilia et Barbara: et numquam errabis in fide catholica. Nam tot sunt testimonia vera: quot sunt sancta verba in Biblia.

ALIVD.

Alius etiam quidam de fratribus nostris infirmus in eodem loco et altari, ex devotione communicavit: qui diu baculis se sustentans curvus incedere solebat. Sed post celebrationem missae virtute Christi, et meritis sanctae Agnetis sic convaluit; ut baculos suos post missam ibidem relinqueret: et postea ad chorum et conventum laetus et rectus transiret. Mirante autem quodam fratre de isto facto: sciscitari pie coepit: quid aegrotus egerit et infra missam cogitaverit. Respondit sanatus. Cogitavi et revolvi verba sancti evangelii: Luca referente de Domino nostro Iesu Christo. Et omnis turba quaerebat eum tangere: et virtus de illo exibat, et sanabat omnes. Bona ergo fides et virtus Sacramenti cum precibus sanctorum sanare adhuc possunt mente et corpore debiles; ut fiant ferventes in amore Dei, et ad omne opus bonum promptiores: et suis praelatis sine mora oboedientes.

Haec sunt aeternae salutis miracula: quae adhuc frequenter operatur Christus cum devotis mira clementia.

ALIVD.

Accidit quodam tempore in quadragesima quod quidam frater rogatus fuit celebrare missam mane circa horam quintam pro hospitibus et tota domus nostrae familia; sicut consuetum est fieri pro bona custodia laborantium in officiis: et pro itinerantibus in via propinqua vel remota. Frater autem ille pie annuit: et ex caritate libenter fecit pro quo rogatus fuit. Erat tunc festum sancti Gregorii papae, quem frater speciali affectu diligebat: quia in eius festo scholas ad discendum alphabetum cum aliis pueris primitus intravit. Cum ergo accessisset ad altare coepit cogitare qualem missam vellet legere: de ieiunio vel de sancto Gregorio. Statim venit ei ad mentem, tu nondum legisti missam in hac hebdomada de sancta Agnete: pro speciali causa tibi commissa. Lege ergo modo de sancta Agnete cum collecta de sancto Gregorio: et postea cantabis missam de eo in choro cum toto conventu corde iucundo. Fecit sic in nomine Domini cum bona fiducia: solvendo vota sua de sancta Agnete patrona nostra

Christo summe dilecta. Omnibus igitur in ecclesia fere congregatis et missam audientibus: contigit periculum incendii in domo agriculturae nostrae, nemine adhuc sciente. Sed pius et misericors Deus optime providit: quod incendium cito extinctum fuit. Nam laicus quidam donatus noster Matthias nomine post elevationem de ecclesia exiens supervenit: et fomitem ignis extinxit. Quod meritis sanctae Agnetis confidimus ascribendum: de qua tunc specialiter legebatur missa, ad rogandum pro pia causa Dominum. Deus enim qui beatam Agnetem in medio flammarum expansis manibus orantem illaesam conservavit: ipse illo die domum nostram cum omnibus suis utensilibus incombustam precibus et meritis eius clementi bonitate custodivit. Vnus enim laicorum ad audiendam missam cum aliis intravit ecclesiam; et neglexerat sub tecto domus lucernam extinguere: quae combusto ligamine cecidit super segetes ibi iacentes et accendit. Sed pius Dominus omnia videns et inopum preces misericorditer attendens: huic periculo per alium ut praedictum est tempestive subvenire concessit. Audiens autem devotus et praedilectus pater noster, frater Theodoricus Clivis, tertius domus nostrae prior venerabilis periculum incendii accidisse, et Dei

gratia cito cessasse: primo satis expavit, nec mirum. Deinde consolatus est et gratias egit Deo quod tam grave periculum non processit: sed repente dissipatum fuit. Cum ergo rumor incendii ad aures aliorum pervenisset; frater qui de sancta Agnete missam eodem die celebravit, secrete ad priorem patrem suum accessit: et humiliter ei indicavit. Dilecte pater gratias agamus Deo et sanctae Agneti patronae nostrae; quia missa de ea hodie lecta fuit pro speciali causa: et spero quod fideliter pro nobis oravit, et ab incendio isto nos Dominus liberavit. Tunc bonus pater et pius pastor congaudens magnifice, utpote castus amator sanctae *Agnetis* iniunxit speciales orationes fratribus; atque largiores eleemosynas distribui iussit pauperibus: pro tam evidenti protectione ab incendio praesenti, et ab omni malo futuro. Amen.

ALIVD.

Vir quidam furatus est equum ex pascuis monasterii nostri montis sanctae Agnetis; quem secum duxit ultra milliare a monasterio nostro situm: putans se esse securum et ad propriam domum cum praeda prospere rediturum. Veniens ergo ad villam quandam ligavit equum, cum resticulo ad stipitem cuiusdam saepis

in bivio: et intrans hospitium sedit ibi ad bibendum et modice quiescendum. Interim vero equus solus foris stans et nullum adesse videns, quodammodo impatienter motus, quod in loco alieno esset, et a domo suae habitationis violenter abductus: coepit caput suum frequenter hinc inde agitare, et pedibus calcitrare. Et tam diu lorum quo ligatus erat hac illacque distraxit: donec penitus solveret ligaminis nodum. Cumque se liberum et enodatum iam sentiret, et sessorem suum diu expectando non perciperet: et quia naturale est animali ligato diligere libertatem et ad suum tendere stabulum consuetum; statim vertit caput suum ad viam rectam qua venerat: et solus Deo ducente fortiter currens ad portam monasterii salvus pervenit. Ibique morose stans et expectans in loco sibi noto: a portario et colono nostro bene cognitus est et laetanter introductus: de quo Deus aeternaliter sit benedictus.

O beatissima *Agnes* semper honoranda tuis hoc meritis deputamus: quia in multis necessitatibus nostris tua patrocinia experti sumus. Ideoque Christum in te praedicamus et devote invocamus et laudamus: gratias agentes Deo semper pro omnibus bonis suis misericorditer nobis saepe collatis. Amen.

IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

DE QVINQVE LVMINARIBVS TEMPLI.

SERMO XXVIII.

Domus mea domus orationis vocabitur dicit Dominus. Dilecti fratres hodie est sollemnis festivitas dedicationis ecclesiae nostrae; quae ab omnibus in hoc loco habitantibus debet devote et iucunde celebrari: et mentes celebrantium, ad superna angelorum gaudia incitare. Ad hoc enim omnis ecclesia construitur et dedicatur: ut in ea divinae laudis obsequia agantur: et orationes fidelium in loco sancto citius et plenius a Deo exaudiri mereantur. Valde autem ecclesia Dei ornatur et illuminatur; si haec quinque servitia in ea servantur: et tamquam caeli luminaria ut in templo Dei luceant sollicite custodiantur.

Primo inter cetera divini cultus obsequia emicat, et domum orationis illustrat: atque ingredientes ecclesiam ad orandum excitat, et in divino amore corda fidelium accendit; cum sacerdotes sacris vestibus induti, ad altare reverenter accedunt, missas devote celebrant: et pro se et communi populo sacrificium Deo summe placitum offerunt, et pie intercedunt.

Secundo domum Dei praecipue ornat et illuminat chorus clericorum: cum cotidie horae canonicae ab ecclesia institutae, a clericis et religiosis personis, temporibus suis debite persolvuntur; et omnia cantanda et legenda, ad honorem Dei modeste et honeste fiunt et complentur: et omnis levitas, strepitus et confusio pro posse stricte vitantur.

Tertio domum Dei maxime ornat et illuminat: cum verbum Dei frequenter a sacerdotibus, pastoribus et doctoribus populo christiano, regibus et principibus, senibus et iuvenibus, parvulis et magnis, strenue praedicatur, et quasi tuba caelesti ne peccent suppliciis terrentur: et ne desperent aeternis praemiis consolantur. Magna enim praemia habebunt sancti sacerdotes et praedicatores, qui vita et doctrina multos erudiunt: et ad virtutes frequenter admonendo trahunt et accedunt. Vnde de sancto patre nostro *Augustino* glorioso sanctae ecclesiae doctore legitur et cantatur: quia verbum Dei usque ad ipsam suam aegritudinem inpraetermisse alacriter et fortiter, sana mente, sanoque consilio in sancta ecclesia praedicabat. Qui Deo auxiliante diu vixit in virtute pro multorum salute, scribens libros, et docens inscios: sanctam ecclesiam multitudine librorum suorum magnifice dita-

vit, ornavit et illuminavit. Quem ob meritorum suorum dignitatem laudare oportet: et filiali amore semper honorare et suppliciter exorare; ut recto itinere eum sequi valeamus ad Christum regnantem in caelis: quem tam ardenter amavit et laudavit in hymnis et psalmis dum esset in terris.

Quarto domum Dei profecto ornat et illuminat frequens visitatio ecclesiae ad audiendum verbum Dei: et ad custodiendam legem vitae et disciplinae perducentem ad patriam claritatis et pacis aeternae. Qui enim ad caelestis regni gaudia post mortem pervenire feliciter desiderant; modo dum sani sunt et vivunt, debent domum Dei frequenter visitare, et praedicationem libenter audire: confessiones saepe facere, indulgentias quaerere, et impetrare. Tempus breve est: et incerta mortis hora. Qui ergo modo non paenitet nec se emendat; post clausam ianuam foris stabit et misericordiam non impetrabit: clamabit dolens, nec exaudietur plorans. Beatus populus et laudabilis nimis: qui relictis vanis spectaculis, properat tempestive ad domum orationis et praedicationem divini sermonis: gratias agens Deo de beneficiis acceptis: atque pro futuris amplius orans. Pulchrum spectaculum: videre templum Dei fideli-

bus ubique repletum: et forum a negotiis saeculi esse quietum.

Quinto ecclesiam Dei ornat et illuminat, frequens et communis oratio multorum, tam cleri quam totius populi christiani, ad Deum instanter supplicantis: pro diversis causis et necessitatibus omnium indigentium sanorum et infirmorum, vivorum et defunctorum. Ista quinque luminaria sunt valde necessaria et utilia in omni ecclesia; quae domum orationis optime ornant: et tamquam quinque ardentes lampades templum Dei illuminant: et rectam viam ad supernam Ierusalem et caelestem mansionem demonstrant. Vbicumque ergo in ecclesia ista devota et sancta officia debitis temporibus reverenter et diligenter fiunt; ibi Deus habitat, ibi praesidet, docet et gubernat: sicut in Apocalypsi beatus Iohannes ait. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus: et habitabit cum illis. Omnibus igitur tumultibus et fabulis cum iocis exclusis: nil aliud in domo orationis et loco sancto fieri decet et debet; nisi quod Deo maxime placet et proximos aedificat: et ad divinum officium specialiter pertinet. Quae ergo ad devotionis gratiam, et ad canticorum dulcedinem et verborum intellegentiam iuvant: haec corde pensari debent, et laeto ore ad laudem Dei pro-

ferri. Omnia vitiosa et otiosa colloquia ubique vitanda sunt: sed praecipue tamen in templo Dei, in aula summi regis, in sanctuario Spiritus sancti, in conspectu angelorum et caelestium civium, supernorumque spirituum praesentia. Summe igitur venerabilis est locus iste a Deo ab aeterno praevisus, et ad serviendum sibi cum suis ministris et sacris vasis electus et deputatus: et in tempore praefinito per manus pontificis cum multis sanctorum reliquiis consecratus et ornatus. In quo quidem loco humana iunguntur divinis, ima summis, terrena caelestibus: per sacramenta Christi quae ibidem tractantur et celebrantur a sacerdotibus in missis. Quod agunt sancti angeli in caelis, hoc etiam agere debent fideles in terris; scilicet laudare et benedicere Deum totis viribus: et magnificare eum prae omnibus sanctis et creaturis, pro donis et beneficiis suis. Et si non tanta dignitate et alacritate sicut angeli; tamen pro posse suae infirmitatis quilibet debet niti facere et aptare se, ut Deum perfecte cum angelis semper laudet: super omnia amet, et in omnibus benedicat. Si non potes labiis oris resonare: debes suspiriis cordis ad Deum clamare. Si fueris raucus vel dissonus, noli cessare a laudibus: nec te subtrahere a divinis officiis; sed ausculta

quid cantatur et legitur ab aliis: et congaude bene cantantibus. Si non vales tam pulchre cantare sicut alaudae et philomenae; canta et lauda lugubre sicut corvi et ranae in palude: qui cantant sicut Deus dedit et natura concedit. Noli extolli monedula de clamore vocis: quia nescis quamdiu durabis et alte cantabis. Vox quippe humilis et contriti cordis: bene sonat in auribus Dei omnipotentis omnia audientis. Canta et lauda Deum in voce exultationis, memor tamen propriae vilitatis cum timore futurae tribulationis. Canta humiliter cum sancto David in psalmo: laetetur cor meum ut timeat nomen tuum Domine. Quis sicut David fidelis in omnibus pergens ad imperium regis; qui miles fuit in die fortiter bellando, monachus in nocte alacriter surgendo et devote orando? Si non potes cum sancto Iohanne Evangelista sublimia et divina contemplari; procide cum Maria Magdalena ad pedes Iesu humiliter veniam petendo et pro peccatis lacrimando: ut dimittantur tibi etiam peccata multa, quibus Deum saepe offendisti. Si non vales cum sancto Paulo ad tertium caelum evolare; maneas cum eo apud Iesum Christum crucifixum, non in carne gloriando: sed carnem cum vitiis et concupiscentiis suis crucifigendo. Si non habes alas aquilae

volantis ad caeli sidera; habeas pennas simplicis columbae nidificantis in petra: meditando cotidie sacrosancta Iesu vulnera. Plus enim sanctitatis et dulcedinis invenit humilis Franciscus in passione Christi: quam subtilis astronomus in speculando sidera caeli. Relictis ergo curiosis et infructuosis rebus, stude in vita et in passione Christi: et proficiet tibi magis quam omnes artes mundi. Si vis consolari caelitus: fuge homines et saeculi rumores. Esto libenter cum Domino solus: et quaere solacium intus in devotis precibus et meditationibus sanctis. Nihil salubrius, nil iucundius et dulcius; quam Deum laudare in hymnis et psalmis: et habere cor sursum cum angelis in caelis infimis neglectis. Talis dicere potest in raptu spiritus: memor fui Dei solius in iubilo cordis. Vere Dominus est in loco isto: non est hic aliud nisi domus Dei et porta caeli. Aperite mihi portas angeli sancti: et laudabo vobiscum nomen Domini Dei mei in saeculum saeculi. Vae autem illi, qui scienter cogitat vana inter divina: et iniuriosa revolvit mente perversa. Vae qui idola imaginatur immunda; et neglegit pretiosa Christi vulnera: nec inferni timet pati tormenta. Vae qui ibi tacet et dormit: ubi vigilare et orare deberet. Vae pigris

et dissolutis, et tarde venientibus; qui vagis oculis parietes aspiciunt: et dulces psalmos non advertunt. Vae qui de cibo et potu frequenter cogitant: et de poenis animarum in purgatorio parum pensant et raro plorant. Si quis ibi fuisset per horam numquam sentiret in choro taedium; nec in ieiunio tristitiam: nec in labore gravedinem. Benedicti omnes religiosi et devoti servi Dei, alacres in divinis, studiosi in libris legendis et scribendis; qui se et alios compescunt a verbis levibus: et fideliter orant pro benefactoribus suis et omnibus tribulatis et temptatis; quorum magnus est numerus: Deo melius quam hominibus notus. Quicumque ergo gratus et fidelis fuerit in modicis et praesentibus donis: dignus erit ampliora recipere a Deo in caelis. In divino officio neglegenter aliquid agere: impune non ibit. Cavete et timete ne eleemosynae clament contra vos quia male sunt expensae: et horae neglegenter saepius lectae et persolutae. A quibus malis Iesus Christus nos liberet; omnes offensas nobis dimittat: et ad caelestia regna post huius vitae pericula feliciter perducat. Amen.

DE ORNAMENTIS ET MORIBVS MINISTRORVM IN TEMPLO DEI.

SERMO XXIX.

Rnaverunt faciem templi coronis aureis; et dedicaverunt altare Domino: et facta est laetitia magna in populo. Dilecti fratres ista leguntur Machabaeorum libro primo, de templo Dei renovato: et cantantur etiam a nobis in ecclesia tempore consueto. Sicut ergo illi antiqui sancti fuerunt alacres et devoti in templo materiali, laudando Deum in hymnis et organis, pro victoria data eis de caelo contra adversarios: ita et nos multo devotiores esse debemus regratiando Christo qui nos eripuit de tumultibus saeculi et laqueis diaboli; et dedit spem perveniendi ad festivitatem caelestis Ierusalem: et ad dedicationem templi immaterialis in quo habitat Deus cum omnibus sanctis suis. Quaeratis in littera spiritualem sensum, et in cera mel absconditum; et delectetur anima vestra in Deo vivo, et in omni verbo quod procedit de ore Dei: sicut angeli et omnes sancti in caelo. Tunc enim poterit anima vestra per scalam sanctorum verborum ad alta caelorum ascendere: quando neglegit exteriorem ornatum attendere; et ex intimis praecordiis recordatur Domini Dei

sui solius: quantum datur sibi sapere ex gratia supernae visitationis in statu humanae fragilitatis.

Fratres ibi est magna festivitas dedicationis ecclesiae: ubi est puritas innocentis vitae, libertas bonae conscientiae, iucunditas spiritualis laetitiae; praedicatio sanctae doctrinae, observatio regularis disciplinae: recordatio regni caelestis, oblivio omnis gaudii saecularis. Ibi est vera pulchritudo templi, et ornatus ecclesiae cum ramis et floribus bene redolentibus; ubi est vera contritio cordis, humilis confessio oris: et digna satisfactio pro peccatis commissis. Ibi est laeta dedicatio novi altaris: ubi est novus fervor devotionis cum gratiarum actione in iubilo cordis pro beneficiis acceptis.

Nemo vacuus apparere debet in conspectu Domini: sed semper aliquid offerre in altari ad honorem Dei. Ille vitulum offert et hircum: qui carnis petulantiam frangit per ieiunium. Ille bovem mactat et taurum: qui superbiam mentis et duritiam proprii sensus redigit ad nihilum per humilitatem et sapientis consilium. Ille agnum immaculatum Deo dignum offert; qui passionem Christi cotidie devote commemorat: et se ei per patientiam et mansuetudinem conformat. Ille arietem immolat; qui totam virtutem

et fortitudinem suam Deo ascribit: et nil boni sibi attribuit. Ille renes cor et pectus, in altari cremat: qui omnes carnales affectus sancti spiritus fervore refrenat. Ille columbam offert: qui simpliciter ambulat, et de alienis rebus tacet; qui cum dolentibus gemit: et pro sibi contrariantibus orat. Ille turturem Deo offert: qui castitatem diligit et solitudinem quaerit; et cum solacium terrenum perdit: ad caeleste palatium liberius volat. Ille passerem immolat: qui a garritu verborum inutilium abstinet; et in secreto cellae solus residet ut maiorem pacem habeat: et nulli onerosus loquendo existat. Ille vero faciem templi coronis aureis ornat; qui praeclara gesta sanctorum libenter legit scribit et praedicat: et ad incitamenta virtutum eorum praemia aliis denuntiat, ne in temptationibus deficiant. Ille aureos clipeos in ecclesia pro ornatu suspendit; qui veteris et novi Testamenti patres quantis virtutibus fuigeant, proximis suis ad aedificationem narrat: qui martyrum certamina ad tolerandum adversa recitat; labores confessorum ad abstinendum commemorat: trophaea virginum ac viduarum continentiam ad castigandum corpus beatificat; libros doctorum et sermones praedicatorum ad studendum, legendum, scribendum digne com-

mendat: et aliorum bona opera ad laudem Dei et decorem sanctae ecclesiae replicat et expandit. Ille pulchras imagines pingit et ornat: qui vita et moribus proximum aedificat. Ecce tot aurea scuta fulgent in ecclesia; quot sunt sanctorum nomina, quot festa, quot sacra verba: quot bona videmus exempla.

O quam magna festivitas celebratur in dedicatione ecclesiae triumphantis; ubi omnibus devictis hostibus cuncti simul gaudent sancti cum angelis amicti stolis albis: et coronati coronis aureis numquam perituris. Ibi quippe aeterna laus et gloria: sine cessatione mansura. Ibi vox dulcis sine rancore; cantus altus sine labore: pax ingens sine timore; laetitia sine maerore, amor sine livore, scientia sine errore. Ibi abundantia sine defectu, dignitas sine despectu: sanitas sine interitu; iucunditas sine fletu, securitas sine metu: voluptas sine vitio, satietas sine taedio; claritas sine nubilo, veritas sine ambiguo: puritas sine piaculo, libertas sine obstaculo; conscientia sine scrupulo, summa felicitas sine termino: omnia bona in Deo. O quam festive gaudent ibi sanctorum animae a vinculo corporis absolutae, ab omni labe peccati purgatae: Deo intime coniunctae, sine medio unitae, per ambitum caeli

volantes libere: canentes et gratias agentes Deo laetissime. Laqueus contritus est: et nos liberati sumus.

Quotiens ergo adest aliqua festivitas sanctorum in ecclesia; recordari debemus qualis et quanta sit in caelesti patria: et despicere omne quod delectat in hac vita. Beati religiosi qui a saecularibus turbis remoti: a temporalibus curis liberi, a passionibus tranquilli; ad caelestia oculum mentis dirigunt: et prae dulcedine amoris intimi quem sentiunt, dissolvi et esse cum Christo concupiscunt. Beati qui ad caelestem dedicationem et ad cenam Agni vocati sunt: et ita se student praeparare, ut cum electis digni sint intrare. Vox vera. Nemo potest hic gaudere cum saeculo: et postea regnare cum Christo. Amoena prata: stultos ducunt ad hospitia prava. Et qui modo delicias et honores semper quaerunt: post breve gaudium invenient aeternum ignem et luctum. Heu miseri et insensati amatores saeculi; qui festa Christi et sanctorum honores in convivia ciborum et ludos convertitis; ubi manebitis? Vae vobis qui Iesum deseritis, et mundum requiritis: sanctos neglegitis, et vagos ac lubricos vobis associatis; angelos offenditis, et daemones laetificatis. Vae qui simplices deridetis et fallaces commendatis; rosas vir-

tutum conculcatis, et spinas peccatorum colligitis: praesentia bona aspicitis et futura mala non praevidetis nec timetis. Cur stulti vos ispos decipitis; et ad rectam viam non reditis? Timete Deum nequando irascatur Dominus, et pereatis cito de terra cum impiis: et recipiatis infernum pro deliciis quas amastis. Dignus est enim operarius mercede sua: sive bonum sive malum fecerit in hac vita.

Habet etiam felix et sancta mater ecclesia pro magno solacio et decore domus Dei multa sanctorum corpora in bona custodia: omni honore digna. Ad quorum aspectum multi fideles excitantur saepe ad amorem Dei et fletum; desideranter petentes cotidiana suffragia: ut per corum sancta merita mereantur pervenire ad gaudia aeterna. Quae est enim ecclesia vel capella tam pauper et modica; quae non habet vel procurat habere aliquas sacras reliquias pro ornatu oratorii sui: ex devotione erga animas sanctorum regnantium cum Christo in gloria? Nam sacra ossa sanctorum humiliter venerari, Christum est honorare: in quibus habitavit Spiritus sanctus; a quibus victus est mundus: et diabolus per fidem Christi confusus. Sperandum igitur indubitanter quod libenter orabunt pro nobis amicis suis in terra degentibus; quos viderint

in oratione ferventes, et oculos crebro ad caelos cum gemitu levantes: et omnia propter Christum ex animo relinquentes. Iuvat etiam non modicum infirmos animos ad laetitiam cordis: si in festis, melioribus vestibus et cappis sacerdotes et ministri induantur pro divino officio decentius celebrando; si floribus et frondibus altaria et loca sacrata adornantur; quatenus per externa signa, torpentium corda ad meditandum caelestia bona citius accendantur. Nihil tamen in his caerimoniis, cultibus et ornatibus inaniter pro humana laude et propria complacentia fieri debet; ne Deus qui corda humilium respicit, vanis clamoribus et vagis moribus offendatur: ne festum temporale in vitium animae ex aliqua levitate aut curiositate convertatur. Non enim est speciosa laus in ore superbientis; nec placent Deo labia sonora, vana gloria foedata: vel discordi voce prolata. Dicat ergo grates Deo omnis devotus orator: iubilet Domino laudes omnis ardens amator; cantent et laudent Deum omnes animae sanctorum cum angelis in caelo: cantent et laudent Deum omnes ecclesiae terrarum cum fidelibus in hoc mundo dicentes. Te decet laus et honor Domine: pro tua maxima dignitate in saecula saeculorum. Amen.

DE QVATVOR CONDICIONIBVS AD AEDIFICATIONEM ET DECOREM DOMVS DEI PERTINENTIBVS.

SERMO XXX.

Domum tuam Domine decet sanctitudo: in longitudine dierum. Dilecti fratres sitis circumspecti et custoditi in omni loco et tempore; maxime autem in ecclesia in choro et in divino officio: ubi a multis potestis considerari. Vos estis templum Dei, vos estis domus Dei: vos elegit Deus in hereditatem sibi quibus promisit dare regnum Dei. Notate ergo condiciones quatuor ad decorem domus Dei pertinentes: et ad sanctitatem verae religionis perducentes. Omnis bona domus debet habere fundamentum firmum: parietes rectos; fenestras claras: et tectum integrum.

fundamentum domus

Primo debet domus animae nostrae habere fundamentum profundae humilitatis: ne totum aedificium cadat ab alto elationis in barathrum aeternae damnationis. Idcirco multi ceciderunt de statu religionis in varias temptationes diaboli et vitia carnis; quia non habuerunt nec steterunt super firmum fundamentum verae humilitatis: quae hominem custodit ab innumeris diaboli insidiis et casibus. Felix anima quae honorem tempo-

ralem non appetit; sed omne commodum pro posse vitat: et despectum pro maximo lucro reputat. Dixit quidam devotus. Qui me laudant saepe decipiunt; et qui me vituperant: bonum mihi saepe faciunt. Vnde David sanctus orat. Non mihi veniat pes superbiae. Quare? Ibi enim ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec potuerunt stare. Et quare non potuerunt stare? Quia superbi fuerunt: et Deo gratias non egerunt. Deus enim superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Nemo quippe secure et iuste laudatur, nisi verus humilis: cui sordescit mundus et omnis gloria eius. Qui ergo vult bene et firmiter stare, fundamentum humilitatis teneat; ab humilitate non recedat: quantumcumque laudatus fuerit, et honoratus. Caveatis fratres ne totum praemium laboris vestri perdatis per superbiam et vanam hominum laudem: ne cum diabolo cadatis in damnationem et ignem aeternum. Transit cito tamquam fumus omnis delectatio carnis, omnis honor et gloria temporalis; sed non cito transibit poena infernalis: immo in aeternum durabit ignis ille sulphureus impiis praeparatus.

parietes domus

Secundo debet domus animae nostrae habere quatuor parietes rectos et firmos sursum erectos et coniugatos; non de

curvis lignis et asseribus ruptis sed de lapidibus pretiosis artificiose quadratis et bene politis. Hi sunt quatuor sancta evangelia de incarnatione Christi veraciter conscripta: toti mundo ad recte credendum et iuste ac pie vivendum salubriter destinata. Isti parietes sunt sicut muri fortissimi: et sicut turres Ierusalem cum propugnaculis suis; qui cadere non possunt nec in aeternum perire: quia veritas Domini ab aeterno et usque in aeternum permanebit. Quantumlibet ergo saeviat mundus contra fideles humiles et devotos; aut temptet diabolus, aut persequatur tyrannus aut rapiat avarus: non tamen conturbabitur iustus, in Domino confidens. Et si maledicat malignus, irrideat paganus, deludat iudaeus, arguat astutus, reprobet philosophus; dubitet incredulus, erret haereticus, latret blasphemus, clamet obsessus: terreat gladiis iratus, mordeat dentibus insanus; semper tamen praevalebit contra mendaces homines veridicus Christus: et vincet cum eo fidelis christianus veris verbis eius confortatus. Nolite inquit timere pussillus grex. Ego dabo vobis os et sapientiam: cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Nam facilius est caelum et terram praeterire: quam de lege unum api-

cem cadere. Qui ergo sequitur Christum, et recte credit ac bene vivit, sicut evangelia docent et sancti doctores plane exponunt: habet quatuor parietes rectos et firmos divina caritate conexos: qui templum animae suae valde muniunt: et omnes dubitationes ex animo repellunt. Sic enim sunt in homine fideli et devota anima sancti evangelii verba divinitus inspirata: sicut aurea scuta contra ignita diaboli temptamenta et carnis blandimenta; sicut pretiosi lapides in pectore Aaron sacerdotis contra mundi errores: sicut candidae margaritae, in corona virginis contra cogitationes iniquas; sicut lampades ardentes in medio ecclesiae ante Dominum caeli et terrae clarissime lucentes: et sicut columnae aereae argento decoratae totum aedificium templi sustentantes.

Felix anima cui placet et sapit omne verbum quod de ore Dei procedit: et quidquid in evangelio Christi audit et legit. Quanto enim saepius quis evangelica verba audierit et legerit: atque attentius cogitaverit et ruminaverit; tanto in virtutibus plus proficiet: et domus animae suae firmius stabit pulchriusque fulgebit. Multum quoque in fine gaudebit qui Iesum intime diligit: et specialem gratiam ab eo ob eius memoriam

optinebit. Ipse enim ait ad dilectos discipulos suos: in mundo exulantes. Manete in dilectione mea. Qui manet in me et ego in eo: hic fert fructum multum. Si vultis ferre fructum multum et augere meritum laborum vestrorum; tunc eatis per artam viam relinquendo propriam voluntatem vestram propter oboedientiam: quae ducit recto itinere in vitam aeternam. Si vultis etiam scire summam omnium librorum, tunc studeatis sequi Christum per crucem et contemptum omnium mundanorum; et invenietis requiem animabus vestris: et aperietur vobis regnum caelorum.

Purgetis proinde agrum cordis vestri a tribulis et spinis vitiorum: et recipietis gratiam Christi et amicitiam omnium sanctorum angelorum. Orientur enim profecto vobis laborantibus in vinea Domini multae in anima virtutum species: scilicet pro lappa superbiae, nardus humilitatis; pro urtica libidinis, lilium castitatis: pro absinthio iracundiae, ficus mansuetudinis; pro spina invidiae, rosa caritatis: pro tribulo tristitiae, botrus spiritualis laetitiae; pro zizania discordiae, balsamum suavis concordiae: pro iunipero laesionis, oliva fraternae compassionis; pro fabula dissolutionis: murra devotae meditationis.

fenestrae domus

Tertio debet domus animae nostrae habere septem fenestras claras ad recipiendum lumen caeli Deo semper apertas: sed contra diaboli tonitrua et fulmina clausas. Istae fenestrae sunt septem dona Spiritus sancti; quae illuminant animam per veritatis cognitionem: et accendunt intus per amoris fervorem. His donis acceptis et accensis fugantur tenebrae peccatorum, et delectationes sensuum exteriorum; quae excaecant oculos stultorum respicientium vanitates mundanorum: qui neglegunt heu gloriam beatorum in regno caelorum. Cavendum ergo valde ne fenestrae animae nostrae obscurentur fumo iracundiae, aut nebula tristitiae; aut pulvere vanae gloriae, aut turpi imagine: aut longa confabulatione. Vitandum praecipue ne fenestrae nostrae illuminatae spiritu sapientiae et intellectus in scripturis, rumpantur duris verbis; aut luto malae suspicionis inquinentur: aut temporalibus curis nimis implicentur; et sic a superni luminis claritate distrahantur: et caelesti consolatione saepe priventur. Caute igitur omnino custodiendae sunt fenestrae domus nostrae in omni loco et tempore ob fragilitatem humanae vitae: quae de facili declinat a devotionis fervore ad terrenas occupationes pro recreatione aut sub specie

utilitatis alienae. Sed fallit saepe Deo vacantem angelus satanae: sub specie recreationis externae. Ideoque devotis precibus amplius est insistendum: et sacris meditationibus fenestrae domus nostrae fortius sunt muniendae; ne diabolus locum intrandi habeat per evagationem mentis: et hoc maxime in tempore orationis et studio sacrae lectionis. Venit enim satanas occulte per ostium visus vel auditus cum phantasiis externis quaerens rapere psalmum vel verbum ex ore legentis: aut suadens exire chorum ex taedio mentis. Quapropter magnopere satagendum et ad interiora tempestive revertendum; quatenus Christo veniente et ostium pulsante statim sibi aperiatur: et lux gratiae eius dulciter influat; et totam domum mentis illuminet, purificet et sanctificet: et ab omnibus irruentibus vitiis cautius custodiat et defendat.

O benignissime Domine Iesu Christe, misericordia mea et refugium meum in omni tribulatione et angustia mea; o utinam digneris quandoque cum caelesti lumine comitantibus angelis in domum animae meae intrare: et cum aureo turibulo aromatibus pleno omnia interiora mea turificare, et cor meum in templum sancti Spiritus consecrare; cruce sancta signare, oleo gratiae inungere: auream

urnam cum manna ibi reponere, et librum legis tuae lateri meo fixe applicare; ut in eo studeam caelestia ac divina mandata tua die ac nocte: quamdiu dego exul in hac terra. Debet etiam domus animae nostrae habere quatuor fortes trabes; ne elationis vento parietes moveantur: aut maledictionis iaculo aliquis percussus a veritate evangelii et sanctitate humilis vitae recedat. Omnia enim sine humilitate et firma custodia: periculis patent et ruinis. Teneat ergo anima fidelis trabem iustitiae, nulli inferendo iniuriam: teneat trabem fortitudinis, pie sustinendo aliorum malitiam; teneat trabem temperantiae, refrenando carnis petulantiam: teneat trabem prudentiae cavendo erroris fallaciam. Fili a iuventute accipe doctrinam; disce a sapiente sapientiam ut sis prudens: est enim ignorantia mater erroris. Noli etiam esse neglegens: quia neglegentia est perditio multi boni operis et temporis. Quis facile recuperabit tempus amissum? Vna hora silentii cum Deo expensa plus laetificabit conscientiam: quam tres horae vanis fabulis consumptae. Sitis ergo carissimi, diligentes in opere; custoditi in ore: simplices in malo: prudentes in bono; devoti Deo, benigni proximo: alieni mundo, propinqui caelo.

Quarto debet domus animae nostrae habere tectum solidum et integrum contra pluviam et ventum; ne opus bene inceptum pereat ante finem completum: et incurrat scandalum qui reliquit ex incuria tegere domum bene fundatam. Dicit sponsus in Canticis. Tigna domorum nostrarum cedrina: laquearia cypressina. Ex duobus lignis fiunt tigna; quae in vertice domus sunt iuncta et inferius divisa: sed clavis parietibus affixa. Habeat ergo anima constantiam in principio conversionis suae ad proficiendum in virtutibus; teneat etiam perseverantiam boni operis usque ad exitum vitae de ergastulo corporis: ut consequatur pro brevi labore certaminis, praemium aeternae beatitudinis. Cum istis duobus lignis constantiae et perseverantiae construitur et perficitur tectum animae fidelis: quae facta est ad imaginem sanctae Trinitatis. Multi ferventer incipiunt, sed paulatim tepescunt; ad exteriora se vertunt: et neglegunt perficere quod inceperunt. Horum domus sanum tectum non habet; ideo cogitationes malae saepe intrant quae conscientiam maculant: et devotionis gratiam perdunt. Tandem vento temptationis duriter flante, aut cadunt a bono proposito: aut cogitant

Tectum domus

recedere de loco suo instigante diabolo. Isti ergo nisi consilio praelatorum acquiescant: diu cum bonis perseverare non possunt. Noli homo fragilis a statu religionis et a sancta congregatione recedere; sed sustine te per modicum tempus: propter spem aeternae retributionis in caelestibus gaudiis. Sta in bono proposito firmiter, acquiesce consilio humiliter; certa cotidie viriliter, labora diligenter: ora frequenter, sustine patienter, indulge libenter; expecta longanimiter, spera confidenter, persevera constanter: et coronaberis a Deo corona gloriae indubitanter. Qui enim perseveraverit usque in finem: hic salvus erit. Vtile est etiam domum nostram tegere petrinis lapidibus; ne ventus elationis inflet: aut imber carnalis delectationis conscientiam maculet. Tegulae petrinae sunt exempla et verba Christi: quae nos docent diabolo resistere; et contra pravas suggestiones bonas meditationes assumere: et die ac nocte in oratione vigilare.

Felix anima quae vitam suam ad bonum perseverantiae finem, perducere meretur; ut post multos labores corporis et dolores cordis possit dicere in fine quod Christus dixit in cruce: consummatum est. His paucis ad laudem Dei de domo et templo

animae dictis: multae gratiarum actiones Deo referendae sunt etiam pro minimo verbo et cogitatu bono desuper inspirato. Debet ergo omnis sacer locus a nobis in reverentia semper haberi: propter multa beneficia quae ibidem orantibus solent devotis praestari. Ibi namque peccator paenitens et orans accipit veniam: iustus gratias agens meretur gratiam. Ibi pauper gemens et orans accipit eleemosynam: dives compatiens et tribuens meretur Dei misericordiam. Ibi sacerdos celebrans offert Deum sacrificium omni sacrificio dignius; pro se et aliis multis orans et genua flectens: ibi missam audiens saepe compungitur usque ad lacrimas intime dolens. Ibi devotus orator infra missam cogitat sacram Christi passionem; ibi peregrinus viator ambulaturus per terram et aquam accipit benedictionem: et boni itineris ducem Iesum Christum amicum fidelem. Ibi minister sacerdotis supplet angelorum locum, per obsequium Deo maxime gratum: ibi communicans recipit sanctissimum corpus Dominicum angelorum cibum omni dono dignissimum. Ibi iturus ad laborem per diem accipit a Deo confortationem; tristis consolationem, timidus fiduciam: compunctus devotionem. Ibi temptatus invenit remedium; anxiatus consilium:

defectuosus auxilium. Ibi sanus accipit laetitiam, infirmus medicinam; moriturus ab hoste in via tutelam: defunctus a poenis liberationem, per missarum celebrationem. Bonum est ergo domum Dei intrare, ecclesiam visitare; missam audire, coemeterium circuire, pro mortuis orare: sacra loca et altaria adornare; reliquias conservare, imagines sanctorum honorare: super omnes sanctos et sanctas sacramentum Christi suppliciter adorare; alta non discutere: difficilia nolle penetrare; secreta humiliter venerari: profunda Deo committere. Nam veritas neminem fallit: omnipotens Deus omnia potest. Qui vult bene stare et Deo placere; debet de omnibus malis praeteritis multum dolere: etiam de bonis neglectis et peccatis confessis. Salus animae saepe gemere, saepe orare: saepe confiteri saepe communicare. Devotionis signa sunt saepe bona proponere, saepe bona cogitare; scribere legere, hymnos et psalmos ruminare: numquam otiari, frivola vitare; fructuosa operari: corde Deum amare et ore devote laudare.

Fratres modo est tempus gratiae; modo debemus quaerere, petere, et pulsare: et omni conatu ad recipiendam Dei gratiam nos aptare. Modo possumus omni die et in omni loco aeternum regnum promereri,

et aeternas evadere poenas: si per Dei gratiam veram agimus paenitentiam. Nondum clausa est porta coeli; ianua patet: qui parati sunt intrent. Qui non sunt parati adhuc melius se studeant praeparare, et vitam perfectius emendare: ut Christo veniente et vocante digni sint cum iustis laetanter intrare. O fidelis et humilis anima considera quam magna est misericordia Dei super te in omni vita tua; quia non statim se vindicat: sed diu expectat et ad se pie revocat. O felix mater ecclesia vere apud te est Deus absconditus; thesaurus infinitus, copiosa redemptio: et salus aeterna. Oculus humanus non vidit nec videre potest: nec intellectus aliquis capit, nec ratio fragilis penetrat; qualiter Deus in sacramento vere totus sit: manducatur, et tamen integer semper manet. O quam magna mirabilia agit Deus in sacramento; cui nihil impossibile est facere quodcumque voluerit in caelo et in terra: pro sancti nominis sui gloria et aeterna memoria. O salutaris hostia quae caeli pandis ostium; quam mirabilia dicuntur de te, quam ineffabilia sunt omnia quae latent in te: quam pie et veraciter creduntur de te, et invisibiliter operantur per te. Haec nobis proponuntur fideliter credenda, reverenter celebranda: desideranter su-

menda, suaviter gustanda; incessanter recolenda, ardenter amplectenda: et cotidie pro omnium salute gratissime Deo Patri offerenda. Nam quotiens missa celebratur, et hostia verbo Dei consecratur; totiens Deus noster ad homines venit: pro hominibus de caelo descendit; cum hominibus manere desiderat, quos creavit et redemit: ac in aeternum beatificare intendit sicut promisit dicens. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus: usque ad consummationem saeculi. O solaciosum verbum o pium et fidele testimonium: o magnum et indubitabile divinumque promissum; Deum habere secum in sacramento praesentem: quem angeli habent et adorant in caelo regnantem.

Quando ergo sacra hostia in altari sacerdotis manibus levatur et hominibus adoranda ostenditur; tunc Christus pro nobis passus et crucifixus sub mystico velamine praesentatur: vere adoratur, devote invocatur, digne honoratur. Quicumque igitur voluerit templum Dei intrare, et orare: aut legere aut cantare, aut missam audire vel celebrare; debet prius se praeparare, et cum pia intentione ita se disponere ac cogitare: quasi ad summum pontificem et imperatorem esset iturus, in necessaria causa aliquid petiturus pro se et amicis. Iuvat enim orantem et

psallentem in omni loco et tempore: cogitare Deum quasi praesentem et se cum sanctis angelis seriose claris oculis respicientem. Qualem autem quisque ante orationem se disposuerit: talem se postmodum in oratione frequenter inveniet. Vagus vage orat: levis leviter cantat. Attende homo fragilis reverentiam Dei: et cum sancto David ingredere in locum tabernaculi admirabilis in timore sancto; non praesumas de te ipso, sed cum publicano pete misericordiam et veniam in praesenti exilio; ut in futuro merearis cum Lazaro habere aeternam requiem et gloriam in caelo. Quam nobis omnibus praestare dignetur Iesus Christus Dei filius ex Maria virgine natus; pro nobis crucifixus et immolatus: qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus: per omnia saecula saeculorum. Amen.

Expliciunt sermones ad novicios

Sequuntur quaedam exempla, aedificationis gratia.

EXEMPLVM.

Quidam religiosus frater domus nostrae intendens celebrare missam: prius ex caritate visitavit alium fratrem graviter aegrotantem. Rogavit ergo in-

firmus, ut pro eo Dominum in missa fideliter oraret: et si Domino placeret iterum convalesceret. Tunc sacerdos misericordia motus, satis affectuose et instanter opus caritatis implere cupiens: pium Dominum pro salute fratris orabat. Missa vero finita, statim ad infirmum iterato accessit: et qualiter secum esset interrogavit. Respondit infirmus. Deo gratias, sentio me melius habere ex virtute missae, quam pro me hodie legistis ex caritate. Post paucos dies frater ille infirmus reconvaluit; et in sancta religione multum in devotione proficiens et devotos libros et orationes sanctorum libenter legens: Deo disponente tandem post paucos annos ad prioratum electus est.

ALIVD.

Frater quidam senior in conventu nostro quodam tempore gravi dolore viscerum torquebatur: ut nec sedere nec quiete dormire posset prae dolore quem intus patiebatur. Cumque per totam noctem et fere usque ad meridiem sic gravaretur, nunc iacens nunc se erigens levamen quaereret, nec remedium inveniret; venit ad eum quidam laicus devotus visitandi gratia: et compatiens sibi dixit consolando. Surgatis et veniatis mecum ad ignem: spero quod vobis prod-

erit sicut etiam expertus sum in me ipso et in aliis hac passione gravatis. Acquievit ilico frater monitis; et descendit de dormitorio doloribus nondum mitigatis. Veniens ergo ad ianuam chori aperuit ianuam: cupiens invocare auxilium Domini. Intravit itaque chorum: et prostravit se flexis genibus ante summum altare super scabellum in praesentia Sacramenti. Cumque coepisset orare in conspectu Domini et ante sacras reliquias in altari clausas: paulatim dolor quievit. Et accepta fiducia prolixius orabat donec omnis dolor cessaret. Tunc surgens gratias egit Deo et sanctis eius et sancto Pantaleoni martyri Christi: cuius tunc festum erat et quem sincero corde diligebat. Postea cum laetitia mentis altare circuiens et ostium Sacramenti devote osculans, descendit ad reliqua altaria in ecclesia posita, orans et gratias agens in tantumque convaluit: ut cum fratribus ad laborem et ad chorum eodem die transire posset.

ALIVD.

Laicus quidam familiaris in quadam domo ordinis nostri, venit ad ecclesiam causa devotionis ut oraret: sed diabolo temptante et pigritia praevalente coepit ibidem dormitare. Cumque ad quiescendum deorsum se collocasset: vi-

dit in somno reverendam dominam sibi assistentem: et haec verba dicentem. Si vis dormire: surge hinc et vade ad lectum tuum. Non enim locus iste factus est ad dormiendum: sed ad vigilandum et orandum in eo. Qui ex visione pavefactus statim surrexit: et culpabilem se cognoscens aliis ad cautelam emendationis ne in domo orationis dormitarent ista narravit.

ALIVD.

Pauper quaedam muliercula diligens quae Dei sunt, frequenter ecclesiam visitabat: et verbum Dei libenter praedicare audiebat. Quadam ergo vice de ecclesia veniens: interrogata est quid boni de sermone retinuisset. Quae breviter respondens ait. Nescio vobis multa dicere: sed hoc bene audivi et retinui, quod de cetero nolo peccare. Bene et prudenter respondit: quae fructum boni sermonis secum portavit, ne amplius peccaret. Vnde Salvator noster in evangelio devotae mulieri ait. Beati qui audiunt verbum Dei: et custodiunt illud.

Expliciunt sermones ad novicios regulares

VITA LIDEWIGIS VIRGINIS

PARS I

INCIPIT PROLOGVS IN VITAM LIDEWIGIS VIRGINIS.

RElIgiosis fratribus canonicis regularibus monasterii sanctae Elisabeth prope Brielis: in partibus Zelandiae constitutis. Frater ·N· pauper peregrinus: orationum vestrarum suffragia humiliter petens. Dilectissimi in Christo fratres, cum simus unius ordinis et regulae professores, iustum est ut secundum dictum apostoli Iacobi pro invicem oremus; et fidem nostram operibus bonis adornemus: atque caritatis vinculum in vera caritate custodiamus. Scire igitur dignetur fraternitas vestra quod rogantibus fratribus vestris libellum de vita sanctae, et patientissimae Lidewigis virginis perlegi: et sicut diu desiderastis eundem breviori ac planiori stilo compositum, vobis nunc ad legendum ex caritate transmitto. Non aegre

capiatis quod distuli; nec praesumptioni deputetis quod feci: quia ad faciendum consilium venerabilis prioris vestri accessit et me animavit. Nam quod difficile in primis mihi videbatur: Deo iuvante per orationes vestras tandem ad effectum pervenit. Totam autem materiam libelli in duas partes distinxi: et singulis partibus propria capitula praenotavi. Plura etiam de consilio quorundam religiosorum omisi inserere: quae forte quibusdam simplicibus dubitationem aut quaestionem intricatam ingerere videbantur. Elegi ergo ex multis ea potius scribere et colligere quae mores instruerent: et humilem imitationem legentibus liquido demonstrarent. Sunt tamen fere omnia omni admiratione digna, meam experientiam excedentia: quae maioribus iudicanda committo. Spero autem quod vota humilium Deo magis et ipsi sanctae virgini grata erunt et complacebunt: quam altiora scrutari, et de secretis Dei insipienter fabulari. Nec moveat aliquem si interdum Lydia aut Lidewigis in littera ponitur; quia hoc etiam in aliis sanctorum gestis invenitur: sicut Agna pro Agnete, Walburga pro Walburge congrue dicitur. De Lydia in Actibus apostolorum legitur, quam Paulus apostolus ad fidem convertit, et in eius domo

hospitium habuit; nostra autem Lydia plures religiosos ad colloquendum de divinis libenter acceptavit: et ab angelo sancto edocta, gratiam supernae consolationis tribulatis corde saepius intimavit.

EXPLICIT PROLOGVS.

CAPITVLA PRIMAE PARTIS HVIVS LIBRI DE VITA LIDEWIGIS VIRGINIS.

De loco et nativitate Lidewigis virginis et probitate parentum eius. . . . . ·I·

De devotione eius ad imaginem beatae virginis. . ·II·

De firmo proposito eius in statu virginitatis. . . ·III·

De initio infirmitatis eius et occasione longae aegritudinis. . . . . ·IIII·

De sententia cuiusdam medici, et miraculoso facto circa eam . . . . . V·

De modicitate refectionis eius per plures annos. . ·VI·

De variis languoribus et doloribus eam die noctuque torquentibus . . . . . VII·

De gravitate febrium et nova molestia in crure eius. VIII·

De duritia lectuli eius et frigoribus in hieme perpessis . . . . . IX·

De vigiliis eius et luctamine contra somnolentiam. ·X·

De paupertate et sustinentia patris eius. XI

De illusione satanae qui patrem eius in fossam detrusit XII

De obitu patris eius in profesto conceptionis beatae Mariae virginis XIII

De obitu Iohannis Petri avi eius et longa continentia sua. XIIII

De obitu Petronillae matris eius. . . . . XV·

De statu eius post mortem matris et misericordia in pauperes . . . . . XVI·

De incendio lectuli eius quod ipsa una manu absque laesione extinxit. . . . . XVII·

De cineribus in capite ieiunii ab angelo sibi ministratis. . . . . XVIII.
De vino in amphora divinitus procurato. . . . XIX.
De pecunia pro fratre suo soluta et in bursa multiplicata. . . . . XX.
De armo porcino pauperibus dato, et alio divinitus recuperato . . . . . XXI.
De carnibus et pisis pauperibus missis, et multiplicatis. . . . . XXII.
De visione caelestis mensae, eleemosynis pauperum repletae . . . . . XXIII.

DE LOCO ET NATIVITATE LIDEWIGIS VIRGINIS, ET PROBITATE PARENTVM EIVS.

CAPITVLVM I.

IN occidentali plaga Hollandiae sita est civitas quaedam ab adiacente rivulo Schiedam nuncupata; quam Deus qui potens et mirabilis est in sanctis suis: cuiusdam sacrae virginis adornavit mirabili et inaudita patientia. Haec re et nomine a passione multa Lidewigis recte est vocitata: quia variis languoribus flagellata, facta est Christo caelesti Sponso suo gratissima. Haec a mundi amatoribus dum viveret reputabatur egena et abiecta; sed a Conditore caeli tamquam pretiosa margarita de marinis fluctibus est electa: et in caelesti regno cum virginibus sanctis summe provecta. Huius ortus generosus ex militari prodiit parentela: sed nobilior crevit et splenduit super-

veniente in ea Spiritus sancti gratia. Pater eius Petrus dicebatur; qui licet nobilis esset genere secundum saeculi dignitatem: tamen Deo permittente ad tantam devenit paupertatem; ut tempore ducis Wilhelmi filii Alberti ducis in comitatu Hollandiae nocturnas vigilias civitatis custodiendo, victum et necessaria vitae quaesitaret: unde se et suam familiam competenter sustentaret. Iste Petrus cum secundum communem saecularium modum per aliquos annos vitam in multis laboribus simpliciter exegisset: accepit uxorem nomine Petronillam, magnae probitatis et virtutis feminam, suo nomini ac generositati congruentem; quae Deo praestante multorum filiorum germine floruit: ac Deum timendo, domum suam honeste regere studuit. Haec octo filios et unam filiam nomine Lidewigem genuit, quam quidam Latini Lidiam nominant; de qua praesens sermo fari gestit: quae per eam Deus mirabilia coram multis testibus gessit. Cum igitur mater tantorum filiorum in partu singulorum, magnam difficultatem passa fuisset: in huius tamen filiae nativitate nullam fere sensit gravitatem. Nam in die palmarum ingressa ecclesiam dum sibi tempus pariendi adesse sentiret, cum celeritate domum intravit: et quasi sine magno dolore infra

lectionem Dominicae passionis hanc praeelectam filiam parturivit; anno Dominicae incarnationis, millesimo trecentesimo, octogesimo, quintodecimo Kalendis Aprilis in crastino Gertrudis virginis, tempore Vrbani papae sexti, anno pontificatus eius tertio: praesidente in episcopatu Traiectensi inferiori reverendo praesule Florentio tam clero quam universae plebi accepto. Nata itaque hac filia in ordine filiorum quinto loco, et in Christi baptismate regenerata; nomen accepit Lidewigis sive Lidia a parentibus sibi inditum: vere decus inter filias hominum ac pudicitiae speculum; sed Deo ab aeterno disponente facta est in brevi devota speculatrix Dominicae passionis: atque Crucifixo conformis per multa vulnera corporalis aegritudinis.

DE DEVOTIONE EIVS AD IMAGINEM BEATAE VIRGINIS.

CAPITVLVM II.

Cum igitur haec virgo septem vel octo annorum esset; inspirante Deo, magnam coepit habere devotionem ad imaginem beatae virginis Mariae: quae stabat in ecclesia Schiedamensi. Hanc ferunt cives illius civitatis miraculose satis procuratam: et a quodam eiusdem

imaginis opifice dato pretio exiguo emptam. Is enim ad nundinas Antwerpiae cupiens pergere, et imaginem ibidem carius vendere; cum navem sumpta secum imagine intrasset, tantae ponderositatis imago efficitur: ut viginti aut plures viri naviculam a litore non possent removere. His visis stupefacti nautae, perpenderunt ex praesentia imaginis difficultatem abducendae navis accidisse, et locum mansionis ibidem velle habere. Consilio igitur brevi inito artifex imaginem civibus vendidit: qui chorum sibi specialem pro reverentia in ecclesia deputarunt. Postea vero quandam colligationem fraternitatis in memoriam beatae et gloriosae Mariae semper virginis multi utriusque sexus oppidani confoederati instituerunt. Erat autem imago haec lignea et tantae levitatis: quod vir unus eam de facili portare potuisset. Hanc itaque imaginem virgo iuvencula fratribus suis duobus frequentantibus prandium ad scholas deferens, antequam domum rediret, ecclesiam desideranter intrans visitavit: et eandem per angelicam salutationem prout poterat devote studuit honorare. Et hoc quidem bonum et laudabile initium in puerili aetate lucebat: quod maioris gratiae futurae ab annis adulescentiae eius usque ad terminum vitae prae-

sagium erat. Cum ergo de moroso reditu a matre corriperetur; respondit columba sine felle, ecclesiam ad salutandam beatam virginem se intrasse: illamque sibi vicissim arrisisse. Quo audito mater eius satisfactionem accepit: et benigne contenta ab ea quievit. Dilecta enim et unica filia erat; et in opere Dei et laude beatae virginis decenter est inventa: nec ob id a sua devotione reprimenda.

DE FIRMO PROPOSITO EIVS IN STATV VIRGINITATIS.

CAPITVLVM III.

TRansactis autem infantiae annis cum pueritiae aevum ageret; tanta corporis elegantia et animi industria ac ceteris naturae donis a Deo sibi collatis coepit pollere: ut cum duodennis esset, a multis in coniugium peteretur. Ad quod cum eam pater suus hortaretur, mater nequaquam propter ignorantiam et puerilem aetatem assensit: sed potius dissuadens, rogavit ne eam molestaret. Tunc ipsa constanter patri respondit, quod ad hoc nullo modo posset eam inducere; immo si alium modum evadendi non inveniret, se ipsam ita tractaret: quod nullus eam in matrimonium postularet. Quapropter Dominum cotidie rogabat, ut om-

nem noxium et carnalem amorem de corde suo tolleret: quatenus ipsum solum Deum ac Dominum suum puro corde et corpore diligere posset. Cuius preces et desideria pius et misericors Deus qui eam sibi in sponsam ab aeterno elegit incunctanter exaudivit: et mira dispensatione providens, in multimoda corporis afflictione beneplacitum suum adimplevit, iuxta illud verbi sancti sui dictum. Omnem qui fert fructum purgabit eum Pater meus: ut fructum plus afferat. Terra enim bona erat, florem producens pudicitiae: sed ne saeculi vanitates aut delitiae carnis violarent sigillum virginitatis; Christus eam circumsaepsit spinis et doloribus gravissimis: ut nullis esset apta coniugalibus toris.

DE INITIO INFIRMITATIS EIVS ET OCCASIONE LONGAE AEGRITVDINIS.

CAPITVLVM IIII.

Cum igitur quintumdecimum annum ageret, ne post greges sodalium saecularium vagari inciperet; medicus animarum Christus corporali quadam infirmitate eam pie pro salute animae suae visitavit et coercuit: de qua pro parte postea convaluit. Accidit ergo in fine

anni quintidecimi aetatis suae circa festum purificationis beatae Mariae virginis, ut invitata a sodalibus virginibus cum eis super glaciem induta sandaliis graderetur: ubi una de consodalibus eius cursu rapido super glaciem pergendo, nec gressum figere valens, Lidiam manu apprehendit; moxque supra fragmenta glaciei improvise ipsa cecidit: et graviter laesa unam parvam costam dextri lateris sui confregit. Ex qua fractura multa ei incommoda provenerunt, et increverunt. Nam primo quidem apostema durum circa locum costae confractae excrevit; pro cuius curatione licet parentes eius multa exposuissent: optatam tamen sanitatem eius consequi non valebant. Cum autem a nemine curari posset, et de loco ad locum, de lecto ad lectum, exigente impetu infirmitatis frequenter translata fuisset; tandem sextodecimo aetatis suae anno, in vigilia sancti Iohannis Baptistae, patre eius accedente ut eam consolaretur: ipsa de loco in quo iacebat exiliens supra genua patris sui incurvata debilis ruit. In quo saltu apostema ruptum est, et sanies copiose per os eius cum vomitu profluxit; cuius occasione in tantum debilitata fuit: quod quasi mortua putabatur. Exinde iam coepit continuis infirmitatibus laborare; in quibus antequam spiri-

tualia saperet, humanas et corporales consolationes necessitate urgente admittebat: licet parum valebant, nec miseriam abstergebant. Primo itaque triennio infirmitatis suae tempore paschali pro sacra communione ad ecclesiam ducebatur, vel portabatur; et cum stare vel incedere pedibus non posset: baculo vel scabellulo, domi vel foris serpendo utebatur. Saepe etiam aquam frigidam de fossa quamvis turbidam copiose bibebat; vel ad ignem veniens calidam vel tepidam ex ollis insumebat: quam tamen stomacho languente statim evomebat. Deficiente ergo humano consilio, et indiscreto regimine crescente corpus tabescebat; sed anima in vase fictili per occultam gratiam ad magnum meritum in futuro servabatur: ut in ea compleretur quod de beato Iob legitur. Ecce satan in manu tua est: verumtamen animam eius serva.

DE SENTENTIA CVIVSDAM MEDICI, ET MIRACVLOSO FACTO CIRCA EAM.

CAPITVLVM V.

MEdicus quidam de Delft magister Andreas nomine visitans eam, parentibus eius quasi prophetando praedicebat; quod nullo modo sanitatem ob-

tineret: etiam si multam summam nobilium anglicorum pro ea exponerent. Addidit quoque idem industriosus magister consolandos parentes et cognatos: quod talia et tanta supernaturalia Deus circa eam esset operaturus; quod pro tanto pondere auri ad magnitudinem capitis huius virginis optaret quod ipsa filia sua foret: quia de tali subole gaudium maximum habere speraret.

Contigit autem in supradicto triennio virgine in lectulo aegra iacente, res satis miraculosa: quam Deus ostendere dignatus est ad declarationem nominis sui, et virginis meritum cognoscendum. Duo viri in civitate inter se animo concitati litigare coeperunt; et unus alterum evaginato gladio persequebatur: ut eum percutiendo vulneraret, aut necaret. Alter igitur eorum perterritus fugere coepit in domum et cellulam huius virginis: ut ibi latendo manus se persequentis evaderet. Quem alius mox insecutus: quaerebat a matre eius Petronilla utrum domum suam intrasset. Cui illa volens salvare mendacio suo fugientem et a sanguine prohibere persequentem: respondit eum non intrasse. At ille incredulus verbis matris: intravit ad abdita virginis agrotantis. Et cum interrogasset an cellam eius intrasset: respondit confidenter sacra

virgo in Deo spem habens, quod sic. Super quo responso mater commota, dedit alapam filiae: tamquam proditionem malitiae, suae miseriae ex incauta locutione superaddidisset. Tunc filia constanter matri respondit. Ego propterea veritatem dixi: quia sperabam quod veritas occultaret ad se fugientem. Quod et factum est Deo providente. Nam is qui ad interitum quaerebatur: ante oculos persequentis stabat, et penitus non videbatur. Recessit ergo omittens persequi fugientem: ignorans ibi affuisse Dei virtutem. Quo viso mater eius fidem filiae suae, longe magnificentius suae fidei, immo diffidentiae praetulit; et de cetero ampliori dilectione ad eam afficiebatur: atque benignius infirmitates eius coepit tolerare.

DE MODICITATE REFECTIONIS EIVS PER PLVRES ANNOS.

CAPITVLVM VI.

POst haec in tantum crescebant et multiplicabantur infirmitates eius, ut omnibus viribus corporis destituta lecto penitus decumberet: ita quod in spatio triginta trium annorum ante mortem suam terram non tangeret. Refectio autem eius post tres primos annos us-

que ad decimum nonum aegritudinis suae annum fuit ex modico et parco et incredibili satis alimento: pro sustentaculo tam aegerrimae vitae humanae. Interdum modicum fragmentum de pomo supra ignem calefacto; aliquando parum panis cum modico sorbello cervisiae spumantis: quandoque parum dulcis lactis capiebat. Postquam vero talibus uti non poterat prae debilitate corporis; per annos aliquot usa est in hebdomada, media pinta vini puri, sine admixtione aliqua: quod tamen postea per aliquot annos oportebat cum aqua misceri. Interdum quoque sumebat modicum de speciebus saccari, vel cinnamomi: vel muscati, vel dactylorum. Sed cum istis amplius uti non poterat edendo vel sorbendo, solam aquam sumebat, scilicet mediam pintam aquae Mosalis in hebdomada; quae singulari Dei munere tantam suavitatem ei conferebat, quod omnem vini saporem excedebat: de quo magnas Domino gratias referebat. Eo etiam tempore hanc gratiam a Deo habuit; quod solo gusto discernebat inter aquam Mosae affluentem et defluentem: quando ex illius haustu poculum sibi allatum sumpsit. Fuit quoque multis annis quod amplius mirandum est, ut nullo cibo vel potu corporali, nec somno uteretur: excepto corpore

Christi, singulari omnium dolorum suorum remedio atque solatio suavissimo prae omnibus cibis sibi sapidissimo.

DE VARIIS LANGVORIBVS ET DOLORIBVS EAM DIE NOCTVQVE TORQVENTIBVS.

CAPITVLVM VII.

COmpletum est in hac virgine quod de beato Iob legitur. Nocte os meum doloribus perforatur; et qui comedunt me non dormiunt: a multitudine eorum consumitur vestimentum meum. Igitur deficientibus medicorum artibus et ciborum nutrimentis: languores eius cotidie augmentabantur in peius. Iacebatque in lectulo duro virgo miserabiliter afflicta, et corrosa a vermibus; qui de virgineo corpore ex putrefactione orti, carnes eius comedebant: et tamen nullus foetor ex eis procedebat. Isti vermes erant grisei coloris pleni aqua grisea, habentes capita nigra; grossi ad spissitudinem extremae partis unius fusi: longi ad mensuram parvi articuli digiti humani.

Habebat etiam in corpore suo sanctae Trinitatis discipula tria magna foramina: ex quorum uno circa ventrem effluebant quandoque vermes praedicti copiose.

Supponebatur autem huic vulneri emplastrum de recenti farina tritici cum melle permixtum; ut ex tali confectione et aliis pigmentis vermes innati sugerent: alias enim ipsam usque ad mortem torsissent. Quando autem huiusmodi emplastra propter mutationem auferebantur: remanebant in eis parvi grisei vermes cum nigris capitibus; nullum de se foetorem exhalantes: sed suavitatem odoris intuentibus exhibentes. Erat itaque virgo eadem ex diuturno et gravi vulnere in inferiori parte corporis putrefacta; et ne sancta eius viscera penitus effluerent: molli quodam operculo foramen infixum obturabant.

Accidit tunc temporis ut famosus medicus ducis Hollandiae magister Godefridus de Hagis cum Margareta ducissa ad hanc virginem causa visitationis veniret, ad perscrutandam causam infirmitatum eius: quatenus si posset salubre remedium virgini adhiberet. Qui prout potuit et decuit, visis quibusdam intestinis viscerum eius de corpore extractis et in pelvi receptis; invenit vermes praedictos ex putrefacta medulla spinae dorsi eius effluere: et causari putrefactionem illam iudicio naturali, eo quod nullo salso uteretur. Quo facto videns se non posse ei in aliquo proficere: iussit intestina

iterum in ventrem eius reponi. Dicebat quoque idem medicus: in brevi ipsam hydropicam futuram. Incurrit autem hanc hydropisim fere decem et novem annis ante mortem suam: in quibus nec cibo nec potu nec somno utebatur. Et sicut nulla alimenta insumebat: sic nec ulla superflua naturae egerebat.

Circa annum Domini ·M·CCCC· duodecimum, haec sacra Dei plantula longo doloris sarculo perfossa, ex vehementia infirmitatum suarum evomuit particulatim pulmonem et hepar cum pluribus intestinis, absque tamen aliquo foetore: ut probatum est a multis. Nam qui manibus ea attrectabant: fere per diem suavitatem manibus suis adhaerere sentiebant. A quartodecimo anno usque ad XXI^{m} nullo modo per se ipsam potuit moveri aut verti; et iacebat ipso septennio et deinceps resupina usque ad mortem: nec quitquam movere poterat in corpore suo, excepto capite et bracchio sinistro cum scapula eius. Quando autem moveri aut verti solebat in lecto; tunc oportebat corpus eius circa scapulas mappa vel leni fascia colligari: alioquin periclitabatur membratim dissolvi.

Alias quoque quam plurimas infirmitates patiebatur virgo Christi flagellis cincta durissimis: quae non ad perniciem

animae, sed ad maius meritum sicut beato Iob sibi infligebantur; ut postea tanto capacior atque dignior esset ad consolationes angelicas et caelestes: quanto angustior et desolatior iacebat in terris. Habuit igitur dolores capitis saepe excessivos usque ad mortem; dolores dentium multiplices saepissime usque ad mortem: febres quoque diversas usque ad mortem; hydropisim longam usque ad mortem: in tempore pestilentiae tria apostemata; calculum quoque pergrandem ante mortem: cum quo et mortis debitum solvit. Haec omnia quam plurimis annis patientissime pertulit; ut spiritus in aeternum salvus fieret: et cum Christo in paradisi deliciis exultaret. Quanto enim corporales aegritudines in ea abundabant: tanto maior in ea fortis ut mors dilectio Dei et proximi augebatur. Nam ex abundantia caritatis et interni fervoris stimulatione, ausa est quodammodo Dominum provocare: quatenus super eam miserias et dolores multiplicaret. Cuius preces exaudiens Dominus, cum duo haberet apostemata in corpore: tertium addidit ei in maxilla. Denique omnibus generalibus infirmitatibus quibus homines gravari solent laboravit: quas mirabili et inaudita patientia pro amore Christi memor omnium

et maiorum passionum eius pie toleravit. Nulla fere pars corporis fuit: quae non aliqua speciali plaga doloris contabuit. Siquidem in fronte habuit fracturam usque ad medium nasi protensam; similiter in labio inferiori et in mento rupturam sanguine coagulatam: ut ex hoc incommodo vix loqui valeret. Dexter oculus eius omnino caecus erat: sinister vero tam debilis manebat; quod nullo materiali lumine nec in die neque in noctibus uti poterat: quin etiam ex qualicumque resplendentia luminis cruciatum sentiebat. Quapropter continue in tenebris iacebat; et locum lectuli eius cortina simplex ambiendo obvelabat: ut raro aperte videretur ab hominibus. Quae tamen saepissime videbat angelum lucis: ad consolationem suae maximae torsionis.

DE GRAVITATE FEBRIVM ET NOVA MOLESTIA IN CRVRE EIVS.

CAPITVLVM VIII.

PAtiebatur haec rosa Christi longas febres et diversas: saepe quartanas, saepe tertianas, et saepe cotidianas. Inter quas spinas afflictionum corpus suum divinae mere voluntati et correptioni tradidit cruciandum; cuius nutu omnia ordinabantur ad bonum ani-

mae suae: et multo melius quam aliquis hominum praescire potuit aut excogitare. Et quidem tertianas febres per decem et septem annos et amplius sustinebat: quas pro salute et redemptione animarum, libenter eas usque ad mortem parata fuit sustinere. Harum febrium accessus talis erat. Nam primo habebat indicibilem calorem: quem indicibilis frigiditas sequebatur. Deinde iterum praedictus calor et postea frigus intensum redibat: quae vicissitudo fere per dimidium annum durabat. Postea vero habebat eandem febrem a contrario; nam primo cum magno et indicibili frigore, et postea cum valido calore: qui tamdiu durabat, donec tempestas penitus cessabat. Cessante autem febre ita insensibilis permanebat: quod se ipsam ignorans, nec audire nec loqui poterat. Cum enim sentiret accessum febrium aptabat se ad exercitia Dominicae passionis: commendans se et suas passiones passioni illius in quo omnia amara dulcorantur; qui eam per excessum mentis a corporalibus saepe abstrahebat: quod nec se nec alia quaelibet advertebat. Durante vero hac febricitate, rubeam quandam aquam per os emittebat; de qua interrogata unde talis materia proveniret, cum nec cibum nec potum sumeret: ita per quaestionem

respondit. Dicite mihi unde tantus umor in vite provenit: quae tempore hiemali arida et quasi mortua apparet. Confortabatur autem valde virgo Christi in corpore tam debili ex bona meditatione de Deo assumpta; et multo plus inde reficiebatur: quam aliquis ex pretiosissimis cibis. Et nisi hominum praesentia et infirmitates suae eam impedivissent: non fuisset mirata si propter abundantiam divinae gratiae per singulos menses, in corpore ultra capacitatem vasis Hamburgensis carnes enutrisset.

Quodam etiam tempore ante caput ieiunii ludentibus hominibus in platea circa cellulam eius, multum de istis vanitatibus doluit; oravitque ad Dominum ut si sibi placitum foret de ea, vel si ipse quae patiebatur circa eam operaretur: hoc sibi per novae aegritudinis signum ostendere dignaretur. Cuius orationes Dominus exaudiens: tradidit ei in uno crure novam molestiae poenam. Quo quidem incommodo usque ad proximum pascha tam graviter vexata fuit: quod propriae infirmitatis conscia, non audebat amplius petere infirmitatum suarum augmenta. Solebat tamen dicere in cotidianis infirmitatibus suis, quibusdam sibi familiariter astantibus: quod adhuc eas libenter vellet sustinere quadraginta

annis; immo et usque ad finem mundi pro conversione cuiuslibet peccatoris: aut pro liberatione cuiuscumque animae fidelis ex purgatorii poenis. Licet autem tantis gravabatur infirmitatibus, plenos tamen retinebat sensus, ac vivacem rationem et memoriam: ita quod multis de longinquis partibus consilii gratia eam visitantibus, solacium tam in spiritualibus quam etiam in corporalibus necessitatibus medicinam impenderet. Multas quoque feminas in partu gravatas: pia compassione et consilii auxilio relevabat. Inter haec dona divinitus concessa non inflabatur: nec de sua in futuro gloria magnifice praesumebat; sed in humilitate cor deprimens, cuncta onera patientissime in caritate ferebat: et quasi post hanc vitam purgatorium passura esset timebat. Tantam autem gratiam apud Deum promeruit: quod sancti angeli vestigia eorum numerabant, qui causa devotionis ipsam visitabant. Quapropter consolabatur se visitantes, qui nonnumquam ex itineris lassitudine conquerebantur; quatenus de sua fatigatione non dolerent: quia Deus eis praemium bonum pro labore redderet.

DE DVRITIA LECTVLI EIVS, ET FRIGORIBVS IN HIEME PERPESSIS.

CAPITVLVM IX.

DOminus et Salvator noster Iesus Christus sanctum Iohannem Baptistam inter multas virtutes de aspera veste et abstinentia recommendans: hoc etiam intulit. Qui enim mollibus vestiuntur: in domibus regum sunt. Haec autem virgo non in aula regia nutrita est: sed in domo paterna diu variis et gravibus languoribus pressa, modico lectulo de plumis infirmitate nimia cogente ad tempus utebatur; non ut carnem per mollitiem foveret: sed ut naturae debilitatem paululum ad serviendum spiritui sustentaret. Sed cum prae multitudine vulnerum stratum de plumis ferre non posset, eo quod plumae ex umore induratae iacentem premerent; ablato lectuli commodo, ad tempus super nuda stramina iacuit: etiam per triennium nudo dorso super durum asserem de fundo dolii sumptum dure quievit. lacens ergo super vilia stramina virgo paupercula mendici et pauperis Lazari soror ulceribus plena; reliquit lectulum suum filio fratris sui ac filiae ad quiescendum: qui die noctuque mutua caritate

per successum temporis sibi in necessitatibus serviebant.

Circa annum Domini ·M· quadringentesimum octavum tam validum frigus toto tempore hiemis per mundum inhorruit; quod longitudine et acerbitate homines plus solito afflixit: ac herbas terrae et pisces sub aquis extinxit. In hac durissima hieme aegerrima Christi vernula vulneribus saucia, ex vehementi frigore et nuditate frequenter in tantum obriguit: ut membra eius nigrescerent, et oculorum lacrimae congelarent: ita quod videre non poterat nisi igne adhibito resolverentur. Sed et alia quamplurima incommoda tunc temporis sustinuit a facie frigoris vix sanis toleranda; quae nisi auctor naturae eam supernaturaliter rexisset et praeservasset: indubitanter vitam amisisset. In quibus omnibus tam multis miseriis et indigentiis propriis concurrentibus, sicut benigna mater et misericors alumna, aliorum pauperum semper memor extitit: sibi de necessitatibus suis subtrahens, ut illorum egestatibus subveniret. Attamen divites huius saeculi qui in deliciis vivunt, et in opibus multis ad perniciem animarum suarum exultant; eius penitus obliti sunt: nec manus adiutrices aegrotanti pauperculae porrexerunt. Multi etiam ignorantes

sanctitatem eius spreverunt eam: et velut amentem reputantes deriserunt mentales raptus illius. Tunc impletum est de ea: quod per beatum Iob legitur. Deridetur enim iusti simplicitas: et lampas contempta apud cogitationes divitum.

DE VIGILIIS EIVS ET LVCTAMINE CONTRA SOMNOLENTIAM.

CAPITVLVM X.

MIrabile valde et quasi incredibile multis videtur, quomodo potuit in tot poenis et miseriis caro infirma durare: quae nec cibo nec potu neque somno tanto tempore fovebatur. Sed si virtus divina attenditur, quae de impossibilibus possibilia facit; omnia sufferre virgo potuit in eo qui eam confortavit: quia quod ultra naturam est, Deo auctore natum est. Testes sunt multi martyres et virgines flammis iniecti; qui Deo disponente et protegente non solum in tormentis bene patientes, sed etiam gaudentes inventi sunt: et quod amplius est inter verbera gladios et ignes manserunt illaesi. Non est ergo abbreviata manus Domini, neque bracchium omnipotentis invalidum ad salvandum sperantes in se: sed in omni loco et tempore prope est Dominus invocantibus et diligentibus

cum in veritate. Agnoscatur igitur in hac infirma famula Dei operata Divinitas: et desinat diffidere humana imbecillitas. Quae dum propriis opinionibus per rationes naturales innititur, in sua investigatione plerumque deficit et excaecatur. Necesse est enim naturalia silere dum divina loquuntur: et terrena succumbere cum caelestia tractantur. Ista igitur virgo iacens diutissime in lectulo doloris, non est oblita sui Creatoris; sed memor nominis Domini die ac nocte, dedit se ferventer ad sacras meditationes et orationes: et praecipue tempore divini officii et summae missae celebrationis. Vnde quam fortiter contra somnolentiam certavit et vicit: dignum est dicere, et iucundum audire. Mos multorum hominum esse solet, ut de somnolentia tempore divini officii magis temptentur, sive ex propria fragilitate, sive ex diaboli suggestione: qui semper nititur humanae saluti et devotis orationibus adversari. Cum ergo Christi discipula docta saepius orare, plus solito sentiret spiritu pigritiae et somnolentiae tempore divini officii se gravari et temptari; licet valde parum tunc temporis dormire solebat: graviter tamen super huiusmodi temptatione torporis, intra se doluit, nec ei consentire audebat. Timens ergo confessor eius peri-

culum sibi imminere si non dormiret; suasit ei obtentu salutis ne amplius sopori resisteret: sed in quacumque festivitate adveniente quocumque tempore vel hora ad dormiendum se aptaret. In quadam itaque festivitate paschali cum eadem temptatio submissa graviter eam infestaret: ipsa memor Dei violentissime somnolentiae resistebat, iuxta quod scriptum est. Resistite diabolo et fugiet a vobis. Peracta igitur una hac victoria de somnolentia; ita contra eam divinitus est roborata, ut de cetero usque ad mortem nec dormierit: nec de somnolentia temptata fuerit. Sicut enim angeli sancti resistendo primae temptationi superbiae, in gratia confirmati sunt, et consentientes de caelo proiecti; ita huic victoriosae virgini datum est donum inviolabilis fortitudinis in vigiliis multis et in plagis supra modum eam affligentibus: quibus probata fuit sicut aurum probatur in fornace ardenti.

DE PAVPERTATE ET SVSTINENTIA PATRIS EIVS.

CAPITVLVM XI.

Huius sacrae virginis pater Petrus Iohannis supra memoratus, licet ad tantam paupertatem venisset, ut vi-

gilias noctis in civitate custodiendo vitae necessaria laboriose procuraret: tamen ita honestus et conscientiosus fuit; quod in egestate sua nolebat eleemosynas filiae suae devorare: dicens eas peccata hominum fore. Idcirco voluit et suasit dilectae filiae suae, ut ipsa oblatis pro Deo uteretur: et in pios expenderet usus. Accidit igitur in illa praedicta valida hieme, ut ex nocturnis vigiliis, nimio frigore membra eius stringerentur: et contractionem maioris pedicae in dextro pede reportaret. In quo quidem casu probitas viri notatur; quia maluit rigorem frigoris potius sustinere, et de labore vigiliarum se sustentare: quam pauperum eleemosynas consumere. Scriptum est enim. Labores manuum tuarum manducabis: beatus es et bene tibi erit.

Eodem tempore dux Wilhelmus cum domina Margareta ducissa et multa comitiva civitatem Schiedamensem intravit; et percepta paupertate Petri clarissimi viri de genere militari, pia compassione motus, propter reverentiam sanctitatis filiae suae, iussit eidem ut ab eo fiducialiter peteret: quantum sibi pro annuis expensis et necessitatibus sufficere aestimaret. Qui simpliciter respondens: duodecim coronatos Franciae postulavit. Miratus dux ipse modestiam petentis: iussit

ei singulis annis eosdem coronatos dari; asserens etiam se paratum duplicatos tribuere: ne tantae penuriae diutius subiaceret. Qui primo quidem fideliter soluti sunt: sed postea tepidius sibi dati; quia gratia humana cito deficit in donando: beatus ergo homo qui thesaurum habet in caelo. Accepta autem eleemosyna a praefato duce Wilhelmo, Petrus ex beneficio collato non elatus, sed Deo gratus; visitabat sedulo ecclesiam, devotis orationibus prout melius poterat intentus: victu cotidiano ac vestitu moderato peroptime contentus.

DE ILLVSIONE SATANAE QVI PATREM EIVS IN FOSSAM DETRVSIT.

CAPITVLVM XII.

Cumque devotus iste Petrus prae senio tantae debilitatis esset: quod vix incedere valeret quin levi occasione frequenter cadendo laesus domum rediret; non tamen propter laesuras et lapsus a visitatione ecclesiae abstinuit: sed quasi iuvenilem aetatem habens, etiam contra voluntatem filiae suae ferventi devotione attractus templum Dei visitavit. Sollicita enim erat filia sancta de paterna salute; plus dolens et metuens de eius

periculo: quam de propriae aegritudinis flagello.

Quadam igitur vice in vigilia pentecostes egressus ut audiret vesperas: obvium habuit diabolum in specie hominis sibi noti apparentis, prout aforis videbatur. Qui decipere simplicem volens invitavit ut paululum extra civitatem pariter irent spatiatum: quasi satis tempestive redirent ad horam vespertinam. Cumque ille ignorans quod satanas esset et suadenti consentiret: venerunt simul extra portam civitatis ad locum Damlaen nominatum. Mox daemon fraudis suae nequitias aperiens, subito in Petrum irruit: et ipso nec vidente nec sentiente in fossam proiecit et disparuit. Vbi cum mergi inciperet et qui adiuvaret non adesset; divina providentia quidam aurigarius sibi notus praeter consuetudinem suam eadem via cum curru de agro venit, intrare volens civitatem: viditque Petrum in fossa iacentem, et in nullo se ipsum iuvare valentem. Qui misericordia motus statim illum de luto extraxit: et currui suo laesum imponens ad civitatem salvum revexit. Statimque rumor falsus inopinate aures cunctorum invasit: quasi Petrus submersus esset et mortuus. Quae res aures filiae suae in tantum contristavit: quod postea eandem

vigiliam ob miseriam patris sui non sine gravi maerore recordari poterat. Aestimavit enim hostis dolosus grandem se cladem virgini intulisse: si super dolorem vulnerum eius dolorem patri eius addidisset. Sed adiutor in tribulationibus Deus ac maerentium consolator, in brevi tempore laborem patris convertit in requiem; maerorem in gaudium: inopiam in divitias caelestes. Nam per beatam virginem consolatus: felici ac celeri fine de huius saeculi aerumnis et diaboli dolis est ereptus.

DE OBITV PATRIS EIVS IN PROFESTO CONCEPTIONIS BEATAE MARIAE VIRGINIS.

CAPITVLVM XIII.

ANte paucos dies conceptionis beatae Mariae virginis: praescivit devota virgo Lidia filia Petri, ex hoc mundo patrem suum migraturum. Dicebat namque se a patre suo secretius audisse, quod beata virgo Maria foedus societatis cum eo inierat: atque spopondisse quod eum circa hanc festivitatem de praesenti saeculo vocaret. Quod et ita factum est sicut praedixit. Praemonuit ergo virgo fidelissima dominum Iohannem presbyterum qui ad eam consilii gratia advenerat; ut eodem die ad locum in Ouderschie

ad celebrandum iter arriperet: ne in crastina die circa funus paternum aliqua neglegentia contingeret. Post haec verba mors patris in profesto conceptionis beatae virginis subsecuta est: secundum visionem et prophetiam prius revelatam.

Post cuius mortem cum virgo paternae praesentiae solacio temporali viduata, de salute patris fuisset sollicita et certificata; perversi daemones omnium bonorum inimici, quandoque eam in tantum contristaverunt: asserentes quod patrem eius secum in statu damnationis haberent. Quapropter ipsa inconsolabiliter flere coepit: quasi verum fuisset quod a daemonibus audierat. Vnde et a domesticis interrogata cur in tantum lacrimaretur: respondit. Ego scio quod cum patre meo valde bene agitur, et tamen daemones dicunt, quod sit damnatus. Quadam igitur vice cum ab angelo sancto ad amoena paradisi gaudia duceretur: daemones iter eius obsidentes, quendam daemonem transfiguratum in similitudine patris eius illudentes et affligentes ostendebant ei dicentes. Eia eia ecce habemus patrem tuum. Tunc illa cognoscens factum diabolicum, esse illusionem vanam non veritatem: dicebat non hunc fore patrem suum. Statimque illis ut fumus evanescentibus: virgo angelo duce iter suum laeta perficiebat.

DE OBITV IOHANNIS PETRI AVI EIVS ET LONGA CONTINENTIA SVA.

CAPITVLVM XIIII.

NOn est silendum de probitate et continentia Iohannis Petri, qui fuit avus huius virginis et genitor patris eius: ad laudem Dei et dignitatem bonae propaginis exaltandam. Iste igitur Iohannes Petri laudabilis famae et vitae, post obitum uxoris suae plusquam quinquaginta annis in viduitate permansit: donec fere nonagenarius senesceret. Tantam autem continentiam et abstinentiam exercuit: ut coniuge defuncta tamquam solitarius turtur et castitatis amator mulierem numquam cognosceret. Insuper pro conservatione caelibis vitae bis per hebdomadam in pane et aqua ieiunavit: et semel tantum in hebdomada Dominica scilicet die in prandio carnibus vescebatur. In cuius morte cernens satanas insidiator malignus quod ei appropinquare non posset; tam magnum tumultum in aliis partibus domus suscitavit, ut vasa testea frangerentur: absque tamen detrimento et effusione butyri quod in uno vase testeo conservabatur. Nec mirum si fidelissimo famulo Christi, diabolus insidiari ac nocere ausus sit, qui Christo ieiunanti molestias temptationum

intulit; a quo tamen victus et confusus abscessit: quia omnipotentem fraudulentus decipere non valuit. Et sicut angeli sancti post recessum temptationis ad Christum accesserunt; ita pie credendum est animam Iohannis Petri ab angelis custoditam: et ad Christum cui in vita servivit post mortem carnis feliciter esse perductam.

DE MORTE PETRONILLAE MATRIS EIVS.

CAPITVLVM XV.

CONgruum etiam videtur inserere paginae praesenti obitum nobilis feminae Petronillae matris huius virginis sanctae: atque nobilibus viris legitimo ordine virtutis feminam associare. Transactis igitur octo annis ab exordio aegritudinis Lidewigis virginis; mater eius Petronilla aegrae filiae in multis obsequiosa, etiam aegritudinem corporis incidit: de qua sicut una ex filiabus Evae mortua est. Cum igitur morti approximaret, et suam imperfectionem attendens, minus iuste se vixisse conquereretur; petiit a dilecta filia quam Deo placitam et dilectam noverat: ut suis meritis et intercessionibus sibi defunctae subveniret. Ipsa vero omnem cogitatum suum et spem in Domino iactans, dicebat quod libenter

vellet mori: in tantum suae optioni renuntians, quod nollet quia minimus vermiculus pro ea mori deberet. Quo audito sancta et fidelis filia compuncta, et matri cordialiter compassa; hortabatur eam sacris verbis de bonitate Dei confidere: quatenus flagellum Domini et mortem cunctis inevitabilem patienter ferret. Et ideo pro subventione sua libentissime eidem obtulit, et ex integro resignavit: quidquid huc usque boni meritorii in exercitiis virtutum, in laboribus ac patientiae tolerantia consecuta fuisset. Haec cum mater eius audisset et gratanter accepisset: in Dei misericordia confisa Creatoris sui manibus se commendavit. Ipsa autem virgo per omnia matri suae fidelis usque ad mortem permanens, et quid iam egerit considerans, et quasi omnibus bonis operibus prioribus evacuatam se putans: iterum ad inchoandam novam paenitentiam, duro et lato se cingulo cilicino accinxit; novum dolorem adiciens veteri dolori: ut Deus propitius sibi fieret, et cuilibet animae fideli. Sed post aliquot annos virgo accincta cilicio, propter corporis sui umores hydropicos, primo cingulo ex vetustate satis corrupto; rursum alio novo, et successive aliis pluribus propter attritionem depositis forti zelo accingitur: donec cum ultimo ex hac vita migraret.

DE STATV EIVS POST MORTEM MATRIS, ET MISERICORDIA IN PAVPERES.

CAPITVLVM XVI.

POst mortem matris virgo memor maternae pietatis ad solvendum debitum filialis dilectionis, talentum sibi creditum non fodit in terra: sed pauca clenodia argentea, et alia quaelibet domus utensilia a matre sibi ad usum relicta, propter instantem necessitatem minus digno pretio vendidit; atque pretium pecuniae inde sumptum, tam largiflue pauperibus distribuit: quod ad extremam paupertatem refocillatrix miserorum deveniret. Illa etiam quae a fidelibus in eleemosynam recipiebat, tanta hilaritate pauperibus transmittebat: ac si de rebus temporalibus nihil curare videretur. Proinde ex pecuniis habitis et pro necessitatibus expositis, mittebat diversis egentibus, panes carnes, pisces assos et caseos, atque potum cervisiae cum amphora quam pia mater sibi reliquerat: et si quid amplius a Deo sibi concessum fuerat, fideliter erogabat. Et cum haec per familiares mitteret; ipsa interim devotis orationibus vacabat: gratias agens bonorum omnium largitori, qui aliquid sibi in usus pauperum concesserat.

DE INCENDIO LECTVLI EIVS QVOD IPSA VNA MANV ABSQVE LAESIONE EXTINXIT.

CAPITVLVM XVII.

QVadam vice frater huius virginis qui post patrem eius vigilias noctis etiam observabat: candelam ardentem secus caput lectuli eius in altiori loco anguli posuit et foras abiit. Quae decidens in stramina, magnam partem lectuli combussit: ipsa vero operta facie devotioni solitae vacabat. Tandem ad se reversa, apertis oculis videns se in medio incendii positam, et neminem adesse qui extingueret; sinistra manu omnem ignem absque laesione manus Deo iuvante extinxit: mirantibus cunctis qui mane ingressi ad eam, videbant quae facta fuerant in ustione lectuli virgine illaesa manente. Non tamen ipsa tunc temporis lecto utebatur sed filii fratris sui obsequio eius dediti: nam ipsa in straminibus aegra iacebat.

DE CINERIBVS IN CAPITE IEIVNII AB ANGELO SIBI MINISTRATIS.

CAPITVLVM XVIII.

SOlebat virgo devotissima more aliorum christifidelium feria quarta in capite ieiunii benedictos cineres humili reverentia de manu confessoris sui sus-

cipere: quos ille ab ecclesia tollens ad signandum eam secum deferebat. Quodam igitur quadragesimali tempore, instante feria quarta die cinerum: confessor eius ingressus ad eam, interrogavit an vellet secum ab ecclesia cineres deportare. Respondit virgo dicens. Potest bonum esse quod ita faciatis. Verumtamen Dominus mihi providit de cineribus. Angelus enim Domini paulo ante apud eam fuerat: et cineribus frontem eius signaverat. Sed ut confessor eius de his certificaretur; illa apprehensa manu eius posuit eam super cineres ut eos tangeret: et ille manifeste sensit sic esse. Insuper ut tantae gratiae particeps fieret: frontem suam fronti eius ipsa iubente permissive applicavit. Docebat quoque eam angelus Domini quod suscipientes sacros cineres, cum lumine et cruce eos susciperent, scilicet ardentem cereum cum cruce in denario ad altare ferendo: in signum quod semet ipsos cum lumine fidei per veram subiectionem et mortificationem Deo offerrent.

DE VINO IN AMPHORA DIVINITVS PROCVRATO.

CAPITVLVM XIX.

FEmina quaedam paupercula et morbo caduco gravata: ostiatim potum mendicabat. Quam cum omnes prae hor-

rore infirmitatis illius vitarent, et ostia sua clauderent; virgo clemens et nullum miserum abhorrens, percepta calamitate eius, iussit appropinquantem domui suae, ad se vocari: et mendicam introduci. Ingressa igitur ad virginem: petiit potus eleemosynam. Tunc virgo aegrota compatiens pauperculae petenti, cum non haberet quod in promptu melius daret: iussit ut amphoram vinariam super asserem stantem caperet et potaret. Accipe inquit filia amphoram illam: et quod in ea fuerit ebibe vinum. Quo hausto; cum adhuc amplius sitibunda peteret: respondit virgo se nescire, quitquam liquoris amplius in domo fore. Sed ne tristis et insatiata recederet: dedit ei unum denarium, ut potum venalem cum eo emeret. Post haec vespera appropinquante: coeperunt labia virginis prae siti desiccari. Petebat ergo a patre suo adhuc vivente: ut modicum vini ad refrigerandam ariditatem sitis sibi afferret. Quo respondente, libenter; cum amphoram praedictam tangeret ut petitionem filiae perficeret: protinus se vino perfudit, quod divino nutu in ea procuratum fuit. Sicque pro modico quod pauperi in necessitate gratanter dedit: multum melius et largius a Deo recepit. Haec cum pater filiae rettulisset: illa admirans, gratias Domino cordetenus egit.

Erat autem hoc vinum rubicundum et ita bene temperatum, quod non indiguit cum aqua illud miscere: quemadmodum in altero vino facere consuevit. Durabat vero hoc vinum a festo Remigii, usque circa festum conceptionis beatae Mariae virginis. Quo tempore intrabat ad eam quaedam honesta matrona nomine Catharina Simonis: quae solebat ei ex speciali devotione vinum procurare. Haec ignara mysterii de vino a Deo donato; volens melius et recens afferre, quasi fastidiens de nimia vetustate vini illius remanentis totum effudit: et sic non est amplius usa, illa caelesti benedictione. Dicebat tamen virgo praedictae Catharinae amatrici suae ante effusionem vini, hoc vinum esse satis conveniens et sufficere sibi: nec umquam simile prius gustasse. Istud signum gratiae factum est apud eam anno Domini millesimo quadringentesimo duodecimo: cum adhuc in hebdomada media pinta vini uteretur.

DE PECVNIA PRO FRATRE SVO SOLVTA ET IN BVRSA MVLTIPLICATA.

CAPITVLVM XX.

POst haec anno Domini ·M̂·cccc̊· vicesimo tertio frater huius virginis Wilhelmus Petri defunctus est: et

reliquit debita quaedam quae filii eius persolvere nequibant. Quod cum virgo clementissima percepisset: venditis clenodiis ex hereditate matris sibi relictis, ad octo libras Hollandiae pretium collegit; et in denarios unius monetae quos melius cognoscebat permutari fecit: ac in bursa penes se collocavit. Quodam igitur die advesperascente advocavit Nicolaum cognatum suum secum commorantem: misitque per manum eius ad solvendum singulis debitoribus debita fraterna, ubi eos sciebat commorari. Persolutis itaque debitis omnibus quae noverat persolvenda; iussit Nicolao ut bursam inspiceret: si quid in ea remansisset. Qui certissime respondit: multam pecuniam in ea remansisse. Mox illa iussit, ut eandem numeraret. Cumque numerasset: dixit priores octo libras se invenisse, et adhuc superesse. Tunc prohibuit eum amplius numerare; et gratias agens Deo super mirabili dono eius, de cetero statuit bursam illam bursam Iesu nominari: et quod ex ea pauperibus debeant necessaria dari. Ex hac ergo liberaliter egentibus distribuebat: quando alias pecunias non habebat. Si vero interdum aliquas pecunias vel proprias vel per eleemosynas susceptas habebat: illas primitus dabat; quando autem alias non habebat, ex hac bursa Iesu tam

large erogabat: quod parum in ea remansit. Providebat tamen omnipotentis Dei misericordia, quod semper ad usum pauperum omnis sufficientia in ea redundaret: quemadmodum ad verbum Eliae lecythus olei in domo viduae non deficiebat. Tradidit etiam nonnumquam alicui ex specialibus amicis suis hanc pecuniam numerandam; qui cum secundo vel tertio eam numerasset: invenit semper eandem ultra tres vel quatuor, aut quinque nummos crevisse. Solutis igitur ex hac bursa fratris sui debitis, plusquam quadraginta libras ex eadem distribuit: sicut aliquibus secretissimis amicis suis revelavit. Per hoc autem miraculum Deus manifeste innotuit: ut firmam fidem computator haberet in donis Dei quae circa eam fiebant.

DE ARMO PORCINO PAVPERIBVS DATO, ET ALIO DIVINITVS RECVPERATO.

CAPITVLVM XXI.

Pia et misericors virgo Lidewigis dum quadam vice percepisset aliquos pauperes longo tempore prae inopia carnes non manducasse; et quia protunc non habebat carnes quas daret: misit ad domum cuiusdam amici sui, petens

ut armum porcinum bulliret, et sibi transmitteret. Quod ille libenter fecit, et transmisit. Ipsa vero carnes paratas et coctas in partes divisit: et praedictis pauperibus quos indigentes noverat sine tardatione destinavit. Sed omnipotens et misericors Deus qui novit corda omnium et nullum bonum relinquit irremuneratum: celerem vicissitudinem reddidit caritati huius benefactoris etiam in praesenti. Nam ingressus domum suam, cum casu sursum ad carnes pendentes aspiceret: vidit quod dictu mirabile est, in loco armi ablati et virgini pro refectione pauperum transmissi, alium meliorem et pulchriorem pendentem. Quod multi audientes, gratias omnipotenti Deo rettulerunt; et in posterum ad eam magis affectati sunt: libenter tribuentes quae virgo ad esum pauperum ex lacticiniis ab eis postulabat.

DE CARNIBVS ET PISIS PAVPERIBVS MISSIS ET MVLTIPLICATIS.

CAPITVLVM XXII.

SImiliter contigit tempore quodam in autumno ut virgo quartam partem iunioris vaccae emptam in quarta parte vasis faceret salliri; sed et mediam partem cuiusdam mensurae pisarum pro necessitate pauperum procuravit: volens ex his

tempore hiemali quibusdam egenis domi residentibus subvenire. Cum ergo ex praedictis carnibus misisset ad xxxvi fere domos egenorum; reversus ad eam nuntius, aiebat se cum admiratione tantum distribuisse quantum primo in vase sallierat: et adhuc parum diminutum fore. Simili modo de pisis fecerat: quae et valde parum minoratae videbantur. Quo audito, virgo magnam Dei bonitatem considerans, et gratias agens caelesti provisori suo: ait nuntio. O quam magna est potentia Domini Dei nostri: o quam merito libenter pauperibus eleemosynas dare deberemus. De praedictis autem carnibus et pisis comedebant etiam omnes qui in domo eius erant. In tantum Dominus praefatis cibariis benedixerat: quod peracto pascha quasi media pars eorum supermanserat. Tota autem hieme iussit semel aut bis in hebdomada magnam ollam cum pisis praeparari et coqui; et ex ea cum praedictis carnibus pauperibus distribui; imitans exemplum Elisaei prophetae, qui filiis prophetarum praecepit pulmentarium in olla parari. Raro autem alicui ex his aliquid mittebat, nisi denarium parvum vel magnum adderet: si tamen eum habere poterat. Sed nec panem dabat, nisi superadderet aliquod ferculum cum pane sumendum: vel pecuniam ad condimentum

cibi emendum. Et non solum pauperibus, sed etiam divitibus quando petebant: eleemosynis suis ex caritate subveniebat. Longum est dicere per singula: quae larga manu prout habere poterat, infirmis debilibus, viris ac feminis puerperis tribuebat.

DE VISIONE CAELESTIS MENSAE ELEEMOSYNIS PAVPERVM REPLETAE.

CAPITVLVM XXIII.

SEd quantum placuerunt Deo eleemosynae huius virginis: caelesti quadam visione revelatum est ei positae in excessu mentis. Vnde cum raperetur in paradisum videbat frequenter primo mensas collocari, ac viridibus et sericis mappis operiri; deinde eleemosynas suas quasi de caelestibus depositas, super mensas easdem reponi: nec tamen aliquando minui sed potius augeri. Potum vero quem in amphoris lapideis solebat largiri; videbat in amphoris ad modum crystalli perlucidis ibidem praesentari: pisces quoque assos pro nepte sua Petronilla defuncta datos similiter apponi. Videbat etiam gloriosum conventum beatorum, singulos in ordine suo per gradus distinctos quasi causa refectionis ad mensam in tempore debito procedere; atque

presbyteros calices erectos tenere, et ceteros secundum dignitatem suam armaturas congruas deferre: se quoque interdum assistere, et ministrare, vel vescentibus considere; potum assidentibus et sibi ministrari: omnes autem ineffabili gaudio ac iubilo repleri, super tanta caritate sibi per eam exhibita. Si quando in mensis illis nihil videbat de sua largitione repraesentari, stabat vehementer confusa: quasi singuli suas particulas apportassent, ipsa autem nihil intulisset. Vnde tam pro gloria eleemosynarum augenda, quam pro confusione illata: festinabat deinceps eleemosynas augmentare. Nonnumquam vero angelus ductor suus ad quandam separatam et speciosam cellam eam ducebat: in qua refectionem suam sibi ministrabat. Hanc refectionem et si ineffabilem sentiebat; tamen prout exprimere poterat, caeleste quoddam et divinum lumen esse dicebat: quo divinitus reficiebatur et inebriabatur. Interdum etiam precibus ab angelo obtinebat, ut aliquem ex familiaribus et dilectis sibi ad ista sapienda assumere posset; qui etsi aliquid tale in somnis speculando sentirent circa se actitari: longe tamen alio et inferiori modo, quam circa ipsam talia fiebant.

EXPLICIT PRIMA PARS LIBRI.

VITA LIDEWIGIS VIRGINIS

PARS II

SEQVVNTVR CAPITVLA SECVNDAE PARTIS EIVSDEM.

De initio spiritualium consolationum eius per recordationem Dominicae passionis I

De raptu eius in terram sanctam, et ad sacra loca urbis Romanae. II

De mirabili claritate et suavitate intra cellam eius apparentibus. III

De visione in nocte Dominicae nativitatis, et ubertate lactis in uberibus eius. IIII

De virga cypressina quam ei angelus attulit de paradiso. V

De privatione angelicae claritatis ob praesentiam alterius in cella eius latentis. VI

De raptu eius ad loca purgatorii, et ad gaudia paradisi, unde sertum a beata virgine sibi datum reportavit. . . . . VII.

De corona gloriosa sibi praeparata propter vituperia et vulnera a Picardis sibi inflicta. . . . . VIII.

De patientia et morte Petronillae neptis huius virginis. . . . . IX.

De subtractione consolationis divinae, quam virgo incurrebat ob tristitiam neptis defunctae. . . X.

De devoto iuvene Gerardo eremita facto, et peregrinis eum visitantibus. XI

De felici obitu domini Wermboldi presbyteri, huius virginis fidelis amici. . . . . XII.

De diversis raptibus eius et cognitione de statu quorundam religiosorum. XIII

CAPITVLA SECVNDAE PARTIS

De apparitione et cognitione angelicae claritatis circa eam. XIIII

De mirabili modo internae commotionis ante raptum spiritus eius . . . . . XV.

De spiritu prophetiae eius quo multa secreta aliis revelavit. . . . . XVI.

De quodam sacrista defuncto et aliis pluribus defunctis . . . . . XVII.

De cautela et circumspectione eius circa revelationem statuum defunctorum. XVIII

De temptatione cuiusdam viri consilio virginis a laqueo diaboli liberati . . . . . XIX.

De femina meritis beatae Mariae virginis a fovea desperationis liberata . . . . . XX.

De gratia magnae compunctionis et larga effusione lacrimarum in communicatione corporis Christi. . . . . XXI.

De insatiabili desiderio eius ad communicandum saepius, et apparitione pueri crucifixi . . . XXII.

De febre Baldewini pueri, et domini Iohannis confessoris sui. XXIII

De dolore calculi eius, et praescientia ante diem obitus sui . . . . . XXIIII.

De gratia in nocte paschali et prophetia mortis eius . . . . . XXV.

De felici obitu eius et doloribus in extremis . . XXVI.

De mirabili dispositione bracchiorum eius et involutione corporis . . . . . XXVII.

De mirabili decore et aspectu vultus eius . . . XXVIII.

De concursu visitantium corpus eius defunctum. XXIX.

De maculis quas contraxit ex contactu immundorum hominum . . . . . XXX.

De reverenda sepultura eius XXXI

De miraculis post mortem eius . . . . . XXXII.

Narratio trium miraculorum. . . . . XXXIII.

INCIPIT PROLOGVS SECVNDAE PARTIS DE VITA EIVSDEM VIRGINIS.

Dictis sub brevitate de multis infirmitatibus et doloribus huius virginis: necnon de gratiosis misericordiae eius operibus et miraculosis quibusdam gestis ad laudem Dei omnipotentis; nunc etiam consequenter de spiritualibus donis eius et divinis consolationibus ac frequentibus raptibus, pauca dicenda sunt: et ad aedificationem religiosorum humiliter propalanda.

DE INITIO SPIRITVALIVM CONSOLATIONVM EIVS PER RECORDATIONEM DOMINICAE PASSIONIS.

CAPITVLVM I.

Sicut olim per ora sanctorum prophetarum locutus est Deus secreta sua, ad consolationem electorum suorum; ita et modo loquitur eis per scripta doc-

torum, et exempla bonorum: ne forte diversis mundi tribulationibus agitati, aut flagellis percussi, deficiant a spe et expectatione futurorum gaudiorum. Ait namque sanctus David cui Deus occulta sapientiae suae revelavit: quod frequenter consolationes Dei inter multa adversa acceperit. Secundum multitudinem inquit dolorum meorum in corde meo: consolationes tuae laetificaverunt animam meam. Huius scripturae sententiam, Deus veraciter et aperte in hac sacra virgine implevit ad litteram; quam primo variis doloribus et amaritudinibus inebrians purgavit: sed postmodum inter multas vulnerum plagas eam visitans, multiplices ei consolationes infudit et laetificavit. Vt ergo anteriora quaedam repetam, transactis tribus aut quatuor circiter annis ab exordio infirmitatum suarum, virgo Lidewigis divinae adhuc disciplinae impatiens: et necdum Deo sponte subiecta, a quo tamen nihil fit in terra sine causa; cum videret consodales suas se visitantes sanas et laetas, et semet ipsam graviter languere: optavit cum ceteris magis corporis salutem, quam animae beatitudinem per patientiae virtutem. Et quia necdum spiritualia sapiebat, et quid Deo magis acceptum erat ignorabat; idcirco nonnumquam murmurabat, et super doloribus suis mul-

tum dolebat: atque tam amarissime flebat, quod nullius consolationem admittebat. Ingressus ergo ad eam dominus Iohannes Pot confessor suus, qui bina vice in anno eam communicare solebat; nitebatur ipsam consolationibus suis inducere, ut ab huiusmodi fletibus se temperaret: et modum doloribus suis imponeret. Vnde suasit ei benivola exhortatione, ut divinae voluntati se traderet et conformaret; atque in Dominica passione meditando se exercitaret: spondens quod ea mediante et iuvante faciliter consolationem bonam susciperet. Quaerens igitur modum huius sanctae exercitationis, et accepto a sacerdote modo salutiferae meditationis; cum se in eadem secundum traditam sibi formulam exercere vellet, nec statim ex ea mel de petra fluere sentiret, neque farinam propheticam ibi inesse gustaret: quasi amarum absinthium fastidio irruente quod in corde acceperat, et nondum radicitus fixerat, cito abiecit. Sed dum idem sacerdos amplius instaret et fortius hortaretur, ut violentiam sibi inferret, et in inceptis perseveraret; atque fastidium pio conamine vinceret: illa optimis consiliis instructa sacerdotis sui monitis facile consensit. Tandemque per violentiam inducta bona consuetudo de Deo meditandi, tantam ei suavitatem suc-

cessu temporis aspirante superna gratia generavit: quod perfecte se abnegando libere dicebat. Quia si posset per unam salutationem angelicam, plenam corporis salutem recuperare: non tamen hoc faceret nec optaret. Vere haec fuit mutatio dexterae excelsi; qui manum suam misit inopi: et diu languentem consolatus est per noctes in lectulo doloris sui. Siquidem attracta et allecta Dominicae passionis suavitate occulta: historiam eiusdem sacratissimae passionis in septem partes, secundum numerum septem horarum canonicarum divisam, die noctuque statutis temporibus percogitando ruminabat; et absconditum manna in ea reperiens, tantae suavitatis gaudio replebatur: ut iam non ipsa, sed Christus cuius passionem recogitabat sustinere videretur, quae hactenus ipsa in corpore pati videbatur. Poterat tunc plane per experientiam a spiritu docta cum Isaia dicere. Vere tu es Deus absconditus. Et iterum exclamare. Anima mea desideravit te in nocte; sed et spiritu meo in praecordiis meis: de mane vigilabo ad te.

DE RAPTV EIVS IN TERRAM SANCTAM, ET AD SACRA LOCA VRBIS ROMANAE.

CAPITVLVM II.

CVm ergo virgo aegrota in exercitiis Dominicae passionis cotidie seriose se occuparet; quandoque ab angelo sancto ad loca terrae sanctae rapiebatur: in quibus Salvator noster nascendo, conversando et patiendo, sacramenta humanae salutis operatus est. Cum igitur in monte Calvariae ubi Dominus crucifixus est, vel ad alia sancta loca, ad oscula Dominicae crucis, aut vulnerum eius esset admissa: et pro refocillatione tribulationum suarum sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo; pervenissetque ad amplexus pedum crucifixorum, et ad expirationem sponsi sui ex amore crucifixi: tunc etiam exemplo illius quem quaesivit et amavit, in manus eius spiritum suum commendavit. Et licet frequenter a vulneribus carnis ad penetranda abyssalia foramina divinitatis per raptum contemplationis transiret: ita ut prae abundantia spiritualium charismatum et dulcedinum, a sensu corporalium poenarum deficeret; tantis tamen novis infirmitatibus quandoque flagellabatur: ut

etiam ab illis Dominicae crucis ac vulnerum eius dulcibus osculis reversa, in labiis oris sui quaedam ulcera sibi impressa reportaret. Quod quidem Deo dispensante factum est, ut non solum secundum multitudinem dolorum in corde suo divinae consolationes animam eius laetificarent interius: sed etiam secundum multitudinem divinarum consolationum, tribulationes eius et flagella repente suborta, contristarent eam et humiliarent exterius; ut ex his quae a Deo acceperat, et quae a se ipsa haberet: per vices contrarias patenter et frequenter temptata cognosceret. Tunc denique ad eam angelus ait. Haec ulcera in corpore tuo propterea suscepisti: ut te scias etiam in corpore fore raptam.

Alia quoque vice cum per supra dicta amoenissima loca transiret, et prae lubricitate viae gressum figere non valeret: lapsum quendam in dextro pede se corporaliter sensisse ac poenam ex ipso lapsu, et divaricatione eiusdem pedis traxisse dicebat. Nam de illa laesione tantam inflationem ac denigrationem et dolorem in exteriori talo pedis reportavit: quod etiam pluribus diebus inde torqueretur.

Simili modo quadam vice ad sacra loca urbis Romanae rapta fuit. Cumque inter

quasdam ecclesias principales ambularet, et inter arbusta et spineta bracchiis hinc inde protensis incederet; ex eisdem arbustulis spinam in digitis suscepit et reportavit: de cuius incommodo sicut de aliis infirmitatibus fere per biduum non modicum laedebatur. Propter has igitur corporales laesuras quas sic reportavit solita erat dicere secundum verbum angeli: quod putabat se etiam in corpore raptam fuisse. Sed qualiter istiusmodi corporales raptus fiebant: novit angelus ipse qui eam ducebat, et de eis testimonium perhibebat.

Interdum Salvator noster Iesus Christus caelestibus agminibus vallatus, ingressus cellulam eius, quasi rex cum principibus suis ad mensam se collocavit: ac circa lectulum eius ordinate sedentes, caelestibus eam epulis copiosissime refecerunt. Et quid mirum si corporali cibo non eguit; quae iam divinis pabulis cum angelis nutriebatur: sicut Salvator ipse diabolo temptanti se de pane respondit. Scriptum est, non in solo pane vivit homo: sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

DE MIRABILI CLARITATE ET SVAVITATE INTRA CELLAM EIVS APPARENTIBVS.

CAPITVLVM III.

EXcepta mentali eius illustratione, quam magni litterati et religiosi viri, in spiritualibus studiis eruditi, qui cum ea saepe loquebantur, et ipsam non intellegentes vehementer mirati sunt: tanta saepius die ac nocte claritate divina cum ab angelo visitaretur, vel a supernorum contemplatione reverteretur, reperta est a condomesticis suis circumlustrari; quod visa claritate, prae nimio timore perculsi: non audebant eidem appropinquare. Ipsa vero quamvis in tenebris semper iaceret, et materiale lumen oculis eius intolerabile foret; divinum tamen lumen multum sibi amabile erat, quo saepius cella eius nocturno tempore tam excellenter perfundebatur: quod cella ipsa aspicientibus plena materialibus luminibus vel incendiis crederetur. Nec mirum si divina claritate etiam corporaliter perfundebatur; quae iuxta beati Pauli vocem revelata facie gloriam Domini speculando, cotidie in eandem imaginem transformabatur: a claritate in claritatem tamquam a Domini spiritu. Et non

solum divina claritate solita erat circumfundi; sed et mirabili suavitate tam ipsa quam cellula eius inventa est redolere: ita quod intrantes putarent ibi diversas species aromaticas ingestas esse et respersas. Et haec mirifica suavitas percipiebatur, cum a Salvatore, vel ab angelo sancto visitaretur aut tangeretur: vel a caelestibus et paradisi apothecis rediret. Qui quidem suavissimus odor non solum in odoratum per nares spirabat, sed etiam in gustum percipientium redundabat; et tam ardens sapor in lingua sentiebatur, et palatum remordebat: quasi piper aut cinnamonum comedissent. Praecipue tamen a manu mirae suavitatis fragrantia prodiit: cum per eam ab angelo sancto ad superna gaudia perducta et inde reducta fuisset.

DE VISIONE IN NOCTE DOMINICAE NATIVITATIS, ET VBERTATE LACTIS, IN VBERIBVS EIVS.

CAPITVLVM IIII.

VIdua quaedam boni testimonii Catharina nomine: per aliqua tempora in domo huius virginis habitabat. Huic quadam vice ante nativitatem Christi per visionem indicatum est de hac virgine; quod in nocte tunc proximae Domi-

nicae nativitatis, ubera eius lacte forent replenda: et quod ipsa Catharina idem lac esset sumptura. Cum ergo istud virgini vidua praefata rettulisset: ipsa ex humilitate quodammodo eius dicta negare nitebatur. Mox vidua virginem corripuit: quia negare audebat quod sibi ab angelo revelatum fuerat. Tunc viduae verbis virgo artata: iussit ut ad hanc gratiam percipiendam se disponeret. Cum ergo ad ista per admonitionem virginis se devote praepararet: non est fraudata a desiderio sibi caelitus promisso. Nam ecce in ipsa sacratissimae Dominicae nativitatis nocte, virgo Lidewigis in spiritu rapta, vidit innumerabilem multitudinem virginum: quibus tamquam regina et domina omnium astitit et praefuit, sanctissima mater Dei perpetua virgo Maria; inter quas etiam se vidit in choro virginum admissam: ad Christi nativitatem cum laetitia celebrandam. Astabat etiam his virginibus, multitudo sanctorum angelorum, veluti nobilissimi clientes et sodales: devotum obsequium cognatis sibi virginibus in castimoniae virtute florentibus exhibentes. Instante igitur hora Dominicae nativitatis qua virgo puerpera Christum peperit: visa sunt omnium illarum virginum et similiter huius virginis ubera prae abundantia lactis intu-

mescere, ac tantum lactis habere: quantum beata virgo ad lactandum Salvatorem nostrum in uberibus suis virgineis percepit: cum in lucem mundi Christum peperisset. Idcirco ad similitudinem beatae virginis, omnium aliarum ubera videbantur lacte repleri: in signum quod omnes virgines illae ad lactandum Dominum erant aptae et dignae. Erat autem ut virgo ipsa testabatur tam inenarrabilis ibi gloria; quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit: quod nec lingua exprimi, nec littera possent omnia scribi. Interim vidua promissionis praefatae memor, ingreditur ad virginem; quae ubera sua manu terens tanta fecunditate lactis abundavit, quod vidua trino labiorum tractu satiata fuit: et pluribus diebus a desiderio comedendi permansit. Et nisi virgo iussisset: a corporali cibo faciliter abstinuisset. Post haec quoque eandem gratiam et visionem per contemplationem duobus aut tribus aliis annis in sacris uberibus suis perceperat; sed quia statuta hora qui probaret non affuit: ideo gratiam oblatam nemo gustavit. Laudetur ergo Christus de virgine natus; qui ad roborandam fidem credentium per opera: ostendit temporibus nostris in hac sancta languida virgine stupenda quaedam miracula.

DE VIRGA CYPRESSINA QVAM EI ANGELVS ATTVLIT DE PARADISO.

CAPITVLVM V.

Habuit haec virgo infirmitatis suae tempore quandam virgulam de stipula canopi, pro removenda vel attrahenda cortina lectuli: cum qua etiam in necessitate pulsare solebat, et aliquem de familia advocare. Contigit ergo occasione incendii civitatis, ut multa circa lectulum eius propter pericula imminentia agitarentur; sicque per exportationem et reportationem rerum etiam virgula ista perdita est: sed ubi manserit virgo nesciebat. Postea vero in nocte sancti Apollinaris episcopi et martyris, cum virgo prae aestu caloris anhelitum vix trahere valeret: virgulam quaesivit ut velum removeret, nec invenit. Multum ergo ex hoc anxiata doluit; quia nec sibi ipsi subvenire potuit: et qui aliunde succurreret non affuit. Statim igitur angelus Domini assistens contristatam consolatur: spondens alterius et melioris virgae restitutionem. Nec mora, post paululum cessantibus doloribus febrium: angelus ipsa sentiente quoddam lignum ad mensuram ulnae fere longum super pectus eius leniter posuit et recessit. Quod manu extensa appre-

hendens, quodammodo vilipendit; eo quod visu tortuosum et spissitudine ponderosum, a lenitate perditae virgae longe distaret: nec bene sibi portabile et dirigibile foret. Mussitans ergo de isto: ad se ipsam tacite dicebat. Num ego iam bene pacata sum? Quid tamen ageret; quae adhuc virtutem ligni ignorabat? Rogat proinde dominum Iohannem confessorem suum, ut ad carpentarium transeat: peteretque lignum istud ad normam ulnae dolabro formari. Ingreditur itaque sacerdos ad domum cuiusdam cupificis qui vix unum dolabrum ex multis instrumentis aptum huic operi habuit: ceteris in incendio civitatis prius combustis. Cumque lignum levigare coepisset, et satis fortiter dolabrum infixisset, tantus odor suavitatis ex eo evaporavit, et tam decoro intus colore ad modum cerae enituit; ut quamvis aforis deforme appareret: indubitanter tamen cypressinum esse affirmaret. Super quo pariter admirati, cum sacerdos carpentario nequiret dicere, cuius generis lignum esset vel unde virgini provenisset: certatim hastulas et reliquias abscisas rapiebant. Tunc suadente carpentario ad alium meliorem operarium, sacerdos cum ligno impolito accessit: quatenus decentius illud ad lineam conquadraret. Sed ubi similia inter se prae admiratione

odoris et coloris incogniti ligni conspicerent: atque pro reverentia et novitate decisas reliquias raptitarent; sacerdos stupefactus non sustinens amplius lignum imminui: ad virginem quantocius reportabat. Quam cum interrogasset unde sibi hoc advenisset, et cuius generis esset; illa quidditatem eius se nescire fatebatur: modum tamen acquisitionis eius sacerdoti indicavit. Postea vero in festo sancti Cyriaci martyris, reversus angelus more solito eam ad amoena paradisi perduxit: et ipsam de ligni contemptu corripiens, eius dignitatem et locum ac arborem unde illud confregerat apertissime ostendit. Deinde ad se reversa quae ab angelo didicerat, confessori suo ex ordine propalavit: dolens quod illud ita minorari fecerat. Cum ergo rumor huius odoriferi ligni vulgari coepisset: et multi illud videre et tangere optarent, eiusque causa frequentes visitationes virgo pudica pateretur; accidit quod propter cuiusdam hominis attactum, fragrantiam suavissimi odoris lignum praedictum amitteret. Ideoque ipsa virgo doluit, quia hoc alteri ostensum fuerat: propter cuius contactum odor caelestis expiravit. Solita autem erat dicere, quod per hoc lignum diabolus castigandus esset: sicut ab angelo sancto didicerat.

DE PRIVATIONE ANGELICAE CLARITATIS OB PRAESENTIAM ALTERIVS IN CELLA EIVS LATENTIS.

CAPITVLVM VI.

ALia quadam vice cognatus huius virginis Nicolaus nomine, cum confessore illius ingressus est ad eam visitationis gratia; et post habita colloquia indicavit eis virgo modesta: quod libenter duabus aut tribus horis sola maneret in cella. Rogabat ergo eos ut ad tempus spatiatum exirent: sperans se propter internorum recollectionem in absentia illorum, aliquid gratiae specialis accepturam. Specialiter tamen Nicolao supplicabat: ne ante tertiam vel quartam horam rediret. Illo igitur agente quod petebatur: confessor virginis ipsa nesciente cellam eius latenter est ingressus. Putans ergo virgo se solam esse in secretario cubiculi sui; mox se disponebat ad percipiendam gratiam caelestis sponsi: per orationes devotas pulsando intima caeli. Et ecce fere media hora transacta post meridiem, ingressus est ad eam angelus Domini, circumvolando lectuli locum, ubi aegra iacebat: sed amplius ei non appropinquabat. Videns ergo

virgo se non posse gaudiosa praesentia eius perfrui: conturbata flevit amare. Interrogabat itaque angelum, an aliqua culpa Dominum offendisset: ob quam hac gratia perfrui non meruisset. At ille respondens nequaquam inquit; sed propter praesentiam eius qui in cella tua latenter sedet: et nititur scrutari et experiri gratiam tibi dispositam. Quo dicto: angelus ab ea discessit. Tunc virgo tam felici solacio privata, vehementius est contristata; amariusque flere coepit, ita quod ad tempus ecstatice non raperetur: licet saepius angelicae visitationis gratia fruetur. Audiens igitur confessor eius eam taliter flentem: surgens indicavit ei se fuisse praesentem. Quo audito, amplius conturbata est, quam si alius ibi fuisset; pro eo quod satis frequenter ei vitam suam indicaverat: quatenus absque exploratione, divinae gratiae crederet, quae circa eam operabatur. Cum igitur ab hac turbatione recreata esset, et tranquillitatem recepisset; pius et misericors Deus sicut frequenter antea fecerat: ita et postmodum ecstatice eam supra se levabat. Tunc impletum est in ea: quod per psalmistam dicitur. Convertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, et circumdedisti me laetitia.

DE RAPTV EIVS AD LOCA PVRGATORII, ET AD GAVDIA PARADISI, VNDE SERTVM A BEATA VIRGINE SIBI DATVM REPORTAVIT.

CAPITVLVM VII.

RApta est post haec spiritu levante ad loca purgatoria; ubi inter ceteras quas multipliciter et graviter torqueri vidit, etiam animas amicorum suorum puniri videbat: pro quibus liberandis ac relevandis se postmodum in corpore duriter affligebat. His igitur purgatoriis locis et quampluribus poenalibus locis in quibus animae pro diversitate culparum torquebantur dolenter perspectis: Deo miserante ad contemplanda aeternae vitae gaudia perducta fuit. Ibi sane videbat qualiter omnipotens Deus in se ipso gloria sua fruebatur, secundum illud, ego primus et novissimus, et gloriam meam alteri non dabo; videbat etiam qualiter sancti martyres, confessores, prophetae, virgines atque alii beatorum ordines gloria sua in semet ipsis fruebantur: et prae deliciis affluentibus per alterutrum in invicem transfundebantur. His gaudiis perlustratis plures sancti eam alloquentes dulciter consolabantur: et ad patientiam exhortantes ita dicebant. Quid nunc hic

existentibus obest et nocuit; quod in mundo multa adversa pro Christo perpessi sunt? Tunc accessit ad eam beatissima virgo Maria in magna gloria: et amicabiliter alloquens interrogabat eam dicens. Cur carissima filia sic venisti nudo capite, et non ornato? Tunc haec virgo respondit. Carissima domina virgo Maria, haec est voluntas Domini et Dei mei: et sic ductor meus me adduxit. Post multa itaque familiaria colloquia Dei genetricis cum hac virgine; adveniente tempore quo ad sensus corporeos redire debuit: haec ad eam mater Christi verba intulit. Carissima filia viriliter age, et confortetur cor tuum, in tolerantia dolorum: quia pro his quae nunc pateris, mirabilem et magnam gloriam consequeris. Addidit quoque beata virgo ad eam inquirens. Visne habere sertum super caput tuum? Respondit illa. Ego non possum hic habere voluntatem meam. Cum ergo ad ductorem suum angelum aspexisset, et ille resignanti voluntatem suam consensisset ut acciperet; accipe inquit beata virgo hoc sertum super caput tuum: quod nisi septem horis poterit esse super terram. Trade quoque illud in manus confessoris tui; et dic ei quod ego demando sibi ut credulus sit donis omnipotentis filii Dei: et hoc sertum

ponat super caput imaginis meae quae est in ecclesia. His igitur peractis, reversa est ad sensus corporeos virgo theorica: gratias magnifice agens Domino super consolatione tam iucunda. Sed cum tale sertum corporaliter accepisse ignoraret: tandem casu vel necessitate urgente manum capiti suo superponens sertum florigenum detraxit; quod ex odore suavissimo manu beatae virginis sibi impositum recognoscebat: et fere usque ad septimam reditus sui horam apud se conservabat. Erat autem hoc sertum caerulei seu crocei coloris et rugosum, humanis aspectibus hactenus invisum; quod ex se mirae suavitatis emittebat odorem: ideoque quam diu potuit tam pulchrum et floridum sertum apud se retinebat. Igitur ante septimam horam iussit excitari confessorem suum, et celeriter ad se venire: habens ei aliqua secreta referre. Qui veniens interrogavit quid vellet. Cui virgo respondit, se cuidam festivitati interfuisse, et beatam virginem Mariam sertum istud sibi tradidisse, ut ad terras deferret, et in manus eius daret; quatenus donis Dei crederet, et ex mandato beatae virginis hoc sertum in manus acciperet; atque ecclesiam quae tunc temporis combusta fuerat, mane intraret: et capiti imaginis beatae Mariae virginis

superponeret. Cumque confessor interrogasset, quomodo posset ecclesiam intrare, cum necdum dies esset, et ecclesia clausa foret: illa ei respondit. Cito vadens pete tibi a sacrista ecclesiam aperiri: quia tempus instat quo sertum istud oportet referri unde illud ego detuli. Tunc ille. Quomodo sertum capiti imaginis superponam; quae in tam alto loco sita est? Respondit virgo. In maiori choro et in illo loco scalam invenies: quam assumens ascende, et sertum capiti imaginis beatae virginis superpone. Tunc ille tali accepto signo egressus: rogabat custodem ut cito surgeret, et ecclesiam aperiret. Quod cum libenter fecisset; confessor virginis inventam scalam in loco quem ei indicaverat: ad imaginem secum portabat et ascendit. Cui custos. Quid ibi vultis facere? Respondit sacerdos. Quod ego facio non potes modo scire: sed Dominus dabit quod postmodum scies. Quam responsionem custos parvi pendens: quia mysterium nesciebat, statim recessit. Confessor autem devotus implevit desiderium virginis: et imposito serto capiti sacrae imaginis, scalam ad locum priorem reportabat. Cum ergo flexis genibus ante imaginem orasset et reverenter adorasset, expletis omnibus quae in mandatis acceperat; antequam ecclesiam exiret, angelus Domini idem flori-

ferum sertum ad locum suum rettulit, unde illud virgo prius detulerat: sicut postea praefatae viduae Catharinae referebat.

DE CORONA GLORIOSA SIBI PRAEPARATA, PROPTER VITVPERIA ET VVLNERA A PICARDIS SIBI INFLICTA.

CAPITVLVM VIII.

ALia quoque vice rapta in spiritu vidit gloriosam valde coronam sibi praeparatam; quam post praesentis vitae labores et dolores a Domino erat perceptura: in qua tamen plura adhuc videbantur imperfecta. Ad se ipsam igitur reversa, memor coronae praeostensae rogabat Dominum multa instantia; quatenus sua pietate ita secum agere dignaretur: quod corona illa perfecte posset instaurari. Eodem quoque tempore petivit a Domino, ut ad imitandum vestigia eius, ipsam ad se intromitteret: et post intromissionem calcibus eam expelleret. Dum haec frequenter et ardentissime postularet; contigit anno Domini ·M̂·cccc̄·xxv̂· quod Philippus dux Burgundiae cum multo exercitu Picardorum et aliorum armigerorum Hollandiam intraret: ad compellendum civitates, ut eum in dominum et rectorem patriae susciperent. Cum

ergo potentissimus dux in multis civitatibus honorifice esset susceptus: venit tandem circa festum sanctorum martyrum Gereonis et Victoris ad civitatem Schiedam, ubi similiter a civibus est receptus. Post refectionem igitur prandii, quidam ut ferunt medici et chirurgici de familia ducis praedicti, accesserunt ad dominum Iohannem Angeli curatum ecclesiae; petieruntque ab eo ut ad domum huius virginis eos introduceret. Qui nihil mali de eis suspicatus: petitioni eorum acquievit. Ingressus igitur cum eis ad virginem, subsequentibus famulis eorum moribus incompositis; cum tumultum illorum compescere niteretur ne Dei famulam molestarent: illi indignanter eum repellentes, seorsum abire iusserunt, inhonesta verba de ipso cum ea iactantes. Mansit tamen curatus in cella eius stare prope altare: tristis satis et confusus. Illi vero perversi ut eam quae in tenebris iacebat conspicerent: cortinam rẽmovent, candelam accendunt; et ablato operimento quo virgo hydropica tegebatur, sanctam penitus denudant: pro dolor nec Deum, nec angelos, neque hominum praesentiam reverentes. Haec cum filia fratris eius Petronilla virgo iuvencula obsequio virginis dedita videret, aegerrime tulit: et zelo Dei accensa, fortiter se illis obiecit,

pudicitiam virginalem defendere nitens. Indignum quippe iudicabat: quod absconditam Christi margaritam oculi carnalium, nudam aspicere deberent. Tunc maligni illi satellites honestatis obliti, hanc iuvenculam irreverenter arripiunt; et a se proicientes ad scabellum altaris graviter allidunt: in tantum quod in femore atrocissime laesa, usque ad mortem claudicaret. Sed nec his malis violenter patratis contenti: ad graviora et sceleratiora prorumpunt. Nam sanctam et incontaminatam fornicariam dicere ausi sunt: sobriam et sine cibo viventem, nocturnis conviviis vacantem garriebant; quorum unus qui lumen tenebat bestiam eam appellabat: quam certe angelus sanctus custos eius in paradisum saepe transtulit et ducebat. Inter haec tam multa et contumeliosa verba ab impiis dicta, adiciunt ignominiosa facta, humanis oculis pavescenda. Nam omni honestate remota, debilem virginem propter hydropicam passionem, et in superficie cutis valde tumentem: pollutis manibus suis attrectantes et pungentes, in tribus locis vulneraverunt; ex quibus sanguis tam copiose profluxit, quod oportebat recentem cruorem de lectulo cum pelvi exhauriri. Quo scelere audacter perpetrato, egressi laverunt manus suas a sanguine quem fu-

derunt; et regressi pro verbis veniae quam postulare debuerant: in contumeliosa verba linguam maledicam iterum relaxarunt. Sicque completum est in hac virgine: quod Dominus discipulis dixit. Si me persecuti sunt et vos persequentur: et si patrem familias Beelzebub vocaverunt; quanto magis domesticos eius? Tunc virgo tamquam ovis innocens in lectulo iacens, sanguine proprio perfusa, ad occisionem parata, patienter omnia haec pro Christo suscepit: et conviciantibus ac vulnerantibus se, his verbis mansuete respondit. Cur non timetis ita sinistre divinitatis in me opera interpretari; qui ignoratis quale iudicium vobis a Deo sit futurum? Eadem hora recedente duce: sequuntur et invasores illi. Rectores autem civitatis audientes tam enormia mala virgini insolenter ingesta; quasi pro consolatione malorum factorum, comminabantur se velle duci conqueri: quatenus contra tanti sceleris auctores iustam exerceret vindictam. Tunc virgo mitis et patiens in adversis, memor Dominici sermonis, mihi vindictam et ego retribuam; omnino prohibuit petere, humanam exercere ultionem: quia Deus cito hanc vindicabit iniuriam. Quod divino nutu celeriter factum est: nam omnes in diversis locis eadem hieme mortui sunt. Si

quidem unus eorum qui lumen tenuerat et convicia virgini intulerat; in portu prope Rotterdam navigio veniens, ab una parte navis ad aliam, quasi valido vento agitatus, a principe tenebrarum submersus est: atque confracta cervice mortuus extractus, in coemeterio sepultus est. Secundus prope Zerixeam in furiam conversus, ne praesentes laederet: de navi in scapham proiectus, ac mortuus sublatus, in civitate sepultus est. Tertius militaris, in bello percussus interiit. Quartus qui se medicum fatebatur apud Slusam apoplexia tactus obmutuit. Vnde a famulo suo admonitus de his quae cum aliis contra virginem egerat, et quaesitus an de praedictis doleret: postulanti per tactum manus et gestus oris, qualecumque signum paenitudinis ostendens, defunctus est. Famulus autem eius postea ad virginem veniens: pro magistro veniam cum lacrimis petiit et obtinuit. Flebat ergo virgo sancta multo tempore his perceptis: non sua vulnera, sed eorum perditionem atque scelera commissa deplorans. Consistentibus autem apud eam rectoribus civitatis: ait ad eos virgo futura praedicendo. Ego quidem nunc haec passa sum: sed vobis imminet iudicium quod ignoratis. Nec multo post cum aliqui eorum quasi proditores civitatis accusati,

timerent a duce capitali sententia puniri: dixerunt. Ecce hoc est iudicium: quod Lydia nobis praedixit futurum. Post haec angelus Domini sanctus apparens ei et sororem nominans indicavit, quod per irreverentem illam violentiam a Picardis sibi factam: posita fuerat in vestigiis Salvatoris sicut antea petierat: atque per obprobriosa verba quae ab eis audierat, margaritae quae restabant, in corona sua iam perfecte completae erant.

DE PATIENTIA ET MORTE PETRONILLAE NEPTIS HVIVS VIRGINIS.

CAPITVLVM IX.

Dignum est nunc aliqua etiam de Petronilla virgine, huius sacrae virginis nepte recitare. Haec igitur iuvencula annorum fere decem et septem, filia fuit fratris Lydiae virginis; amatrix et custos perpetuae castitatis: curam gerens materterae suae die ac nocte in tam gravi molestia longae aegritudinis. Haec carne propinqua, spiritu soror, servitio ancilla, elegit virgo virgini servire: et castis obsequiis vulnera languentis benignissime delinire. Haec in persecutione Picardorum, qui sanctam Lydiam virginem Deo placentem ampliori gloria coronandam gravissime vulneraverunt: totis viri-

bus pro defensione infirmae materterae suae ut praefatum est se opposuit, ne innocentem laederent. Valde enim condoluit cum ea quae laedebatur; atque plures graves contumelias et terrores audiens, laesiones etiam corporales a Picardis accepit et sustinuit: ita ut diu infirmata mortem ex laesione incurreret. Ante cuius obitum paucis diebus praecedentibus virgo Lydia in magna tribulatione posita, et ex persecutione ad Deum ferventior effecta: talem visionem habuit, verum praesagium futurorum. Quadam namque nocte in excessu mentis posita videbat sollemnem processionem civium supernorum; in qua distinctis ordinibus singuli procedebant, scilicet patriarchae simul, prophetae simul, apostoli cum apostolis: sed et martyres, confessores atque virgines, sacerdotes et clerici singuli in ordine et dignitate status sui fulgebant. Procedebant autem de ecclesia civitatis Schiedamensis, praecedentibus more solito crucibus et luminaribus sole clarius micantibus, veniebantque ad ostium domus suae, de qua funus tollentes ad ecclesiam illud deferebant. Ipsa autem virgo funus sequebatur datis sibi coronis; quarum unam in capite gestabat: reliquas singulas in singulis manibus tenebat. Ad se igitur reversa, suspicabatur

quod mors ipsius hac visione praesignaretur: finaliter tamen dicebat quod mortem neptis suae Petronillae designabat. Quapropter virgo Christi sollicita de obitu neptis suae, rogabat instanter Dominum ut febres suas ita ordinaret; ut Petronillae ante exitum suum pro consolatione eius loqui posset: quam plurimum sincero amore diligebat. Cuius preces et gemitus Dominus exaudiens ac moriturae misertus: praevenit tempora febrium cotidianarum per spatium fere sex horarum, non sine admiratione multorum assistentium; sicque temperato calore febrili, recepit facultatem alloquendi et consolandi Petronillam: in brevi ex huius saeculi luctu ad Christum migraturam. Accepta itaque consolatione divina a virgine sancta, virgo Petronilla in angustiis saepius probata; sicut fuit socia tribulationis cum Lydia passa in vita: ita et particeps consolationis meruit esse in morte sua. Igitur post visionem prius ostensam, et consolationem a carissima matertera gratanter accepta; obiit devota virgo Christi Petronilla caelestem aulam intratura: anno Domini ·M quadringentesimo vicesimo sexto, decimonono Kalendas Februarii, ipso die sancti Pontiani martyris.

DE SVBTRACTIONE CONSOLATIONIS DIVINAE, QVAM VIRGO INCVRREBAT, OB TRISTITIAM NEPTIS DEFVNCTAE.

CAPITVLVM X.

POst mortem igitur castissimae turturis virginis Petronillae, ipsa sancta virgo Lidewigis, tam fidelis et pernecessariae adiutricis societate privata, in perniciosam incidit tristitiam, nimium dolens super destitutione cordialissimae dilectricis suae Petronillae: cum qua mutua caritate devincta, inviolabilis castimoniae foedera conservabat. Nam vicissim in Christi amore se diligentes ita conexae erant et pacificae vivebant: ut sine gravi maerore ab invicem separari non possent. Quae quidem affectuosa conexio, metam discretionis excedens, etiam Domino tantum displicuit: quod in vindictam ineptae tristitiae, virgo lugubris divina consolatione usque ad festum visitationis beatae Mariae virginis carebat. Flebat igitur amarissime, non solum de morte neptis amissae: sed amplius super privatione solitae gratiae ob immoderatam tristitiam sibi subtractae. Percontantibus ergo causam istarum lacrimarum: ita respondit amicis. Cur non flerem

carissimi? Ecce iam proximis ·xi· annis, nihil a Domino petivi, quin facile impetrare potui; sed nunc tanto tempore suspensa, nullam prorsus consolationem accipio: occulto et recto Dei iudicio in me digne concitato. O terribilis et investigabilis dispensatio divina in consiliis super filios hominum; qui convertit mare in aridam, et flores rosarum in absinthium: et de dextera ponit ad sinistram, humilians sublimem usque ad terram. Si igitur Dominus tam strenue dilectam sibi virginem afflixit quia intensius fidelis neptis praesentiam ablatam deplanxit; quam graviter puniendi sunt qui carnales amicos et sodales saeculares inaniter plangunt. Verumtamen Pater misericordiarum et Deus totius consolationis non est oblitus lacrimarum famulae suae quam ab aeterno elegit: sed post amarissimam tristitiam, reddidit ei dulcissimam Spiritus sancti consolationem praeteritis temporibus saepius expertam. Igitur virgo ad tempus desolata et paterne castigata, circa festum visitationis beatae Mariae, virginis mirificam et superabundantem divinae gratiae consolationem recepit: per novem aut decem fere dies in continua contemplatione et divinorum degustatione, ac mentis iubilatione perdurans; tantaque dulcedine extitit per-

fusa interius: ut ad eam ingredientes mirarentur, et sentirent odorem suavissimi spiraminis exterius. Quaerentibus ergo multis unde odor tantae suavitatis procederet; ipsa cupiens potius ex humilitate silere quam abdita prodere: tandem devicta importunis eorum precibus quia Dominus manifestis indiciis hoc foris innotuit; gratiam tam inaestimabilis odoris de caelestibus apothecis venire respondit: quam sicut solito more prius meruit, ita et pronunc denuo visitata secum reportavit. Simili modo ante paucos annos, defuncto fratre suo Wilhelmo Petri, magnam tristitiam incidit, et in tantum ex dolore obstupuit: ut diceret se hactenus nescisse, quod adhuc ita humana fuisset. Quapropter etiam multo tempore solita carebat alimonia contemplationis divinae; sicut cuidam devoto solitario in partibus Aegypti revelatum fuit: qui eius consilio eremum constanter intravit. De cuius sancta conversatione bene incepta et optime consummata: in sequenti capitulo subinfertur quod laetanter audiatur.

DE DEVOTO IVVENE GERARDO EREMITA FACTO, ET PEREGRINIS EVM VISITANTIBVS.

CAPITVLVM XI.

ERat quidam iuvenis Gerardus nomine ex dioecesi Coloniensi oriundus: solitariae vitae desiderio stimulatus. Hic audita fama huius sanctae virginis, proposuit ad eam primo venire ut ei praesens votum suum exponeret: atque iter arduum quod aggressurus erat precibus eius commendaret; quatenus divina gratia opitulante propositum quod mente conceperat: salubri perseverantia terminaret. Qui ad eam veniens: cordis sui secreta ei intimavit. Illa vero proposito suo pie congaudens, prophetico spiritu praedicebat, quod primo triduo ingressionis suae in eremum penuriam pateretur: ac deinde ad constantiam eum exhortans: post finem diei tertiae, refectionem a Deo esset percepturus. Quod quidem postmodum ita seriatim contigit. Nam tertia die advesperascente manna caeleste accepit: Deo laboriosae semitae eius miserante. Praedictos autem sibi a virgine tres dies ita constanter peregit: quod paratus erat eos propter promissionem illius etiam cum periculo vitae persulcare. Post mu-

tuam igitur collationem et in precibus recommendationem ac fraternae caritatis obligationem; novus tirunculus novi certaminis bella congressurus, egressus est a conspectu virginis sagaciter instructus: patriam suam et cognatos ultra numquam revisurus. Peragratis ergo partibus superioribus ingreditur superiorem Aegyptum: cuius deserta penetrans, invenit cellulam, propter lupos et ferarum rabiem in arbore sitam. Adduxerat autem secum duos socios eiusdem eremiticae conversationis gratia tactos; qui paucis diebus ibi peractis heu ad pristina redierunt: sed Gerardus in arrepto proposito constantissime perdurans, Christo duce ad contemplationum culmina ascendit. Igitur in hac vasta solitudine decem et septem fere annis completis; accidit interea ut quidam episcopus de partibus Angliae cum duobus sociis ad visitandum loca terrae sanctae perveniret: ac deinde ad visendum reliquias sanctae Catharinae virginis et martyris in monte Sinai cum eis perrexit. Qui simili devotione combinati, rememorantes sanctorum patrum in Aegypto conversationem, terram illam ingressi sunt: ut quaererent si forte aliquos eremitariae vitae patres invenirent. Cumque hinc inde oberrantes usque ad superiores eius partes venissent: reperiunt cellulam

quandam non longe a terra in arbore constructam. Ad cuius ostium pulsantes, vident in ostio sibi reserato hominem vultu quidem angelicum; sed corpore ita crassum, ut non in eremo maceratus: sed inter delicias saeculi putaretur educatus. Inter plura familiaria colloquia, ab eodem eremita percipiunt: quod in duodecim annis et ultra hominem non vidisset. Interrogantes ergo unde viveret: respondit se ex sola gratia divina nutriri. Nam manna caeleste quo olim filii Israel in deserto vescebantur, colligere et comedere solebat: quod cellulae suae desuper influens cum gratiarum actione sumebat. Quaerebant etiam ab eo utrum adhuc alii invenirentur homines qui absque humano cibo viverent sicut et ipse: ad quos ita respondit. In partibus Hollandiae in civitate Schiedam est quaedam virgo multis annis diversis infirmitatibus divinitus flagellata, nullo corporali utens alimento; quae etiam ad tantam celsitudinem perfectionis pervenit: quod centupliciter sanctitate vitae et contemplationis culmine me longe praecedit. Vnde et satis admiror cum de eius transitu nihil percipio, quid ei acciderit, quod eam in scala contemplationis diu non viderim: cum antea frequenter simul ad caelestia secreta singuli in singulis scalis rapi sole-

bamus. Nam illa sicut vitae merito: ita et contemplationis excellentia supra me ascendere consuevit. Deinde devotus iste eremita praedictos peregrinos rogavit; quatenus hanc virginem in Hollandia visitarent, antequam ad partes suas redirent: et ex ore suo tres has quaestiones ei proponerent. Primo quot annos ipse in solitudine peregerit; secundo quot annorum tunc fuit, quando eremum intravit: tertio quid causae sibi occurrerit, quod eam in solita contemplatione diu non viderit. Post haec peregrini plurimum consolati et aedificati: valedicentes eremitae, in Hollandiam et Schiedam sunt reversi. Ingressi ergo hospitium civitatis: rogant hospitem suum, ut ducat eos ad virginis domum. In cuius praesentia constituti, causam adventus sui et personam eremitae qui eos miserat indicant: petentes ut ad propositas sibi quaestiones respondeat. At illa ex humilitate latere malens quam aperte ad quaestiones respondere: hoc tantum de tempore habitationis eremitae in solitudine, responsum quaerentibus dedit. Quomodo ego illud scire possem? Dominus est qui novit. Tunc illi quodammodo eam corripientes obiciunt, quare veritatem vellet celare: cum haec non a se, sed ex ore eremitae interrogarent. Respondit ergo: decem et

septem fere annos eum in solitudine peregisse. Ad secundum vero ait, decem et novem annorum eum fuisse: cum ad eremum perrexit. Ad tertium quoque respondit, se in medio hominum conversantem, diversimode maculari: illum vero ab hominibus segregatum, et inter angelos conversantem, incontaminatam conservare puritatem. Ideoque mirandum non est: si ipse in contemplationis altitudine me praecellat. Fertur etiam quod eremita causam assignaverit subtractae gratiae in virgine: quia nimium de morte propinquorum suorum solebat dolere. Quod in obitu fratris sui contigit, qui eodem fere tempore in Schiedam obierat: cum praedicta ab eremita in Aegypto, peregrinis istis recitabantur. Obiit autem felicis memoriae idem devotissimus eremita, perfectus terrenorum contemptor, ac caelestium secretorum altus speculator: anno Dominicae incarnationis, millesimo, quadringentesimo, vicesimo sexto, duodecima die mensis Octobris. Huius obitus et transitus ad gloriam: virgini sanctae fuit per visionem revelatus. Rapta namque in paradisum in hora transitus eius, videbat animam illius corpore exutam, ab angelis ad paradisum deferri; atque in fonte tam sereno ablui: cuius profun-

dum per unum fere milliare ut sibi videbatur poterat videre.

DE FELICI OBITV DOMINI WERMBOLDI PRESBYTERI, HVIVS VIRGINIS FIDELIS AMICI.

CAPITVLVM XII.

INter multos devotos patres ac spiritualis gratiae expertos viros, fuit in civitate Traiectensi temporibus venerabilis domini Frederici episcopi, sacerdos quidam caelibis vitae et animarum zelator, Wermboldus nomine, Deo et hominibus dilectus: multisque religiosis in dioecesi Traiectensi et in Hollandiae partibus latissime notus. Hic de quadam villa Hollandiae prope Goudam nativitatis genus contraxit: et per plures annos rector ac confessor sororum tertii ordinis apud sanctam Caeciliam in Traiecto claruit. Qui in divinis scripturis valde studiosus, verbum Dei frequenter in ecclesia praedicavit; et orationibus ac devotis meditationibus ferventer invigilans: pro cordis sui puritate, crebris etiam consolationibus ac divinis revelationibus meruit ab alto visitari. Ad huius tam famosi patris notitiam: non humano indicio, sed divina revelatione sancta virgo Lidewigis adhuc in paupertate sub parvo tugurio

degens hoc modo pervenit. Cum enim in festivitate Dominicae annuntiationis virgo memoranda vix media parte infirmitatis suae completa raperetur ad caelestia contemplanda; contigit etiam et devotissimum Christi sacerdotem Wermboldum eadem hora ad caelestia intuenda sustolli: tuncque ex hac unica et simili contemplatione habita, mutuam cognitionem quam prius non habuerunt, caelitus ambo conceperunt. Quapropter idem venerabilis pater: piae devotionis affectu excitatus, cupiebat Dei famulam quam in spiritu praecognoverat: corporalibus oculis etiam cognoscere et videre. Ingressus igitur ad domunculam eius ubi languida iacebat; et videns calamitatem eius qua premebatur, tamquam evangelicus Samaritanus super eam misericordia motus est: atque compassionis iaculo cordialiter vulneratus. Nec mora post sacra de Deo colloquia: extendit manus suas ad caritatis opera. Et primo quidem dedit ei circiter xxx grossos Flandrenses pro duobus linteaminibus emendis. Deinde sacerdos spiritu Dei accensus ecclesiam intravit, et ascenso ambone sermonem populo fecit; in quo duris increpationibus eos de tenacia et immisericordialitate ut digni erant castigavit: eo quod in tanta necessitate et dolore iacenti, infirmae crea-

turae Dei non subvenirent. Et merito quidem pro zelo Dei rigorose locutus est sacerdos facundus: quia probata virtus corripit insipientes. Verum postea plures Deo inspirante ad misericordiam flexi: benefecerunt liberali corde eleemosynas suas virgini sanctae destinando. Hic itaque reverendus pater inter cetera caritativa colloquia cum virgine languente quae tunc temporis fere medietatem infirmitatum suarum peregerat, coepit ei dicere, ante pascha sibi quodammodo esse revelatum: quasi ipse ex hoc mundo ad Patrem ante hoc pascha esset transiturus. Cui virgo respondit, quod usque ad futurum pentecosten sibi expectandum foret: et quod adhuc iterum post pascha eam visitare deberet. Quod dictum quam verum fuerit: rei exitus probavit. Nam post verba in brevi obiit, anno Domini ·M·cccc· tertiodecimo in vigilia pentecostes hora xii mediae noctis, tertio Idus Iunii, quo agebatur festum sancti Barnabae apostoli. Defunctus autem devotus et misericors pater Wermboldus, dilatus est ab aspectu gloriae faciei divinae novem ferme diebus: sicut huic virgini revelatum fuit divinitus. Cum autem iste venerabilis pater ante mortem suam cum virgine loqueretur, ipsam paternaliter consolando: et illa quodam-

modo conquereretur ex prolixitate infirmitatum suarum satis se gravari: respondit sacerdos ad ampliora patienda eam exhortando et quasi prophetando; quia oporteret eam amplexari adhuc maiorem tolerantiam: eo quod forsitan medietatem temporis passionum suarum vix implesset. Et hoc ita contigit: sicut praeconizavit. Dicebat namque eam fundamentum valde latum et amplum in caelestibus collocasse: cuius structura superaedificanda non poterat in brevi consummari. Vixit autem virgo post obitum huius dilecti patris annis viginti in doloribus magnis et plagis multis sibi praevaticinatis; quam Deus tamen consolabatur et confortabat raptibus frequentibus: per inspirationem sancti Spiritus et visitationem civium supernorum.

DE DIVERSIS RAPTIBVS EIVS ET COGNITIONE DE STATV QVORVNDAM RELIGIOSORVM.

CAPITVLVM XIII.

RApiebatur itaque saepissime virgo haec debilis corpore spiritu fervens in ecstasim, per excessum mentis: sed non erat in eius raptu rara hora et brevis mora. Quadam vice religiosus quidam interrogavit eam de statu suo et

patientia tribulationum suarum: quas cotidie patiebatur. Cui illa respondit, satis excessive et supra vires suas se gravari; et nisi pius Dominus baculo consolationis eam sustentaret: facillime sub onere dolorum deficere posset. Aiebat namque divina misericordia affluente, quasi omni nocte per longam morulam unius horae vel amplius se rapi ad caelestia speculanda; quorum deliciis tantopere reficiebatur, quod non solum sibi tolerabilis: sed etiam quaelibet amarissima tortura delectabilis efficiebatur. Rapiebatur etiam ad loca purgatoria et infernalia tormenta; ut videndo horrida supplicia, patientius sustineret praesentia flagella: atque intime compatiendo libenter paenitentiam ageret, pro his qui liberatione indigebant. In huiusmodi et aliis felicibus raptibus fere xxxquatuor annis in lectulo doloris recubans visitata fuit et in spiritu confortata: certis tamen ex causis ut praefatum est, divinis raptibus privata. In multis denique gestis suis per contrarios eventus Deus eam probans saepe humiliavit: et crebro visitans altius elevavit. Horum igitur raptuum occasione, multas ecclesias et religiosorum monasteria, et dispositionem locorum et structuram ecclesiarum cognoscebat; personas quoque religiosas quas numquam viderat,

nominatim cognovit: et qualia circa eas divinitus acta fuerant, aliis nonnumquam referebat.

Dixerat aliquando cuidam priori, quod ita monasterium ipsius et ecclesiam cognoscebat sicut ipse; et quod per noctes dormientibus fratribus dormitorium eorum visitare solebat: et circa lectulos fratrum angelos sanctos stare videbat.

Erat quidam iuvenis Henricus nomine de Hagis villa ducis Hollandiae natus, quem virgo prius numquam viderat: qui Dei gratia inspiratus, nescientibus parentibus eius habitum sanctae religionis apud Carthusienses in partibus Brabantiae prope Diest quaesivit et accepit. Cuius pater Wilhelmus nominatus, nesciens quid circa filium suum actum fuerat: ingressus est ad virginem forsitan aliquid quaesiturus. Qui statim proprio nomine et agnomine ab ea vocatus, audivit virginem prospera filio suo imprecantem: et super bonis a Deo sibi factis congaudentem. Super quo ille miratus: causam huius congratulationis sciscitatus est. At illa stupori eius verbum iucundum adiciens: respondit eum in supradicto monasterio sanctae religionis habitum induisse.

Erat et alius religiosus de Dordraco natus, sed in Emstein regularis professus;

qui quadam vice cellulam virginis ad visitandum eam tacitus intravit: quem illa proprio nomine appellans, gratiose satis salutavit. Et quamvis forte cum prius semel viderat: protunc certe corporaliter non videbat. De quo etiam ille stupefactus quaesivit, unde eum sic nosset: cui illa simpliciter respondens, Dominus inquit donavit. Haec duo exempla pronunc sufficiant: quae frater Hugo quondam supprior in Brielis ab ore eorum quibus contigerunt personaliter audivit et testis veraciter existit.

DE APPARITIONE ET COGNITIONE ANGELICAE CLARITATIS CIRCA EAM.

CAPITVLVM XIIII.

COmplebatur luculenter in hac probatissima virgine: quod olim Dominus Moysi et filiis Israel terram promissionis intrantibus dicebat. Ecce ego mitto angelum meum qui praecedat te et custodiat semper: et sit ductor itineris tui. Legitur in multis libris sanctorum de apparitionibus angelorum: et nunc similia probari possunt, in hac paupercula Lydia virgine ex testimonio multorum religiosorum. Visitabatur etenim creberrime ab angelo sancto; a quo etiam

tangebatur digna eius consortio ac fulta praesidio: quem ita personaliter cognoscebat, sicut amicus suum cognoscit amicum. Similiter cognoscebat etiam angelos confessorum suorum: aliorumque familiarium suorum, ac multorum extraneorum. Apparebat autem ei idem angelus diversimoda effigie; interdum in forma viri pulcherrimi, semper tamen cum magna claritate: utpote angelus lucis, minister et signifer aeternae lucis. Nonnumquam vero claritas illa tanta erat; quod si mille soles in virtute sua invicem lucerent: non tamen huic angelicae claritati aequiperari possent. Interdum vero minor apparebat: semper tamen Dominicae crucis vexillum in fronte praeferebat; ne forte ab angelo satanae deciperetur: qui in angelum lucis se transfigurans frequenter ei apparebat. Si vero propter frequentiam visitantium aliquando turbabatur: aut propter praesentiam vel contactum quorumlibet inhonestorum, puritas eius maculabatur; ne haec levis culpa in candido vellere diu maneret, nec impunita transiret: praefatis angelicis visitationibus et divinis raptibus privabatur. Interdum quoque cum quibusdam spiritualibus defectibus soli Deo et angelis cognitis, in conscientia gravabatur: horum occasione scrupulose castigata, a con-

suetis raptibus etiam impediebatur. De quibus in mortariolo cordis contrita, angelo sancto ductori suo confiteri solebat; sicque humili confessione purgata, ab eodem praecedente ad quae ducebatur sequendo properabat. Docebatur autem ab eodem angelo sancto, qualia sibi et qualia confessori suo deberet confiteri: quia cotidie cotidianos excessus suos confitebatur, iuxta illud psalmistae verbum. Dixi confitebor adversum me iniustitiam meam Domino: et tu remisisti impietatem peccati mei.

DE MIRABILI MODO INTERNAE COMMOTIONIS ANTE RAPTVM SPIRITVS EIVS.

CAPITVLVM XV.

IN illa indicibili nobis separatione spiritus ab anima, antequam extra se virgo sancta raperetur; primo tantam circa vitalia, pectoris et cordis angustiam sentiebat: quod vix praevalens respirare, morituram se aestimabat. Verum postea in huiusmodi spiritalibus raptibus propter consuetudinem assuefacta: tales angustias non est passa. Cum igitur spiritu ad praedicta loca raperetur; corpus eius quasi mortuum et exanime in lectulo remanebat, adeo immobile: quod si quis illud

tetigisset, ipsa non sensisset. Similia quaedam leguntur in vita sancti Thomae de Aquino; ideo nemo dubitet de veritate novitatis huius virginis: quam Deus laetificavit ineffabilibus raptibus suis.

Contigit ergo in raptu quodam, ut angelus apprehensa manu eius duceret eam usque ad altare chori beatae virginis ecclesiae Schiedamensis. Cumque ibidem orasset, beatam virginem devote salutando: ducebat eam angelus versus orientem per amoena loca rosarum et liliorum: omnique genere florum consita, ac aromatibus respersa. Appropinquans ergo his locis, invitabatur ab angelo ut ingrederetur: sed illa propter reverentiam eorum non audebat intrare, ne pedibus suis florida prata conculcaret; tandem angelo affirmante quod non essent ab ea conculcanda: secundum monita eius et invitationem ingrediens, sequebatur eum quocumque praecedebat. Interdum autem flores isti tantae celsitudinis et densitatis erant: quod ipsa causabatur se non posse eos pertransire; ac tunc angelus eam sicut quondam Habacuc prophetam transtulit: ita et eam apprehendens mox per eosdem flores in locum ad quem pergebant confidenter transponebat.

DE SPIRITV PROPHETIAE EIVS, QVO MVLTA SECRETA ALIIS REVELAVIT.

CAPITVLVM XVI.

CONstat autem hanc virginem etiam multa secreta tam de vivis quam defunctis cognovisse; e quibus aliqua pro utilitate et consolatione amicorum indicavit: plura vero sub silentio humiliter reservavit. Siquidem incendium civitatis Schiedamensis longe ante praescivisse creditur: eo quod priusquam contingeret, provisionem asserum in pariete domus suae fieri iusserat. Quaerentibus ergo cur hoc faceret, dicebat, quia si incendium oriretur, tunc facilius eam amotis asseribus exportare foras, et ultra fossam transvehere possent.

Igitur anno Domini ·M·cccc·xxviii· contigit quod quidam nautae de Schiedam pro allecibus perrecturi, cenam magnam sociis et amicis suis ad valedicendum eis ipso die sancti Arnulphi episcopi et confessoris studiose paraverunt; laetantes quidem de praesentibus bonis: nil de futuris malis formidantes. Peracta itaque cena cum ignem sub vasculo circa parietem arundineum operuissent: tunc ecce circa undecimam horam noctis instantis,

paulatim incendium exoritur; quod per reliquum noctis spatium desaeviens processit: ita quod fere tota civitas cum ecclesia et domo sororum ecclesiae proxima combureretur. Quo facto quamplures homines civitatis illius pro certo tenebant, hoc grande incendium propter peccata quorundam hominum contigisse: qui inter cetera peccata praefatae imagini beatae Mariae virginis irreverentiam exhibuerant. Inter quos erat femina saecularis et dissoluta: saeculi vias latas sequens cum dissolutis. Post cuius mortem sacerdos quidam huic virgini familiaris petiit ab ea ut pro se oraret: quatenus ipse aliquid certi de statu mulieris defunctae perciperet. Quod cum virgo annueret et faceret; idem presbyter in visu noctis raptus ad loca infernalia, vidit praefatam feminam igneis catenis ligatam in inferno teneri: quod et huic virgini cum stupore referebat et dolore.

DE QVODAM SACRISTA DEFVNCTO ET ALIIS PLVRIBVS DEFVNCTIS.

CAPITVLVM XVII.

ERat quidam sacrista Baldewinus nomine, in villa Ouderschie ab antiquitate sic dicta; qui infirmatus obiit in nocte conversionis sancti Pauli: cuius

nomen haec virgo prius ignorabat. Eadem vero nocte virgo orationi vacans, solito more a sensibus rapta, venit ad quendam montem; ad cuius radicem videbat hominem tunc sibi incognitum, volentem montem ascendere: sed prae invaletudine non valentem. Quem cum ob rogatum eius in umeris suis impositum sursum portasset: mirata de ponderositate eius, quaesivit quo nomine vocaretur. Qui respondens ait. Baldewinus de Velde. Mane facto, dominus Iohannes confessor virginis ingressus cellulam eius, invenit eam quasi prae lassitudine magni laboris graviter suspirantem: et prae defectu vix anhelitum trahere valentem. Interrogavit ergo sacerdos causam huius anxietatis et fatigationis. Quae rem in visione ostensam ex ordine pandit: et nomen viri prius ignoti quod Baldewinus vocaretur edicit. Super quo miratus sacerdos ille, recordabatur sacristae in Ouderschie, qui Baldewinus vocabatur: sed agnomen eius ignorabat. Post biduum idem sacerdos causa celebrationis venit ad villam illam, interrogans feminam quandam de statu et agnomine eiusdem sacristae. Quae agnomen illius sicut virgini fuit revelatum edixit: asserens similiter eadem nocte defunctum, qua et virgo eum de radice montis ad cacumen portaverat.

Alia quoque vice solito more rapta venit circa quendam montem, videbatque diversos diversimode oberrantes; alios ad radicem montis, alios altius enitentes: et alios in eminentiori loco montis versantes; volentes quidem montem ipsum ascendere, sed non valentes: sed nec qui eos iuvarent auxiliatores habentes. Intellexit ergo virgo quid ista praetenderent: quia defunctorum animae erant quae suffragia desiderabant.

Cum autem aliquae praecipuae sollemnitates instarent; per aliquos dies ante illa festa rapiebatur ad loca purgatoria: ut videret calamitates afflictorum qui auxiliis indigebant, nec sibi ipsis poterant subvenire; quatenus pro eis fideliter Dominum oraret: qui poenis gravissimis cruciati cum beato Iob clamitare cogebantur. Miseremini mei miseremini mei saltem vos amici mei: quia manus Domini tetigit me. Reversa igitur ad se, cum pro eorundem liberatione cotidianas febres libenter sustineret, atque amarissime fleret divinam misericordiam instanter exorando; rursum in ipsis festivitatibus rapta, pro eorum agnita redemptione tanto gaudio exultabat: quod vix prae laetitia semet ipsam capere poterat. Licet autem ceteris diebus quamplures saepius eriperet: in praecipuis tamen festivitatibus multo plu-

res et in maiori copia Deo propitiante eripuit. Adeo autem acriter super miserias eorum doluit et frequenter plorabat; quod deficientibus in ea naturalibus lacrimis, sanguineae lacrimae succederent: quas successu temporis super genas eius coagulatas confessor eius cum naturalibus lacrimis exstillantibus emolliens abrasit; et in sacculo ponens, apud se in scrinio reservabat: atque post mortem eius sicut optavit, sub capite eius in sepulchro reponebat.

DE CAVTELA ET CIRCVMSPECTIONE EIVS CIRCA REVELATIONEM STATVVM DEFVNCTORVM.

CAPITVLVM XVIII.

Multum quidem cauta et circumspecta fuit haec virgo loquens de statu defunctorum: licet saepius secreta Dei non ignorabat. Quod sequenti exemplo ex verbis eius apparebit ad cautelam imperitorum: quos saepe fallunt visiones mortuorum. Post mortem igitur ducis Wilhelmi ac comitis Hollandiae et Zelandiae, sub quo virgo haec claruit et diu aegrotavit; rumor quidam popularis insonuit, et ad aures Margaretae comitissae uxoris ducis iam defuncti pervenit: quod haec virgo dixisset eum iam fore salvatum. Audierat etiam quod haec virgo

per triduum mortua fuisset et revixisset. Misit ergo nobilis ac reverenda domina ad eam unum de famulis suis: ut inquireret huius rei veritatem. Interrogata igitur super utroque ab ipso nuntio transmisso: ad unum ita respondit. Si triduo mortua fuissem: Schiedamenses diu me sepelissent. Ad aliud vero sicut ridiculosum iudicabat quod interrogabatur: ita quodammodo respondit dicens. Si ille iam esset in aeterna vita, tunc Dominus iniuriaretur mihi: quae decem et septem annis gravissimis infirmitatibus detenta, de lecto non descendi nec terram tetigi. Quapropter precor: ne occasione mei peccetis. Sicque nuntius qui incertus venit: incertior inde recessit. De pluribus tamen religiosis defunctis certam nonnumquam dabat sententiam: quod essent salvati, et in gaudium Domini sui introducti. De novissimis quoque temporibus et adventu Antichristi dicere solebat: quod ipsa neutrum horum esset visura.

DE TEMPTATIONE CVIVSDAM VIRI, CONSILIO VIRGINIS A LAQVEO DIABOLI LIBERATI.

CAPITVLVM XIX.

Cuius quidam honestus ac scabinus civitatis Schiedamensis graviter a diabolo temptabatur: ad iniciendum sibi

ipsi manus violentas, per suspendium laquei mortis. Habebat autem sacerdotem et capellanum bonum, Iohannem nomine, Dei gratia adornatum: qui coram eo missas celebrare, et pro eo orare consueverat. Quotiens igitur eum temptatum noverat: vix ei persuadere poterat, ne sibi crudelem mortem inferret. Sed cum ille violentiae temptationis resistere non posset, nec confessor eius a laqueo suspensionis temptatum cohibere; sacerdos anxius satis de periculo, ad virginem pro consilio accessit: interrogavitque quid sibi circa temptatum faciendum esset. Tunc illa sciens diabolum non posse sustinere, quod artes malitiae suae verterentur in arma salutis; suasit presbytero, quatenus si temptatus suggestioni diabolicae resistere non valeret: hoc ei pro paenitentia iniungeret, quod hostis malignus ad ruinam suggerebat. Quo audito confessor, metuens ne perditionis eius causa existeret: non audebat temptato dicere quod consulebatur. Illa vero in Deo confidens: iussit ut in conscientia sui fiducialiter id ageret. Dum ergo quadam vice circa temptatum sacerdos opportunitatem nactus fecisset quod virgo consuluit; temptatus flexis genibus gratias egit: quia quod diu desideraverat, iam tandem obtinere meruit. Statimque do-

mum reversus, funem trabi applicans et collo suo circumvolvens sedem ascendit: ut illaqueatus se suspenderet. Sed o mira Dei clementia et ineffabilis divinae miserationis providentia; qui fallacias diaboli convertit ad liberationem servi sui: propter oboedientiam sacerdotis acquiescentis consilio virginis Christi. Videntes ergo daemones et invidentes eum tali morte sibi auferendum: violenter apprehensum cum laqueo abrumpentes dixerunt, non vos modo suspendetis. Iratique vehementer post tergum cuiusdam scrinii, inter parietem et cistam eum proiecerunt et intruserunt. Vnde per trium horarum fere spatium a domesticis multum quaesitus, et tandem cum omnium admiratione inventus: non nisi per ablationem cistae extractus est, ac deinceps mansit a temptatione liberatus.

DE FEMINA MERITIS BEATAE MARIAE VIRGINIS A FOVEA DESPERATIONIS LIBERATA.

CAPITVLVM XX.

IN eadem civitate Schiedam erat femina quaedam pusillanimis et timorata: quam diabolus in desperationis barathrum fere praecipitaverat. Obiecit namque ei saepius per somnium scidu-

lam cum peccato quodam ab ea commisso, quasi necdum divinitus dimisso nec dimittendo: cum tamen ipsa illud sacramentaliter saepius confessa, absolutionem suscepisset, et paenitentiam iniunctam egisset. Cum ergo cordis sui angustias huic virgini crebrius exponeret; et illa benignis consolationibus desolatam refoveret, nec tamen quantum vellet circa eam proficeret: eo quod princeps mortis novis semper terroribus per somnium eam sicut prius conturbaret, dicens; nequaquam manus meas evadere poteris: quia litteris istis te mihi confirmatam et subiugatam habeo. Contigit ergo quadam vice ut virgo orationibus dedita ad caelestia rapta eundem videret daemonem, chartam ipsam in manu gestantem: sed manu beatae Mariae virginis de manu eius violenter est ablata et rupta. Potens enim erat misericors domina omnia machinamenta diaboli dissolvere: et tristem animam fiducia bonae spei consolari. Haec postmodum virgo sensibus corporeis restituta domino Iohanni Walteri confessori suo rettulit: malitiam diaboli per pietatem beatae virginis destructam ostendens. Post haec femina praedicta sicut prius desolationis suae querimonias coram virgine deposuit; quam illa blande consolans, tacita tamen chartae destruc-

tione, praecepit ut secura deinceps esset: nec quicquam mali super hoc sibi eventurum formidaret. Sed et se ipsam obsidem pro conscientia illius in die iudicii offerens ac divinae pietati per omnia confidens: ab omni praehabita trepidatione liberam eam reddidit et pacatam.

DE GRATIA MAGNAE COMPVNCTIONIS ET LARGA EFFVSIONE LACRIMARVM IN COMMVNICATIONE CORPORIS CHRISTI.

CAPITVLVM XXI.

Nunc consequenter dicenda sunt aliqua de statu sacrae communionis huius devotissimae virginis; qualiter ipsa aspirante divina gratia paulatim profecit ad altiora dona: frequenter accipiendo pretiosi corporis Christi sacramenta. Eo igitur tempore ariditatis suae quando virgo adhuc nescia spiritualis dulcedinis, langueret in lectulo acerbissimi doloris; fuit devotus quidam sacerdos dominus Iohannes Pot dictus, qui eam bis in anno communicare solebat: et primitus ad meditationem Dominicae passionis informaverat. Hic ergo curam gerens salutis aegrae virginis cum quodam die eam communicaturus esset, accipiens in manibus suis sacram et incontaminatam hostiam:

indicabat ei seriose satis et affectuose, quatenus aspiceret et susciperet eum quem in manu tenebat; sciens pro certo quia ille foret Dominus Deus creator suus, qui pro ipsa fuerat incarnatus passus ac mortuus: qui etiam omnem quam patiebatur tribulationem copiosissime sibi esset remuneraturus, ac omnem dolorem mitigaturus. Quibus verbis adeo statim ipsa compuncta fuit: et quasi quibusdam igniferis amatoriis iaculis vulnerata. Et sicut prius prae dolore cordis et impatientia sensus non poterat cessare a lacrimis multis: ita et nunc per quindenam fere vel amplius non valebat se continere a fletibus prae magnitudine contritionis et divini amoris. Dolebat namque et plorabat pro caecitate praeteritae neglegentiae et obtusitatis suae diuturnae: in qua tamdiu impatiens et inconsiderata fuit; quod nec matris nec cuiuscumque hominis consolationem admittere poterat: nec causam lacrimarum alicui indicare. Exhinc iam recepto salutari sacramento cum magna contritione, coepit frequentibus consolationibus divinis refoveri: licet nondum per raptum contemplationis excederet. Nec tamen interrogantibus volebat causam lacrimarum suarum patefacere; ne manna absconditum quod gustaverat perderet: sed reticendo securius in corde servaret.

Vtebatur autem per divinam dispensationem huiusmodi consolationibus octo fere annis: antequam inciperet ecstatice rapi extra corporis sensus. His igitur duobus adiutoriis, scilicet sacra communicatione corporis Christi, et devota meditatione Dominicae passionis, quasi quibusdam duobus amorosis bracchiis amplexabatur dilectum sponsum suum Iesum Christum; ideoque confidenter cum sponsa in amoris cantico dicere poterat, cuius ineffabilis dulcedinis gratiam in se frequenter per experientiam sentiebat: fasciculus murrae dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur. Sicut enim murra mortuorum corpora a putrefactione praeservat: ita et cotidiana passionis Christi exercitatio mentem eius ab impatientia et murmure praeservabat. Et sicut panis materialis manducantem roborat: ita susceptio corporis Christi spiritum eius reficiens vitam et laetitiam ei conferebat.

DE INSATIABILI DESIDERIO EIVS AD COMMVNICANDVM SAEPIVS ET APPARITIONE PVERI CRVCIFIXI.

CAPITVLVM XXII.

Cum Salvator noster Iesus Christus evangelium regni caelestis praedicaret: inter multa caelestia verba quae

docuit hoc saluberrimum fidei verbum de sacramento corporis sui dicebat. Qui manducat me et ipse vivet propter me: scilicet vel spiritualiter tantum, vel etiam sacramentaliter et spiritualiter me manducando; aut certe nunc vivet in vita gratiae, et in futuro in vita aeternae gloriae mecum regnando: hoc enim sacra communicatio corporis et sanguinis mei significat. Quae fidelis promissio in hac virgine indubitanter completa est: Christo mirabilia sua in ea benignissime operante. Nam cum primam fere medietatem temporis aegritudinum suarum, parco valde et superhumano uteretur alimento prout in prima parte huius libri habetur; insuper et cum per reliquum totum tempus vitae suae nullum penitus cibum nec potum sumeret: non tamen poterat haec sancta famula Dei, ab hoc vitali cibo et vivifico corporis Christi sacramento penitus abstinere. Nam quantum per corporales infirmitates deficiebat in corpore, et corporalem cibum minus sumebat; tantum desiderium caelestis et divini panis in ea crescebat: atque mediante eo in spiritu confortabatur, et spiritualius intus vivebat. Vnde in principio aegritudinum suarum per tres aut quatuor annos, semel in anno in festo paschae communicare solebat: postea vero incipiente

consolatione divina per aliquot annos bina vice Christum accipiebat. Post haec matre defuncta, in tantum desiderium eius crescebat, et afficiebatur ad communicandum: quod sex vicibus aut amplius corpus Dominicum plena fide, et devotione praecipua in singulare animae suae solacium et subsidium sumebat: et hoc ipsum frequentius accepisset, nisi curatus ecclesiae sibi denegasset. Vnde et si quando ab eo sacram communionem corporis Christi suscipere petebat; invite satis et contra voluntatem suam ad eam veniebat: super quo ipsa valde dolebat. Nam quanto diutius aegrotando iacebat tanto amplius corporaliter cruciabatur et deficiebat; et quanto plus in corpore cruciabatur, tanto magis in divino amore fervebat; tantoque ad amorem Dei inflammabatur: tanto omnipotentis Dei gratia amplius in ea operabatur.

Post haec mirabilis quaedam visio apparuit virgini: desiderio communicandi flagranti. Nam quaedam visibilis imago pueri crucifixi cum quinque vulneribus apparuit ei in lecto cubanti; quae postea in hostiam sacramentalem cum eisdem vulneribus versa: in aere supra mappam lecti eius pependit, qua virgo erat pro parte cooperta. Misit ergo nuntium curato ecclesiae ut ad se veniret, et Christum

in hostia sibi apparentem videret: quam etiam quidam alii oculis suis viderunt. Deinde petiit ut hanc hostiam sibi communicandam tribuat: ac dictis eius et operibus divinis non diffidat. His auditis licet dubius tradidit ei hostiam visam: quam virgo sibi dari petiit et reverenter accepit. Post huius hostiae mirificam apparitionem et devotam susceptionem tanto divino amore et sacrae communionis desiderio cor virginis accendebatur: quod pluribus annis per omnem quindenam, venerabile eucharistiae sacramentum, de manu sacerdotis sumebat; quem etiam multa providentia et subtilitate ad hoc uti oportebat: quia alias illud insumere, prae debilitate non potuisset. Postea vero parum aquae pro ablutione ei porrigebat; ob cuius modicitatem tantam difficultatem patiebatur in gutture: quod vix poterat eam deglutire. Interdum tamen non porrigebat aliquam ablutionem: propter nimiam insumendi gravitatem. Et hic quidem status communionis eius usque ad annum Domini ·M·cccc· vicesimum primum. Abhinc autem usque ad mortem suam communiter patiebatur febres quartanas, et interdum cotidianas: pro sublevatione animarum, a purgatorio. Quo tempore tanto divino amore flagrabat; quod communiter quando tempore quar-

tanae febris accessum febrilem non patiebatur: duobus diebus coniunctim de manibus confessorum suorum communicabat. Erat autem hoc sanctum et venerabile corporis Christi sacramentum virgini infirmanti, non solum spiritualis animae suae refectio: sed etiam corporis afflicti relevatio quaedam et sustentatio. Praecipue tamen tempore subtractae gratiae, ac divinae consolationis privamine: hoc sacrosanctum Dominici corporis epulum, crebrius sumebat in singulare subsidium. Nam interna divinae consolationis gratia erat sibi corporis et animae refectio, quam saepius experiebatur in abundantia spiritus et laetitia cordis; ex cuius iterum carentia, in tantum corpore debilitabatur: quod quasi sine spirituali refectione non valeret subsistere et corporaliter vivere. Ideo ut dictum est corpus Christi ardenter sitiebat et in sustentaculum vitae accepit: ne in peregrinatione praesenti sub onere afflictionis lassata expiraret. In cuius sumptione tanto divino lumine frequenter illuminabatur: quod sicut corporalibus oculis corporaliter videbat: ita et ipsa supercaelesti hoc lumine perfusa, omnia interiora sua oculo mentali perspiciebat. Hoc idem et in ceteris temporibus saepe ei contigit: in praesentia luminis divini, et raptu vitae contemplativae. Vnde et

postea tempore ariditatis suae et subtractione consolationis, cum per divinam dispensationem hanc illustrationem non sentiret: dicere intra se solebat. O ubi nunc sunt dies illi in quibus interiora mea interno oculo solebam intueri: sicut corporis oculo corporalia videbam. Sicque in ea perficiebatur illud Sapientis dictum. In die bonorum ne immemor sis malorum: et in die malorum ne immemor sis bonorum.

DE FEBRE BALDEWINI PVERI, ET DOMINI IOHANNIS CONFESSORIS SVI.

CAPITVLVM XXIII.

HAbebat autem apud se virgo desolata pro aliquali solacio in extremo tempore aegritudinis suae filium fratris sui Baldewinum nomine, puerum duodennem: quasi continue sibi ministrantem. Qui ut firmiter retineret quae apud eam mirabilia fiebant, et frequenti experientia cernebat: salubri verbere et pio quodam miraculo in recordatione mirabilium suorum, infirmitatem febrium ei a Domino procurabat. Vtebatur namque idem puer iuvenculus amphora quadam: ex qua potare solebat. Circa festum igitur nativitatis beatae Mariae virginis, anno illo

ante diem obitus sui, praecepit virgo eidem puero vespere iam facto: ut amphoram suam tenui potu repletam apud lectulum suum collocaret. Mane facto advocans puerum: iussit ut amphoram tolleret et potaret. Cum ergo amphoram accepisset; invenit eam novo quodam poculo Dei dono repletam: quasi in ea esset confectio facta ex mixtura cinnamomi et aliarum specierum suaviter redolentium ac saporose gustantium. Sicut autem haec virgo secundum multitudinem tribulationum quibus cotidie flagellabatur, divinis etiam consolationibus refovebatur; sic e converso praedictus puer accepto et potato quantum volebat de praefato poculo, eodem die coepit languere, et successive diversis febribus inquietari: usque circa festum natalis sancti Martini episcopi eiusdem anni tempore hiemali. Ex eodem autem poculo miraculoso, diversi homines etiam potabant: non tamen aliquas infirmitates sicut praefatus puer incurrebant. Similiter et diversi alii liquores in eandem amphoram per integram hebdomadam missi; saporem suavissimi poculi bibentibus praebuerunt: absque molestia tamen alicuius infirmitatis. Hoc ergo poculum quod puero fuit in signum flagelli: aliis gustantibus extitit in solacium novi miraculi. Curato

autem puero a febribus suis: rursus extensa est manus Domini in sacerdotem huius virginis. Nam dominus Iohannes confessor eius in febres quartanas incidit; et eodem die quo virgo solito more febricitabat: et ipse percussus rigorem febrium sustinebat. Haec videns soror domini Iohannis interrogabat virginem: quamdiu febres fratris sui deberent durare. Quae respondit eum circa Dominicam primam quadragesimae sequentis esse liberandum: quod et ita factum est ut praedixit. Et cum idem dominus Iohannes gravi infirmitate usque ad mortem aegrotaret: virgo sibi compassa, magna instantia precum suarum mortis dilationem et vitae prolongationem a Domino misericorditer eidem impetravit.

DE DOLORE CALCVLI EIVS ET PRAESCIENTIA ANTE DIEM OBITVS SVI.

CAPITVLVM XXIIII.

Virgo Christi Lidewigis in multis examinata doloribus, ut non remaneret in ea peccati macula: tandem adhuc una acutissima plaga percussa est et purgata. In ultimo igitur anno vitae suae, a festo purificationis usque ad festum paschae sequentis; cum aliis infirmitatibus

quas prius diutissime habuerat, tanta molestia calculi gravabatur: quod frequenter duabus vel tribus vicibus una hora quasi exanimis facta, loqui non poterat. Qua angustia cum vehementi morsu dentium sine verbis impatientiae vix transacta et cessante: paucissimis verbis vix uti poterat ad loquendum. Dicebat autem, quia idem calculus mortem sibi esset illaturus: quantitatem habens quasi unius ovi columbae.

Eo quoque tempore ita raro per internas consolationes divinitus visitabatur: quod domino Iohanni confessori suo quodammodo se derelictam a Domino prae solito cum lacrimis conquerebatur. In qua tamen desolatione maius meritum per patientiam sibi accrevit; quia conformior Christo in cruce patienti reddebatur: qui voce magna ad Patrem clamavit dicens. Deus meus Deus meus ut quid dereliquisti me? Ipsa autem sancta virgo sicut vera amatrix et baiulatrix crucis, continuabat et tolerabat infirmitates suas usque ad mortem: quam etiam longe ante Domino revelante praesciverat. Nam cum quidam religiosus prior ab ea demandatus ad eam venisset, scilicet in profesto cathedrae sancti Petri, eodem anno quo obiit; altera die summo mane admonitus est idem prior a domino Iohanne

confessore virginis ut intraret cellam eius: si quid gratiae spiritualis circa eam vellet experiri. Cum ergo cellam eius intrasset, tantam odoris suavissimi fragrantiam in ea persensit, quam virgo tunc a Domino visitata et ad loca caelestia perducta reportaverat: quasi in eadem cella diversae species aromaticae repositae fuissent. Post mutuum igitur divinumque colloquium de his propter quae priorem vocaverat; admonuit eum ut in festis paschalibus ad eam rediret: ad conferendum adhuc de iisdem melius prout Dominus donaverit. Quod si eam non inveniret: quod tunc ex caritate pro ea oraret. Ex quibus verbis liquido patet hoc eam de morte sua dixisse: licet mentionem mortis non expresserit.

DE GRATIA IN NOCTE PASCHALI ET PROPHETIA MORTIS EIVS.

CAPITVLVM XXV.

ADveniente autem sollemnitate paschali in ipsa sacra Dominicae resurrectionis nocte circa quartam hora diluculo illucescente, praedictus dominus Iohannes confessor eius ad invisendam virginem accessit; qui tam ex odore manuum eius, quam ex verbis ipsius clare percepit: quod more solito ab angelo

sancto visitata fuerat. Tantam enim suavitatem apud eam sentiebat: quod putabatur diversorum aromatum unguentis peruncta. Super quo cum ille ei congratulans Domino gratias ageret: ipsa ad se post habitam visitationem reversa, fatebatur se divinitus consolatam; poenas tamen gravissimas sibi instare asserebat: quas per eadem festa passura erat. Dicebat quoque se in eadem nocte audivisse in caelestibus alleluia cantari: atque sperabat quod idem canticum alleluia cum caelestibus spiritibus breviter in maiori gaudio et consolatione esset canitura; levius quoque se habituram ab illis gravaminibus si festa paschalia transissent. Quod de mortis exitu dixisse videtur: quamvis breviter se morituram non indicabat. Singulis tamen diebus, scilicet ipso sancto die paschae cum duobus sequentibus dicebat adventantibus; quod poenae quas tunc patiebatur non essent diu duraturae: sicut postea rei probavit eventus.

DE FELICI OBITV EIVS ET DOLORIBVS IN EXTREMIS.

CAPITVLVM XXVI.

Pgitur cum feria tertia infra octavas paschae ingrueret; virgo mitis et patiens, volens se plenius recolligere:

supplicabat domino Iohanni confessori suo qui mane ad eam veniebat; quatenus nec ipse nec aliquis diligentium eam, ipso die ad visitandum eam intraret: excepto puero Baldewino, qui ei sedulo usque ad mortem serviebat. Quod et factum est: ut secundum desiderium cordis sui, solitarie et ab hominibus desolata moreretur. Siquidem praefatus confessor eius cuidam religioso referebat, quod ante quatuor vel quinque annos obitus sui, audierat eam Dominum rogantem: quod non nisi se solo teste et ipsa sciente moreretur. Itemque petierat quod poenas et infirmitates suas multiplicaret; dies suos abbreviaret, horam mortis acceleraret, ac brevem mortem redderet: quod et factum fuit ut iam e vicino patebit. Omnibus igitur familiaribus domus suae exclusis, et domino Iohanne absente qui protunc vigilias defunctorum pro quadam matre sororum defuncta legerat: virgo ad extrema tendens praesente solo praefato puero qui ei testam porrigebat et effusa per vomitum exportabat; in tantum angustiabatur in ipsis vomitibus expuendis: quod conquerendo puero ministro suo dicebat. Carissime fili: utinam sciret dominus meus Iohannes quantum nunc gravor. Nec mirum si in his angustiis gravari se fatebatur: cum dolor super

dolorem in ea adveniens augebatur. A septima namque hora eiusdem diei, de mane usque circa quartam horam post meridiem antequam moriebatur: fere viginti vicibus evomuit materiam satis viridem, quam de fellis amaritudine exisse putabat. Cumque puer praefatus his visis et auditis, interrogaret eam an vellet dominum Iohannem advocare; tandem adveniente ultimo vomitu, tantam difficultatem in eo patiebatur: quod materiam in gutture collectam non valens eicere, coepit ex ea suffocari. Quod cernens puer innocens suspicatus eam statim moriturum: flens cucurrit foras et nuntiavit haec domino Iohanni ac ceteris condomesticis illic congregatis. Qui cum similiter flentes accurrerent: invenerunt eam agonizantem. Tunc dominus Iohannes apprehensa manu eius: petiit ab ea signum an viveret, vel si vellet inungi. Cumque illa reticeret: accenso lumine et lucernae imposito, applicuit sacerdos lumen retro, a capite eius; putabat enim eam adhuc vivere, et ideo non posse lumen sufferre: invenit eam defunctam, et praesentis vitae evasisse miseriam. A tempore autem quo ultime loquebatur usque ad expirationem eius, vix spatium trium psalmorum miserere intercessit; sicque finis eius brevis apparuit: quemadmodum

a Domino diu ante petierat. Obiit autem virgo patientissima Deo et angelis gratissima, decimooctavo Kalendis Maii, ipso die sanctorum martyrum Tiburtii et Valeriani; anno Dominicae incarnationis ·M̄· quadringentesimo tricesimo tertio, feria tertia infra octavas paschae circa quartam horam post vesperas, anno aetatis suae quinquagesimo tertio: qui secundum cursum festivitatum, completus fuerat ante mortem eius in die palmarum. Et convenienter satis Deo moderante temporum vices in hebdomada paschali ex hoc saeculo migravit; ut quae longo tempore particeps fuerat passionum Christi meditando compatiendo: etiam cum ipso in sancta festivitate paschali laetissimae resurrectionis eius, ad aeternae vitae gaudia transiret. Obiit autem electa virgo Christi variis tribulationum ictibus concussa; completis ab exordio aegritudinum suarum triginta octo annis, tricesimo nono incepto: angelorum choris digna associari, quae angelicam vitam in castimonia a puerilibus annis studuit imitari.

DE MIRABILI DISPOSITIONE BRACCHIORVM EIVS, ET INVOLVTIONE CORPORIS.

CAPITVLVM XXVII.

POst mortem autem eius quaedam mirabilia circa corpus eius sunt inventa: de quibus habentur testimonia certa. Nam dextrum bracchium eius quod per multos annos ita mortuum erat quod non poterat illud per se movere: sed postea per acrem curationem cuiusdam chirurgici aliquantulum mobile fiebat; post mortem tamen eius nudato corpore sancto, contra omnium spem et notitiam, nemine sciente quomodo id factum fuerit: inventum est cum sinistro bracchio eius, quasi complicatis manibus et digitis incurvatis circa pectus eius decenter iacere. Solita namque erat adhuc vivens quibusdam dicere; quia sperabat quod adhuc ante mortem suam, cum utroque bracchio extenso, Deum esset laudatura, quod et factum fuit et multis post mortem eius clare apparuit. Multis quoque annis et fere xxx ante mortem eius elapsis, cingulis cilicinis pluribus ad carnem castigandam utebatur: cum quorum ultimo per triennium accincta, diem clausit extremum. Cum ergo defuncta esset, et nudata pro

sepultura, revestiri deberet, invenerunt qui aderant circa scapulas eius praedictum cingulum, a corpore eius solutum modo hominibus ignoto: sed integrum in rotundum, et a vinculis ligaturae suae non solutum.

Petierat autem diu ante obitum suum a supra memorato domino Iohanne confessore suo: quod non pateretur eam post mortem, longam trahere moram super terram; sed statim procuraret eam investiri: et secundum modum ab ea sibi dispositum faceret sepeliri. Quod cum ille libenter fecisset: impeditus est propter violentiam rectorum civitatis quibus resistere non poterat. Praeceperant enim ei sub poena bonorum et corporis sui, ne eam de loco moveret. Remansit ergo corpus usque ad mane feriae quartae more solito vestitum, et in ligneo scrinio reconditum: atque in eodem loco repositum, ubi fere viginti annis iacuerat vivum. Vestiebatur autem idem venerabile corpus more religiosarum sororum in tunica lanea, cum zona cilicina desuper accinctum: quali in vita ad carnem uti consueverat. Deinde positum est super caput eius pilleum rotundum, sive mitra quaedam circularis de franceno formata; in cuius ambitu, gloriosa nomina Iesus et Maria erant cum nigro incausto inscripta:

cum quibus plura corda depicta fuerant quasi iaculis sive sagittis acutis transfixa. Haec autem omnia sepulturae suae necessaria pluribus annis antea praeparaverat: et de extremis cogitans apud se tenebat, iuxta illud prophetae dictum, praeparare in occursum Dei tui Israel: quia veniet Dominus et non tardabit reddere unicuique iuxta opera sua. Sub capite vero eius sicut desideraverat positus est sacculus quidam cum lacrimis eius sanguineis suaviter redolentibus, quas rosas appellaverat: quae ex caritate magna et cordis contritione ab oculis eius distillaverant. Has quidem successu temporis ex oculis eius defluentes, et super genas eius coagulatas, dominus Iohannes confessor eius, cum aliis communibus lacrimis eius leniter emolliendo caute abraserat: et in sacculo diligenter recondens, apud se in scrinio mundo reservaverat.

DE MIRABILI DECORE ET ASPECTV VVLTVS EIVS.

CAPITVLVM XXVIII.

PRaedixerat autem virgo eximiae humilitatis quod sicut ceteri homines cum maximis poenis moreretur; et quod nulla miracula in eius morte contingerent: quod et factum fuit ut iam

patuit. Sed tamen ne Deus pauperis et humilis ancillae suae doloris et laboris oblivisci penitus videretur, et laudabilis patientia eius de ore hominum tolleretur; ostendit etiam certis indiciis coram humanis aspectibus: quam magnis meritis micaret in caelis, diu iacens gemma nobilis in ergastulo carnis. Nam virginea facies eius quae virorum declinavit aspectus ut caelestem sponsum videret limpidius, nullum mortis praetendebat pallorem nec horrorem; sed quasi oleo vel aliquo aromatico liquore linita fuisset, tanto splendore et decenti albedine radiabat: ut non facies communis hominis mortalis aut cadaveris defuncti videretur, sed quasi similitudo hominis glorificati aspicientibus appareret. Dicebant namque qui aderant: numquam tam speciosam imaginem se vidisse. Vnde et licet multi ad videndam eam pluries accesserint: non tamen poterant aspectu eius satiari. Similiter et totum corpus eadem albedine et simili splendore nitebat; tantaque gratia sanitatis ac decenti carnositate omnia membra eius refulgebant: quasi numquam aliquid infirmitatis passa fuisset. Fractura etiam frontis eius olim in vita apparens, totaliter evanuit; pedes quoque et crura, manus et bracchia, collumque corpulentum ac totum corpus ita in-

tegrum visum est: quasi numquam aliquid laesionis aut vulneris in eis prius contigisset, excepto tamen quod in vulnere dextri bracchii eius, et in uno vulnere a Picardis sibi illato, parvae cicatrices ad modum fili in signum percussionis apparebant. Habebat autem praedictus dominus Iohannes tres sorores germanas; quae cum aliis quibusdam honestis matronis hoc venerabile corpus custodirent, ex aspectu et praesentia illius, tanta gratia replebantur: quod toto tempore scilicet a transitu eius usque ad sepulturam, nec fame nec siti, nec somnolentia gravabantur.

DE CONCVRSV VISITANTIVM CORPVS EIVS DEFVNCTVM.

CAPITVLVM XXIX.

COmperta autem morte eius ac fama gloriae corporis eius longe lateque pervolante; tantus concursus hominum fiebat ad visitandam eam etiam usque ad mediam noctem, per omnes dies quibus manserat insepulta: ita quod de diversis civitatibus et villis de Rotterdam, de Delft, de Leydis et Brielis ac de aliis circumiacentibus oppidis et locis, tam multi ad spectaculum sacri corporis properarent: ut eorum certus numerus

ultra multa milia taxari non possit nec de facili explicari. Nam pueri trium vel quatuor annorum quasi ad ambulandum praecincti, tam affectuose currebant: quod etiam homines provectae aetatis ad visitationem tantarum reliquiarum incitabant. Poterat tunc virgo dicere si vixisset: sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum caelorum. Ingressi ergo domum in qua funus sanctum erat; et quia pusilli statura pueri erant, nec se ad videndum corpus in loco ubi iacebat erigere poterant: plurimi eorum vociferantes ac dolentes dicebant. Nonne ego videbo hanc virginem; pro qua de tam longinquo veni? Tunc astantes levabant eos ad videndam faciem virginis: et post visionem remiserunt eos ad propria cum eleemosyna candidi panis. Et quod amplius mirandum est, affuit etiam matrona quaedam cum parvulo suo unius anni et trium mensium; qui quidem infantulus complicatis manibus et facie ad funus conversa, oculos suos ita reverenter et seriose in illud retorsit: quod custodes et assessores sacri funeris devotionem infantuli videntes et admirantes ad lacrimas movebantur.

DE MACVLIS QVAS CONTRAXIT EX CONTACTV IMMVNDORVM HOMINVM.

CAPITVLVM XXX.

PRopter fortissimam passionum suarum tolerantiam, et frequentem cum angelis familiaritatem atque in caelestibus conversationem, haec virgo ad tantam pervenerat puritatem: ut ab indignis et immundis hominibus per manus attacta adhuc vivens nonnumquam visibiliter maculas contraheret; quarum nigredines per biduum vel triduum in manibus eius remanserunt: quae prius in ea visae non fuerunt. Sic et post obitum eius simile quid accidit. Nam cum facies eius post mortem ipsius tanto splendore ut dictum est radiaret: accessit quaedam matrona cum aliis, visitationis gratia; et orarium suum quod manibus tenebat, super faciem eius ex devotione sicut putabat circumduxit: statimque facies virginalis ex illo contactu, successive notabiliter est obscurata. Quapropter cum corpus eius in ecclesia positum esset, et quidam ad aspectum astantium postularent illud manifestari et scrinium sibi aperiri; ceteri qui huiusmodi obscurationem noverant, omnino hoc fieri prohibuerunt:

timentes ne si amplius ex indignorum aspectu obscurata fuisset, alii inde scandalizarentur.

DE REVERENDA SEPVLTVRA EIVS.

CAPITVLVM XXXI.

TAndem feria sexta infra octavas paschae adveniente, quae fuit quarta dies a felici transitu eius de convalle plorationis et terrenae habitationis claustro; post missarum sollemnia devotissime celebrata tradita est sepulturae, hora duodecima meridiano sole fulgente, et ad ima die decurrente: exemplo Christi qui sexta feria passus, hora nona mortuus, ante solis occasum est sepultus. Ad cuius exequias celebrandas affuit religiosus pater Iudocus prior regularium de Brielis; qui saepius cum ea vivente fuerat familiariter locutus: et plura sanctitatis eius arcana sagaciter expertus. Hic suasit pro meliori: et hortabatur populum ut christiano more famulam Dei paterentur sepeliri. His dictis devotio popularis priori consensit; et statim ab eo sarcophago firmiter obserato: corpus sacrae virginis tradidit sepulturae exemplo Christi sepulti in corde terrae; iterum ab ipso resuscitandum in novissimo die: ac glorificandum cum sanctis omnibus in aeterna

beatitudine. Sepulta est autem praedilecta sponsa Christi Lydia, virginitate candida, humilitate profunda, patientia expolita, caritate fervida, misericors, benigna, devotione praecipua, contemplatione praecelsa: omnibus virtutibus et donis sancti Spiritus affluenter decorata. Non sericis involuta, non in tumba marmorea clausa; sed in sepulchro de lapidibus opere caementarii congruenter facto: non in civitate regia; sed in oppido paterno Schiedam nominato: non in choro clericorum aut in sanctuario sacerdotum; sed in communi coemeterio parochialis ecclesiae sancti Iohannis Baptistae, ad australem partem templi: ubi ab omnibus inhabitantibus possit sepultura virginis videri et visitari. Non tamen profunde in terra nec cum terra desuper tecta; nec super terram nimis elevata: sed super trabes ligneas intra fossam lapideam extensas. Et hoc quidem digne satis: ut quemadmodum in tringinta annis terram non tetigerat vivens; ita nec terra eam tangeret defunctam: nec cumulus terrae coperiret corporis eius arcam. Super quam positus est lapis grandis rubei coloris, diversis rubeis crucibus ab intra decenter figuratus: duobus fere cubitis super tumulum sepulchri elevatus.

DE MIRACVLIS POST MORTEM EIVS.

CAPITVLVM XXXII.

POst venerandae virginis exequias, cum multi fideles sepulchrum eius visitarent, et oblationibus spontaneis honorarent, qui se a variis languoribus et infirmitatibus curatos asserebant; rectores civitatis et ecclesiae magistri, inito consilio saluberrimo pro honore Dei dilatando, anno sequenti capellam lapideam cum altari iuxta sepulchrum eius construi fecerunt: circa festum decem milium martyrum. Ad laudem et gloriam Dei, et specialem memoriam eiusdem virginis anno Domini ·M̊·cccc· tricesimo quarto.

NARRATIO TRIVM MIRACVLORVM.

CAPITVLVM XXXIII.

SEd iam ad comprobandam huius virginis sanctitatem dignum omnino videtur in fine libri annectere, de multis signis tria notissima miracula ad honorem Dei, et istius sacrae virginis laudem; quae ex fide dignorum perhibentium testimonium sanctitati eius verissima probantur: et per ora multorum referuntur breviter Deo cooperante in Hollandia facta.

PRIMVM MIRACVLVM.

Fuit in civitate Delphensi virgo quaedam quae octo annis continue lectum tenens graviter aegrotavit. Hanc quatuor magistri in medicina periti, et famosi nominati visitabant: et humana pietate permoti, magis autem amore Dei inducti, succurrere ei cupiebant. Erat autem aegritudo istius virginis praedictis iam magistris omnino occulta: nec aliquis eorum poterat dare aliquod remedium quod potuit aegrotanti prodesse. Inter quos unus magistrorum, magister Wilhelmus Sonderdanc, doctor approbatus: multum admirans, dixit virgini praedictae. Tu nondum tanto tempore passa es tantos dolores sicut felix illa virgo Lidewigis: propter cuius merita iam Dominus facit multa miracula in partibus nostris. Virgo igitur aegrotans haec audiens, ex propria devotione aut potius divina inspiratione accensa; legit tot orationes Dominicas Pater noster vulgariter dictas, quot sunt membra in corpore hominis: ad honorem Dei et istius sanctae Lidewigis virginis. Contigit ergo post haec quod felix Lidewigis virgo apparenter visitavit virginem languentem, dando ei remedium artis medicinae; et veraciter curata, surrexit sana: ambulans, comedens, ac opera sa-

narum virginum exercens. De quo magister supradictus valde stupefactus: hoc ipsum verissimum esse testatur.

SECVNDVM MIRACVLVM.

Secundum miraculum contigit Goudae, in notissima civitate Hollandiae. Erat ibidem in claustro virginum monialis quaedam quae habebat contractionem nervorum in una tibia; cuius tibia fuit ita incurvata et contracta quod ire non poterat: nec eam quovis modo ad longitudinem alterius extendere, ad spatium duarum palmarum. Ista libenter visitasset medicum istum magistrum Wilhelmum Sonderdanc praenominatum, qui antea unam de eadem domo, in Delft sibi transmissam, cum remediis artis suae et Dei gratia auxiliante in spatio octo septimanarum curavit: sed a superioribus suis non poterat licentiam optinere. Contristata igitur flevit amare pluribus diebus, quia clauda maneret omnibus diebus vitae suae, ut aestimabat, sic existens male contenta. Tandem venit felix illa virgo Lidewigis de nocte loquens cum ea: et dicens quod impetraret a sororibus ut quaelibet monialis illius domus legeret quinque Pater noster et Ave Maria ad honorem Dei et ipsius virginis Lidewigis; atque in Dominica die in propriam ec-

clesiam se portari faceret: sicque sanitatem tibiae claudae recuperare deberet. Quod incunctanter actum est. Nam licentia a confessore suo optenta, portata fuit ad ecclesiam ut Lidewigis sibi per revelationem dixerat: et sub missa subito perfectam sanitatem tibiae suae acquisivit; per semet ipsam laetissime exiens, ac gratias maximas Deo referens: qui per merita huius felicissimae virginis Lidewigis istud miraculum operatus fuerat.

TERTIVM MIRACVLVM.

Tertium vero miraculum Leydis contigit in oppido celebri partis Hollandiae. In hac populosa civitate fuit virgo religiosa quae habuit in collo duritiem cancrosam ad quantitatem magni pomi; sic quod nec bibere aut comedere poterat aut se inclinare: quin volebat suffocari, ex nimia angustia anhelitus. Ista venit nudis pedibus et sine lineo ad sepulchrum praedictae sanctae virginis pro auxilio impetrandae sanitatis; quo non optento recessit cum magna tristitia: ignorans quae bona sibi essent ventura. Nocte sequenti post recessum suum a sepulchro, et somno habito expergefacta, fuit plene curata ab illa cancrosa duritie: quam passa fuerat octo fere annis, sicut notum est multis. Hanc virginem mira-

culose curatam supra memoratus magister Wilhelmus Sonderdanc doctor in medicinis oculis suis vidit, et collum eius manibus tetigit: qui etiam testimonium fidissimum perhibet scriptis suis de omnibus praemissis dicens. Testor Deum quod ista tria acta sunt in brevi tempore: sed et alia plura quae vidi oculis meis longum esset enarrare. Haec supra scripta miracula contigerunt Deo innovante signa in diebus nostris. Anno Domini millesimo quadringentesimo, quadragesimo octavo, praesidente in sede apostolica sanctissimo papa Nicolao quinto, pontificatus eius anno secundo.

DEO LAVS OMNIPOTENTI.

EPILEGOMENA.

A. CONSPECTVS SVBSIDIORVM COMPENDIORVMQVE.

I. CODICES MANV SCRIPTI:

A1 = autographum bibliothecae universitatis Lovaniensis[1].
N1 = codex Nordhornensis maior[2].
O = codex bibliothecae urbicae Aquensis 49[3].

II. EDITIONES OPERVM THOMAE A KEMPIS:

Pr = editio Traiectensis anni circiter 1473[4].
Nor = editio Norimbergensis anni 1494[4].
Asc = editio Ascensiana anni 1523[5].
S = editio Sommalii anni 1607[6].

III. LIBRI VARII ARGVMENTI:

AASS = Acta sanctorum Aprilis collecta, digesta, illustrata, a Godefrido Henschenio et Daniele Papebrochio. Tomus II. Antverpiae 1675.
CIL = Corpus inscriptionum Latinarum. Berolini 1863 sqq.
Corssen = Über Aussprache, Vokalismus und Betonung der Lateinischen Sprache. . . . Von W. Corssen. Zweite umgearbeitete Ausgabe. Erster Band, 1868, zweiter Band, 1870. Leipzig, B. G. Teubner.

---

[1] *Hirsche* II 198—326; vol. II 467.
[2] Vol. II 487. [3] Ibid. 466 sq. [4] Ibid. 475. 487.
[5] Ibid. 474. 487. [6] Ibid. 438.

de But = Chroniques relatives à l'histoire de la Belgique sous la domination des ducs de Bourgogne.... Jean Brandon — Gilles de Roye — Adrien de But, publiées par M. le baron Kervyn de Lettenhove, ... Bruxelles, F. Hayez ... 1870.

Du Cange = Glossarium mediae et infimae Latinitatis conditum a Carolo Dufresne domino Du Cange ... digessit G. A. L. Henschel. Tomi VII. Parisiis 1840—1850.

De-Vit = Totius Latinitatis Onomasticon opera et studio Doct. Vincentii De-Vit lucubratum. Tomi IIII. Prati 1859—1887.

Edict. Dioclet. = Edictum Diocletiani de pretiis rerum venalium anni p. Chr. n. 301 in *CIL* III 2 p. 801 sq. (coll. p. 1188).

Forcellini = Totius Latinitatis Lexicon opera et studio Aegidii Forcellini lucubratum ... emendatum cura et studio Doct. Vincentii De-Vit. Tomi VI. Prati 1858—1875.

Georges = Lexikon der Lateinischen Wortformen. Zusammengestellt von Prof. Dr. K. E. Georges ... Leipzig 1890.

Hirsche = Prolegomena zu einer neuen Ausgabe der Imitatio Christi. II. Band. Berlin 1883.

Moll = Johannes Brugman en het godsdienstig leven onzer vaderen in de vijftiende eeuw grootendeels volgens handschriften geschetst door W. Moll. 2 deelen. Amsterdam 1854.

Neue = Formenlehre der Lateinischen Sprache von Friedrich Neue. 3 Bände. Dritte Auflage von C. Wagener. 1. Band Leipzig 1902, 2. und 3. Band Berlin 1892. 1897.

B. CODICES.

I. CODEX AVTOGRAPHVS LOVANIENSIS.

1. HISTORIA.

De historia codicis *A 1* pauca comperta habemus. In cuius folio 166^{r} haec manu Iohannis Baptistae Malou scripta leguntur: „Ce volume a porté longtemps un signe qui indiquait, qu'il provenait de l'abbaye de St Martin de Louvain. Ce signe a été enlevé par mégarde avant qu'on eût reconnu les oeuvres de Thomas à Kempis dont le nom ne se trouve nullepart. Une main du XVI siècle atteste, à la tête dela

(sic) Vie de Ste Ludewine[1], que ces ouvrages ont été écrits de la main de l'auteur. Or personne ne doute que Thomas à Kempis ne soit l'auteur des Sermons et de la vie de Ste Ludewine que ce volume contient. Les nombreuses ratures et corrections que le ms. renferme confirment l'avis, que la main du XVI^em. siècle nous donne.

J. B. M.
1846"

Quae aliqua ex parte explicantur sive inlustrantur his, quae Eusebius Amort, Moral. Certitud. (1764) p. 4 sq. memoriae tradidit:

„CUm anno 1561. reassumpto Concilio Tridentino deliberaretur, quomodo invalescentibus in Belgio haeresibus validius resisti posset, Pius IV. Summus Pontifex paucitatem et nimiam amplitudinem Episcopatuum, nec non varias exemptiones a jurisdictione Episcoporum considerans, ad instantiam Philippi II. Regis Hispaniarum quatuor novos Episcopatus, inter hos etiam Daventriensem, erexit[2]. Cum autem deessent sufficientia bona fundationis pro novis Episcopis, eorumque Officialibus, et pro dignitatibus novorum Capitulorum Cathedralium, Pontifex aliquot Monasteria et Praeposituras suppressit, illorum fruc-

[1] In fol. 117r manu saeculi, ut videtur, sexti decimi adnotata sunt, quae infra tabula photographica IX repraesentata ante oculos habes, haec: „Seruetur diligenter Libellus iste. Nam prototypus est manu authoris scriptus et exaratus: et ex principali Legenda (vt aiunt) abbreuiatus, relictis iis quae mendosa et superstitiosa videbantur."

[2] Vide Bullam Pii IV. *Regimini.* Datam Romae 7. Idus Augusti 1561. apud HUGONEM VAN HEUSSEN in *Historia foederati Belgii* Tom. II.

tus, redditus, ac proventus Daventriensi Episcopali mensae pro dote assignavit. Haec sors etiam cessit Monasterio S. Agnetis, in quo V(enerabilis). THOMAS ante centum annos suam vitam transegerat. Possessionem bonorum Conventus *in Monte S. Agnetis* JOANNES MAHUSIUS, primus Episcopus Daventriensis, qui erat Franciscanus, non adiit, sed propter senium et adversam valetudinem anno 1570. oneri Episcopali et Mitrae renuntiavit. Ejus autem Successor, ÆGIDIUS DE MONTE, pariter Franciscanus, anno 1570. *Mahusio* a Rege Catholico surrogatus, postquam ab ALBANO, regio gubernatore Belgii in mandatis acceperat, ut se de bonis Monasterii S. Agnetis informet, et ne ea dos novi Episcopatus alienetur, impediat, mox post aditam possessionem Episcopatus etiam possessionem Conventus *in Monte S. Agnetis* cum onere vitalitiae sustentationis quinque Regularium Sacerdotum adiit. Ab hoc Manuscripta V. Thomae Kempensis *Joannes* VLIMERIUS, Canonicus Regularis Congregationis Windesheimensis, vir jam tempore Concilii Tridentini anno 1561. eruditione ac Scriptis celebris precibus extorsit, eaque in suo Monasterio Lovaniensi ad S. Martinum, in quo in Priorem seu Praelatum assumptus est, stabili sede locavit." [1]

Vnde Malou sua de „signo per incuriam ablato" habeat, nescio neque scit vir doctissimus J. de Ras, praefectus bibliothecae universitatis, qui a me per epistulam ro-

[1] Cfr. vol. II 472 sq.

gatus, ecquid praeter ea, quae supra attuli, ex actis bibliothecae de historia codicis sibi notum esset, se plus luminis rei adferre non posse humanissime rescripsit.

2. DESCRIPTIO[1].

Codex *A 1* tegumento ligatus ligneo, cui corium nigrum inductum est, scidas vel folia habet CLXVI[2] partim chartacea partim membranacea, longa[3] circiter 0,145, lata 0,105 m, quorum haec membranacea sunt: 1, 5, 6, 7, 10, 11, 14, 15, 16, 19, 20, 23, 24, 27, 29, 32, 33, 37, 38, 41, 42, 45, 46, 49, 50, 53, 54, 58, 61, 62, 65, 66, 77, 78, 81, 82, 100^{v}, 106, 107, 117—119, 122, 123, 126, 127, 130, 131, 134, 135, 138, 139, 142, 143, 146, 147, 150, 151, 154, 155, 158, 159, 162, 163, 166; reliqua chartacea sunt.

Quae omnia dispertita sunt in hos fasciculos XXV, quibus suorum foliorum numeros adscripsi. Ac fasciculus I quidem complectitur fol. 1—2, II 3—7, III 8—10, IIII 11—19, V 20—27, VI 28—37, VII 38—45, VIII 46—53, VIIII 54—61, X 62—69, XI 70—75, XII 76—77, XIII 78—85, XIIII 86—93, XV 94—100, XVI 101—104, XVII 105—109, XVIII 110—116, XVIIII 117—118, XX 119—126, XXI 127—134, XXII 135—142, XXIII 143—150, XXIIII 151—158, XXV 159—166.

---

[1] Cfr. *Hirsche* II 198 sq.

[2] Folia 26 et 100 cum conglutinatis suis pro singulis numeravi.

[3] Exceptis foliis 16 (0,073 m) et 29 (0,049 m), quorum longitudinem uncinis inclusam indicavi.

Praeterea excisorum foliorum scidulae, quarum asterisco insignitae membranaceae sunt, extant XXXI hae: Binae ante fol. 1 (secunda*) et inter fol. 6—7, singulae inter fol. *2—3, *7—8, *10—11, *13—14, 21—22, 25—26, *27—28, 28—29, 29—30, 34—35, 35—36, *57—58, *61—62, *69—70, *75—76, 76—77, 83—84, 84—85, *85—86, 94—95, 98—99, 99—100, 104—105, *106—107, 107—108, 111—112, 114—115.

Ad scidulas adglutinata sunt separata folia haec: 11, 22, 25, 28, 29, 30, 34, 35, 57, 61, 69, 83, 84, 85.

Suturae autem fasciculorum illorum sunt inter scidulam alteram et fol. 1, fol. 5—6, 8—9, 14—15, 23—24, 32—33, 41—42, 49—50, scidulam et 58, 65—66, 72—73, 76 et scidulam, 81—82, scidulam et 107, 117—118, 122—123, 130—131, 138—139, 146—147, 154—155, 162—163, praeterea hae quattuor inter scidulas membranaceas complicatas, quae non sunt reliquiae foliorum excisorum, sed mera firmamenta fasciculorum consutorum: fol. 89—90, 97—98, 102—103, 112—113.

Iam de memorabili quadam codicis *A 1* proprietate dicendum est. Etenim locis XXVII exempla orationis prima scidulis plerumque[1] chartaceis, in quibus verba primae descriptionis retractata exhibentur, inducta sunt. Obtectae autem sunt illis scidulis hae huius editionis partes: I: fol. 6ᵛ versus novem infimi — 17, 21—18, 5 tis quid vanitatis — Vnde; II: fol. 8ʳ — 21, 17 abet O p̄ci ‖; III: fol. 8ᵛ — 22, 25—28 se

[1] Membranaceae sunt VI, X, XVIII, XX (= fol. 100ᵛ).

arbitrantur. — acciperent.; IIII: fol. 9^{r} versus quinque infimi = 25, 3–9 suam — longam; atque in eiusdem scidulae margine inferiore = 24, 24–26 q̄ maxime — multitudine:; V: fol. 9^{v} versus quinque summi = 25, 9–18 experienciam — isrl'; VI: fol. 17^{r} versus octo infimi = 46, 28 — 47, 10 ait dominus: — leguntur:; VII: in scidula folio 17^{v} imo adlita = Tabul. photograph. I nihil scriptum est; VIII: totum folium 26^{v} = 74, 13—75, 27 pacientes — semper; VIIII: folii 26^{v} particulae mediae et ipsi scidula inducta est = 74, 28—75, 5 expedit. — futuris; X: in infima parte fol. 67^{v} = 191, 18. 19 bi obuiat: — ostendit.; XI: fol. 69^{r} versus sex infimi = 195, 23—196, 2 Aliud. — generis; XII: fol. 70^{v} versus quattuor summi = 198, 28—199, 5 lis choruscas. — arbor; XIII: fol. 70^{v} versus duodecim infimi = 199, 22—200, 9 conforta — virginis.; XIIII: fol. 71^{v} = 202, 19–21 trem consolantem: — protegentem.; XV: fol. 72^{v} = 205, 5–16 ambulate: — cogi- ; XVI: fol. 73^{r} versus quinque summi = 205, 18–26 orabit — Amen.; XVII: fol. 82^{v} = 230, 19. 20 virginis marie: si vultis cum ; XVIII: fol. 87^{v} = 243, 8. 9 (in margine) Adrianus bonifacius; XVIIII: fol. 95^{v} versus decem infimi = 265, 27—266, 11 O quam — velle.; XX: totum fol. 100^{v} = 279, 3—280, 15 lum incendii — pater; XXI: fol. 108^{v} versus quinque summi = 296, 22–30 fedata: — laus et; XXII: fol. 110^{r} versus quinque infimi = 301, 27—302, 4 nia discordie. — diaboli toni-; XXIII: fol. 112^{v} versus undecim infimi = 308, 9–26 seruare. yma-

gines — laudare.; XXIIII: fol. 113r versus quinque summi = 308, 27—309, 2 C Fratres — penitenciam. ; XXV: fol. 113r versus septem summi = 310, 6—16 homines venit: — sacramento ; XXVI: fol. 113v versus septem infimi = 311, 11—22 ipso. — nouicios; XXVII: fol. 114v versus quattuor infimi — 314, 18—23 cio vobis — euangelio .

Fol. 165r = 453, 16 ei parti versus, quae post oīpotenti erasa est, scidula videtur olim adglutinata fuisse, cuius glutinis vestigia rectagonum adumbrantia adhuc dispiciuntur (cfr. tab. photogr. X).

3. SCRIPTVRA.

Scriptura omnino vacant haec folia: 29v, 75v, 101v, 102, 115v, 116r, 165v, 166v; ex parte vacant, ita ut haec tantum, quae infra uncis inclusi, eis contineantur: fol. 1r (‚2253', qui numerus catalogi nescio cuius videtur esse a manu recentiore profectus, ut ‚2254' tabulae photographicae IX); fol. 16r (= 44, 20—30 omnium — Amen); 36v (= 102, 31—103, 19 vana — humili; post quae habes: ‚sequitur in alio latere'.); 75v (in infimo folio ‚De laude dul', quae verba in summo folio 76r repetita leguntur); 85v (= 239, 6—13 ‚conforta — Amen'; qui praeterea in imo folio 85v versus unus scriptus fuit, deletus est; cfr. infra 471 ad 239, 13); 115r (= 314, 24—26 ‚deuote — illud' et in infima pagina ‚Expliciunt regulares'); 116v (in infima pagina: ‚sequitur vita lidewigis'); 117r (= tab. photogr. IX); 118r = 318, 21—319, 7 deo — prologus); 165r (= 453, 4—16 tetigit: — oīpotenti).

Littera Π rubra ad designandum novum orationis caput adhibita est 23, 12; 71, 9;

73, 7. 18. 23; 74, 6. 14; 75, 4; 119, 28; 124, 3. 7; 127, 14; 180, 28; 203, 28; 255, 15; 282, 20; 283, 1. 10; 284, 9; 285, 3; 291, 19; 297, 20; 300, 21; 301, 16; 305, 1; reliqui loci, a quibus interstitio relicto novus huius editionis versus orditur, in *A 1* littera C rubricata insigniti sunt[1].

In margine superiore paginarum anticarum Sermonum atramento scriptus est utrimque punctis inclusus ac tribus quidem locis praeposito *Sermo* numerus eius sermonis, qui subtus legitur, serie continua sic: *.Sermo 1. S ·II· ·III· ·IIII· ·V· ·VI· ·VII· ·VIII· ·IX· ·X· … S ·XIIII· …· ·XIX· …· ·XXIIII· …· ·XXIX· ·XXX·*, contra in Vitae Lidewigis marginibus et eiusmodi numeri capitulorum et verba ad indicandum argumentum margini adscripta, qualia in Sermonibus crebra sunt, prorsus desunt.

Inscriptiones sermonum capitulorumque Vitae Lidewigis minio exaratae sunt exceptis his atramento scriptis, subter quas linea rubra ducta est: 32, 12. 13; 45, 1. 2; 99, 24. 25; 113, 22. 23; 123, 1–3; 136, 1–3; 143, 8. 9; 154, 1. 2; 177, 11. 12; 200, 7–9; 212, 16–18; 239, 16. 17; 282, 1–4; 290, 1–3; 297, 1–4; lineola rubra deest 61, 25. 26 atque sub numeris *XXVI* et *XXVII* 239, 18 et 248, 25 in margine scriptis.

Coronae floresque[2] variis picta coloribus ornant fol. 91^{r}, 92^{v}, 93^{v}, 94^{r}, quae tabulis photographicis V—VIII delineata sunt.

c vel *cāp.*, id est *capitulum*, omissum est 389, 7; 405, 6; 408, 23; 411, 17; 413, 17; 415, 4; 419, 16; 424, 12; 431, 15.

[1] De eodem earundem litterarum usu vide vol. II 446—448, III 405.

[2] *Hirsche* II 203.

Puncta ante litteram grandem in *A1* desunt his locis: 3, 2; 6, 5; 21, 17; 30, 4; 32, 10; 51, 27; 61, 10. 24 (prius); 67, 16 (prius); 73, 30; 75, 3. 25; 78, 7; 82, 20 (prius); 86, 22; 87, 14; 89, 6 (prius); 96, 29; 98, 25; 106, 31; 107, 7; 121, 11; 130, 20; 149, 21. 31; 155, 12. 15; 177, 6. 9; 192, 2 (prius); 196, 18; 198, 8; 199, 10; 205, 26 (prius); 207, 14; 208, 27; 209, 30; 210, 5; 218, 3 (prius); 230, 13; 234, 1; 248, 21 (prius); 251, 13; 269, 13; 270, 6; 272, 13; 273, 8. 18; 276, 15. 25; 277, 8; 278, 4; 281, 31 (prius); 287, 11; 293, 8; 295, 8; 296, 29; 299, 3; 305, 7; 313, 24; 314, 11; 320, 3; 353, 3; 362, 6; 390, 28; 393, 30; 408, 19; 411, 28; 424, 18; 427, 12; 442, 21; 448, 30.

Casu, opinor, sententiae utique repugnanter punctum additum est 50, 20 post ‚ordine', 273, 12 post ‚super', 320, 1 post ‚Capitula', itemque vitiose scriptum est 199, 26. 27 ‚nr̄ꝝ Qui'.

Lineola rubricata praeter consuetudinem deest in his primis enuntiatorum litteris: 79, 5 in E; 85, 28 in N; 86, 19 in H; 88, 9 in T; 89, 1 in T, 6 in A; 91, 11 in Q, 15 in E; 100, 26 in H; 101, 9 in I; 118, 4 in Q; 123, 16 in H; 148, 25 in V, 26 in H; 148, 29 in N; 149, 26 in M; 152, 16 in I, 26 in H; 153, 1 in S; 155, 15 in I; 156, 2 in D, 19 in N; 157, 28 in D; 161, 4 in E; 189, 12 in H; 212, 15 in A; 216, 8 in R; 237, 18 in I; 275, 11 in H; 298, 3 in D; 304, 21 in N; 306, 17 in V; 310, 31 in I; 312, 9 in R; 420, 2 in M; 432, 4 in M.

Locorum rasorum, qui plurimi apparent, hos tantum praecipuos ita enotare visum

est, ut ipsi loci radendo laesi lineolis directis, litterae in eis scriptae punctis suppositis indicentur:

8, 1 congaudeḅ :; 20 quatenuṣ ; 23, 23 diuina (supra lacunam perforatam); 29, 12 emulatores ; 31, 19 viri ; 46, 8 ṭepiḍe psalḷendo.; 11 inclinando . ; 50, 17 nota- tum; 24 ṣocialiter; 25 de dulcedine; 28 pusillanimitatem; 51, 7 attediatus de; 12 p̄dictus: et; 55, 5 sancta. ; 56, 19 electis .; 68, 11 cantandi; 73, 1 maxima in dexteṛa; 75, 13 purgatorii ; 87, 4. 5 gratam : ; 15 oris (vix legibile supra rasuram); 89, 8. 9 interne dulc . XIII.; 96, 8 agro . (in rasura adhuc cognosci possunt vocabula ‚crucis invento' post ‚sancte' repetita); 97, 27 in nocte (supra rasuram, cuius loco eadem vocabula videntur deleta esse); 27 Flauerunt (inter rasuram adhuc apparet ‚ardens'); 100, 26 acceptis .'; 148, 28 et; 153, 5 in infimo folio 53ᵛ post ‚tyrannorum' tres versus erasi sunt; 9 ardebat in; 154, 19. 20 sublimati errauerunt; 179, 3 magister ; 4 hṛam; 183, 13 ṣecuri; 189, 7 levata; 191, 4 vilipendere: 197, 7. 8 prius . ; 198, 25 ṣalutifera; 28 infra ultimum folii 70ʳ versum in syllabas ‚miracu' exeuntem versus totus erasus est; 199, 10 O cṛux; 200, 6 qui versus post 200, 6 minio exaratus fuit, erasus est; 201, 1 liṭṭeịs [1]; 203, 5 libros et; 8 ‚inclinare' minus clare scriptum partimque erasum in margine iteratum est; 204, 19. 20 fient. Eligite; 241, 10 artificialibus; 250, 10 auream coronam; 252, 30 in

[1] 135, 14; 242, 20; 423, 14 per compendium īris scriptum est.

marcessibiles; 257, 5 affectu; 258, 2 mitis; 261, 7 īuenēit; 30 fundit⁹; 262, 1 tenent etherei; 281, 15 consuetu statim; 286, 12 reliquiis ; 287, 12 proprie ; 295, 26 honorare ; 299, 1 r ti (= ruptis); 304, 5 h a (= hac terra); 356, 22 rf g (in margine ‚rfri'.); 379, 1 habere : ; 416, 27 ouderschie ; 417, 22 ouderschie ; 453, 16 post ‚oīpotenti' triginta circiter litterae erasae sunt (cfr. tab. photogr. X), quarum ultimae, ni fallor, fuerunt a^{n} id est *Amen.*

Coniuncte scripta sunt haec vocabula: *alonge; delonge* 176, 12; *benefecerunt; cordetenus* 356, 31; *econuerso; malagranata; paruipendunt* 181, 5; *quantomagis; quintumdecimum* 326, 23; *terciodecimo* 407, 21; *semetipsum* rel.; *xxxquatuor;*

separatim haec: *Ab hinc* 429, 26; *ab intra* 267, 12; *ad eo* 425, 9; *eciam si* 329, 1; *Est ne* 176, 20; *et si; Ex hinc* 425, 23; *pro nunc; pro tunc* passim, sed *protunc* 359, 27; *supernorum que* 286, 5. 6; *tantum que* 313, 21; *Docebatque* 355, 18 (*o* atramento pallidiore superscripta est); *tricesimo quarto* 449, 16.

Inprudentiae, non inscientiae, peccata haec sunt: 7, 22 *tacicis*, 36, 16 *pusillanimes*, 61, 14 *secratarium*, 68, 4 *diligentitibus*, 179, 10 *nostri*, 187, 3 *sanctis angelis sanctis*, 201, 31 *eo*, 277, 19 *scistari*, 302, 18 *cōfulacōe*, 310, 14 *indutabile*[1], 331, 11 *vsus*, 445, 5 *ad ad*, 447, 27 *sepulto*, eodemque modo praecedentis verbi exitus concinens horum errorum tamquam ansas dedit: 41, 23 *perturbet* (mutatum in *perturbat*), 74, 19 *in-*

[1] *indutabile A1 O, durabile N1, indubitabile Pr.* Fuit cum *indutabile* ad analogiam Gallici *douter* formatum esse suspicarer; sed neque lexica id norunt, et Thomas passim (45, 14; 142, 6; 295, 29; 306, 16; 341, 19; 381, 21) *indubitanter* scribit.

quinamini, 285, 26 *edificet*[1], quibus etiam fortasse adiciendum est 117, 31 *enumeret* (pro *enumerabit*).

Iam de tribus illis generibus verborum additorum, transmutatorum, deletorum, de quibus in vol. II 449—454 et III 408—410 egimus, hic similiter nobis dicendum est. Atque in margine quidem suo singulis additamentis loco, ubi opus erat, nota aliqua adsignato scripta sunt haec:

8, 25 sathane; 9, 22 bene; 10, 8. 9 et contra nos militare fortiter ceperunt:; 16, 12 suis; 19, 18 in vias et sepes; 21, 11 acquiratis., 17. 18 osum verbum: vtile semper animo retinendum.; 23, 18 eis; 24, 24–26 q̄ maxime necessaria est pro bono regimine in ciuitate et multitudine:; 25, 18 isrl' (in margine dextro), 18 pauit manna (in margine sinistro); 26, 2 quidem, 28 30 sepius offenderant: ideo grauissime ab hostibus castigari meruerunt. Deinde ad sacre; 27, 24 Filii qui nascentur et exurgent: 28, 27 et cultus, 31 sinceris; 29, 1 iugiter; 33, 6 rebus, 26 et condolore; 35, 19 verbo sancto; 37, 2. 3 indomitos pullos, 12. 13 quali arte aliquem; 38, 16 increpant et; 39, 4 perpessi.; 41, 18 nobis; 46, 15 ad (prius), 30 die ac nocte; 47, 5 versum, 10. 11 si deum non times. nec angelos reuereris., 13 tibi insidiantem; 48, 25 attende; 49, 4 labor, 16 p̄ ni-; 50, 19 Aliud; 53, 18 factum; 54, 4 enim; 59, 3–5 quasi innocens sit et a culpa purus: quia in multis offendimus omnes. ait beatus iacobus apostolus., 17 et; 60, 15 reg-; 62, 3

[1] Ceterum secundum modorum doctrinam 285, 26 Latine scribendum erat: *placeat et proximos edificet.*

vestra, 8 et loqui, 28. 29 vestri pro delictis; 65, 1 et in maliciis, 13 corde, 14 verbis; 66, 17 deo; 68, 12 frequenciam orandi. Si vultis omnia, 24 in, 30 in posterum reddenda¬; 69, 18. 19 nec confundent humiles:; 71, 19 valde; 73, 2 posita:, 7 namque, 8 frequenter, 25 iustos, 30 arripit; 75, 11. 12 ad vitandum iocunda p̄ncia:, 19 verborum, 26 desperati:; 77, 15 quorum, 27 osas; 78, 12 suum; 79, 21. 22
et post graues dolore (sic in margine eisdem membris priuat praeciso);
80, 4 in religione, 28 quilibet; 81, 25 cito; 83, 16 iusti; 86, 15 cruci, 16 suis; 87, 1. 2 erunt habere perpe-, 5 detis, 15 cauta, 16. 17 Vtilior silencii custodia: quam extorta loquendi licencia., 19 sepe, 29 scierunt¬; 88, 7 xp̄m, 8 quod laudant., 9 virtus, 20 pro; 89, 8 deuocō̄is; 91, 20 specialiter; 92, 13 cogitacoēs; 93, 21 xp̄m; 95, 10. 11 Omnia enim, 15 maximum; 96, 8 sancte crucis inuento.; 97, 10 lc̄io, 22 habebit, 27 secure ardens; 98, 22 habere; 100, 2 in statu religionis:; 102, 16. 17 mentis et corporis; 107, 18 a te; 108, 11 vane; 124, 28 sicut de eis legimus.; 137, 18 vanam, 29 pie; 139, 26 nimis; 141, 26 exhibere.; 142, 2 boni; 148, 28 arguet., 29 eccl'ie; 149, 26 enim; 150, 8 quia in pauca fuisti fidelis:, 13 aliquid sibi innuenti; 161, 14. 15 intus fetentis, 25 terrenis, 26 titudine, 28 et; 163, 29 hosti; 164, 8 bellum, 19. 20 Et si sentis aculeum: noli adhibere consensum.; 172, 16 habeant; 173, 4 de mundo loquuntur¬ et qui cristum, 30 dura; 175, 26 piissima; 176, 16 tis; 180, 28 mundi. quí; 182, 25 et (posterius); 183, 17 cruciferis; 189, 6 humero

ihu baiulata., 16 nobili xpicola, 26 celebratur.; 191, 11 19 O religiose — ostendit.; 196, 12 deuote; 198, 8 de laude s. crucis, 18 pro mundi salute, 25 sa-; 199, 4 redemptos beatificas, 20 et; 203, 8 inclinare:; 205, 2 cella; 209, 30 eius; 211, 23 et nominando ihm xm; 216, 13 libenter; 219, 16 tuam:; 230, 14 S' xxv.; 234, 23. 24 a parvis et magnis.; 235, 12 super omnes choros; 236, 18 scis, 30 quatuor; 239, 18 ·xxvi9·, 22 virgine.; 241, 16. 17 ab hominibus factis.; 242, 6 multum; 245, 19 virgines; 248, 25 xxvii.; 250, 5 et saciat; 251, 21 temporis; 255, 5 casta puella:, 16 proch dolor; 256, 20 dis:, 24 vigilando.; 260, 25 in tumultu. sed in silencio ꝫ non; 261, 31 re- (prima verbi syllaba); 262, 3 et inclusorum.; 265, 30 omne; 266, 11 benefacere velle, 25 vocatus; 270, 16 cathedrali, 20 pfate; 277, 5–7 Nam — biblia.; 281, 31 collatis Amen.; 290, 27 sanctorum; 297, 16 perducentes; 299, 3 et, 17 in domino confidens; 300, 30 et; 303, 6 forcius sunt; 305, 18 certaminis.; 308, 12 difficilia nolle penetrare ꝫ, 26 devote laudare; 310, 16 habent; 324, 25 intrans, 31 eius; 325, 17 collatis, 18 cepit; 329, 26. 27 et a sanguine prohibere persequentem:; 335, 19 maior; 337, 10 iterum; 341, 11 frequenter, 25 suis; 347, 21 cum curru; 358, 19 dixit; 360, 16 omnipotenti; 361, 17 dominus; 363, 4. 5 vel vescentibus considere ꝫ; 387, 15 hactenus; 396, 29 mr̃is; 400, 12 eius; 401, 19 interea; 408, 12 in breui; 411, 10 hugo; 413, 9 excessus; 429, 3 pecijt; 440, 17 digitis; 444, 10 corpus; 446, 10 per manus.

Per intervalla versuum vocabula litteraeve suis locis superscripta sunt haec:

8, 2 q: (id est que); 22, 30; a 23, 23 diuina; 24, 31 suo; 26, 6 adhuc; 28, 17 h (sic: Mathatiã); 33, 3 deus, 5 igitur; 37, 11 ubique; 46, 12 et; 50, 9 et; 57, 30 et (prius); 75, 23 et; 87, 15 est; 95, 10 tibi; 97, 27 in nocte; 126, 17 et; 150, 10 et (prius); 151, 5 et; 189, 14 et, 17 et; 215, 27 eius; 255, 18 mundi; 266, 3 et; 288, 19 fui; 289, 1 et (posterius); 310, 17 et; 336, 25 et; 361, 17 dominus; 377, 9 et; 417, 6 pre valitudine

Vocabula transmutanda esse his locis indicatum est sic:

10, 8 deŏ se "perpetue; 11, 29 "labore "temporali:; 36, 23 in seruicio dei , 24 "fragilitatis "humane ; 47, 16 "deo "preces ; 138, 31 "humanam "libenter ; 149, 27 p̈rudencie" proprie ; 155, 5 "delcācoīs "praue ; 158, 22 "flammis acerrimis ·; 195, 11 "terribilis v̈alde ; 220, 17 "domina "misericors ·, 20 "peperit orbi v̈niuerso ·; 236, 22 "supernorum "ciuium ·; 255, 13 conuiuia· ornatus ; 256, 14. 15 seculi "omnem ; 265, 23 eorum pedes , 28. 29 vere humilitatis exemplum ·; 317, 13 b̈onis ö̈peribus ; 318, 4. 5 "in primis d"ifficile ; 325, 4 "vicissım "sibi ; 340, 25. 26 "paupercula "virgo ; 350, 15 ämator "castitatis ; 372, 20 ipsam ḧactenus ; 374, 18 r̈aptam fŏre ·; 382, 24 ättactum "hominis ·; 395, 6 "corporales "eciam ; 409, 4 d"ominus "pius; 421, 22. 23 "causa "eius ; 434, 27 p̈rıor "religiosus ; 435, 10 "vocauerat p̈riorem ; 450, 26. 27 v̈irgo lÿdewigis .

Vocabula et puncta sive minio sive atramento vel eluendo rasurave deleta infra uncinis inclusa ita proponam, ut dubia signo interrogationis, erasa lineolis

directis, finis versus binis cathetis, puncta deleta asteriscis indicentur. Ecce tibi totam congeriem:

6, 6 me [post me] abneget; 21, 21 negligat [*:] sed; 25, 1 deum [**] ut; 29, 12 emulatorem [amatores?] estote; 36, 29 procliui [**] ideo; 38, 16 increpant [*] et; 59, 10 p̄sūpcione: [aut ex iportūitate] aut; 64, 20 humiles [*] sed; 102, 29 et [cur?] alium; 103, 13. 14 loco [loco] oculi; 106, 15 deicere ⁊ [oo v?] noli; 149, 12. 13 negociatori ⁊ [scilicet] qui; 166, 25 ruptus [*?] et; 167, 20 iudice [*?] eciam, 30. 31 obediencie [**] vel; 169, 12 indumento [*] et; 180, 7 vite [*] in, 15 percutis [*] innocentes, 21 te [orantes et] clamantes; 201, 1 contra [tra] derisus; 203, 8. 9 geniculando [nos] salutare., 29. 30 emendandi [vos] habetis.; 205, 18 orabit [*] pro; 213, 30 s[iue] ad; 234, 10 populo [in] israhel; 239, 13 (in folio 85ᵛ imo) [Hic sermo est ymnus sancte agnetis virginis.]; 243, 8 sunt [tui na?] diuini; 244, 21 certat [inter oiiua viciua et corau anna?] contra; 256, 20 intendis: [dis?] et; 257, 31 corona [rędde] reddetur; 261, 6 ueniat [*:] et; 262, 1 tenent [*] etherei; 264, 19 increpet [ac?] uerbosum; 269, 22 venerande. [ac sanctarum tuarum virginu et viduarum magna merita] auxilium; 272, 6 concinere [*] et; 299, 19 astutus [*] reprobet; 301, 11 librorum [*] tunc, 23 libidinis [*] lilium; 313, 6. 7 domini. [oro dominare u pone a ux quao?] Intrauit; 382, 17 didicerat [*] confessori; 412, 2. 3 cognoscebat [*] sicut.

Non ab re esse duxi, quae sub scidis illis, de quibus supra p. 460 - 462 dixi, latentia

extricavi, hic uno in conspectu componere omnia. Sunt autem haec:

VI: bolo: q..... decipi- at. Leta[tur enim si quemquam [1]] cantare non audiat ⌉ vel si | clausis oculis dormitare incipiat: quatenus versum psal- mi ex ore torpentis rapiat. O frater azelle de ge- nere dormitanorum. si deum non times. nec angelos re-||.

VII (in margine sinistro lineis miniatis infra ductis scripta sunt litteris inclinatis hic excusa): *Hec sunt septem gemme morum in ornatu mona* chorum et *clericorum* | (luxta *mona* incipiendo in contextu orationis haec tria versuum deinceps initia cernuntur:) lege ..... labora ..... | sta reuerenter ..... ||

VIII: [Ab anteriori] pa[rte oportet vos consi] de[rare cum quibus loquimini. cum quibus statis et ambu] la[tis ⌉ quales sint in moribus in verbis et actibus] sui[s: ne seducamini et inquinamini malis exemplis ⌉] ne per [dissoluciones et risus verecundiam et tacitur] nitat[em perdatis: et tandem ad nociuam libertatem] veniat[is. Nam post iocos leues ad do lor]es [pertingitur iuxta illud proverbium Salomonis.] Extrema [gaudii luctus occupat: et cor stulti] vbi letici[a. Non omni verbo credere debetis: nec ci] to vlterius [proferre que auditis vel videtis. Non] omnia edificant[. sepe mendacia intercurrunt:

[1] Vncinis inclusa, nisi quod orthographiam ad usum Thomaeum revocavi, mutuatus sum ex *Hirsche* II 204—206; qui qua ratione ea legendi facultatem nactus sit, me latet. Equidem eum codicem conferens scidas adglutinatas resolvere fas non esse ducerem, ea tantum, quae sub scidulis partim iam relaxatis legere poteram, excripsi.

et a me] lioribus et [diuinis exerciciis sepe inanes fabule retra] hunt. impedi[unt] ..... vos eciam oculu ..... || per ..... a..... contr..... s..... preparetis [semper dorsum vestrum ad susti] nen[dum oblo]cuciones a proximis[1]· detractionibus ab aduersariis. derisiones a iunioribus.] | accus[aciones a maioribus p]ropter culpas [vestras in multis causis? quia] sicut Deum[2] sep(e) intus offenditis: [sic eciam homines foris incompo] sitis moribus scandalisatis[. Non erit vobis noci] uum nec confusiuum sustinere ver[bum detractorium: si in] nocentes et beniuoli estis[. Nam medicina est] cont[ra m]otus vane glorie: cum s[ermo durus obicitur] superbienti de bono opere. Audist[is iam ex predictis: inquam] multis periculosis bellis estis constituti. [Non ergo sitis] remissi quasi[3] molles et delicati? non elati nec disso[luti: sed] in timore cum religiosa sollicitudine nitimini se[mper.]

XI: QVidam frater ex labore fatigatus. cum sero facto se... disponeret ad dormiendum: neglexit se so- lito more signare sancte crucis signo contra ti- morem inimici. Nam celeri oppressus sompno: non est armatus salutis signo. Postea tam grauiter fu- it perterritus in sompno ab horribili humani generis

XIII: ne conforta me in fide... tem cordi inf... eripe[4]: et... paradisum[4] ... ad...

[1] ‚a proximis' superscriptum est.

[2] In *A1* est ‚dm', pro quo Hirsche male scripsit ‚Dominum'.

[3] In *A1* ‚qi' lineola super i contortula per compendium pro ‚quasi' scriptum est nequaquam obscure aut dubie, id quod Hirsche mire dicit.

[4] ‚eripe' et ‚paradisum' minio deleti sunt.

In parte postica scidulae XIII ipsius haec leguntur: .... (v)alidissime profuit. et usque ..... fidelium doctis, pariter et |.....: qui dicta eius ..... dicant. Quem || ..... decet. ||

XIIII: | trem ||

XV: || a ... || g̃i ... || in n[1] ... || cum || o | cum maria ... et ihesu viue ...

XVI: ... ria libenter pro [2] ... quod agere possumus: (in margine additum est ‚exaudiet') ... ariam et ihesum fi- .... accedimus ⁊ misericordiam cō ... in futuro cum X° sine fine. ||

XVIII: adrianus — ignacius .....

XXI: fedata. vel discorditer prolata. Dicat grates deo omnis deuotus orator: iubilet domino laudes omnis ardens amator ⁊ cantet et (v)e(ner)et(ur) beatus cum angelis in celo: can- tet et laudet omnis peregrinus in mundo. Te decet laus e(t ho) nor: domine: pro tua maxima digni .....

XXIII: norare: sanctos inuocare ⁊ sacra ..... adorare. fir- miter credere: summe venerari et laudare. Hec michi salutis signa: penitere de peccatis preteritis. cauere de futuris ⁊ multum dolere de commissis. sepe confiteri. sepe ge- mere: sepe orare. sepe communicare ⁊ sepe legere. sepe bo- na cogitare: numquam ociari. semper ad deum suspirare. |

XXIIII: Fratres modo est tē ..... et pulsare .....

In ceteris, veluti in usu litterarum grandium, in linearum rubrarum per eas ductu,

[1] In margine sinistro ante ‚in n' scriptum est ‚et ihesu'.
[2] Supra rasuram scriptum est ‚nobis orabit:'.

in distinguendi notis non est, quod pluribus morer, quippe quae in *A 1* cum *A* (cfr. vol. II 446—448) et *A 2* (cfr. vol. III 405) consentiant. Vnum tamen addendum est: Quod Hirsche II 198 Sermones ad novicios in universum clarius exaratos esse quam Vitam Lidewigis vehementer errans scribit, totum contra est: tot ille tractatus lituris, rasuris, foraminibus, additamentis, omni denique genere mutationum scatet, quot reliquorum Thomae autographorum nullus.

Restat, ut secutus exempla voll. II 455—461 et III 410—414 praetermissis tamen recte scriptis proprietatum orthographicarum indicem hic contexam.

a) Falso scripta.

c: brachium, capescendo 49, 20 [1], *ci* sequente vocali pro *ti* constanter, *michi, nichil, nichilum* 215, 31, *proch* (interiectio);

d: redditus (substantivum);

e: e pro *ae* et *oe* constanter; *baldewinus, diocesis, theodericus* 279, 29;

f: arnulfi 415, 23, *xp̄oforus, fantasia, fantasma* 193, 1, *sarcofago* 447, 24;

g: dragmatis 240, 29;

h addita: *habundancia, habundare, habunde, superhabundantem* 398, 26, *abhominandum* 195, 22, *anchora, archa, archanum, cathenis* 416, 20, *choruscare, heremita, heremitarie* 401, 28, *heremitice* 401, 12, *heremum, gherardus, ghertrudis, iheremiam*

[1] Eae vocabulorum formae, quibus paginae versusque numeros adscripsi, fere locis tantum indicatis occurrunt; neque tamen nullum locum me fugisse spondeo.

85, 17, *iherusalem, ihesus, hireneus* 243, 15, *israhel (isrl'), israhelite, israheliticus, lintheaminibus* 406, 25, *Panthaleoni* 313, 15, *penthecoste, perhennis, sathan* 328, 20, *sathanas, thoris* 326, 18, *thuribulo* 303, 27, *thurificare* 303, 29, *thus, humerus, humida* 129, 27; *humor;*

h omissa: *abbacuc* 414, 26, *baratrum, carismatum* 373, 26, *carta, cronice* 170, 15, *ebdomada, ebdomodas* 15, 28, *epar* 334, 13, *eucaristie* 429, 13, *exalantes* 333, 10, *olosericis* 244, 26, *ordeum* 132, 30, *ortus, ortulis* 262, 24, *scola, scolastico* 259, 1, *tecla, ydropicus, ydropisis, ymnus;*

i: genitrix, hii, hiis, invalitudine 417, 6, *intelligere, mirra* (pro *murra*), *negligere* cum derivatis.

i pro *y: amigdala* 132, 30, *apocalipsis, butiri* 350, 25, *cristalli* 362, 23, *dactilorum* 331, 17, *dionisius* 243, 11, *discolis* 23, 11, *empirio* 62, 12, *martir, martirium, misterium, misticus, presbiter, regirat* 110, 8;

l: facilime 409, 5, *illico* 313, 3, *miliare, solempnis* rel.;

m: ammonere, ammonicio;

n: anphora, aphoram 432, 2, *connexus, connexe, connexio, gignis* 258, 7 [1], *strennuus, strennue;*

o (pro *u*): *adolescencie* 324, 30, *iocundari, iocunditas, iocundus, sobole* 329, 9;

p: oportunitas, oportunus, suppellectiles 151, 28;

[1] Perversae illius enuntiationis ne nunc quidem prorsus abolitae exempla vel vestigia inprimis in *O* multa extant, velut 10, 3 *pūgnat*, 115, 17 *pūgnabit*, 160, 25 *malingnus*, 248, 13 *congnoscit*, 314, 7 *congnoscens*, 258, 7 *gingnis*, 264, 6 *desingnant*, 267, 1 *mangnificari*; in *Pr* 132, 27 *lingna.*

p addita: *alumpna*, *autumpnus*, *columpna*, *contempnere*, *dampnacio*, *dampnare*, *condempnare*, *dampnum*, *erumpna*, *solempnis*, *solempnitas*, *solempniter*, *sompnium*, *sompnolencia*, *sompnolentus*, *sompnus*, *temptacio*, *temptamentum*, *temptare*;

r: *parrochialis* 448, 14, *xpristo* 153, 28;

s: *asscribere*; *spospondisse* 348, 23;

s omissa: *cyphos* 151, 27;

s simplex: *Musitans* 381, 5, *glosa* 30, 7;

s pro *z*: *agonisare*, *baptisati* 109, 20;

t: *dauitica* 233, 25 (cfr. vol. II 460), *mathias*, *retuli* (pro *rettuli*);

x: *duxissa* 399, 19; 345, 21; *extatice* 384, 13. 26; 426, 3; *extasī* 408, 26;

y pro *i*: *cayn* 169, 27, *cycatrices* 444, 5, *cytharis* 182, 25, *dyaconos* 162, 3, *emsteyn*, *eya*, *gygantes* 131, 30, *hely* 25, 23, *leydis*, *nydulum* 105, 30, *pylatus* 200, 27, *symeone* 253, 14, *symon*, *synai* 401, 24, *syon* 256, 11. 17, *tytulum* 200, 27. 29, *ydolum*, *ydoneo*, *ydus* 407, 23, *ymago*, *ymaginacio*, *ymaginatur* 288, 28, *ymber*, *ymmo*, *ymus*, *ysaias*;

z: *azelle* 47, 8, *elizabeth* 317, 5.

Pluribus mendis depravata sunt:

accidia, *cedulam* 422, 29, *cimiterium*, *cymiterium*, *cynamomum*, *cyrurgici* 390, 7; 440, 12, *diffinitores* 31, 30, *egiptus*, *elemosina*, *helye* 359, 5, *heliseum* 70, 25, *helizei* 361, 24, *lechitus* 359, 5, *katherina*, *ypolitus* 243, 30.

b) Inconstanter scripta.

absinthium, *absintium* 371, 21, *abyssum*, *abissos* 248, 7, *abissalia* 373, 24, *admirans* 356, 30, *ammirabilis*, *ammiracio*, *ammirari*, *agonisare*, *agonizantem* 438, 19, *auctor*,

autores 392, 23, *carus, carissimus, caritas, kmīa* 386, 8. 15, *kmī, krme* 203, 24, *cithara, cythara, clipeos* 302, 21, *clypeus, cristus, xp̄us, cyriacus, ciriacus, quiriaca*[1] 242, 25, *delft, delphensi* 450, 2, *dextera, dexterum, dextra, dextrum, dextà* 85, 28; 263, 27, *dextè* 372, 6, *diabolus, diabolicus, dyabolus, dorothea, dorotea* 242, 15, *expectare, expectacio, existere, extinguere* et sic ante verba ab *s* incipientia *s* omissa reliqua exceptis *exsicco* 129, 27 et *exstillantibus* 419, 18; cfr. vol. II 456, III 413; *helias, helye; hiemis, hieme* rel. *hiemalis, hyeme* 130, 2; *laicus, laycus; lidewigis, lydewigis; lydia, lidia; nicolao* 358, 15, *nycolaus; obtinere, optinere; obtulit* 352, 10, *optulit* 224, 1, *optulerunt* 78, 21; *opidani* 324, 18, *opido* 448, 11; 452, 14; *oppidis* 444, 27; *pasche, paschalis, pascalis; picardi, pycardi; sallebat*[2] 92, 21, sed *psallunt* 250, 22, *psallentes* 47, 20 et constanter *psalmus; p̄conizata, p̄conisauit* 408, 8; *quicquam* 424, 2, *quitquam* 334, 22; 356, 15; *samuel, samuhel* 26, 22; *scandalizare, scandaliset* 68, 24; *sidera, sydera* 234, 28; 288, 7; *spiritualis, spiritualiter, spiritalis; stirpe* 241, 21, *styrpe* 233, 24; *tibie* 452, 2, *tybia* 451, 9, *tybie* 452, 7; *tiburcio* 258, 17 18, *tyburcius, tyrannus, tyrannicis, tirannorum, tirunculus* 401. 3, *tyrones* 145, 20; *tolerare, tolerancia, intollerabilem* 144, 23; 201, 12; *verumptamen, Verum tamen* 398, 17.

[1] Cfr. *De-Vit*, Onom. II 539.

[2] Haec scriptura originem fortasse traxit a neglegenti quadam verbi psallendi similiumque enuntiatione, de qua conferas quae adnotavi ad vol. V 390 et Italorum *salmo, salmodia, salmeggiare* rel.

4. AETAS.

Diversis temporibus Sermones pro noviciis in unum se collegisse cum 3, 12. 13 Thomas ipse scribat, tum codicis *A 1* compluribus indiciis confirmatur, quorum praecipua haec duo sunt:

1) Sermones I, XXII, XXVI, licet spatia paginarum proxime praecedentium non perscripta sint, incipiunt fol. 3, 76, 86 a novis fasciculis II, XII, XIIII, Sermo XXVIII a primo folio 103.

2) Inscriptiones Sermonum IIII, VI, IX, XIIII—XXII, XXVIII—XXX atramento, reliquae minio scripta sunt[1]. Quibus rebus omnibus ut non uno tenore Sermones confectos esse constat, ita quo singuli tempore vel habiti vel scripti sint, incertum est. In ipsis quidem haec pauca insunt, e quibus de aetate scribentis aliquam coniecturam capias:

1) Per totum Sermonem III ut senior[2] novicios ad oboedientiam hortatur, veluti 21, 7. 8; 22, 11. 12. 25–30; 24, 28–31; 25, 8–10; 28, 12–15; 31, 26—32, 20.

2) 212, 14. 15 laicus quidam Egbertus obdormivisse narratur anno Domini MCCCCXX; quare fieri non potest, ut Sermo XXI ante eum annum conscriptus sit.

3) 273, 29—274, 1 haec leguntur: „Wilhelmo Vorniken tunc temporis priori domus nostrae."

[1] Vide supra p. 463.

[2] Vnde Amort, Deduct. crit. (1761) p. 9 Thomam compererit anno 1422 factum esse iterum suppriorem et noviciorum magistrum, et Brevver, Thomae a Kempis Viographia, Aquisgrani [1681] p. 26 noviciorum magistrum fuisse paene perpetuum mihi non liquet.

Quem cum vel propter vocabula *tunc temporis,* cum Thomas illa scriberet, non iam in Monte S. Agnetis priorem fuisse statuamus necesse sit inde ab anno 1408 per annos XVII prioris munere ibi functum [1], Sermo XXVII ut ante annum 1425 compositus sit, fieri non potest; sed cum 279, 29. 30 „Theodoricus Clivis, tertius domus nostrae prior", commemoretur, qui successor Wilhelmi Vorniken anno 1447 prioratu se abdicavit [2], incendium, quod feliciter extinctum esse in illo Sermone fertur, intra annos 1425—1447 accidisse necesse est. Ex quibus omnibus sequitur collectionem Sermonum, quales in *A 1* traditos habemus, ante annum 1425 finitam esse non posse [3].

Quae restat quaestio temporis Vitae Lidewigis scriptae, ea ut breviter defungi possimus, eo fit, quod 453, 12. 13 mentio habetur anni 1448, ante quem illa scripta esse certe non potest.

5. AVCTOR.

Thomam a Kempis auctorem esse Sermonum ad novicios regulares hi loci testes sunt:

Hae subscriptiones minio scriptae post 311, 21 huius editionis:

a) in *N 1* fol. 79ᵛ: *Expliciunt sermones ad nouicios fratris tho* || *me de kempis in*

[1] Cfr. Chronic. Mont. S. Agnet. cap. XII p. 34. Anno 1425 prior Windesemensis electus est; cfr. ibid. cap. XIX p. 52.

[2] Ibid. cap. XXV p. 100.

[3] Cfr. *Hirsche* II 279, qui in annorum designatione erravit.

mon te agnetis professi et || *in ordine iubelarij* (sic).

b) in *O* fol. 209ʳ: *Istum librum composuit deuotus pater frater thomas kempis cano- nicus regularis in monte sancte ag-* || *netis prope zwollis.*

Eundem auctorem vindicant hae praescriptiones et subscriptiones in *Pr:*

c) fol. 1ʳ: *Incipit tabula diuersorum sermonum ac epistolarum deuotorumque tractuum* (sic). *Quos inter alia ad gloriam et honorem sancte et indiui- due trinitatis. glorioseque virginis marie dei genitricis com pilauit dictauit titulisque ac capitulis distinxit deuotus ac religiosus vir frater thomas kempis presbiter canonicus regularis professus ac defunc tus In monte sancte agnetis virginis ac martiris prope zvuollis. diocesis traiectensis. SErmones ad nouicios regulares. Quos tribus partibus diuisit Quarum parcium prima continet nouem sermones. ad designandum nouem choros angelorum. vt ipse venerabilis pater in prologo eorundem loquitur. . . . .*

d) fol. 8ʳ = 3, 1: *Incipit prologus deuoti viri fratris Thome kempis presbiteri cano nici regularis professi et defuncti in monte beate agnetis prope zvuol- lis. in sermones ad nouicios regulares* ||

e) fol. 24ʳ = 67, 16: *Explicit pars prima sermonum ad nouicios regulares fra tris thome Kempis sacerdotis ac canonici regularis.*

f) fol. 24ᵛ = 67, 17: *Incipiunt titutli* (sic) *sermonum secunde partis eiusdem ad eosdem.*

g) fol. 53ʳ = 177, 10: *Incipit pars tercia sermonum fratris thome kempis ad nouicios regu*|| *lares.*

h) fol. 87ᵛ = 311, 22: *Expliciunt sermones fratris thome kempis presbiteri canonici re‖gularis ad nouicios regulares.*

Itemque testimonia primum catalogi anonymi anni 1488[1] sub numero XXIII haec referentis:

i) *Sermones ad nouicios. Incipiunt. Ecce quam bonum. numero viginti nouem*[2];

k) deinde catalogi Trithemiani[3]: *Sermones ad nouicios: libri III Ecce quam bonum et quam iocundum.*

l) denique catalogi Mauburni[4] secundum tantum Sermonem hisce commemorantis: *De laude bone congregationis*, praeterea *Sermones multos.*

Eundem auctorem esse vitae Lidewigis hisce testimoniis evincitur:

a) *de But* p. 239 ad annum 1433 in margine scribit haec, quae e codice Bruxellensi 7978—7979 fol. 246ᵛ emendata hic propono:

Nota quod ⁞ xviij k̄l may obijt ⁞ lidwigis ‖ virgo sancta ⁞ in sciedam ⁞ opido hollandie ⁞ anno etatis ⁞ sue. liij· ‖ que iacuit ⁞ xxxv annis ⁞ infirma et xix annis ante mortem ⁞ nullo pc nitus cibo ‖ potu

[1] Cfr. vol. V 385 sq.

[2] Ad hunc locum G. Heserus, Vita et syllabus operum omnium Thomae a Kempis, Ingolstadii 1650, haec adnotavit: „Numerantur jam triginta: Primae partis novem, Secundae decem, Tertiae undecim. Factum igitur olim, ut duo coaluerint in vnum, vel unus postea dissectus sit in duos.“ Equidem quomodo nodum certo expediam, non habeo; sed utique mirum videtur, quod Sermo II et a Mauburno tamquam tractatus peculiaris enumeratur et in *N1*, id quod infra videbimus, bis legitur.

[3] Cfr. Iohannis de Trittenhem Liber de Scriptoribus Ecclesiasticis (Basileae 1494). — Cathalogus (sic) illustrium virorum Germaniam suis ingeniis et lucubrationibus omnifariam exornantium: domini iohannis tritemii . . . . (1495). — Ioannis Trithemii Annalium Hirsaugiensium tom. II p. 334 (St. Gallen 1690).

[4] Cfr. vol. V 386 sq., vol. III 422.

vel | sompno | vtebatur | sed sacra | communione semper[1] *| refocilla ta nulla | nature dimisit | superflua | que multis | iam claret miraculis | vnde et | eius vitam descripsit fraterthomas de kempis supprior*[2] *| in monasterio | regularium | prope zwollis | in dyocesi | traiectensi.*

b) eiusdem p. 547 fol. 294v ad annum 1458:

Hoc anno[3] *frater thomas de kempis de monte | Sancte agnetis professor ordinis regularium canonicorum | multos | scriptis suis | diuulgatis | edificat | hic vitam | Sancte lid wigis | descripsit et quoddam volumen metrice*[4] *super illud Qui | sequitur me | Jta est debut*[5].

---

[1] de Lettenhove falso legit *super*. [2] Idem falso *superior*.
[2] de Lettenhove male adnotavit: „Ceci paraît se rapporter à l'impression faite à Strasbourg, en 1480, du livre de l'*Imitation de Jésus-Christ*". Cuius errorem correxerunt F. R. Cruise et V. Becker in libello: „Les derniers travaux sur l'auteur de l'Imitation par Victor Becker, S. I. Extrait des *Précis historiques 1889* Bruxelles Alfred Vromant .... 1889" p. 49 et 67—76, ubi folii 294v tabula photographica adiecta est. Cfr. Thomas a Kempis .... by F. R. Cruise .... London Kegan Paul Trench & Co., 1887, p. 155.

[4] *metrice* idem est quod *musica ecclesiastica*, quo nomine tres priores de Imitatione Christi, quae dicitur, tractatus appellantur in codice Bruxellensi 15138; cfr. *Hirsche* I 9, qui illas appellationes ad rhythmos sermonis Thomaei referendas esse intellexit I. l. p. 8, et Spitzen, Thomas a Kempis, Utrecht 1880, p. 124. Contra G. Schneemann, Stimmen aus Maria-Laach XXII (1882) 254 *musicam ecclesiasticam* nomen accepisse censet a *cithara David*, qua in epistula Iohannis de Scoenhovia ad fratrem Simonem canonicum in Eymsteyn sacra lectio signetur. Nuperrime vero G. Kentenich, Zeitschrift für Kirchengeschichte XXIV (1903) 604 in illo *metrice* innixus Thomam de argumento librorum de Imitatione Christi versus, qui tunc noti essent, fecisse temere contendit, unde fabula Thomae auctoris orta sit. Eadem *musicae ecclesiasticae* appellatione iidem tractatus signantur in codice GB 27 bibliothecae urbicae Coloniensis, in codice Madritensi bibl. publ. P 133 (cfr. Denifle, Zeitschrift für kathol. Theolog. VII 726) multisque aliis codicibus, de quibus consulas Puyol, Descr. bibliogr. des mss., Paris 1898, p. 120.

[5] Eodem modo *Ita est de but* additamentis Chronici saepe subscriptum est.

c) catalogo anni 1488 sub numero XXIIII: *Vita lidewygis in duas partes distincta etc.*

II. CODEX NORDHORNENSIS MAIOR.

Codices *N1* et *N2*, quorum iam mentionem feci vol. II 487, ubi nunc lateant, nescio. Quos Nonis Octobribus anni 1895 a Victore Becker S. I. non nominato possessore Kempas mihi missos unde accepisset aut cuius essent, cum ab illo per epistulam quaesivissem, a. d. XVII. Kal. Ian. anni 1896 ipsum possessorem sibi ignotum esse rescripsit; codices intercessione parochi cuiusdam Batavi sibi esse commodatos. Neque plus in ea re a sodalibus Beckeri mortui rescivi; e quorum numero H. Bolsius Kal. April. ā. 1898 meminisse se aliosque domus Oudenboschianae patres interroganti mihi respondit Beckerum de codicibus illis loqui, sed semper possessore non indicato. Qui utinam, etiamsi habeam accurate collatos, e latebris suis aliquando emergant.

Et codex *N1* quidem, quo solo in hoc volumine recensendo usi sumus, foliorum 225 est longorum 0,218 m, latorum 0,145 m, quorum 148 chartacea, 77 membranacea sunt ita dispertita, ut paucis discrepantibus fasciculi constent e duodenis foliis, quorum et externa et media membranacea sunt, interna chartacea.

In folio 1^{r} summo haec atramento scripta sunt:

„Liber nemoris beate marie virginis ordinis canonicorum prope northorn“,

in fol. 2^{r} haec:

„In hoc uolumine continentur isti tractatus siue libri. Sermones XXX ad nouicios regulares || Tractatus in quibus consistat disciplina claustralis Epistola ad quendam regularem || Recommendacio humilitatis que est fundamentum sanctitatis. De mortificata vita pro Christo. De eleuacione mentis ad inquirendum summum bonum · Breuis ammonicio spiritualis exercicij || Tractatus de compunctione cordis · Sermo de laude bone congregacionis[1] || Vita et actus magistri gherhardi groet et sequacium eius cum alijs || Duo libri vite lidewigis virginis pacientissime“ ||

Sermonibus ad novicios completa sunt fol. 3—80^{v} p. 1, Vita Lidewigis fol. 187^{v}—223. Fol. 3^{r} sic pergitur: INCIPIT PROLOGVS IN SERMOĒ (sic) · AD NOUICIOS REGULARES ||

D*llectis in* · *xpō fratribus* || *innocentio* || *simpliciano* || *ac ceteris* ||

Cum in subscriptione, quam supra p. 480 sq. rettulimus, Thomas „in ordine iubelarius“ appelletur, in quem receptus erat IIII. Id. Iunias 1406, mortuus autem sit VIII. Kal. Aug. 1471, ante hanc diem et post IIII. Id. Iun. 1456 *N1* scriptus sit necesse est. Ac tribus quidem manibus diversis est conscriptus, quarum altera flexam inde a 227, 28—453, 16 praetermisit. Sed, quod caput est, *N1* ex ipso *A1* descriptus est. Quod quominus credamus, non solum nihil est, quod obstet, sed multis etiam rationibus rem ita se habere

[1] Pars est Sermonis II fol. 113^{v} et 114^{r} iterata = 14, 13—17, 18 editionis meae.

mihi persuasum est. Quas quoniam hic singillatim omnes persequi longum est, nonnullas earum attulisse satis habebo: 88, 19 *A 1* habet *gl̃a* [1], *N 1 grā* [2]. Qui lectionis error ita ortus est, ut librarius *l'* pro *r* haberet atque lineolam transversam, quae in *A 1* per litteram *p* vocabuli *peregrini* supra ipsum *gl̃a* per compendium scripti ducta est, ad *a* eiusdem nominis pertinere opinaretur.

198, 2 in *N 1* pro *mihi in* solum *mihi* est. Cum in *A 1* sit *m̃ in* [3], librarium dittographiam subesse ratum *in* facile omittere potuisse apparet.

199, 31 *A 1* habet *exposuerūt:*, *N 1 exposuerūt* ┐, ubi librarius simili atque supra errore irretitus lineolam transversam litterae *t* cum colo coniungens flexam videre sibi visus est.

246, 22 pro posterius *aut A 1* habet *a'*, *N 1 et* prono errore male lectum.

251, 21 *"tẽpis* [4] ‖ *mom̃to' A 1*, *tps* [4] *mom̃to N 1*, qui lineolam, qua nomini *temporis* in margine sinistro iuxta *mom̃to'* scripto suus adsignatur locus, non vidit.

329, 12 *virgine A 1*, *virginẽ N 1*. Cum in *A 1* supra *e* sit littera *p* verbi *speraret* per solitum compendium scripta, in *N 1* error natus est eodem modo, quo 88, 19.

405, 5 *·v̇·* (id est *virginis*) *A 1*, *cristi* | *virginis* [5]. Illud *·v̇·* facile pro *x'* (id est *Christi*) legi potuit.

445, 23 *facie A 1*, *faciem N 1*; vide infra Adnotationem criticam ad hunc locum.

[1] = *gloria*. [2] = *gratia*.
[3] = *mihi in*. [4] Per utramque *p* lineola ducta est.
[5] *virginis* per compendium in margine adscriptum est.

III. CODEX AQVENSIS.

Fol. 153ᵛ p. 1 haec leguntur: *Explicit secunda pars cesarij scripta per fratrem theodericum clocker huius domi professum. Ipso die luce ewangeliste. Sub an no domini ·1·4·6·8· de qua sit regi immortali laus. honor. et gratiarum actio nunc et in euum Amen* ||

Theodericum Clocker e Zeitschrift des Aachener Geschichtsvereins, vol. XIII (1891) 77—119 discimus canonicum regularem fuisse canoniae ad S. Ioannem Baptistam Aquensis, receptum VI. Kal. Nov. 1464, procuratorem 1509, suppriorem 1512, mortuum IIII. Non. Apriles 1531. Sed eundem librarium descripsisse et Caesarii Heisterbacensis Dialogi miraculorum dimidium alterum et Vitam Lidewigis, quae hoc codice continentur, neque ego ausim adfirmare nec ausi sunt bibliothecarii Aquenses de ea re a me consulti. Ac Dialogi quidem litterarum formae mihi videntur esse magis compositae nitidaeque, Vitae Lidewigis magis simplices rectaeque. Ad quod intuentis iudicium confirmandum accedunt primum signa utriusque partis chartae impressa similia illa quidem, neque tamen eadem, deinde folia prioris partis ad unum omnia chartacea, alterius certo ordine partim chartacea partim membranacea, tum haec verba fol. 210ᵛ – 276, 14 post *inscriptus* addita: „In cuius stipitis nodo || medio habentur prime sillabe trium nominum Ihesus Maria Agnes ex speci ali deuotione scripte pro benefactoris || memoria“, quae verba

ut in Monte S. Agnetis ab aliquo, qui ipse viderat, scripta esse veri simile est, ita Clockerum in Batavia umquam fuisse nequaquam probabile est; tota denique Vita Lidewigis codicis *O* ex ipso *A1* descripta. Quod ita esse ut credam, iisdem rationibus moveor, quibus in *N1;* eique sententiae cum nihil obstat dubitationis, tum momentum facit singularis saepe inter *A1* et *O* consensus. Cuius tamen proprietatibus enumerandis, quia parum ad rem pertinere videantur, eo magis posse supersederi censeo, cum universus *O* minus accurate, quam *N1* et editiones *PrS* — nam hae quoque indidem manaverunt quod tamen demonstrare hic et longum est neque attinet — ex *A1* sit expressus. Namque non computatis erroribus mere orthographicis distinguendique notis ab *A1* discrepat *N1* locis per Sermones 212, *S* 238, *Pr* 243, *O* 429. Sed tria tamen hic addere placet, unum, in *O* saepe verba, quae librario supervacanea esse viderentur, consulto omissa esse, alterum, 273, 7 post *Amen* inculcatos esse hos quinque versus, quos dicimus Leoninos, quorum litterae primae minio scriptae sunt:

Agnes exora pro nobis virgo decora
Gemma tu morum flos florum. lux que polorum
Protige (sic) con serua. benedic nos atque guberna ||
Ne nos inferna rapiant. sed celi caterua
Ad celi prata perducat morte beata Amen ||

tertium, post illos versus omnino tamen omissis 280, 22—281, 31 sequi 282, 1 314, 25, ad quae adiuncta agmen tamquam cogunt 273, 8—280, 21.

C. DE THOMAE VITAE LIDEWIGIS FONTE.

Quem libellum de vita Lidewigis Thomas 317, 17—20 se perlegisse et breviore ac planiore stilo composuisse narrat, is extat in *AASS* 270—303 „Vita prior beatae Lidwinae virginis" inscriptus. Ibidem 303—363 „Vita posterior" eiusdem legitur. Atque quin Thomas in sua Vita Lidewigis conscribenda priore usus sit in summa tum rerum tum orationis inter Thomam et fontem illum consensione a nullo, quod sciam, dubitatum est nec dubitari potest. Neque praeter *Hirschium* II 323 quemquam de Iohanne Brugmanno utriusque Vitae auctore addubitavisse mihi notum est; ille vero prioris Vitae auctori nihil nisi meram coniecturam praesidio esse opinatus Brugmannum illam scripsisse negavit; errorem natum esse e mala interpretatione adverbii *tertio*, quo Brugmannus in prologo Vitae posterioris p. 305 sic usus est: „Timeo ne, cum tacuero, clamabunt per aera spiritus, per plateas infantes, in parietibus lapides; ex quo jam tertio scribere efficacius, commonitus sum"[1]; quo cum per se significari possit

[1] Quae verba l. l. haec excipiunt: „Oro tamen quemlibet pium lectorem, ut perlectis in toto vel in parte, quae Deo duce jam tertio compingere potui ad laudem hujus sacratissimae Virginis, oblique non judicet."

vitam Lidewigis iam bis a Brugmanno scriptam iam tertio ab eo scribi, vel eam iam bis ab aliis scriptam ab ipso iam tertio scribi, propter stili diversitatem[1] alteram probare interpretationem se cogi dicit. Poterat eodem iure vel potius iniuria ad epilogum provocare, ubi p. 363 haec leguntur: „Deo gratias pro translatione tertia, quam abortivo & indigno catulo suo dedit. Amen. Et sic finitur Legenda almae Virginis Lydwinae, a Fr. Ioanne Brugman anno Domini MCCCCLVI, pro tunc Conventus Fr. Minorum juxta S. Audomarum Lectore, composita; ac per ejusdem Ordinis Professum, nomine Fr. Arnoldum de Ostendis, ad honorem praememoratae Virginis, anno Domini MCCCCLVII, taliter qualiter in conventu de Duynkerka, scripta." Sed Hirschium titubasse sane mirere *AASS* p. 268 Henschenium et Papebrochium legens Vitam priorem daturos esse iuxta exemplum eius antiquum, quod habeant in manuscripto codice, „scriptam & completam anno Domini MCCCCXCIX circa principium ejusdem anni, per P. Iacobum de Colonia, alias de Aldenrade, Professum Carthusiensem, & seniorem domus S. Albani Martyris prope Treviros, ... quam conscripsit originaliter venerabilis P. Fr. Ioannes Brugman, Ordinis Minorum de Observantia per Hollandiam Provincialis; vir verbo & vita valde specta-

[1] „Vitam, secundum tres gradus perfectionis tripartiam, composuit; stylo a priore compositione diversissimo": verba sunt Henscheni et Papebrochi p. 269, quibus ne ipsos quidem maximam sermonis differentiam ignoravisse vides.

bilis", quae verba ex ipso codice transscripta sunt. De ceteris denique Lidewigis Vitis et ante duas illas et post emissis deque earum fontibus aut de ipso Brugmanno verbi divini contionatore illius aetatis clarissimo ut a proposito nostro alienis nolo hic pluribus disserere legentes ad *AASS*, *Moll*, *Hirsche*, Campbell, Annal. de la typogr. Néerl. p. 104 relegans.

D. DE HVIVS EDITIONIS RATIONE.

Cum in hoc volumine parando easdem secutus leges, quas in voluminibus II et III mihi statui, id unum studuerim, ut autographum exceptis eis, quae in Epilegomenis et in Adnotatione critica indicavi, quam religiosissime exhiberem, profecto non esset, cur consilium meum hic pluribus inlustrarem, nisi censuris quorundam lectis explanationis causa pauca addere e re esse ducerem. Quos inprimis ut hoc secum reputent rogo, quod sine arrogantiae crimine accipiant, hanc Thomae a Kempis operum omnium editionem critica ratione voluisse me, quam dicere consuevimus quasi principem esse, qua tamquam fundamento stabili firmoque nisi, qui posthac edituri sint, operoso codices iterum conferendi taedio supersedere possint. Quibus si in autographis describendis eorumque lectionibus adferendis multus fuisse visus sum videborque, iam habebunt fortasse, cur vituperatio-

nibus suis paululum temperandum esse arbitrentur. Atque si alius Thomae interpunctionem mutavissem, alius non mutavissem orthographiam se malle dicit, cur lectorum non philologorum patientia monstris orthographicis in quovis fere versu excudendis abuti noluerim, in promptu est. Quid enim iucunditatis aut utilitatis adferrent legentibus nihil nisi pietatis adfectus sectantibus *cimiterium*, *elemosina*, *habundancia*, *leticie*, *michi*, *nichil*, *penitencie*, *proch* similesque insolentiae sescentiens repetitae? Cuius rei veniam eo facilius me inpetraturum esse spero, quo inpensius in Epilegomenis et in Adnotatione critica operam dederim, ne philologi, quid in *A1* singulis locis scriptum sit, ignorent; interpunctionis autem discrepantiae artissime cum Thomae scribendi genere cohaerentes neque tam frequentes neque tam difficiles sunt, quin legentes haud ita magno labore illas comprehensuros atque aequis animis laturos esse confidam. Sed quod his minutiis gravius est, dubitatione sollicitor, num artem criticam factitans locos dubios omnes recte vel legerim vel emendaverim. Probe equidem scio distinguendum esse inter meros calami errores et lapsus scriptoris indocti, quorum ut illos corrigi, ita hos non tolli consentaneum est; in qua distinctione si non ubique aliis satisfecerim, non mirabor, cum ne mihi quidem ipse satisfecerim.

Restat, ut omnibus, qui in hoc volumine elucubrando utcumque me adiuve-

runt, inprimis bibliothecarum Lovaniensis et Aquensis praefectis, qui liberali humanitate codices sibi concreditos mihi utendos miserunt, maximas hac quoque opportunitate agam gratias.

Scribebam Bonnae aestate, finivi et complevi XIIII Kal. Octobres anni MDCCCCIIII.

ADNOTATIO CRITICA.

Signo interrogationis, quod lectionibus codicis *N1* interdum adposui, non tam lectionem esse incertam, quam illis locis nihil discrepantiae in scidis meis adnotatum esse — siquidem omnis e silentio conclusio aliquo modo lubrica est — legentes monere volui. Qui ne mirentur, quod omnino codicum *N1 O* et editionum *Pr Nor Asc*[1] *S* lectiones adscripserim, id fecisse me sciant non solum ad rem dilucidiorem faciendam, sed etiam quodammodo praeparantem rectam eorum aestimationem, ad quae in conficiendis reliquis voluminibus autographis deficientibus saepe nobis recurrendum sit.

6, 1 7 Numerus undenarius per hanc provinciam Rhenanam praesertim Coloniae, in capite eius, Saturnalium tempore etiamnunc conclamatissimus a Rhenanis et Batavis *fatuorum numerus (elf ist die Geckenzahl)* dicitur. Etenim maiores nostri ab *alf*, cui voci aevo medio notio subiecta erat *fatui, stulti, insani*, unde adiectivum *elbisch* i. e. *mente alienatus*,

[1] In *Pr Nor Asc* Vita Lidewigis deest.

captus formatum est, lepide iocati *elf*, i. e. *undecim*, duxerunt, de quo usu Thomae aetate iam vulgato commentatus sum in „Rheinische Geschichtsblätter", Verlag von P. Hanstein in Bonn 1900, V 33—42, ubi etiam *Hirsche* II 250 refutasse mihi videor.

36, 16 *pusillanimes A1 (N1?) O Nor S, pusillamines Pr, Dicite, pusillanimes confortamini: Asc*, quod correxi ex Isaiae 35, 4: *Dicite pusillanimis: Confortamini, et nolite timere.*

47, 8 *dormitanorum A1 O Pr Nor, dormitantium (N1?) Asc S.* Etsi *dormitanus* in lexicis non legitur, pro eo *dormitator* ab illis et ipsum alienum, quamquam analogia formatum, commendare non ausim.

66, 12 *nam. A1*, contra idem 14 recte *mnas.*

75, 1 ab *Audistis* novum versum incipiendum esse ratus sum, tum quia in *A1* supra punctum praecedens parvulae reliquiae sunt puncti rubri, quod fortasse de rasura superest, tum quia inde novus sententiarum ordo exorditur.

75, 26 de *desperati* participii vi cfr. *Neue* III, 120.

79, 22 *priuat A1, priuati N1 O, priuati. Pr;* in *A1 i* vel deficiente spatio exciderunt vel margine praeciso perierunt.

87, 15 *oris A1 N1*, deest in *O Pr Nor Asc S;* cfr. supra p. 465.

101, 22 *rubigine* a radice *rub-er*, Graece ἐ-ρυθ-ρό-ς ductum, etsi optima aetate *robigo* scribebatur (*Corssen* II 135), mutare nolui.

107, 2–5 sumpta sunt e Missalis Romani feria sexta post Cineres.

115, 27 *fatue A1 N1 O Pr Nor Asc* manu posteriore in *A1* mutatum esse videtur in *facile*, quod *S* exhibet. Idem *fatue* legitur 168, 17.

124, 26 *orationibus et lectionibus. Pr Nor Asc.*

124, 26. 27 *et sacris meditationibus* om. *Pr Nor Asc.*

124, 27 *sicuti* (pro *secuti*) *Pr Nor.*

124, 28 *sicut de eis legimus. A1* in margine (cfr. supra p. 468), om. *N1*, *O* suo loco in contextu, post *lectionibus Pr Nor Asc*, post *meditationibus S*, quibus verbis brevius et subobscurius a Thoma postea additis idem dici existimo ac si scripserit: *secuti non ita sumus, sicut illos se in labore, vigiliis* rel. *exercuisse* legimus.

125, 16 pro *dicent* expectaverit quis forsitan *dicent* i. e. *dicerent;* sed cfr. 125, 23 *dicent*, atque omnino mixtas enuntiatorum condicionalium formas haud ita raro reperiri vulgatum est.

131, 15 *et galedas A1 N1 O Pr Nor*, et *galeras S*, *etiam onerarias Asc.* Huius vocabuli multifarias notationes atque viginti circiter quinque in recentioribus linguis formas qui cognoscere cupit, evolvat W. Müller, Mittelhochdeutsches Wörterbuch I, Leipzig 1854, 458, A. Scheler, Dictionnaire d'étymologie française, Bruxelles, Paris 1873, p. 210, K. Schiller und A. Lübben, Mittelniederdeutsches Wörterbuch II, Bremen 1876, 6 sq., J. Franck,

Etymologisch Woordenboek der Nederlandsche taal, 's'-Gravenhage 1884, p. 263, Godefroy, Dictionnaire de l'ancienne langue française, Paris 1885, IIII 207.

132, 30 *faba N1 Pr Nor*, *fabas A1 O Asc S.* Cum *s* atramento pallidissimo in *A1* alia manu postea additam esse veri simile sit, consultius fortasse erat *faba* retinere, quamquam *fabum* genere neutro antiquitate extitisse exploratum non est. Nam quod in CIL I (1863) p. 359, (1893) p. 280, 12-16 in Menologio rustico Co(l)lotiano legitur: VINEAS. STERC FABA. SERENTES | MATERIAS | DEICIENTES || OLIVA. LEGENT || pro: VIN*eae* STER*Corantur*, FABA SER*itur*, MATER*ia* DEIC*itur*, OLIVA LEG*itur*, Mommsenus quadratarium verba archetypi non perscripta male explevisse eo probabilius scribit, quod l.l. in Menologio rustico Vallensi haec habentur: VINEAE || STERCORANT | FABA SERITVR | MATERIAS DECIENTES (sic) OLIVA LEG*itur*. Neque certioris auctoritatis sunt, quae *Forcellini* III (1865) p. 9 adfert: „FABULUM, i, n....“ hanc notam addens: „Forcellinus noster etiam fabulum, i, neutro genere protulit, nullo tamen allato Scriptoris exemplo“, quibus tamen his, quae apud eundem sunt p. 6: „FABATVM, i, n. Est granum fabae in *Gloss. Philox.* Fabatum, φάβατος κόκκος....“ et *Edict. Dioclet.* 6, 38 (p. 829) aliquid firmamenti accedit: *fabae biridis purgatae*.... Φά[βατος] χλωροῦ κεκαθαρμένου. Certe fabae genus fluctuasse probatur formis quoque *fabus*, quae Pelag. vet. 12 p. 57 et *fabulus*,

quae Cato R. R. 70, 1, Varro R. R. 1, 31, 4, Gell. 4, 11 leguntur. Iam ut tandem aliquando, quid mihi videatur, depromam, Thomam crediderim scripsisse *faba* in eadem versantem inconstantia, qua 132, 30 *pisa* neutro, 360, 28 *pisarum*, 361, 8. 9 *pisis* [1] feminino genere praeoptavit. Generis aeque ambigui sunt *rapum*, *rapa*, *amygdala*, *amygdalum*, quae exempla praeter *pisum*, *pisa Neue* I (1902) 819 conquisivit.

146, 4 *et īmarcessibiles A1 N1 O*, *et ad immarcessibiles Pr Nor S*, *et ad immarcessibilem Asc* (idem 5: *gloriam promerendam*). Cum in *A1* fol. 51^{r} *et* vocula terminetur, et fol. 51^{v} ab *īmarcessibiles* ordiatur, fieri facile potuit, ut *ad* inter scribendum omitteretur.

170, 3 *contristari A1 N1 O Pr Nor Asc*, *contristare S;* sed *contristari* non est deponens, id quod *S* opinatum esse patet, sed passivum (= sich betrüben), ita ut *parentes* non obiecti, sed subiecti vice fungatur.

170, 11 *altricantes A1 Pr Nor*, *altercantes (N1 ?) Asc S*, *alīcātes O*, quod utrum *altricantes* an *altercantes* legendum sit, mihi dubium est. Ceterum cfr. *Du Cange* s. v. *altricari* et *altricationes*.

170, 20 *guerra A1 N1 O Pr Nor*, *bellum Asc S*. De *guerra*, quod medii aevi vocabulum Francogallicum *la guerre* est, cfr. *Du Cange* III 585.

173, 13 *terra A1 N1 O Pr Nor Asc*, *terram S*, quod ut reciperem, duae causae

[1] *pisae* est in *Edict. Dioclet.* 1, 13. 14 (p. 80 q.).

me moverunt, una, quod Thomas vol. V 73, 27. 28 scripsit *in desperationis foveam cecidit*, vol. VI 208, 10 *cecidit in fossam*, 194, 17. 18 *lac in terram ruens*, altera, quod in Bibliis sacris *cadere in*, quamvis saepe occurrat, sic cum ablativo *fovea* iunctum non memini umquam me legere.

174, 26 *tela A1 N1 O Pr Nor, telas Asc S;* sed illud lexicis et antiquae et medii aevi Latinitatis ignotum.

176, 3 *vos sana essetis. Tunc A1 N1 O Pr vos sana Tunc essetis* errore typothetae *Nor, tu sana tunc esses. Asc, vos sanae essetis. Tunc S.* Verum enim vero rei momentum facit 275, 11. 12 *sitis modo patiens*, ubi *S* nihil mutavit, *Asc* saltem sibi constans *sis modo patiens* scripsit. Cfr. Francogallorum *soyez patient.*

192, 15 *se A1 N1 Pr Nor*, omisit *O, apud se Asc S,* sed Germanorum *sich bedenkend, sich besinnend* a Thoma ad verbum expressum esse arbitror.

201, 31 *eo A1, ea (N1?) O Pr Nor Asc S.*

204, 30 *meiam* (pro priore *Mariam*) *A 1.*

208, 4 *in orto pomerii A1 N1 O Pr Nor, per ortum (hortum S) pomarii Asc S.* Auctorem Thomam, non librarium, puto, corrigere dubitavi; itidem 275, 1.

208, 28 duos illos fratres suspicor fuisse Thomam nostrum et fratrem eius Iohannem, quos Kempas advenisse indicari videtur 209, 19; cfr. vol. V 391 sq.

209, 15 Sanctus Quirinus patronus est ecclesiae Novesiensis, quo peregrinatum

esse exoptatum illum itineris ducem a fide non videtur abhorrere.

211, 28 *Maneati* ■(macula pallida, fortasse *s*) *A1*.

222, 3 *sit.* (in *A1* correctum e *sic*) *(N1?) Pr Nor, sic O Asc S;* at tonitruum non prosternitur.

222, 12 *ecclesie A1 N1 O Pr Nor Asc, ecclesiarum S,* quam manifesti erroris emendationem efflagitant quae verba 222, 13 sequuntur *sunt dedicate.*

228, 8 *quos A1 N1 O Pr Nor, quas Asc S;* constructionem, quam dicere solemus κατὰ σύνεσιν esse, servavi.

231, 3 *dicibiles A1 N1 O Pr Nor, docibiles Asc S,* quorum utrumque apertum est ignorasse locutionem Germanicam „sich gesagen lassen", i. e. *dicendo leniri,* vel *de sententia deduci,* vel *animum ab ira revocari pati;* cfr. Grimm, Deutsches Wörterbuch s. v. *gesagen.*

233, 22 *diriuata A1 N1 O Pr Nor, deriuata Asc S.* Locos, quibus *dirivare* legitur, congessit G. Goetz in Corp. Glossar. Latin. VI (1899) 328; cfr. p. 348, ubi idem pro *dirivatores* emendavit *diribitores.*

237, 18 - 238, 12 nonnullis omissis paucisque mutatis[1] sumpta sunt e S. Ber-

[1] Horum notatu maxime dignum est, quod, cum ceteris locis (236, 20. 31; 237, 6. 28) in nomine praerogativarum omnes consentiant, 237, 31 et 238, 1 *A1 (N1?) S Pr Nor Asc praerogatiua, O* et *Migne praerogativas* habent. Et profecto *est* cum infinitivo verbi transitivi iunctum, qui tamen usus ab optimorum scriptorum consuetudine omnino alienus est, apud posteriores scriptores accusativum requirit, cuius multa exempla collegerunt Theod. Vogel in Symbolis ad

nardi Sermone habito dominica infra octavam assumptionis beatae virginis Mariae (Migne, Patrologiae tom. CLXXXIII 432 sq.).

242, 20. 25, 243, 15. 17. 29. 30 primas nominum Katherinae, Quiriacae, Hirenaei, Kalixti, Christophori, Yppolyti, quae in margine scripta sunt, litteras, ne ordinem alphabeticum turbarem, mutare me noluisse, vix est quod moneam. Ceterum ne quid taceam, Thomam adnoto inopia spatii coactum nomina, quae 242 et 243 in margine excudenda curavi, partim repetita ita scripsisse, ut tabulis photographicis III et IIII repraesentantur, atque omnia quidem miniata, nisi quod nominum in inferiore margine tabulae III exaratorum exitus exceptis *quiriaca tecla vrsula regina* viridi quodam colore ad similitudinem caerulei prope accedente distincti sunt; praeterea in infima fol. 87^{v} parte in tabula III non iam exhibita litteris perbrevibus scripta esse nomina *rayneldis* et *yduberga*.

244, 26 in *A1* est *virginitatis*, non *virginis*, id quod *Hirsche* II 260 mire errans contra *S* contendit.

245, 11—15 Iisdem verbis hodie quoque utuntur virgines congregationum quarundam religiosae in sollemni votorum nuncupatione.

linguae Latinae thesauros, Misenae 1867, p. 17, Ed. Wölfflin, Archiv für Lateinische Lexikographie und Grammatik II (1885) 135 sq., Krebs-Schmalz, Antibarbarus I 470; sed fortasse Thomas nominativum ut subiectum tolerari posse putavit haec vernacula ad verbum exprimens: Der Vorzug ist zu finden.

247, 14 Nonne appellativo nomine *agnam* simul propriam *Agnam* (cfr. 318, 27) significari putemus?

251, 23 *agnē A1 N1 O Pr, agnem Nor, Agnetem Asc S.* Cum in CIL 2, 3945 et apud de Rossi, Inscr. christ. urbis Romae vol. I p. 271 n. 635 cognomen muliebre *Agne* legatur, rectius fortasse erat in contextum me recipere *Agnen.* Ceterum quod *De-Vit* III 291, ubi nomina Graecanica *Hagna* et *Hagne* adfert, de altera forma *Agnes* sive *Hagnes, etis*, sub *Agape* § b se dixisse scribit, errat; neque enim ibi (I 158 sq.) commemoratur.

253, 21 *flagrant* (cfr. 257, 16; 260, 7; 265, 25; vol. III 431 ad 136, 16).

256, 2 *quanta A1 N1 O Pr Nor, quanto Asc S*, quod sequente *tanto* Thomas adeo in deliciis habuit, ut in solis de Imitatione Christi libris ter et viciens eo usus sit.

271, 16 *iocunda A1 N1 O Pr Nor, iocundo Asc, iucundo S.* Num aliis quoque locis *agon* femininum sit, dubito; cfr. vol. V 443 not. 4.

273, 29 *vorniken A1 O Pr Nor Asc, Chron. Mont. S. Agnet.* ed. Rosweyd., Antverpiae 1621 p. 34 cap. XII; *Vormken (N1?) S;* Ioh. Busch in Chronico Windeshem. modo *Voernken*, modo *Vornken.*

274, 4 pro *retro* in *A1* ad legendum perdifficili *rceo* legendum esse opinatus e *renone*, quae est vestis pellicea (cfr. Caes. B. G. 6, 21, 5, Isidor. 19, Orig. 23, Sall. fragm. 3, 57 Kritz) per analogiam, qua a *pavonis* vocabulo *pa-*

vonaceus ductum est, novum adiectivum *renonaceus* fabricatus sum. Quem errorem, postquam conlato 196, 22 *retro* recte legi mihi persuasi, agnitum iam retracto.

276, 7 *secrete N1 O*, *secreto Pr Nor Asc S*; in *A1* ultima littera ita correcta est, ut dubitare possis, utrum ex *o* facta sit *e*, an ex *e o*. Sed quoniam 274, 27 et 280, 8 omnes *secrete* habent, etiam 276, 7 hoc recipiendum fuisse paene certum est.

276, 13 *ouer A1 N1*, *oeuer O Pr Nor Asc S*, quod idem cum 273, 10 omnes habeant, hic quoque admittere non dubitavi.

283, 25 *inpretermisse A1 N1 O*; cfr. vol. II 206, 19.

287, 3 fabularum antiquarum gnari pro *philomenae* desiderabunt *philomelae.*

299, 1 *ruptis* cfr. supra p. 466; nullam praeterea lectionis discrepantiam in scidis meis adnotatam invenio.

304, 5 *in h a A1*, *in hac vita N1*, *in [hoc]*[1] *mundo O*, *in terra Pr Nor Asc S.*

318, 27 *Agna*; cfr. supra p. 502 ad 247, 14.

In numero religiosorum quos Lidewigis ad conloquendum de rebus divinis libenter acceptavit, etiam Iohannem Buschium fuisse in Chronico Windesemensi p. 134 ed. K. Grube (Halle 1886) ipse narrat.

[1] *hoc* minio deletum est.

331, 11 *vsus est A1, usa est (N1?) S, utebatur SSAA* p. 274, 15, ibid. 305, 14 *usa est* (bis in litteris iudicum Schiedamensium anni 1421), ibid. 314, 39 *usa est* et *utebatur.*

331, 15 *sucare A1 N1, zucarae SSAA* 274, 15, *zucara* ibid. 314, 39, *saccari S.* Cfr. *Forcellini* V 284 et Plin. N. H. 12, 8, (17).

333, 19 *duxissa A1 N1, ducissa S,* quod solum *Du Cange* novit.

334, 18 *año domini usque A1 N1, anno vsque S,* quem male secutus sum.

337, 6 *eas* per anacoluthiam in *A1 N1* additum omisit *S.*

345, 21 ut supra 333, 19.

345, 21 *comitiua A1 N1 AASS* 278, 38, *comitativa S.*

353, 23 *ceruisie A1 N1* recte scribi recentioribus scriptorum antiquorum editionibus confirmatur; cfr. Plin. N. H. ed. Car. Mayhoff, Lipsiae, Teubner (1892) XXII 25, 164, *Forcellini* s. v. *cervisia, Georges* p. 129, *Edict. Dioclet.* 2, 11 *cervesiae. S* habet *cereuisiae.*

360, 27 *salliri*, 361, 7 *sallicrat A1 N1*, simplici *l S.*

361, 9 *minorate A1 N1*, ex quo *pisis* versus praecedentis genere feminino usurpatum esse efficitur; cfr. supra p. 498 ad 132, 30. *S* habet *minorata.*

390, 20 *stare A1 N1, stans S,* qui Germanismum videtur non perspexisse.

397, 27 *Percunctantibus A1 N1 S,* pro quo haud scio an nimium confisus *Corssenio*

I 36 praepropere *Percontantibus* scripserim; neque enim *percunctari* vulgo reicitur; cfr. *Georges* 506.

407, 16 *futurum A1 N1*, *futuram S*. Ecquid praeceptum Charisii 1, 15 haec docentis: „Graeca nomina ης terminata in a transeunt et fiunt feminina, ut ὁ χάρτης haec charta“ a Thoma ad feminina in η exeuntia prave translatum esse existimemus?

412, 15 cum verbum in *A1 (N1?)* per compendium scriptum et *equiperari* et *equiparari* legi possit, neque habeam, cur fidem denegem Ritschelio in Prolegomenis ad Plauti Trin. p. XCVII antiquitatem non nosse *aequiparare* formam, sed in hac *e* vocalem probavisse solam adfirmanti, aequiperari scripsi.

445, 23 *faciē A1* (sed lineola supra *e* videtur eluta esse), *faciem N1*, *facie SSAA* p. 301. Error per se manifestus est.

447, 17 *iudocus A1 (N1?) S* haud paucis medii aevi exeuntis necrologiorum similiumque documentorum testimoniis comprobatum, licet *iodocus* frequentius occurrat[1], retinendum esse censui.

447, 27 *sepulto A1 N1*, *sepulti S*, quod unum sententiae satisfacere nemo non videt.

448, 26 *operiret (N1?) SSAA* p. 301. Vtrum in *A1* legendum esset *aperiret* an

[1] Cfr. Necrolog. Germaniae tom. I, Berolini 1888, 742; Annalen des histor. Vereins für den Niederrhein XXVI 297; Stadler-Ginal, Vollständiges Heiligen-Lexikon, Augsburg [1869] III 179. 503, V 970.

coperiret, diu dubitabam; verum cum multum de re meditato mihi *coperire* forma, de qua videsis Lachmann. ad Lucret. 2, 1061 p. 134 sqq. et Schuch Apic. 3, 63, iam reconditior quam pro Thomae Latinitate esse videatur, illum *aperiret*, quod primum scripsisset, littera prima minus clara in *operiret* mutavisse crediderim.

LOCI SCRIPTVRAE SACRAE.

Sermones ad novicios:

Huius vol. p.	
7, 5. 6; 16. 17	Ps 132, 1
8, 3–5	
9, 31–10, 3	Exod 14, 25
11, 22. 23	1 Cor 15, 10
25–27	Rom 8, 18
12, 27–29	Prov 17, 3; 27, 21
	Sap 3, 6
13, 10. 11	Mat 13, 7. 22
	Marc 4, 7. 18
	Luc 8, 7. 14
15. 17	Mat 15, 13
18. 19	7, 24
	Luc 6, 48
14, 4. 5	Prov 18, 19
14	Ps 60, 4
16, 16–18	2 Mach 12, 46
17, 10	Luc 22, 27
11. 13	28
19, 17. 18	14, 23
27. 28	Prov 19, 25
21, 3 7	Deut 32, 7
9	Rom 12, 16
	Prov 3, 7
	Is 5, 21
	Ps 118, 109
25 27	142, 9. 10
22, 2. 3	1 Thess 4, 3
6	Prov 1, 5
23, 4. 5	Deut 4, 1
26. 27	6, 5–9
23, 31–24, 10	Ios 1, 5–7
24, 16–21	Is 48, 10
25, 13	cfr. ad 12, 27–29
14	Exod 16, 3. 4. 15.
18	31
21–23	1 Reg 2, 26; 1,
	24. 25

Huius vol. p.	
26, 4–9	1 Reg 3, 4–9
16. 17	19
21. 23	20
27, 1. 4	7, 3
9–16	3 Reg 2, 1–3
20–27	Ps 77, 1. 5–7
28, 2 11	Prov 4, 1–6
29, 9–16	1 Mach 2, 50. 51
24–26	Marc 16, 15
26. 27	Mat 28, 19. 20
30, 15–17; 25	Act 9, 6
31, 1. 2	Phil 3, 17
8–11	Act 15, 36
12–17	40, 41
32, 15–17	Mat 18, 20
35, 18. 19	Ps 144, 18
26. 27	16, 15
36, 11. 12	Luc 22, 42
16. 17	Is 35, 4
37, 6. 7	Mat 7, 13. 21
38, 10. 11	Ion 1, 3
39, 5–7	Ps 65, 12
40, 24. 25	Ioan 15, 5
41, 5 7	1 Cor 10, 3
10. 11	Ps 26, 9
12 14	24, 15
42, 10. 11	Iob 4, 18
43, 31–44, 2	Mat 18, 3
2. 3	20, 27
23. 24	Rom 8, 28
45, 4 6	Marc 14, 37. 38
	Mat 26, 40. 41
46, 26. 27	1 Cor 15, 34
27	Mat 26, 41
28	1 Cor 7, 5
29–31	1 Petr 5, 8
50, 15	Marc 14, 37

52, 9. 10
28. 29
53, 7 9
22
54, 8. 9
55, 18–20
56, 20. 21
21–23
28 57, 1
57, 13. 14
20
25
58, 26 28
31 59, 2
59, 4. 5
60, 26. 27
61, 28. 29
63, 23 25
27–29
31 64, 1
64, 14. 15
65, 11. 12
66, 3 5
11 14
67, 10. 11
22. 23
69, 3. 4
5
9
21
22
26. 27
27. 28
70, 25
72, 5. 6
74, 23–25
76, 8 10
77, 5. 6
78, 11 13
79, 30 80, 1
81, 10. 11
25. 26
82, 24. 26
85, 19. 20
20 22
87, 6. 7
88, 21. 25
89, 10. 11
26. 26
26. 27
27. 28
90, 2–4
22
92, 22. 23
99, 27. 28

Mat 12, 35
Prov 17, 28
Mat 12, 36
Luc 2, 51
Prov 21, 28
Mat 25, 40
Ps 56, 8
118, 60
Mat 5, 16
23, 27
1 Cor 13, 1
Mat 25, 2
Eccl 7, 21
1 Ioan 1, 10
Iac 3, 2
1 Cor 13, 12
1 Reg 2, 3
Eph 5, 20
Ps 58, 18
Is 42, 8; 48, 11
Luc 2, 14
Deut 32, 27
Ez 20, 9. 14; 36, 32
Luc 19, 24
Mat 25, 4
Ps 33, 20
31, 10
10, 8
50, 10
33, 19
Luc 24, 26
1 Petr 2, 22
4 Reg 2, 23
1 Thess 5, 8
Prov 14, 13
Ps 43, 22
Rom 8, 36
Col 3, 5
Gen 22, 2. 9
Hebr 12, 4
Mat 5, 3
Luc 14, 21. 23
Ps 36, 30
Ier 15, 19
Ps 10, 8
Prov 11, 2
Mat 25, 21. 23
Prov 4, 23
Ier 17, 9
Gen 8, 21
Ier 17, 9
Ps 93, 11
24, 15
118, 32
2 Par 20, 17

100, 1
24. 25
102, 7–11
21. 22
103, 9–11
11. 12
108, 6. 7
31–109, 1
113, 25. 26
114, 7
13. 14
17
18
20
27
115, 16
17
17. 18
31–116, 2
116, 4. 5
10. 11
23
120, 2. 3
18. 19
122, 5. 6
7 9
10. 11
123, 5. 6
16. 17
125, 17. 18
23. 24
128, 29. 30
130, 5. 6
16
131, 18. 19
132, 11. 12
13
14. 15
15. 16
134, 22 23
135, 5 7
136, 5
23
27. 28
137, 19. 20
138, 13–15
29
30
139, 21 23
141, 15. 16
142, 14 16
22. 23

Hebr 12, 7
Ioan 4, 38
Luc 22, 28—30
Act 10, 34
Ps 144, 17
118, 37
1 Reg 16, 17
Mat 18, 7
Eph 5, 15
Ps 45, 8. 12
Act 14, 21
9, 15
2 Cor 12, 2. 4
11, 23—27
1 Thess 2, 19
5, 14
Iac 5, 7. 8
Exod 14, 14
Ioan 8, 32
Ps 33, 10
65, 3
Eccli 9, 22
1 Ioan 5, 19
Luc 6, 23. 35
Prov 30, 8
Apoc 2, 10
17
2 Tim 2, 5
1 Petr 5, 6
Iac 4, 6
1 Petr 5, 5
Luc 7, 32
Mat 11, 17
Mat 11, 17
1 Cor 4, 9
Is 5, 4
1 Petr 1, 17
Ps 106, 24
Exod 7, 19. 20
17, 6
15, 25
Ioan 2, 9. 10
2 Cor 5, 10
1 Cor 1, 31
2 Cor 10, 17
Ps 65, 3. 5
118, 120
Rom 12, 16
Ioan 8, 54
Ps 106, 42
Ios 2, 19
Luc 12, 30
Ps 5, 7
Phil 1, 21
1 Reg 15, 22

142, 22. 23
23. 24
143, 11. 12
22. 23
144, 3—5
15. 16
148, 30. 31
149, 4
150, 7—9
14
26. 27
154, 4—6
155, 13. 14
15. 16
16. 17
20. 21
21. 22
156, 5. 6
30. 31
157, 7. 8
28 30
158, 2 4.
13
28. 29
30. 31
160, 18. 19
30. 31
161, 3. 4
27
29. 30
30. 31
162, 1
2
167, 3. 4
169, 8. 9
27
170, 29—31
171, 6—9
10. 11
172, 4—7
173, 22. 23
24
177, 14. 15
181, 20. 21
21. 22
22. 23
28. 29
182, 15—17
183, 5
6
6. 7
18. 19
185, 27. 28
191, 7. 8
8 11
Eccl 4, 17
Eccli 32, 24
Luc 21, 9
Mat 20, 12
2 Tim 2, 5
Gen 14, 14. 15
Luc 10, 16
Hebr 13, 17
Mat 25, 21. 23
Luc 1, 26
2, 51
Gal 5, 17
Mat 26, 38
Ioan 16, 33
15, 20
14, 27
2. 3
Ps 34, 1
2 Cor 2, 11
Is 14, 12—14
Luc 10, 18
Apoc 12, 7—9
Is 26, 10
Ps 35, 12
61, 2
126, 2
Gen 3, 15
Exod 15, 24; 16, 2. 3
1 Mach 2, 23
Mat 4, 2—10
13, 25
Apoc 2, 2
Mich 7, 5
Luc 16, 22
Gen 4, 8
Mat 16, 27
25, 41. 34
Eccl 1, 4
Is 11, 6
Iac 4, 1
1 Tim 6, 10
Gal 6, 14
Ioan 13, 16
Luc 6, 40
24, 26
13, 5
Is 40, 6. 7
Ps 38, 6
Sap 5, 9
Os 6, 4
Gal 5, 24
Luc 24, 26
Phil 1, 21
Gal 6, 14
198, 22
200, 11
204, 13—15
209, 24—26
212, 20. 21
215, 18. 19
216, 20. 21
218, 21
223, 26. 27
225, 21. 22
228, 10
229, 5. 6
230, 15. 16
235, 5. 6
236, 16. 19
239, 19 21
245, 6
248, 26. 27
254, 17
27. 28
262, 10
11
263, 14
15. 16
26 29
29. 30
30. 31
264, 28
28. 29
29 31
266, 4. 5
5. 6
6 9
267, 24. 25
282, 5
285, 20 22
287, 15. 16
17
23. 24
27
30. 31
290, 4 6
294, 2. 3
13
14. 15
297, 5. 6
11
298, 6. 7
11 13
299, 11
26. 27
27—30
300, 1
12. 13
301, 2—4
Ioan 19, 19
24
8, 12
1 Petr 5, 7
Eccli 24, 27
15, 9
Ps 73, 21
Eccli 24, 28
20
1 Ioan 5, 19
Luc 2, 51
Ioan 2, 3
Prov 31, 29
Eccli 24, 29
Apoc 12, 1
Is 61, 10
1 Cor 13, 8
Is 61, 10
1 Cor 7, 34
Cant 2, 1
Phil 1, 23
4 Reg 2, 11
3 Reg 19, 4
Ps 83, 11
Col 3, 1. 2
1 Cor 7, 31
Eccl 2, 11
Gal 5, 13
Eph 4, 25
Gal 6, 2
Luc 22, 27
Mat 20, 28
Ioan 13, 14
Luc 21, 36
Mat 21, 13
Apoc 21, 3
Ps 85, 11
1 Reg 22, 14
Luc 7, 38—48
2 Cor 12, 2
Gal 5, 24
1 Mach 4, 56—58
Ps 123, 7
Phil 1, 23
Apoc 19, 9
Ps 92, 5
2 Cor 6, 16
Ps 35, 12
1 Petr 5, 5
Iac 4, 6
Ps 99, 5
Luc 12, 32
21, 15
16, 17
Exod 28, 9. 17. 30
Ioan 15, 4. 5

305,	8. 9	Cant 1, 16	311,	9. 10	Ps 41, 5
306,	15. 16	Mat 10, 22; 24, 13		12	Luc 18, 13
	30	Ioan 19, 30		14	16, 23
310,	10–12	Mat 28, 20	314,	24. 25	11, 28

Vita Lidewigis:

318,	29–	Act 16, 14. 15	376,	26–29	2 Cor 3, 18
319,	1		384,	28–31	Ps 29, 12
326,	10–12	Ioan 15, 2	385,	19. 20	Is 41, 4; 44, 6; 48, 12
328,	20. 21	Iob 2, 6		20. 21	42, 8; 48, 11
340,	9. 10	Mat 11, 8	392,	6	Ioan 15, 20
342,	4 6	Iob 12, 4. 5		7. 8	Mat 10, 25
344,	22. 23	Sap 3, 6		26	Rom 12, 19
		Prov 17, 13			Hebr 10, 30
		1 Petr 1, 7	411,	21–24	Exod 23, 20
370,	5. 6	Ps 50, 8	413,	11–13	Ps 31, 5
	8–11	93, 19	418,	20–22	Iob 19, 21
372,	6. 7	76, 11	431,	9–11	Eccl 11, 27
	7. 8	Prov 31, 20	434,	21. 22	Mat 27, 46
	23	Is 45, 15			Marc 15, 34
	24–27	26, 9			Ps 21, 2
375,	25–27	Mat 4, 4	445,	8. 9	Marc 10, 14
		Deut 8, 3			
		Luc 4, 4			

Corrigenda:

p. 47, 16 lege preces Deo
26 „ : pro ,
62, 12 „ empyrio
204, 7 post angelorum virgulam addas
14 deleatur virgula
234, 10 „ in
243, 23 lege confortant
274, 4 „ retro (cfr. p. 502 ad h. l.)
276, 7 „ secrete (cfr. p. 503 ad h. l.)
331, 16 „ sacchari
334, 18 „ anno Domini usque (cfr. p. 504 ad h. l.)
448, 26 „ operiret (cfr. p. 505 ad h. l.)

Tabulis photographicis hae autographi repraesentantur partes adscriptis huius voluminis paginis versibusque:

Tab. I fol. 17v = p. 47, 10— 48, 20
„ II „ 72v = „ 204, 7—205, 18
„ III „ 87r = „ 242, 7—244, 19
„ IIII „ 87v = „ 243, 19—244, 23
„ V „ 91r = „ 252, 28—254, 6
„ VI „ 92v = „ 256, 29—258, 7
„ VII „ 93v = „ 259, 17—260, 29
„ VIII „ 94r = „ 260, 29—262, 8
„ IX „ 117r (cfr. supra p. 457 not. 1 et 462)
„ X „ 165r = p. 453, 4–16.

Modulus:

Tab. I—VIII 4 : 5
IX et 1 : 1

si deū nō times. nec ꝯgelos ꝙ uereris!
nec fumos aues scādalizāe erubescas. ãve diabolū nō
metues/oīa ꝑ bona negligēs et ꝑfecta ꝙ carta sua cu
te deserēt. Sic ait ꝓphet. Sit tua dulcedo deo pax
offerūt. et seruēter cātantes diligūt et ꝙ medāt.
sic sathanas cū suis emulis ꝙ sidiat orātib⁹.
ut disturbat et ꝑdiat ꝙ deū. ꝑ psalētes: et
habeat nō pauci ꝙ ea de ꝙb⁹ eos accuset et
roꝛpiat. Sed qua tua ꝙ mane raptoꝛem. tuū
a sanū arguatoꝛe. ā strictū exactoꝛe. cū diuū
accusatoꝛe. et seuerū toꝛtoꝛe nō attendis nec
formidas: nec futuꝝ mala et ꝑmalia toꝛ
mēta rare ꝙ ꝑ. ꝑdis. ideo toꝛpescas et dorꝫ
tas: et tāq̄ mortuꝰ ꝙ sepulchro taces et ta
ces. Non est labor tū grauis. nec dolor tū acer
bus: qñ semel fiet cōparatē ꝙ ignis aeternus. qui dā
fures ꝙ mortis arcanis. diabolo occurrent cū vul
tu terribilissimo et hiatu furioso: Vbi nūc cū sūt
fures? vbi epule ꝙspendide et oēs mūdi honoꝛes?
Vis hec terribilia euadē? et demōes nō timē.
Surge vigila. ora cāta. lege. labora. ad iniu
rias tuas. lesiones tuas me. despectiones dilige:
hoꝛes spue. peccatibus medūge. Non recedāt
ab oculis tuis luctus dignatoꝛ. ignis claꝛ.
demonoꝛ: grauissimꝰ discessus a ꝑsencia dei
et sanctoꝝ societate sempiterna. Times plerꝙ videꝰ
mendū formas ardentes: ex quibus sas fulgu
ra et tonitrua: horribiles tempestates. et ignis
ra validas: et vix audes dormire et manē ꝙ
cella. Exquisasti et legisti multos exactos subito
casu

angelorū. et mariā dnām mundi regīnā celorū.
Dī amatores xpi estote. tollite arcem xpi. se-
quim crucē: sperate in xpm. Aplectim crucē. nō re-
linquatis crucē: donec veniatis ad ihm xpm ve-
rā lucem. qui dicit. Ego sū lux mūdi: & sē. nō
ambulabit in
Dī cōsolatrix mi oī tribulatōe ihu
ns: accedite ad mariā matrē ihu iuxta cru
cem stantē. flentē et dolentē. et oīa quecūq;
vīa aut eo recedet: a lemā. fiet
Fugite
hāc benignissimā matrē ihu p cuius pietā
et animas vīe in matre speculem et ad occa
sū dirigatis. et salutate eam ageltica salutā
tione frequēter: q; hāc vocē audire valde libē
ter. Et malignus hostis vos tēptare et a lau
de dei et marie impedire: nō cuiretis nisi lau
dare et orare cessetis. sed eo ardēter mariā
inuocate. mariā salutate: mariā cognitate. mariā
nosse. mariā honorate. mariā sup glorifi
cate: marie rēdemate. marie vos cōmendate.
Cū maria ī manere. cū maria tacere. cū maria
gaudere. cū maria dolere. Cū maria saltare.
cū maria vigilare: cū maria dormire. cū maria
gīlare: cū maria sedere. Cū maria ihm gīte.
cū maria ihm ī vīas portate: cū maria et ihu in
nazareth habitate. Cū maria ī hierlm ire: cū ma
ria cruce. ihu state. cū maria ihm plorare:
cū maria ihm sepelire. Cū maria et ihu resurgere.
cū maria et ihu celos ascēdere: cū maria et ihu
venire et mori desiderare. Fiat fiat ista bū cogi
tatiōs et exercitiū: diabolus fugiet a vobis:
et ī spūali vita pficietis. maria liberet pos vos

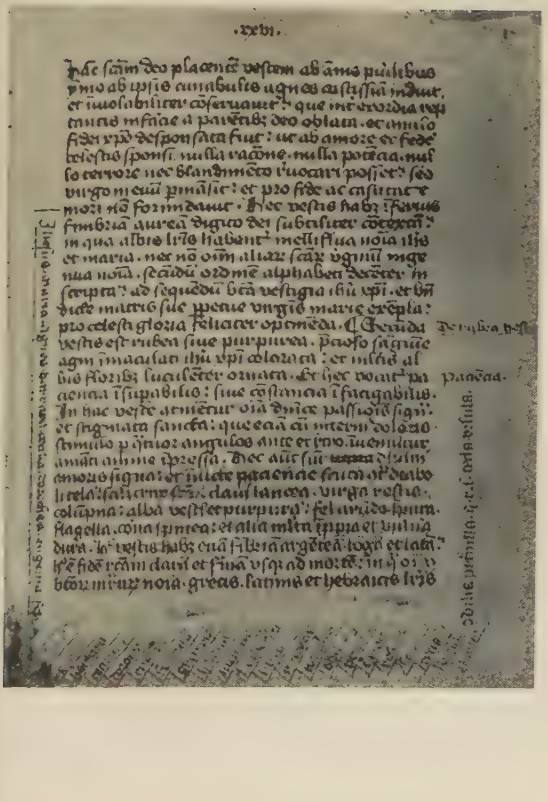

adrianꝰ
bonifaꝯ
cyprianꝰ
dionisiꝰ
ewaldꝰ
fabianꝰ
georgiꝰ
hieremꝰ
ignatiꝰ
iulianꝰ
laurẽcꝰ
mauriꝰ
nicasiꝰ
oswaldꝰ
pãcratꝰ
quirinꝰ
romanꝰ
sebastianꝰ
tribunꝰ
victoꝝ
xpi fortꝰ
yppolitus

sedm ordinẽ alphabeti cõmendẽ vos eo lore
mi sarpta: que diligẽter inspecti et placẽ: am
mã tribulatiõ et cõpassiõ cõfortẽt ad tolerãn
da oĩa mũdi istius aduersa. Hac nobili et pur
purea veste mduitus ẽ dñs ihesus xpõs re
murtur et spõsus virginũ in sua bẽa de beue
dicta passione. portans spinea coronã et p
purẽ vestimẽti pro mea salute: ad cõfortã
dũ pusillor corda in tribulatõe sua pro qua
litate cõmertia aut iniuria eis fiãt: quare
post leue et tẽporale tribulatiõnẽ in mũdo.
recipe mercedẽ inmarcessibilẽ coronã i celo.
Omnis em tribulatio pacẽter tolerata pro
xpõ: certũ spẽ fert. eternaliter regnabit cũ christo.
Hac sctam et virginalẽ vestem dedit xpõs dilecte
sponse sue nobili virgini scẽ agneti tpe pse
cutionis xpianoꝝ in scã vrbe romana: ad sec
tandi saare passiõis sue vestigia: ad pferẽ
das cõtumelias et minas iniquor. pro fide et
castitate cui magna cõstantia: et exẽplo militar
martyr et inuiabilis virginũ. pro nõie xpi
mirabiliter occisor. De quor laudabili triũpho
et terribili gloria: xpm mire laudat et magnifice iubilat. in toto orbe tota: scã mater
ecclesia. felix aia que fortiter certauit mor
tem mundi et carnis. [illegible] vitam inuisibilia
viuãs. et arebo sustinuit. et orat inde dñm
pia et gratissima: ut possit ad liberatiõ
ab oi pressura et miseria. ¶ Tercia vestis
sẽ agnetis est aureũ pallium p velatiõe virginis
de lesiõe sathanẽ facti: qd totũ corpus virgis arcat ag-

aureus pallio

sacratis virginibus ispiciam⁹ mitis oculis in
marcessibilēs flores t coronā felicissīe agnet⁹.
et primo evangelius cōmet servū ex albis flo- De albis floribz
ribus et candidis lilijs: in vallē lachrimis
cōceptus et natus. Iste flores designāt sācās
et devotas meditacōnes de nativitate ihu p⁹
qr maria pium et sāc virgine nati: nudis
pānis involuit. in arto p̄sepio locauit. virgi-
neis uberibz lactauit: angelicis laudibz cō-
mēdauit. a devotis pastoribz visitauit. a stel-
la radiāte revelauit. a sāc regibz q̄sivit inven-
ti et adorati: ab eisdē ānis muneribz aurothure
et mirra oblatus digne venerat. a sāc symeōe i
ulnis amorosis amplexatus: ab anna vidua
corde et ore sūme benedict⁹ et cōfessi. Quid hi
bus oibz bonis audiens lectis et pcogitatis
aliud requirit? cū oīb⁹ plēs floribz et lilijs
cū aromatibz mirris? Dove oīa hec mitet flo
ret chorusc⁹at: flagrāt odorāt et delectāt.
Iste flores de nativitate ihū et pcem virgi
nitate hec maria matris eius. habēt tam
suave odorē. tam mirū saporē: tā magnū
decorē. tam fortē audorē. qr expellit ab
ala laqueū oēm tēptacionē et carnalem
amorē: oēm irā et indignacionē. oēm iu
diā et superbiā: oēm acidiā et torporē. oēm
duriciā et perturbacionē: oēm tristiciā et
diffidenciā. oēm negligā et fallaciā: omne
turpitudinē et diabolicā ī missionē: sive a
viro sive a muliere. sive a iuvene sive a sene.
sive a domine sive a pauper: quia p oibz nat⁹

De rubeis rosis

¶ Secundus gradus huius aureae coronae gemmeus est ex rubeis floribus colligatus. visu pulchrus. odore gratus. dulcedinis. auditu mirabilis. cordi solaciosus. Iste rose designant carnis castigationem. mundi despectionem. cordis compunctionem: et sacram meditationem cum summa compassione affectus ergo dominicam passionem. Iste rose aspectum inter spinas et tribulos et urticas: id est miserias carnis tempestates et homines vexationes: qui nunc vobis duris, nunc pius molibus alios tractat et domabus modestis homines sepe perturbant. de illis: et bonis ipsius molestias ab ipsorum. Iste rose ideo dicuntur rubee sive purpuree: quia verecundis mentibus dolorem inferunt et rubarem. Arsus flagrat suauiter. si fuerint diuiter colligate: quia humiles mentes dulcedinem reddet et pacem. si fuerint ab irracundis arguive et despectui et ampliores gratias deo reddunt: quia a spiritu sancto ledi et pugni meruerunt. Iste rose significant passionem et crucifixi. dulcedinem quam emittunt per medianam virtutem: similiter mentes et humiles (quia sine spinis accensi per humorem et studia pie mentis credunt: et

De pace

laudamus eam gemitu sepe) fruuntur. Requies magna sunt pacem eam merentibus. magna virginum corpheas: magna apud deum coronarum fulget pomaria: quibus erunt merces eam aureae coronae pacis reddentur et cetus. stellis splendor unius. Virgo stirpis et humilis: valde mihi placet primum. Presumptio per vim nostre simplicitatis. Etenim quoniam vir durum aut factum festinum placet sustinentes: coronis rubeis rosis de spinis gemmis et pomis:

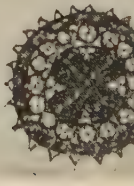

legendo enī vñi passionē et sōz̄ martiz̄ passionē rose rubee in ulnis eius aspicit. hīc nīr̄ meditando et orando inuenitur. iuste sobrie. caste et pie uiuendo capitē et seruatur. Implet aūt iste rubicūde rose hiende suū qđ agit sue curte mōrē oliuer. orco secreto a foris: in quib⁹ mirantur ihūs et discipuli ei⁹ ut oratē. Quinq; a iudeis captus. ligatus. passus. flagellatus ornatus. crucifixus uulneratus. et quasi toto corpe arefactus: expauit oī rosa rubicūdior. Preciosi sanguīs sui rubore pfusus et purpuratē. Oēs enī mēbras rubeas rosas et sanguīs plagis et uulnerib⁹ suis mirissim⁹ ihēsus pduxit: ōnib⁹ aromatib⁹ suauiozes et pulchriozes. Semper q̄ sepius rose iste aspiciūtur. dulcius teruntur. dulcius mēte uoluuntur. tāto uehemēcius flagrāt. dulcescāt. floreāt rubescāt. crescāt et dilatāt. Exeūdē ē rose ihū nazarenū in roseto passionis eius orte et in therusalem q̄ in mōte caluarie a iudeis cōtra oēm sōz̄ martiz̄ ac uirginū passiones: dignitate, magnitudie suauitate pulchritudie. et aīm grāz̄ plenitudine. ab ortu solis usq; ad fines orbis terre. Erāt aūt iste rose valde p̄ciose et ad ornādū aurib⁹ deuote aīe corona habiles et formose: ita q̄ nullo p̄cio mūdi valēt estimari. nec a mercatoribz̄ aromatariozz in apothecis medicar̄ inuenir̄ ubi gē possit discerni et acquiri. Non in foro: sed nec in choro: nec in platea. sed nec in cella: nō nec in uitro. nec in plancta: nō in humido. nec in cenaculo. nec in uestib⁹ speciāliter a cōtemptoribz̄ seculi amice fiā

De loco rosar.

Ni humilitatē cenaculo nō

.yr vy.

ꝯndie tollentibꝫ. et in passione vñi seipsum me
ꝯformabus grauis memutatur; et vbertas ista mis
ꝯericordie. Valde enim verecundi tristes animos; et ꝯ
fortem adustitate depressos. Optat autē deuotꝯ
animam magnā sibi adhibē custodiā: ne dolosus
raptor diabolus in huiꝰmodi vasa ꝯ signacu
lus suus ingressio subito penetret: et si archa cordis
aperta fuerit. suaues vñi rosas et ꝯfide collate:
et fundas virtutes et ingrossos carbones ardē
tes immitat. vbi est crux ihesu. vbi arma. vbi
clauus vbi lancea? ad fugandū hostē malignū de
arcibꝰ tuis. Surge et vigila: clama et ora: ihe
su amore. cuius fuerit adora. Imprimat vbi sig
nū crucis contra hostē ois virtutis? arripe
lanceā longinī milites cōtra christū semones:
claude ora ante qē virꝰ serpentis? cōfixa illud trib
uit clauus qui arbus fortibꝰ fuit: ne cassida et
rabidꝰ hostis pretereat animā finalis terendi locus
ad abdita cordis. ¶ Terrena arcubus cōmer
cia et blanda et glauca floribus exprime
cogitet: sup oīa ihesu gramina odoriferꝰ. celes
tium misteriꝰ plenū. Hē qui ad decorē virgi
nalis corone. huiꝰmodi flores putat: q̄ pura
mente cū ihesu fuit. Et si bene intelligimus: non
parui diligēter mores edisserit: q̄ fidem fidelitatē
integritatē. Igit blanci flores q̄ spem tenet? et hu
mil. colores designat cōtemptus ad gloriā et
celsi et magni desiderii p fectos: qui obliti/et inclusos
sui? mirabiliq; maestater ad pūcā dei et agnos
sorta: vbi ois sit tranquilla iocunda atq; p fecta.

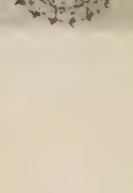

de blancis et glauca floribꝰ

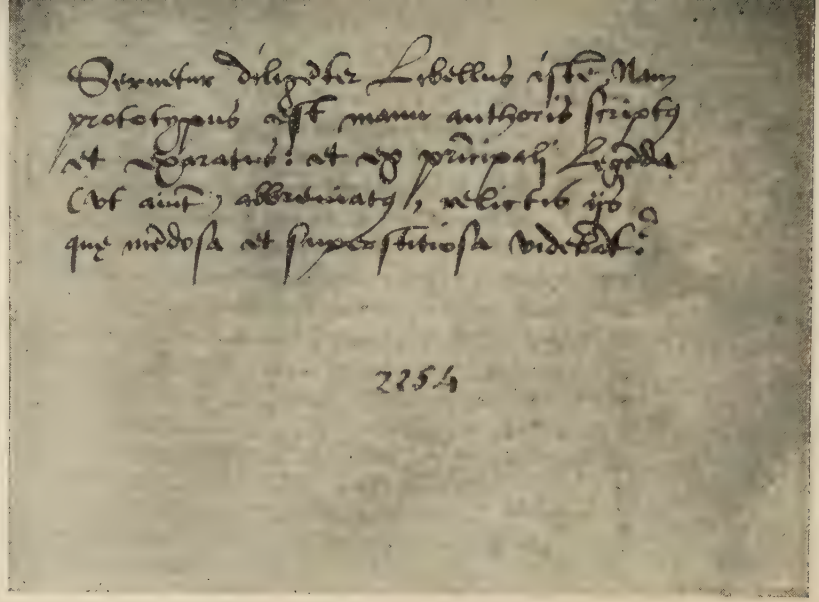
Ostenditur diligentia Librariorum istic. Nam
prototypum ipsius manu authoris scriptum
et correctum: at ex principali Exemplari
(vt aiunt) abbreviatum, mendosum ipso
que mendosa et superstitiosa videbat.
2254

trigit: qui etiã testiõniũ fidissimũ phibet sarptus
sius de oñibz ꝓmissis dicẽs. Testor deũ q̃ ista tria
acta sũt ꝑ me breui tpe: sed et alia plura q̃ vidi oc
lis meis longũ esset enarrare. Hec supsarpta
miracula cõtigerũt ꝑ inouante signa ꝑ dictũ
mẽs. Anno dñi anssesiõ q̃dragesiõ. q̃dragesiõ
octauo. ꝓsidente ꝑ sede aplica sanssiõ papa myco
lao quĩto. pontificatus eius ãno secũdo. ꝑ quos
oportuit

1748

WITHDRAWN

BX 890 .T466 1902 v.6
Thomas, 1380-1471.
Thomae Hemerken a Kempis
canonici regularis ordinis

E. STECHERT

CATHOLIC THEOLOGICAL UNION
3 0311 00180 3787